

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ВОЙЦЕЩУК АРТУР АНДРІЙОВИЧ

УДК 344.13:343.71

ДИСЕРТАЦІЯ

**ВТРАТА ВІЙСЬКОВОГО МАЙНА ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОМ
УКРАЇНИ**

Спеціальність – 081 Право

Галузь знань – 08 Право

Подається на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ А. А. Войцещук

Науковий керівник: Плисюк Наталія Миколаївна

Хмельницький – 2025

АНОТАЦІЯ

Войцешук А. А. Втрата військового майна за кримінальним правом України.

Дисертація на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право. Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова. Хмельницький, 2025.

Дисертація є першим в Україні комплексним монографічним дослідженням проблематики кримінальної відповідальності за втрату військового майна.

Основна частина дисертації складається із трьох розділів. Перший розділ присвячений дослідженню загальнотеоретичних засад дослідження кримінальної відповідальності за втрату військового майна. У ході вивчення стану теоретичної розробки питань втрати військового майна у кримінальному праві України виявлено, що більшість проблем залишається досі не розв'язаними. Встановлено дискусійність визначення безпосереднього об'єкта складу втрати військового майна, а також трактування змісту і обсягу поняття військового майна, що характеризує предмет складу кримінального правопорушення, відсутність єдиного підходу щодо часових меж поняття особливого періоду, з використанням якого сконструйовано кваліфікований склад кримінального правопорушення, а також кола суб'єктів аналізованого кримінального правопорушення. Ціла низка питань, відповіді на які мають вагоме значення, взагалі не вивчалися або ж їх дослідження мали фрагментарний характер і є недостатніми. Мова йде про характеристику понять майна, яке ввірене для службового користування, втрати майна, псування майна, а також правил зберігання військового майна; проблеми віднесення до військового майна речей, захоплених у ворога в ході ведення бойових дій, отриманих як благодійна допомога, примусово відчуженого або вилученого для потреб держави в юридичних або фізичних осіб в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, а також одержаних у результаті мобілізації; характеристику змісту вини у складі втрати військового майна; відмежування втрати військового майна від суміжних кримінальних та адміністративних правопорушень; особливості кваліфікації сукупності та повторності кримінальних

правопорушень при вчиненні втрати військового майна, а також малозначності таких діянь. Не проводилися й дослідження караності втрати військового майна.

З метою оцінки та перейняття позитивного досвіду щодо регламентації кримінальної відповідальності за втрату військового майна проведено аналіз та порівняльно-правове дослідження законодавства держав-членів Європейського Союзу. При цьому встановлено, що в законодавстві жодної із вказаних держав не передбачено норми, аналогічної тій, що передбачена у ст. 413 КК України. Водночас відповідальність за втрату чи зіпсування військового майна в певному вигляді передбачена в більшості з них. За результатами дослідження, виявлено низку непритаманних КК України рішень, які доцільно було б розглянути з метою вдосконалення національного законодавства, особливо в умовах розроблення нового кримінального кодексу. З-поміж них створення консолідованої норми, яка передбачала б відповідальність за необережні втрату, знищення або пошкодження військового майна; обмеження предмета відповідного кримінального правопорушення лише майном військового (оборонного) призначення; розширення кола діянь, що можуть утворювати таке кримінальне правопорушення (відсутність вказівки на порушення правил зберігання військового майна); розширення кола суб'єктів втрати військового майна за рахунок співробітників усіх силових структур держави; обумовлення відповідальності за втрату військового майна певним розміром завданої шкоди; передбачення більш м'якого покарання за таке кримінальне правопорушення. Частину із таких рішень було розглянуто в розділах 2 і 3 цієї дисертації.

Другий розділ присвячений аналізу елементів та ознак основного і кваліфікованих складів кримінальних правопорушень, передбачених ст. 413 КК України. При визначенні об'єкта цього складу за основу бралася концепція «об'єкт кримінального правопорушення – суспільні відносини, на які посягає кримінальне правопорушення». За допомогою структурного аналізу суспільних відносин, що перебувають під охороною ст. 413 КК України, зроблено висновок, що основним безпосереднім об'єктом цього складу кримінального правопорушення є врегульовані правилами зберігання військового майна суспільні відносини, які

існують між державою в особі органів, що здійснюють управління військовим майном, військових частин, органів та установ, що мають статус військових формувань, з одного боку, та військовослужбовцями (а так само резервістами та військовозобов'язаними під час проходження ними зборів)- з іншого, щодо забезпечення обороноздатності в частині воєнного потенціалу як суспільного блага. Встановлено, що таке кримінальне правопорушення так само посягає і на врегульовані цивільним законодавством відносини власності. Однак ці відносини в контексті аналізованого кримінального правопорушення відходять на другий план і є додатковим безпосереднім об'єктом.

Дослідження предмета втрати військового майна здійснювалося шляхом з'ясування змісту та обсягу поняття військового майна на підставі положень Закону України «Про правовий режим майна у Збройних силах України» і низки інших нормативно-правових актів, а так само- на основі положень доктрини. Виявлено низку недоліків нормативної дефініції поняття військового майна, регламентованої у зазначеному Законі, а також суперечності у трактуванні цього поняття в законодавстві в цілому. Зокрема констатовано проблему визнання військовим майна інших ніж, Збройні сили України, військових формувань, майна, що надійшло не в порядку централізованого постачання чи при створенні військового формування, майна, одержаного від проведення мобілізації. Запропоновано шляхи вирішення вказаних проблем через системні зміни відповідного галузевого законодавства.

Охарактеризовано момент набуття майном статусу військового та момент втрати ним такого статусу, підстави набуття і втрати майном такого статусу. Також з'ясовувалася сутність майна, що було ввірене особі для службового користування. Зроблено висновок, що таким є речі, передані військовослужбовцеві у володіння та користування для виконання обов'язків військової служби без права розпорядження ними. Окреслено типові види військового майна, що можуть виступати предметом аналізованого складу кримінального правопорушення.

Порушено проблему кримінально-правової охорони майна передбачених законодавством воєнізованих формувань та запропоновано спосіб її вирішення через внесення змін до ст. 401 КК України.

У межах вивчення об'єктивної сторони втрати військового майна досліджено обсяг поняття правил зберігання військового майна, сутність понять «втрата» та «зіпсування майна», що характеризують наслідки кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, а також розглянуто зміст кваліфікуючих ознак, представлених у ч. ч. 2, 3 ст. 413 КК України.

Зокрема встановлено, що правила зберігання військового майна у Збройних силах України встановлюються окремими положеннями Статуту внутрішньої служби, Статуту внутрішньої служби Збройних сил України та Стройового статуту Збройних сил України, Положення про військове (корабельне) господарство Збройних сил України, а також Правил інженерно-авіаційного забезпечення державної авіації України. Виявлено низку нормативних документів, що передбачають правила зберігання майна у Державній прикордонній службі України, а також Національній гвардії України.

У ході аналізу вироків у відповідних кримінальних провадженнях виявлені посилання на порушення вимог нормативно-правових актів, які жодних правил зберігання військового майна не встановлюють, а так само посилання на джерела, вимоги яких не можуть вважатися обов'язковими до виконання.

Поняття втрати або зіпсування майна в контексті ст. 413 КК України досліджувалися на основі наявних у правовій доктрині трактувань цих понять під час характеристики інших складів кримінальних правопорушень, а також в інших галузях права. Зокрема встановлено, що втратою майна є тимчасовий чи безповоротний вихід майна із володіння військовослужбовця, що позбавляє його можливості використовувати це майно. Втрата майна охоплює його викрадення, загублення, вилучення сторонніми особами, а також знищення, в результаті якого майно перестає фізично існувати чи вже не може бути відокремлене від навколишнього середовища. Встановлено, що зіпсуванням майна є приведення його до стану повної або часткової непридатності для вживання чи використання

за призначенням. Окрім цього, розглянуто зіставлення понять втрати та зіпсування майна з поняттями «знищення» і «пошкодження майна». Окреслено, за яких умов останні можуть використовуватися під час формування норми, подібної до тієї, яка передбачена у ст. 413 КК України.

Під час дослідження змісту кваліфікуючих ознак особливу увагу зверталось на понятті особливого періоду: моменту початку, моменту закінчення, а також те, які періоди часу охоплює. Виявлено прогалини в нормативній регламентації цього поняття та напрацьовано рішення щодо їх усунення.

Дослідження суб'єкта складу втрати військового майна здійснювалося на основі системного аналізу ст. 401 КК України, наукових положень і висновків щодо суб'єкта військових кримінальних правопорушень в цілому. Було охарактеризовано як загальні (вік, осудність), так і спеціальні ознаки такого суб'єкта. Порушувалася проблема відповідальності в разі колективного порушення правил зберігання військового майна. Доведено, що суб'єктами складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, можуть виступати військовослужбовець, що проходить будь-який вид військової служби, а так само військовозобов'язаний і резервіст, що проходять навчальні або перевірні збори, які є учасниками правовідносин щодо володіння і користування військовим майном. Детально визначено момент початку та закінчення таких зборів.

Дослідження суб'єктивної сторони ґрунтувалося на структурно-функціональному та змістовному аналізі вольових й інтелектуальних ознак кримінально-протиправної самовпевненості та кримінально-протиправної недбалості у контексті втрати військового майна. Встановлено, що в разі кримінально протиправної самовпевненості при вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, особа усвідомлює, що діяння, таке саме як вона вчиняє, за певних умов чи дії якихось факторів може призвести до втрати чи зіпсування ввіреного військового майна, але при цьому усвідомлює і конкретні фактори, які, на її думку, здатні запобігти цим наслідкам; впевнена чи щиро сподівається, що зазначені наслідки не настануть. Кримінально-протиправна недбалість під час вчинення аналізованого кримінального правопорушення

характеризується відсутністю усвідомлення суспільної небезпечності вчинюваних діянь, що може виявлятися в оцінці допущеного порушення правил як незначного, такого, що не може призвести до шкоди, неусвідомленні факту порушення через незнання правил зберігання майна або ж неусвідомленні порушення правил через дії алкоголю, наркотиків або інших психоактивних речовин; непередбаченням можливості втрати або зіпсування майна внаслідок своїх діянь, а також наявністю в особи можливості передбачити такі наслідки. При цьому суб'єкт кримінального правопорушення не намагається оцінити можливість спричинення його діями наслідку у виді втрати чи зіпсування ввіреного майна.

У третьому розділі дисертації досліджено особливості кваліфікації втрати військового майна, а також караність відповідних діянь. Зокрема детально досліджувалося питання відмежування (або ж встановлення сукупності кримінальних правопорушень) кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, від суміжних кримінальних та адміністративних правопорушень: розтрата військового майна (ст. 191 КК України), незаконного заволодіння військовим майном (ст. 410 КК України), умисного та необережного знищення або пошкодження такого майна (ст. ст. 411, 412 КК України, ст. 172¹² КУпАП), кримінальних правопорушень, що полягають у порушенні спеціальних правил поведіння із окремими видами військового майна (ст. ст. 414 – 417 КК України), втрати предметів, відомості про які становлять державну таємницю (ст. 422 КК України), недбалого ставлення до військової служби та бездіяльності військової влади (ст. ст. 425, 426 КК України, ст. ст. 172¹⁵, 172¹⁶ КУпАП). Також розглянуто питання можливості визнання діянь, передбачених ст. 413 КК України, малозначними і порушено питання врахування повторності при вчинення цього кримінального правопорушення.

У ході дослідження караності втрати військового майна виокремлено та систематизовано пропоновані в науковій літературі вимоги щодо побудови кримінально-правових санкцій: правові принципи, принципи побудови санкцій та конкретні правила встановлення меж караності кримінально-протиправних діянь.

У ході дослідження відповідності санкцій ст. 413 КК України вказаним вимогам виявлено низку проблем, зокрема обґрунтовано їхню надмірну суворість.

За результатами дослідження, запропоновано проєкт нової редакції ст. 413 КК України з іншим, ніж у чинній статті, підходом до регламентації ознак об'єктивної сторони, кваліфікуючих ознак та меж караності, а також розроблено низку пропозицій щодо внесення змін до статей 401, 412, 414 та 415 КК України.

Ключові слова: військове майно; майно, яке було ввірене особі; правила зберігання майна; втрата майна; зіпсування майна; знищення майна; пошкодження майна; військовослужбовець; військові кримінальні правопорушення; воєнний стан; особливий період; кримінальна відповідальність; кримінальне правопорушення; склад кримінального правопорушення; кримінально-правова кваліфікація.

ABSTRACT

Voytsechuk A. A. Loss of Military Property under the Criminal Law of Ukraine.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in Specialty 081 Law. Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law. Khmelnytskyi, 2025.

The dissertation is the first comprehensive monographic study in Ukraine devoted to the issues of criminal liability for the loss of military property.

The main part of the dissertation consists of three chapters. The first chapter examines the general theoretical foundations of criminal liability for the loss of military property. The study of the state of theoretical development of issues related to the loss of military property in the criminal law of Ukraine revealed that most problems remain unresolved. It has been established that there is scholarly debate concerning the definition of the direct object of the loss of military property, the interpretation of the concept and scope of military property that constitutes the subject of the criminal offense, the absence of a unified approach to the temporal boundaries of the “special period,” which is used in constructing the qualified elements of the offense, as well as the circle of subjects of the offense. Many issues that are important for practical application have either not been studied at all or were examined only fragmentarily and insufficiently. These include the description of property entrusted for official use, loss of property, damage to property, and rules for storing military property; problems relating to whether to classify as military property items captured from the enemy in combat, humanitarian aid, property forcibly alienated or seized for state needs during martial or emergency law, or property received through mobilization; the interpretation of culpability in cases of loss of military property; distinguishing loss of military property from related criminal and administrative offenses; the specifics of qualifying cumulative and repeated offenses involving loss of military property, as well as the insignificance of such acts. No studies have focused on the punishability of the loss of military property.

To assess and adopt positive foreign experience regarding the regulation of criminal liability for the loss of military property, a comparative legal analysis of EU Member States’ legislation was conducted. It was established that none of these states has

a provision analogous to Article 413 of the Criminal Code of Ukraine. At the same time, liability for loss or damage of military property exists in some form in most of them. Based on the research, several solutions not characteristic of the Criminal Code of Ukraine were identified; these may be useful for improving Ukrainian legislation, especially as a new Criminal Code is being drafted. These include the creation of a consolidated provision establishing liability for negligent loss, destruction, or damage to military property; limiting the subject matter of the offense to property used for military (defense) purposes only; expanding the range of acts that may constitute the offense (excluding the requirement to violate rules for storing military property); expanding the circle of subjects to include personnel of all state security agencies; making liability contingent on the amount of damage caused; and introducing milder penalties. Some of these approaches are considered in Chapters 2 and 3 of this dissertation.

The second chapter examines the elements and features of the basic and qualified compositions of the offenses provided for in Article 413 of the Criminal Code of Ukraine. In identifying the object of the offense, the concept of “object of a criminal offense – the social relations threatened by the offense” is used as a basis. Structural analysis of the social relations protected by Article 413 shows that the primary direct object of the offense is the social relations regulated by the rules for storing military property between the state (represented by bodies managing military property), military units, and institutions with the status of military formations, on the one hand, and service members (as well as reservists and conscripts during training assemblies), on the other, aimed at ensuring defense capability in terms of military potential as a public good. It has also been established that the offense encroaches on property relations governed by civil law. However, in this context such relations are secondary and constitute an additional direct object.

The subject matter of the loss of military property was studied by clarifying the content and scope of the concept of military property based on the Law of Ukraine “On the Legal Regime of Property in the Armed Forces of Ukraine,” other normative acts, and academic doctrine. Several shortcomings of the statutory definition of military property were identified, along with inconsistencies in its interpretation across legislation. These

include the problem of recognizing property belonging to military formations other than the Armed Forces of Ukraine, property not provided through centralized supply or upon formation of the military unit, and property obtained through mobilization. Proposals for resolving these issues through systemic changes to relevant sectoral legislation are offered.

The moment when property acquires military status and when it loses such status, as well as grounds for acquiring and losing such status, are analyzed. The essence of property entrusted to an individual for official use is clarified. It is concluded that such property consists of items transferred to a service member for possession and use in the performance of military duties without the right of disposal. Typical kinds of military property that may constitute the subject of the offense are outlined.

The issue of criminal-law protection of property belonging to paramilitary formations established by law is raised, and a solution is proposed by amending Article 401 of the Criminal Code of Ukraine.

Within the study of the objective aspect of the offense, the scope of the concept of rules for storing military property is examined, as well as the concepts of “loss” and “damage to property,” which characterize the consequences of the offense under Article 413. The content of the qualifying circumstances provided in Parts 2 and 3 of Article 413 is also analyzed.

It is established that rules for storing military property in the Armed Forces of Ukraine are established by provisions of the Internal Service Regulations, the Internal Service Regulations of the Armed Forces of Ukraine and the Drill Regulations of the Armed Forces of Ukraine, the Regulations on Military (Ship) Administration of the Armed Forces of Ukraine, and the Rules of Engineering and Aviation Support of State Aviation of Ukraine. A number of documents regulating storage of property in the State Border Guard Service of Ukraine and the National Guard of Ukraine have also been identified.

Analysis of judicial decisions in relevant criminal proceedings revealed references to violations of normative acts that do not contain any rules for storing military property, as well as references to sources whose requirements cannot be considered binding.

The concepts of loss or damage to property in the context of Article 413 were examined based on existing interpretations in legal doctrine regarding other offenses and in other branches of law. It is established that loss of property means its temporary or permanent removal from the possession of a service member, depriving them of the ability to use it. Loss includes theft, misplacement, seizure by third parties, and destruction that causes the property to cease to exist physically or become inseparable from the environment. Damage to property means rendering it wholly or partially unusable for its intended purpose. The correlation of “loss” and “damage” with the concepts of “destruction” and “damage” is also examined, identifying conditions under which the latter may be used when drafting a provision analogous to Article 413.

Special attention is given to interpreting the qualifying feature of a “special period”: its commencement, termination, and the time spans it covers. Gaps in its normative regulation are identified along with proposals for addressing them.

The subject of the offense was studied through systemic analysis of Article 401 of the Criminal Code of Ukraine and academic findings regarding the subjects of military offenses. Both general (age, sanity) and special characteristics are described. The issue of liability in cases of collective violations of rules for storing military property is raised. It is proven that the subjects of the offense under Article 413 may be service members serving in any type of military service, as well as conscripts and reservists during training or verification assemblies who participate in relations of possessing and using military property. The moments of commencement and termination of such assemblies are described in detail.

The subjective aspect is examined through structural-functional and substantive analysis of the volitional and intellectual features of criminally unlawful self-confidence and negligence in the context of loss of military property. It is established that in cases of criminally unlawful self-confidence, the individual realizes that the act they are committing, under certain conditions or due to certain factors, may lead to loss or damage of entrusted military property, but also believes that specific factors will prevent such consequences and genuinely hopes the consequences will not occur. Criminally unlawful negligence is characterized by the absence of awareness of the danger of the act, which

may appear as underestimating the seriousness of a violation, ignorance of rules for storing property, or lack of awareness due to alcohol, drugs, or psychoactive substances; failure to foresee the possibility of loss or damage; and the presence of a real ability to foresee such consequences. The offender does not attempt to assess the possibility of causing loss or damage to entrusted property.

The third chapter addresses the specifics of qualifying the loss of military property and the severity of sanctions. It examines distinguishing (or establishing concurrence with) offenses under Article 413 from related criminal and administrative offenses: embezzlement of military property (Art. 191), unlawful appropriation of military property (Art. 410), intentional and negligent destruction or damage (Arts. 411, 412, and Art. 17212 of the Administrative Code), offenses involving violation of special rules for handling particular types of military property (Arts. 414–417), loss of items containing state secrets (Art. 422), negligent attitude to military service and military authority inaction (Arts. 425, 426 and Arts. 17215, 17216 of the Administrative Code). The issue of whether acts under Article 413 may be deemed insignificant and the role of repetition in qualifying the offense are also discussed.

The study of penalties for loss of military property identifies and systematizes academic proposals regarding the construction of criminal-law sanctions: legal principles, principles of sanction construction, and concrete rules for establishing the limits of punishability. Analysis of the compliance of Article 413 sanctions with these criteria reveals several problems, particularly excessive severity.

Based on the research, a draft of a new version of Article 413 is proposed, featuring a different approach to regulating the objective elements, qualifying features, and sanctions. Several amendments to Articles 401, 412, 414, and 415 are also proposed.

Keywords: military property; entrusted property; rules for storing property; loss of property; damage to property; destruction of property; damage; service member; military offenses; martial law; special period; criminal liability; criminal offense; elements of an offense; criminal-law qualification

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Войцещук А. А. Проблеми визначення поняття військового майна як предмета військових кримінальних правопорушень. *Університетські наукові записки. Часопис ХУУП імені Леоніда Юзькова*. 2024, № 1 (97) С. 21 – 30.
2. Войцещук А. А. Втрата та зіпсування майна як ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 Кримінального кодексу України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Вип. 87. Частина 3. С. 255 – 262.
3. Войцещук А. А. Кримінально-правова характеристика кваліфікуючих ознак втрати військового майна (ст. 413 КК України). *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2025. Серія: Право. Вип. 88. Частина 3. С. 128 – 135.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

4. Войцещук А. А. Особливості регламентації кримінальної відповідальності за посягання на військове майно в КК України та законодавстві окремих європейських держав. *Теорія та практика протидії злочинності в умовах правового режиму воєнного стану* : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 08 листопада 2024 року). С. 51 – 54.
5. Войцещук А. А. Проблеми визначення правил зберігання військового майна у практиці застосування ст. 413 КК України. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні* : матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, 06 грудня 2024 року). С. 396 – 399.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	16
ВСТУП.....	17
1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВТРАТУ ВІЙСЬКОВОГО МАЙНА.....	26
1.1. Стан дослідження кримінальної відповідальності за втрату військового майна.....	26
1.2. Регламентація кримінальної відповідальності за втрату військового майна за законодавством держав Європейського Союзу.....	33
Висновки до розділу 1	44
2. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ВТРАТИ ВІЙСЬКОВОГО МАЙНА.....	48
2.1. Об'єкт та предмет складу втрати військового майна.....	48
2.2. Об'єктивна сторона складу втрати військового майна.....	76
2.3. Суб'єкт складу втрати військового майна.....	114
2.4. Суб'єктивна сторона складу втрати військового майна.....	122
Висновки до розділу 2	131
3. ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ПОКАРАННЯ ЗА ВТРАТУ ВІЙСЬКОВОГО МАЙНА.....	139
3.1. Особливості кваліфікації втрати військового майна.....	139
3.2. Межі караності втрати військового майна.....	156
Висновки до розділу 3	172
ВИСНОВКИ.....	178
Список використаних джерел.....	188
Додатки.....	219

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВКК – військово-кримінальний кодекс;

ДПСУ – Державна прикордонна служба України;

ДССЗтЗІУ – Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України

ДССТ – Державна спеціальна служба транспорту

ДФТГ – добровольчі формування територіальних громад

ЗСУ – Збройні сили України

КК – Кримінальний кодекс

КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення

МВС України – Міністерство внутрішніх справ України

Міноборони – Міністерство оборони України

НГУ – Національна гвардія України

Нмдг – неоподатковуваний мінімум доходів громадян

СБУ – Служба безпеки України

СЗРУ – Служба зовнішньої розвідки України

УДОУ – Управління державної охорони України

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Реалії, у яких сьогодні перебуває наша держава, вимагають посиленої уваги до дослідження проблематики кримінальної відповідальності військовослужбовців та військових кримінальних правопорушень. В умовах повномасштабної збройної агресії проти України питання збереження військового майна набуло виняткової гостроти. Кожна одиниця зброї, військової техніки чи боєприпасів має значення для обороноздатності держави. На цьому тлі значно зростає потреба в дослідженні проблематики кримінальної відповідальності за втрату або зіпсування військового майна, передбаченої ст. 413 Кримінального кодексу (далі – КК) України. Стаття 413 КК України востаннє редагувалася ще у 2015 році, а ознаки складу втрати або зіпсування військового майна залишаються незмінними з моменту прийняття КК України у 2001 році. Відтак перед доктриною стоять складні виклики, що вимагають глибокого наукового аналізу та практичного переосмислення цієї норми.

Сучасна війна характеризується високою динамікою, масованими артилерійськими обстрілами, застосуванням дронів та постійною зміною позицій. У таких обставинах втрата зброї, техніки чи іншого майна часто є не наслідком порушення правил його зберігання, а прямим результатом виконання бойового завдання, раптового ворожого удару чи необхідності рятувати власне життя та життя побратимів. Відтак складність розмежування недбалості військовослужбовця та об'єктивної неможливості зберегти майно в умовах інтенсивних бойових дій є ключовою проблемою застосування статті 413 КК України в умовах збройного конфлікту. Виникає ризик формального підходу до кваліфікації таких діянь, коли будь-яка втрата майна автоматично розглядається як потенційне кримінальне правопорушення. Це створює небезпечну ситуацію, де військовослужбовець, який діяв в умовах крайньої необхідності або бойового ризику, може бути несправедливо притягнутий до кримінальної відповідальності. Загроза кримінального переслідування за втрачене в бою майно створює надмірний

психологічний тиск на військовослужбовців, що може негативно впливати на їхню мотивацію та рішучість, породжуючи страх застосовувати техніку та озброєння з максимальною ефективністю через побоювання її втратити.

Отже, дослідження проблематики статті 413 КК України є не лише теоретичним юридичним питанням, а й важливою складовою забезпечення справедливості щодо захисників України та підтримання високого морально-психологічного стану і боєздатності армії. Пошук балансу між необхідністю захисту військового майна та захистом прав військовослужбовців є одним із ключових завдань сучасної правової науки та практики.

Дослідженням питань кримінальної відповідальності за правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби займалися Г. М. Анісімов, А. А. Васильєв, М. Б. Головка, Ю. П. Дзюба, Н. А. Дмитренко, М. І. Карпенко, В. І. Касинюк, А. Р. Мухамеджанова, В. В. Налуцишин, О. В. Ободовський, Л. А. Остапенко, М. І. Панов, О. Р. Полегенька, М. І. Хавронюк, С. О. Харитонов та інші. Водночас, незважаючи на важливість теми, комплексних досліджень питань кримінальної відповідальності за втрату зіпсування військового майна в національній правовій науці не проводилося.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до наукової теми Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (номер державної реєстрації 0117U000103), а також наукової теми кафедри кримінального права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Забезпечення прав людини у сфері боротьби зі злочинністю».

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є розробка на основі аналізу ефективності норм чинного КК України, які передбачають відповідальність за втрату військового майна та практики їх застосування судами України, науково-обґрунтованих пропозицій з удосконалення законодавства України про відповідальність за такі кримінальні правопорушення та рекомендацій для правозастосовної практики щодо їх застосування.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

- розглянути стан досліджень проблем кримінальної відповідальності за втрату військового майна;
- вивчити досвід держав-членів Європейського Союзу щодо регламентації кримінальної відповідальності за втрату військового майна;
- дослідити об'єкт та предмет складу втрати військового майна;
- охарактеризувати ознаки об'єктивної сторони складу втрати військового майна;
- розглянути проблему суб'єкта втрати військового майна;
- дослідити ознаки суб'єктивної сторони втрати військового майна;
- розглянути особливості кваліфікації втрати військового майна;
- проаналізувати якість встановлених у ст. 413 КК України меж караності втрати військового майна.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини щодо забезпечення збереження військового майна в Україні.

Предметом дослідження є відповідальність за втрату військового майна за кримінальним правом України

Методи дослідження. При проведенні дослідження використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Під час аналізу положень КК України, інших нормативно-правових актів, законодавства держав Європейського Союзу використовувався *формально-юридичний метод* (підрозділ 1.2, розділи 2 та 3). Під час тлумачення нормативних положень застосовувався *герменевтичний* та *логіко-юридичний* методи (розділ 2). Для дослідження досвіду держав Європейського Союзу щодо регламентації кримінальної відповідальності за втрату військового майна (підрозділ 1.2) використано *порівняльно-правовий* метод. Завдяки застосуванню методу *аналізу документів (традиційний підхід)* вивчалися вироки у кримінальних провадженнях про кримінальні правопорушення, передбачені ст. 413 КК України, і також деякі суміжні кримінальні правопорушення, а метод *контент-аналізу документів* дозволив дослідити суворість призначеного судами покарання за втрату військового майна (розділ 2,

підрозділ 3.1). *Системно-структурний метод* дав змогу з'ясувати порівняння норми про втрату військового майна (ст. 413 КК України) та інших норм про посягання на військове майно (підрозділ 2.1). Під час вивчення стану дослідження проблематики кримінальної відповідальності за втрату військового майна (підрозділ 1.1) використовувалися *діалектичний метод* та методи формальної логіки – *аналізу, абстрагування, узагальнення*. У ході розроблення пропозицій змін і доповнень до законодавства використовувалися також методи *індукції, дедукції та моделювання* (підрозділи 2.1 – 2.3, розділ 2).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є першим в Україні комплексним дослідженням кримінальної відповідальності за втрату військового майна. Основні результати дослідження, що характеризуються науковою новизною, мають як теоретичне, так і практичне значення, такі:

вперше:

– розглянуто в контексті предмета втрати військового майна трофейне майно, майно, одержане як благодійна допомога, майно, вилучене в підприємств, установ і організацій, примусово відчужене майно в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, а також майно, одержане шляхом мобілізації. Доведено, що останнє не може бути предметом вказаного складу кримінального правопорушення в силу дефініції поняття військового майна, визначеної у Законі України «Про правовий режим майна у Збройних силах України». Інше ж зазначене майно, як і будь-яке інше, може виступати предметом втрати військового майна в разі його надходження до військового формування та відображення цього факту в бухгалтерській документації;

– досліджено зіставлення понять «втрати» та «зіпсування майна» із поняттями знищення і пошкодження майна, що, зокрема, є необхідною умовою правильного розмежування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України від кримінальних правопорушень, описаних ст. ст. 411, 412 КК України, а також адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172¹² Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП). Встановлено, що наслідок знищення майна охоплює ті форми втрати майна, які

пов'язані із припиненням його існування чи неможливістю відокремлення від навколишнього середовища, а також зіпсування майна, якщо майно продовжує існувати, однак не може бути відновлене для подальшого використання за призначенням; зіпсування майна в інших випадках охоплюється наслідком пошкодження;

– розроблено алгоритм встановлення того, чи втрата або зіпсування військового майна настала в результаті порушення конкретним суб'єктом правил його зберігання. При цьому сформульовано 5 послідовних рекомендацій: умовно виокремити поведінку, що порушила конкретне правило зберігання майна; встановити, чи така поведінка була раніше за момент настання втрати або зіпсування майна; з'ясувати, чи такі наслідки не настали б і в разі дотримання відповідних правил; визначити, чи порушення правил зберігання було головною або ж вагомою умовою втрати чи зіпсування військового майна; встановити чи допущене порушення правил зберігання ввіреного для службового користування військового майна закономірно призводить до втрати або зіпсування майна;

– обґрунтовано можливість визнання втрати або зіпсування військового майна малозначним діянням. Аргументовано доцільність визнання малозначними відповідних діянь у разі заподіяння неістотної шкоди. Встановлено відповідність таких діянь усім виробленим судовою практикою умовам визнання малозначності діяння;

– проаналізовано межі караності втрати або зіпсування військового майна на предмет відповідності розроблених правовою наукою правилам побудови кримінально-правових санкцій. Зокрема встановлено надмірну суворість покарання за вчинення таких діянь та безпідставне використання безальтернативних санкцій. Запропоновано відповідні зміни до ст. 413 КК України;

удосконалено:

– трактування основного безпосереднього об'єкта складу втрати військового майна. Обґрунтовано, що ним є суспільні відносини щодо забезпечення обороноздатності України в частині воєнного потенціалу як суспільного блага. Соціальний зв'язок у таких суспільних відносинах утворюють обов'язок

військовослужбовця (військовозобов'язаного, резервіста) дотримуватися правил зберігання військового майна та право держави в особі органів управління військовими формуваннями, військових частин, органів чи установ встановлювати ці правила і вимагати їх дотримання. Зазначене трактування об'єкта втрати військового майна дозволяє обґрунтувати криміналізацію таких посягань на військове майно, які в разі їх вчинення щодо невійськового майна не тягнуть кримінальної відповідальності;

- положення кримінально-правової доктрини щодо трактування поняття майна, яке було ввірене особі для службового користування у контексті ст. 413 КК України: обґрунтовано, що таким є майно, передане військовослужбовцеві (військовозобов'язаному, резервісту) у володіння та користування без права розпорядження ним для виконання такими особами обов'язків військової служби;

- підходи щодо трактування поняття втрати майна. Доведено, що під зазначеним наслідком потрібно розуміти вихід майна із володіння особи, в результаті чого остання назавжди чи на певний час втрачає можливість його використовувати. Встановлено, що поняттям втрати охоплюється вихід майна із володіння особи через загублення майна, його викрадення іншою особою, вилучення цього майна в законному порядку, припиненні існування майна, а також доведення його до стану неможливості відокремлення від навколишнього середовища;

- знання про сутність правил зберігання військового майна. Встановлено, що такі правила можуть визначатися нормативно-правовими актами, а також письмовими наказами командирів військових формувань. Виявлено низку нормативно-правових актів, положення яких регламентують правила зберігання військового майна у Збройних силах України (далі – ЗСУ), Національній гвардії України (далі – НГУ) та Державній прикордонній службі України (далі – ДПСУ);

- трактування вини у складі кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України: розкрито зміст інтелектуальних та вольових ознак кримінально-протиправної самовпевненості та кримінально-протиправної недбалості при втраті або зіпсуванні військового майна. Зокрема обґрунтовано, що

за кримінально-протиправної самовпевненості особа усвідомлює, що діяння, такі самі як вона вчиняє, в окремих випадках та за певних умов чи дії певних чинників можуть призвести до втрати або зіпсування ввіреного військового майна; усвідомлює конкретні фактори, які, на її думку, здатні запобігти цим наслідкам; щиро сподівається чи впевнена в тому, що завдяки згаданим факторам наслідки не настануть; бажає відвернути ці наслідки. Щодо випадків кримінально-протиправної недбалості встановлено три можливі варіанти неусвідомлення особою суспільної небезпечності вчинюваних діянь: усвідомлення факту порушення правил зберігання майна та переконаність у тому, що порушення є незначним і не може призвести до серйозної шкоди; неусвідомлення факту порушення правил зберігання військового майна через їх незнання; неусвідомлення порушення правил зберігання майна через стан, викликаний дією алкоголю чи психоактивних речовин;

– правила відмежування втрати військового майна від суміжних правопорушень. Зокрема, порушено питання відмежування втрати військового майна від його розтрати (ст. 191 КК України), втрати предметів, відомості про які становлять державну таємницю (ч. 2 ст. 422 КК України), аргументовано авторську позицію щодо відмежування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, від знищення або пошкодження військового майна (ст. ст. 411, 412 КК України, ст. 172¹² КУпАП), а також кримінальних правопорушень, що полягають у порушенні спеціальних правил (ст. ст. 414 – 417 КК України). При цьому виявлено низку правових колізій та запропоновано шляхи їх вирішення;

набули подальшого розвитку:

– положення про трактування поняття особливого періоду не лише як періоду, протягом якого проводиться мобілізація. Обґрунтовано, що таким періодом охоплюється і час ведення силами оборони та безпеки воєнних дій у розумінні Закону України «Про оборону України», незалежно від прийняття рішення про введення воєнного стану.

– правова позиція, згідно із якою суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, є не лише військовослужбовці, але й

військовозобов'язані та резервісти під час проходження ними навчальних чи перевірочних зборів. Встановлено момент початку та момент закінчення таких зборів;

– ідея щодо розширення кола суб'єктів втрати чи зіпсування військового майна. Обґрунтовано доцільність визнання такими членів усіх передбачених законодавством України воєнізованих збройних формувань, які залучені до воєнних дій під час особливого періоду; запропоновано відповідні зміни до абз. 2 ч. 2 ст. 401 КК України;

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що висновки і рекомендації, наведені в дисертації, можуть бути використані в науково-дослідній діяльності – під час подальшого дослідження проблематики кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби, а також кримінальних правопорушень, що посягають на власність; у правотворчості – під час внесення змін і доповнень до КК України та інших нормативно-правових актів (за результатами дослідження запропоновано комплекс змін до КК України, а також окреслено концепт змін до нормативно-правових актів, що визначають зміст і обсяг поняття військового майна); у правозастосовній діяльності – під час кваліфікації посягань на військове майно; в освітній діяльності – під час вивчення навчальних дисциплін «Кримінальне право», «Кримінально-правова кваліфікація», підготовці підручників, навчальних посібників, методичних розробок.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є результатом власного дослідження автора. Наукові положення, висновки та пропозиції, що виносяться на захист, автор отримав самостійно.

Апробація матеріалів дисертації. Апробація результатів дослідження здійснювалася на Міжнародній науково-практичній конференції «Теорія та практика протидії злочинності в умовах правового режиму воєнного стану» (Львів, 08 листопада 2024 року) та VIII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні» (м. Львів, 06 грудня 2024 року).

Публікації. Основні результати дисертації відображено у п'яти наукових працях. Серед них – три статті, опубліковані в журналах, визнаних Міністерством освіти і науки України науковими фаховими виданнями з юридичних наук категорії «Б», та дві праці – за результатами проведення науково-практичних заходів.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із переліку умовних позначень, трьох розділів, що поділяються на 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 303 сторінки, із яких основний текст – 170 сторінку, список використаних джерел (274 найменування) – 31 сторінку, додатки – 84 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВТРАТУ ВІЙСЬКОВОГО МАЙНА

1.1. Стан дослідження кримінальної відповідальності за втрату військового майна

Проблематика кримінальної відповідальності за втрату військового майна становила незначний інтерес серед науковців. Склад відповідного кримінального правопорушення, як правило, розглядався вченими під час розробки підручників, навчальних посібників та науково-практичних коментарів. Результати такої роботи здебільшого обмежуються поверхневою характеристикою елементів та ознак відповідного складу кримінального правопорушення. Водночас більш детально окремі обов'язкові ознаки складу втрати військового майна розглядалися в контексті інших складів кримінальних правопорушень чи кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби в цілому.

М. І. Панов, М. І. Хавронюк, С. О. Харитонов щодо безпосереднього основного об'єкта складу кримінального правопорушення пишуть, що ним є порядок користування військовим майном [105, с. 549; 129, с. 1290]. На думку укладачів науково-практичного коментаря кримінального кодексу України за загальною редакцією І. М. Копотуна, а також авторів навчального посібника «Кваліфікація військових кримінальних правопорушень» за редакцією М. С. Цуцкірідзе, таким об'єктом є встановлений порядок несення чи проходження військової служби, пов'язаний із збереженням військового майна [109, с. 1238; 84, с. 114]. За П. П. Латковським, О. В. Попович та Л. В. Томаш, ним є встановлений військовими статутами, рекомендаціями, інструкціями та наказами порядок використання і зберігання військового майна [103, с. 289]. На думку І. І. Сливича та Я. В. Ступника, безпосереднім об'єктом складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, є суспільні відносини, що забезпечують належне використання та зберігання військового майна [211, с. 622]. У свою чергу,

В. О. Гапчич безпосереднім об'єктам аналізованого складу кримінального правопорушення вказує відносини власності щодо військового майна [101, с. 564]. Як бачимо, попри наявність іншої думки, більшість авторів пов'язують безпосередній об'єкт складу втрати військового майна із порядком використання та зберігання військового майна.

Чи не найбільший інтерес викликало поняття військового майна, що характеризує предмет аналізованого складу кримінального правопорушення. Поняття військового майна одержало нормативне визначення у Законі України «Про правовий режим майна у Збройних силах України» [198]. Проте дослідники звертають увагу на низку недоліків такої дефініції. Зокрема В. С. Щербина робить висновок, що законодавець ототожнює поняття майна в Збройних силах та військового майна [240]. О. О. Бугайова робить цілком слушне зауваження стосовно того, що в передбаченому Законом визначенні військового майна відсутні положення щодо можливості закріплення майна за органами військового управління [10]. У свою чергу І. І. Піскун та М. А. Соколовський вважають, що з-поміж майна інших (окрім Збройних сил України (далі – ЗСУ)) військових формувань, органів та установ військовим майном є лише зброя та інші спеціально-технічні засоби, а також майно, яке перебуває на балансі військових формувань зазначених органів [149]. Визначення поняття військового майна в Методиці визначення військових втрат, завданих Україні внаслідок військової агресії російської федерації відображає значно ширший обсяг цього поняття [120]. Водночас питання про зіставлення такої дефініції зі згаданою вище у наукових працях не порушувалося.

Окремі дослідники розробили авторські визначення поняття військового майна. І. І. Піскун та М. А. Соколовський прийшли до висновку, що військове майно – це рухоме та нерухоме майно, що має як спеціальне військове призначення, так і загальне призначення, яке перебуває в державній власності, закріплене на праві оперативного управління за структурами Збройних сил України або іншими військовими формуваннями, та використовується ними лише за функціональним та цільовим призначенням і з метою виконання своїх функцій й обслуговування

військовослужбовців, а також в порядку, встановленому законодавством України, для ведення господарської діяльності [149]. Загалом, таке визначення повторює нормативні дефініції, додаючи до них вказівку на використання винятково за цільовим призначенням, а також на мету використання визначеного майна, які жодним чином не сприяють розумінню аналізованого поняття, принаймні для потреб кримінального права.

На думку С. В. Рябчука, військовим майном є об'єкти права державної власності, що закріплені за військовими частинами, органами військового управління і військовими установами, а також майно і майнові права, що були набуті ними в результаті господарської діяльності або отримані від фізичних або юридичних осіб як шефська чи благодійна допомога з метою реалізації наданих їм повноважень [206]. Таким чином, автор розширює обсяг аналізованого поняття майном, безпосередньо отриманим військовим формуванням, хоча аргументів при цьому не наводить.

Таким чином, спроби визначити поняття військового майна не надто сприяють розумінню його меж та не здатні допомогти в процесі застосування кримінально-правових норм.

Дискусійним у науці є питання моменту набуття майном статусу військового. Момент набуття майном статусу військового неоднозначно описаний у ч. 2 ст. 3 Закону України «Про правовий режим майна у Збройних силах України»: мова йде про надходження майна до ЗСУ і закріплення майна за військовою частиною [198]. Аналізуючи відповідне положення, С. О. Іванов робить цілком логічний висновок, що майно набуває статусу військового з моменту закріплення його за військовою частиною ЗСУ [77]. Такої ж позиції дотримується П. М. Кондик. Він пише, що будь-яке майно, яке надходить до ЗСУ чи то через постачання за державним оборонним замовленням, чи то в порядку його придбання за договором купівлі-продажу безпосередньо військовими частинами, набуває статусу військового з моменту закріплення за військовою частиною, а не з моменту його надходження до ЗСУ. На основі цього автор висновує, що майно набуває статусу військового з моменту прийняття рішення про закріплення майна за військовою частиною

відповідною посадовою особою чи органом військового управління [93]. Опонуючи такому баченню, В. С. Щербина посилається на ст. 2 цього ж Закону, де написано, що Міноборони «здійснює... управління військовим майном, зокрема і закріплює військове майно за військовими частинами». Так, автор робить висновок, що вже з моменту надходження майна до ЗСУ воно набуває статусу військового, а закріплення його за військовою частиною є лише визначенням суб'єкта оперативного управління таким майном [240].

Слід відзначити, що предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, є не будь-яке військове майно, а лише те, яке було ввірене особі для службового користування. Щодо цього М. І. Хавронюк пише, що це майно, яке надається для виконання конкретних обов'язків військової служби та підлягає поверненню [129, с. 1290]. Т. Б. Ніколаєнко та В. А. Омельчук пишуть, що таким є інвентарне майно, а також майно, видане військовослужбовцеві для виконання своїх службових обов'язків з наступним його поверненням [133, с. 465]. Попри схожість підходів, автори не вказують на видачу саме для виконання конкретних обов'язків. Водночас слід зазначити, що здебільшого автори взагалі не акцентують уваги на цьому аспекті предмета аналізованого складу кримінального правопорушення. А тому таке питання можна вважати малодослідженим.

Стосовно поняття втрати майна в контексті ст. 413 КК України думки вчених зводяться до того, що нею є вихід ввіреного майна із володіння військовослужбовця [106, с. 290; 105, с. 551; 216, с. 637; 129, с. 1290; 133, с. 465]. Водночас відсутні обґрунтовані висновки щодо того, чи мова йде і про тимчасовий вихід з володіння, чи лише про безповоротний вихід з володіння. Немає і обґрунтованих роз'яснень стосовно того, що саме слід вважати виходом майна із володіння.

Поняття зіпсування майна в доктрині тлумачать як повну чи часткову непридатність майна для його використання за призначенням [106, с. 290; 129, с. 1290; 133, с. 467; 216, с. 637]. Водночас відсутні будь-які рекомендації щодо зіставлення цього поняття із поняттям втрати майна.

Командою розробників Проєкту нового кримінального кодексу пропонується інший підхід до встановлення кримінальної відповідальності за діяння, передбачені на сьогодні у ст. 413 КК України. Зокрема, пропонується передбачити в диспозиції три альтернативні форми вчинення кримінального правопорушення: втрату, знищення та пошкодження [94]. Проте сьогодні відсутні ґрунтовні дослідження доцільності такого рішення, немає висновків щодо зіставлення поняття зіпсування майна, з одного боку, та понять знищення і пошкодження – з іншого.

У частині кваліфікуючих ознак кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, найбільш дискусійним виявилось питання моменту закінчення особливого періоду як серед дослідників у галузі кримінального права, так і серед фахівців з інших галузей. Н. Титаренко наполягає, що станом на вихід публікації (09 листопада 2015 року) особливого періоду немає. Чи то через те, що для мобілізації Указом Президента України виділяється обмежений час, чи то через те, що немає воєнного стану, а відтак і воєнного часу, чи через видання Президентом України указів про звільнення в запас військовослужбовців військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період [222]. А. А. Павловська та О. В. Ленда прийшли до висновків, що антитерористична операція, а в подальшому з 2018 року – Операція Об'єднаних сил, не була визнана державою як така, що прирівнюється до особливого періоду, або воєнного стану, або бойової обстановки [146].

Натомість М. М. Прохоренко та В. М. Хлань, посилаючись на те, що законодавством передбачено військову службу за призовом під час мобілізації на особливий період, роблять висновок, що особливий період продовжує діяти й після закінчення строку виконання указів Президента із рішенням про проведення мобілізації [205]. Дотримуючись аналогічної позиції, П. В. Ясиновський відзначає, що особливий період охоплює різні етапи – від мобілізації до часткової відбудови [244]. З позиції Міністерства оборони України (далі – Міноборони), особливий період діятиме до прийняття окремого Указу Президента України «Про демобілізацію» [242]. О. Шкуропацький, В. Мехеда та Є. Пащенко йдуть ще далі. Автори виходять з того, що час мобілізації – це період між оголошенням рішення

про мобілізацію (доведення його до відома виконавців в разі прихованої мобілізації) до повного виконання рішення про демобілізацію. Відтак, на їхню думку, особливий період закінчиться саме після завершення заходів щодо демобілізації тобто переходу підприємств установ і організацій на функціонування в умовах мирного часу та переходу ЗСУ та інших військових формувань до штатів мирного часу [239]. Попри протилежність позицій, аргументи авторів заслуговують уваги, а відтак така проблематика вимагає подальшого вивчення.

Дискусійним є і питання суб'єкта складу аналізованого кримінального правопорушення. У науковій літературі є різні позиції стосовно того, хто може виступати суб'єктом військових кримінальних правопорушень: в одних джерелах вказується лише про військовослужбовців [101, с. 564], в других – також і про військовозобов'язаних та резервістів [70; 83; 136; 142; 151, с. 11 – 12; 233, с. 142]. Деякі з джерел лише обмежуються цитування положення ч. 2 ст. 401 КК України [106, с. 290]. Є й непослідовні позиції. Наприклад, у підручнику з кримінального права за редакцією В. В. Сташиса, В. Я. Тація вказується, що суб'єктами військових кримінальних правопорушень можуть виступати як військовослужбовці, так і військовозобов'язані під час проходження ними навчальних, перевірних або спеціальних зборів, хоча при характеристиці ст. 413 КК України згадується лише про військовослужбовців [105; с. 539, 552]. А. А. Васильєв та А. Р. Мухамеджанова прямо заперечують можливість вчинення будь-яких військових кримінальних правопорушень з боку військовозобов'язаних чи резервістів, хоча й аргументів на користь такого висновку не наводять [12].

Аналіз публікацій, присвячених суб'єкту військових кримінальних правопорушень, показує, що немає єдності і в трактуванні віку як ознаки такого суб'єкта. А. А. Васильєв та А. Р. Мухамеджанова пишуть, що призову підлягають лише особи, які досягли 18-річного віку, і це унеможливорює вчинення військових кримінальних правопорушень молодшими особами [12]. Водночас автори навчального посібника за редакцією В. В. Топчія допускають відповідальність за кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення служби і в разі їх вчинення до досягнення 18 річного віку особами, яких зараховано курсантами на

навчання до вищих військових навчальних закладів чи вищих навчальних закладів, що мають військові навчальні підрозділи [102, с. 256].

Щодо форми вини у складі кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, у доктрині наявні два погляди. Одні автори пишуть, що суб'єктивна сторона характеризується умислом або необережністю до діяння та необережністю до наслідків [101, с. 564; 129, с. 1291; 211, с. 623]. Інші пишуть про необережну форму вини [106, с. 291; 107, с. 614; 104, с. 503; 109, с. 1240; 216, с. 637]. Водночас досліджень, присвячених вивченню змісту вини в цьому кримінальному правопорушенні, не проводилося.

Стосовно питань кваліфікації, не пов'язаних із встановленням відповідності фактичних обставин вчиненого діяння зі змістом ознак складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, вдалось віднайти лише окремі висновки щодо розмежування та зіставлення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України та кримінальних правопорушень, передбачених ст. 412, 414, 425 [133, с. 466 – 468], а так само 172¹² КУпАП [84, с. 113 – 114]. Водночас і такі висновки не можна вважати безспірними без ґрунтовного аналізу та більш жвавого обговорення. Залишається поза увагою і низка інших питань кримінально-правової кваліфікації: відмежування аналізованого кримінального правопорушення від кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 410, 411, 415 – 417, 422, 425, 426 КК України, а також адміністративних правопорушень, передбачених ст. ст. 172¹⁵ та 172¹⁶ КУпАП, питання сукупності та повторності кримінальних правопорушень у контексті ст. 413 КК України, проблематика малозначності при вчиненні діяння, передбаченого цією статтею.

Не проводилися в українських наукових колах і дослідження санкції ст. 413 КК України.

Все сказане підтверджує необхідність ґрунтовного вивчення проблематики кримінальної відповідальності за втрату військового майна.

1.2. Регламентация кримінальної відповідальності за втрату військового майна за законодавством держав Європейського Союзу

Безумовно, слід погодитися із твердженням українських науковців, які відзначають, що досвід законодавства розвинених країн виступає орієнтиром для розвитку української системи військових кримінальних правопорушень [127]. Вивчення досвіду регламентації відповідних норм у зарубіжному законодавстві про кримінальну відповідальність є вагомим джерелом інформації для вирішення питання про доцільність встановлення кримінальної відповідальності за втрату чи зіпсування ввіреного для службового користування військового майна, спричинену порушенням правил його зберігання, а також для пошуку найбільш оптимальної форми встановлення відповідальності за такі діяння. Визначаючи критерій вибірки держав, законодавство яких буде досліджуватися, зважаючи на геополітичні прагнення України, було обрано членство держав у Європейському Союзі.

Загалом, можна відзначити про різні підходи держав до регламентації кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення. В одних така кримінальна відповідальність врегульована в одних нормативно-правових актах поряд із нормами про інші кримінальні правопорушення. В інших – цьому питанню присвячені окремі закони чи кодифіковані акти.

Різними є і підходи до регламентації відповідальності за необережну втрату чи зіпсування військового майна. У КК Словенії та КК Хорватії передбачено відповідальність за порушення правил зберігання військового майна, що спричинило певну шкоду. При цьому відповідна норма КК Хорватії (с. 370) передбачає відповідальність не лише за порушення правил зберігання, а й за порушення правил утримання чи іншого поводження із військовим майном. У ній передбачено відповідальність і за недбале поводження з військовим майном [253]. Ст. 365 КК Словенії передбачає відповідальність за порушення правил поводження із військовим майном вцілому [254].

У законодавстві деяких держав передбачено відповідальність за втрату довіреного майна без вказівки на те, що цей наслідок має настати через порушення

правил їх зберігання із вказівкою на необережну форму вини або без такої. При цьому у Військово-кримінальному кодексі (далі – ВКК) Іспанії [257], КК Литви [258], Кодексі військової юстиції Португалії [249] мова йде лише про втрату, а в КК Болгарії [126] – ще й про залишення військового майна. На перший погляд, можна припустити, що такий підхід дозволяє полегшити застосування відповідної норми, адже не зобов'язує правозастосувача вишукувати нормативні документи, що передбачають ті або ті правила поведіння із військовим майном. Щоправда, це є необхідною умовою для встановлення вини особи.

По-різному описаний і предмет відповідних кримінальних правопорушень. У Ст. 81 Кодексу військової юстиції Португалії мова йде про будь-яке військове майно, що було ввірено військовослужбовцеві або ж роздано для служби [249]. Дещо вужче описаний предмет у КК Хорватії та КК Словенії – як «довірені особі зброя, військове спорядження та інші засоби оборони» [253] та «зброя, боєприпаси, вибухові речовини, бойові пристрої чи інші засоби, призначені для оборони країни які були передані особі на зберігання, ремонт, постачання чи використання» [254] відповідно. Можна припустити, що поняттям засобів, призначених для оборони, не охоплюються предмети речового забезпечення, продовольства, паливно-мастильні матеріали, грошові кошти. Варто також відзначити, що поняття майна, переданого особі на зберігання, ремонт, постачання чи використання, є ширшим за поняття «довіреного (ввіреного)» для виконання службових обов'язків майна.

Ст. 324 КК Литви регламентує відповідальність за втрату військовослужбовцем зброї, боєприпасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв, транспортних засобів чи іншої військової техніки, довірених йому по службі [258]. У ст. 78 ВКК Іспанії мова йде про зброю, військове обладнання, технології чи документацію, які перебували у володінні особи у зв'язку із займаною посадою чи довірені особі. У таких випадках предмет кримінального правопорушення описано ще вужче. Варто звернути увагу на такі форми предмета, як «військові технології та документація», що становить особливість ВКК Іспанії [257].

І найвужче з проаналізованих нормативно-правових актів предмет кримінального правопорушення описаний у ст. 395 КК Болгарії – предмети, надані для особистого користування під час виконання службових обов’язків [126].

Доцільно звернути увагу й на те, що проаналізовані нормативні положення зарубіжних держав не встановлюють мінімального розміру майнової шкоди, яка має бути спричинена втратою, знищенням чи пошкодженням майна, і лише КК Словенії містить вказівку про спричинення шкоди у великому розмірі, тобто перевищувати 50 тисяч євро.

Окремо зупинимося на питанні покарання за вищевказані кримінальні правопорушення. КК Іспанії передбачає ув’язнення на строк від трьох місяців і одного дня до шести місяців або штрафом від двох до 6 місяців (відповідно до ст. 50, обчислюється за рішенням суду від 2 до 400 євро на день, тобто від 120 до 24000 євро). За КК Болгарії та КК Хорватії, такі діяння караються позбавлення волі на строк до 1 року. У КК Словенії передбачено позбавлення волі на строк до 2 років (може призначатися на строк від 1 місяця). Ще суворішим є покарання за КК Литви – винний карається арештом (призначається на строк від 15 до 90 діб) або позбавленням волі на строк до трьох років (від трьох місяців), а також Кодексом військової юстиції Португалії, яким передбачено позбавлення волі на строк від 1 місяця до 3 років, а під час війн – на строк від 1 до 6 років.

На основі цього можна зробити висновок, що порівняно із санкціями ст. 413 КК України, проаналізовані кримінально-правові акти здебільшого є менш суворими, якщо брати до уваги той факт, що в разі вчинення відповідного діяння в бойовій обстановці чи під час дії воєнного стану, ч. 3 ст. 413 КК України передбачає покарання у виді позбавлення волі на строк від 2 до 5 років.

До другої групи можна віднести нормативно-правові акти зарубіжних держав, які передбачають лише більш загальну норму про необережну втрату, знищення або пошкодження майна, якою, вочевидь, охоплюватимуться випадки втрати, знищення чи пошкодження ввіреного військового майна. Така норма є у ВКК Австрії (ст. 32) [246], ВКК Данії (ст.26) [261], КК Естонії [148], Законі про оборону Ірландії (ст. 157) [252], ВКК Кіпру (ст. 88А) [263], КК Німеччини (ст. 109е)

[268], КК Польщі (ст. 359) [255], КК Словаччини (ст. 411) [270], КК Угорщини (ч. 3 ст. 454) [274], Кодексі військової юстиції Франції (ст. L 322-6) [247], КК Чехії (ст. 393, 398) [269].

При цьому у ВКК Данії та ВКК Кіпру мова йде і про знищення, і про пошкодження, і про втрату військового майна. У ВКК Австрії та КК Німеччини – про знищення та пошкодження. В КК Естонії – про втрату чи пошкодження. У Кодексі військової юстиції Франції встановлено відповідальність за спричинення знищення, втрати або остаточного виведення з ладу майна. В Законі Ірландії «Про оборону», а також КК Польщі, згадується лише про втрату. КК Словаччини та КК Чехії оперують терміном «істотне зниження придатності». У КК Угорщини йде мова про знищення чи інше приведення в непридатний для використання стан (останнє, як видається, нетотожне поняттю пошкодження).

При цьому у Законі Ірландії про оборону та Кодексі військової юстиції Франції вказано, що причиною відповідних наслідків має бути недбалість, у ВКК Кіпру – недбалість, порушення обов'язків або наказу; у КК Польщі – невиконання обов'язків чи перевищення повноважень щодо охорони чи нагляду за відповідними предметами; у КК Словаччини і КК Угорщини – невиконання або неналежне виконання службових обов'язків, у КК Чехії – невиконання обов'язків, зокрема, через недбалість.

Як і в попередній групі іноземних нормативно-правових актів, опис предмета кримінального правопорушення теж істотно відрізняється. У ст. 32 ВКК Австрії предмет визначено як майно, що належить збройним силам, призначене для них чи використовується ними. Таке формулювання має доволі широкий зміст, дозволяє охопити речі, які не перебувають на обліку, не закріплені за конкретним військовим формуванням, але ним використовується. Такий підхід дозволяє уникнути ситуацій, коли конкретне майно, важливе для діяльності сил оборони, не визнаватиметься військовим (про такі випадки мова йтиме в наступному розділі роботи). Окрім цього, реалізований у ВКК Австрії підхід дозволяє визнавати предметом відповідного кримінального правопорушення й майно, яке лише має надійти до військового формування [246].

Згідно зі ст. 26 ВКК Данії, предметом є речі, що належать до військової оборони [266]. Тобто критерієм визнання майна предметом цього кримінального правопорушення є цільове призначення майна. Ст. 448 КК Естонії передбачає відповідальність за втрату чи пошкодження озброєння, спорядження чи іншого майна Сил оборони або Союзу оборони [148].

По-особливому визначений предмет кримінального правопорушення, передбаченого ст. 157 Закону Ірландії «Про оборону»: майно, що є: 1) державною власністю; 2) службовим майном; 3) майном, одержаним через підрозділи забезпечення чи їдальні; 4) майном наданим іншими членами сил оборони для колективного блага та добробуту; 5) майном, отриманим за рахунок доходів від продажу чи отримане в обмін на майно, зазначене в пунктах 3 і 4 [252].

Ст. 411 КК Словаччини називає зброю, техніку чи інші речі або матеріальні засоби без вказівки на їхню приналежність, однак відповідальність при цьому обумовлюється заподіянням шкоди підрозділу збройних сил чи військовому формуванню, а відтак таке майно повинно мати певний стосунок до такого підрозділу чи формування [270].

Відповідні норми нормативно-правових актів інших держав передбачають вужчі підходи до опису предмета. Згідно зі ст. 88А ВКК Кіпру, це озброєння, боєприпаси або інші військові матеріали, засоби зв'язку, транспортні засоби чи механізми [263]. За КК Латвії, це зброя, боєприпаси, транспортні засоби чи військова техніка [256]. У ст. 109е КК Німеччини – зброя, об'єкти чи системи, які повністю або головним чином служать для національної оборони чи захисту цивільного населення від небезпек війни [268]. У ст. 359 КК Польщі – зброя, бойові припаси, вибухові матеріали, інші засоби ведення війни [255]. У ст. 454 КК Угорщини йде мова про важливу зброю, бойову техніку, інше важливе військове майно [274]. А у ст. L 322-6 Кодексу військової юстиції Франції – про службові або тимчасові будівлі, військово-морські судна, літальні апарати, предмети постачання, озброєння, обладнання або будь-які установки, що використовуються збройними силами або сприяють національній обороні [247].

Серед останніх законодавчих актів, саме КК Польщі заслуговує особливої уваги, адже, з одного боку, обмежується визначенням предметом відповідного кримінального правопорушення лише окремим видом майна, що належить силам оборони, а з іншого – охоплює, як видається, найважливішу групу такого майна – засоби ведення війни. Цікавим є і підхід угорського КК, однак при цьому передбачається проблема диференціації військового майна на важливе й інше.

Специфічний підхід до визначення предмета застосований у КК Чехії. У ст. 393, що передбачає відповідальність військовослужбовців збройних сил, мова йде про військове обладнання. Натомість у ст. 398, яка передбачає покарання за такі ж діяння працівників силових структур, написано про зброю, обладнання чи інші матеріальні ресурси [269].

Відповідальність за втрату, пошкодження або знищення майна, відповідно до більшості проаналізованих законодавчих актів (мова йде про акти другої групи), не обумовлюється розміром завданої шкоди. Лише ВКК Австрії передбачає, що шкода предмета має перевищувати 2000 євро, і лише за умови, що створюється небезпека життю чи здоров'ю, фізичній небезпеці для великої кількості людей чи ризик завдання значних збитків; КК Латвії вимагає, щоб шкода була значною, а КК Словаччини та КК Чехії – істотною (в усіх трьох випадках вказані розміри шкоди, вочевидь, є оціночними поняттями).

Доволі різними є і санкції проаналізованих статей кримінально-правових актів розглянутої групи. Ірландський Закон «Про оборону» встановлює, що таке кримінальне правопорушення карається позбавленням волі або іншим більш м'яким покаранням, призначеним військовим судом, не вказуючи на розміри таких покарань [252]. Чи не найм'якшим є КК Латвії, що передбачає короткострокове позбавлення волі (призначається на строк від 15 днів до 3 місяців пробаційний нагляд, громадські роботи або штраф (хоча розміри штрафу, згідно із законодавством, можуть бути дуже високими) [256]. ВКК Данії передбачає покарання у виді штрафу або позбавлення волі на строк до 6 місяців [261] (відповідно до норм КК Данії, мінімальний строк позбавлення волі становить 7 діб [266]). ВКК Австрії передбачає покарання у виді позбавлення волі на строк до 1

року [246] (мінімальну межу не визначено, однак, відповідно до ст. 18 КК Австрії, може призначатися на строк від одного дня [267]). Таке ж покарання передбачено і у КК Словаччини (мінімальний строк не визначено) [270]. КК Чехії встановлює покарання у видах обмеження волі або позбавлення волі на строк до 2 років із заборonoю на діяльність [269]. Кодекс військової юстиції Франції передбачає позбавлення волі на строк до 3 років [247]. Згідно з КК Німеччини, такі діяння караються позбавленням волі на строк від 1 місяця до 5 років чи штрафом [268]. І відповідно до КК Польщі, потенційне покарання – військовий арешт від 1 місяця до 2 років або позбавлення волі на строк від 3 місяців до 5 років [255].

Окремо зупинимося на КК Естонії, ВКК Кіпру та КК Угорщини, адже відповідальність за аналізовані діяння в цих законодавчих актах диференційована. За загальним правилом, КК Естонії передбачає покарання у виді позбавлення волі на строк до 5 років. Ознакою, що диференціює відповідальність, виступає вчинення діяння в умовах надзвичайного чи воєнного стану. Хоча суворість покарання в такому разі істотно не зростає, – встановлюється лише його мінімальна межа в один рік [126]. ВКК Кіпру загальною нормою теж встановлює позбавлення волі на строк до 5 років (ч. 1 ст. 88А), проте в разі вчинення діяння під час війни, збройного конфлікту, надзвичайного стану або під час служби за призовом (ч. 2 ст. 88А), такий вид покарання може бути призначений на строк до 10 років. Особливим ВКК Кіпру є в тому, що ч. 3 ст. 88А передбачає, «пом'якшувальну норму»: в разі, коли таке майно належало винному або іншій людини (вочевидь, мова йде про майно, що не є у власності держави чи військового формування), позбавлення волі має бути призначено на строк до 6 місяців, або ж до 3 років за наявності вищезазначених обтяжливих обставин [263]. КК Угорщини передбачає до одного року позбавлення волі, а у воєнний час – до 3 років. Якщо ж заподіяно особливо великої шкоди (а це шкода в розмірі від 50 до 500 мільйонів форинтів), то встановлено покарання у виді позбавлення волі на строк до 2 років, а у воєнний час – від 1 до 5 років [274].

Як бачимо, обставинами, що обумовлюють диференціацію відповідальності, є вчинення кримінального правопорушення в умовах війни (воєнного стану) чи надзвичайного стану та певний розмір завданої шкоди.

Порівнюючи суворість покарання згідно з проаналізованими кримінально-правовими актами і за національним законодавством, то варто звертатися як до ст. 412 КК України (передбачає відповідальність за необережне знищення або пошкодження військового майна), так і до ст. 413 КК України, адже відповідальність цими актами не диференційована як в Україні. То ж у випадку першої із названих статей КК України є значно м'якшим (передбачає штраф до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (далі – нмдг), службові обмеження на строк до 2 років та тримання в дисциплінарному батальйоні на строк до 1 року). Якщо порівнювати проаналізовані вище санкції із санкцією ст. 413 КК України, то тут уже КК України можна поставити в ряд із найсуворішими законодавчими актами.

Проведене дослідження не було б завершеним без аналізу регламентації ознак суб'єктивної сторони відповідних складів кримінальних правопорушень. Як відомо, диспозиція ст. 413 КК України не містить жодних вказівок щодо згаданого елементу складу кримінального правопорушення. Водночас така вказівка є у статтях українського КК, що встановлюють відповідальність за знищення або пошкодження військового майна.

Серед досліджених вище законодавчих актів зарубіжних держав, у цьому плані цілком очікувано бачимо використання різних підходів. КК Литви передбачає вказівку на необережну форму вини. ВКК Іспанії веде мову про «серйозну необережність». КК Польщі містить формулювання «зокрема і з необережності», що допускає й умисел. КК Естонії, Закон «Про оборону» Ірландії, ВКК Кіпру, Кодекс військової юстиції Португалії, Кодекс військової юстиції Франції та КК Хорватії передбачають вказівку на недбалість, хоча остання зазначається більше в контексті характеристики діяння (вказано про «недбале зберігання (утримання, інше поводження», «через недбалість», «внаслідок

недбалості»). У свою чергу КК Болгарії, ВКК Данії та КК Словенії жодних вказівок щодо суб'єктивної сторони не містять.

У тих же КК та ВКК, де відсутня окрема норма про втрату військового майна, а є лише норми про знищення, пошкодження такого майна чи інше приведення його в непридатний для використання стан, теж відсутні єдині підходи. Вказівка на необережну форму вини є у ВКК Австрії, КК Латвії, КК Угорщини.

Відповідна норма КК Німеччини містить вказівку як на умисну, так і на необережну форму вини. У КК Словаччини та КК Чехії вказано «зокрема і через необережність».

Кримінально-правові акти інших зарубіжних держав з проведеної вибірки прямо не передбачають кримінальної відповідальності за втрату, знищення або пошкодження військового майна або окремих його видів через необережність. У КК Фінляндії є лише загальна норма про невиконання службових обов'язків через недбалість (ст. 4 глави 45), за що передбачено дисциплінарне стягнення або позбавлення волі на строк до 3 місяців [265]. Подібна норма є у КК Швеції, однак настання відповідальності обумовлене вчиненням відповідних діянь або під час воєнного стану, або в умовах загрози війни [245]. ВКК Бельгії [260], ВКК Греції [262], ВКК Італії [248], ВКК Люксембургу [259], КК Мальти [251] ВКК Нідерландів [272] та КК Румунії [250] не передбачають відповідальності за такі діяння взагалі.

Відтак розглянемо питання суб'єкта кримінальних правопорушень, що полягають у втраті, знищенні чи пошкодженні військового майна. Варто відзначити, що з аналізу тексту кримінально-правових актів не завжди можна зрозуміти, хто виступає суб'єктом аналізованих кримінальних правопорушень. Загалом, умовно можна виділити два підходи — широкий та вузький. За ВКК Австрії, ВКК Іспанії, ВКК Кіпру, КК Латвії, КК Литви, КК Польщі, Кодексі військової юстиції Португалії, КК Словенії, Кодексом військової Юстиції Франції, суб'єкта вказано як військовослужбовця. При цьому в деяких з-поміж них є уточнення. Наприклад, у ст. 330 КК Литви зазначено, що військовослужбовцем є

громадянин Литовської Республіки, який проходить обов'язкову (первинний або активний резерв), професійну або добровільну військову службу [258]. У п. 17 ст. 115 КК Польщі написано, що військовослужбовець — особа, яка проходить дійсну військову службу, крім територіальної військової служби в резерві [255]. Ст. 4 португальського Кодексу військової юстиції визначає, що військовослужбовцями мають вважатися: а) офіцери, сержанти та рядовий персонал із постійного складу Збройних сил і Республіканської національної гвардії; б) офіцери, сержанти і рядові, які не належать до штатного складу; в) курсанти офіцерських і сержантських шкіл [249].

Широкий підхід до визначення кола суб'єктів військових кримінальних правопорушень (зокрема й необережної втрати, знищення чи пошкодження військового майна) представлений у КК Болгарії, ВКК Данії, КК Естонії, КК Словаччини.

За КК Болгарії, окрім військовослужбовців, суб'єктами кримінального правопорушення можуть виступати доволі широке коло осіб: генерали, офіцери, унтер-офіцери з інших міністерств та відомств, держслужбовці Міністерства внутрішніх справ у разі вчинення діянь в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці, у зв'язку із військовими діями чи участю в місії або операції за межами країни; резервісти під час строкової служби в добровільному резерві (ст. 371) [126]. ВКК Данії, окрім військовослужбовців, що перебувають на службі, встановлює свою чинність на репатрійований військовий персонал щодо виконання військових обов'язків, які покладаються на них після репатріації, на іноземний військовий персонал, інтернований у цій країні, та інших осіб, які відповідно до міжнародних угод, до яких приєдналася Данія, мають право розглядатися як військовий персонал, а під час збройного конфлікту – на усіх, хто служить у військовій обороні або іде за підрозділом; військовополонених, санітарний персонал і польових капеланів, які затримані для надання допомоги військовополоненим, якщо інше не впливає з чинних міжнародних угод [261]. Відповідно до Пенітенціарного кодексу Естонії, суб'єктом військових кримінальних правопорушень є особа, яка проходить службу в Силах оборони [148]. У свою чергу, Сили оборони включають Армію

оборони, Союз оборони Естонії та воєнізовані підрозділи Департаменту поліції і прикордонної охорони [264]. Відповідальність згідно з Ірландським законом про оборону поширюється на усіх осіб, залучених до сил безпеки [252]. У КК Словаччини визначено, що поняття «військовослужбовець» поширюється і на військовослужбовців інших держав, які вчинили кримінальні правопорушення на території Словаччини а також, під час війни чи в умовах воєнного стану, на співробітників поліції, Корпусу тюремної та судової охорони, Управління національної безпеки, Словацької інформаційної служби та озброєних співробітників фінансової адміністрації [270]. КК Хорватії оперує поняттям військовослужбовець. Водночас під ним розуміється особа, яка проходить військову службу, військовозобов'язаний, резервіст, курсант, а також державний службовець і службовець, призначений на службу в збройні сили Республіки Хорватія [253]. Як уже згадувалося, у КК Чехії окремо передбачена відповідальність за зниження придатності майна, вчинену військовослужбовцями збройних сил (ст. 393), та співробітниками силових структур (ст. 398). Відповідно до чеського законодавства, до останніх входять співробітники поліції Чеської Республіки, Пожежно-рятувальної служби Чеської Республіки, Митного управління Чеської Республіки, Пенітенціарної служби Чеської Республіки, Загальної інспекції сил безпеки, Інформаційної служби безпеки та Управління зовнішніх зв'язків і інформації [273].

Особливим в частині суб'єкта кримінального правопорушення є КК Німеччини, адже відповідно до його ст. 109e, суб'єктом може виступати будь-яка особа. Німецький закон про військові покарання, що поширюється лише на діяння військовослужбовців Бундесверу, окремо не передбачає відповідальності за такі діяння [271].

Підсумовуючи вивчення досвіду законодавчої регламентації кримінальної відповідальності за необережні втрату, знищення або пошкодження військового майна в державах Європейського Союзу, можна констатувати, що жоден із проаналізованих нормативно-правових актів не диференціює відповідальності за необережне знищення або пошкодження майна та за втрату або пошкодження

майна, що було ввірене особі для виконання службових обов'язків, як це зроблено в чинному КК України. Натомість у статтях кримінально-правових актів є або норма про втрату, знищення або пошкодження довіреного майна, або ж норма про спричинення таких наслідків без вказівки на стосунок винного до майна. Більше того, кримінально-правові акти низки держав взагалі не передбачають відповідальності за необережну втрату, знищення або пошкодження військового майна [56].

Там, де це реалізовано, відповідальність за необережну втрату, знищення або пошкодження військового майна регламентується по-різному. Стосується це й підходів до визначення предмета, самого діяння і його наслідків, суб'єкта кримінального правопорушення, обставин, що обумовлюють диференціацію відповідальності, визначення суворості санкції.

Висновки до розділу 1

Вивчення стану дослідження проблематики кримінальної відповідальності за втрату військового майна дозволило виявити чимало дискусійних питань та «білих плям», що підтвердило правильність вибору теми. Більшість аспектів порушеної проблематики є дискусійними, малодослідженими чи взагалі не вивчалися. Дискусійними, зокрема, є:

- питання безпосереднього об'єкту складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України;
- зміст і обсяг поняття військового майна;
- визначення моменту набуття майном статусу військового;
- часові межі поняття особливого періоду, яке виступає кваліфікуючою ознакою аналізованого та інших військових кримінальних правопорушень;
- питання суб'єкта аналізованого кримінального правопорушення.

Малодослідженими є:

- зміст поняття ввіреного для службового користування майна;

- проблема суспільно небезпечного наслідку у складі кримінального правопорушення, зокрема зміст та обсяг понять втрати майна та зіпсування майна;
- питання змісту вини у складі аналізованого кримінального правопорушення;
- питання відмежування втрати за зіпсування військового майна (с. 413 КК України) від необережного знищення та пошкодження військового майна (ст. 412 КК України, ст. 172¹² КУпАП).

Залишаються недослідженими:

- питання належності до категорії військового майна речей, переданих ЗСУ як благодійна допомога; захопленого у ворога трофейного майна; майна, примусово відчуженого або вилученого для потреб держави в юридичних або фізичних осіб в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, а також майна, одержаного від мобілізації; майна, переданого на ремонт до підприємств чи організацій;
- проблема визначення моменту втрати майном статусу військового майна;
- зміст та обсяг поняття правил зберігання військового майна;
- проблематика відмежування аналізованого кримінального правопорушення від кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 410, 411, 415 – 417, 422, 425, 426 КК України, а також адміністративних правопорушень, передбачених ст. ст. 172¹⁵ та 172¹⁶ КУпАП;
- особливості кваліфікації сукупності та повторності кримінальних правопорушень під час вчинення діянь, передбачених ст. 413 КК України;
- проблематика визнання малозначними діянь, передбачених ст. 413 КК України;
- питання відповідності встановлених у ст. 413 КК України меж караності визнаним правовою доктриною вимогам до побудови санкцій кримінально-правових норм.

Вивчення досвіду держав Європейського Союзу щодо регламентації кримінальної відповідальності за втрату та зіпсування військового майна

дозволило констатувати, що держави-члени Європейського Союзу здебільшого встановили кримінальну відповідальність за втрату та зіпсування військового майна. Водночас застосовані підходи до регламентації такої відповідальності значно відрізняються від українських. Тим не менше, чимало рішень після їх наукового аналізу та обґрунтування могли б бути враховані для подальшого удосконалення національного кримінального законодавства.

Зокрема можуть бути враховані як у межах цієї дисертації, так і в інших наукових дослідженнях, присвячених удосконаленню регламентації відповідальності за військові правопорушення такі законодавчі рішення:

- обмеження обсягу предмета відповідного кримінального правопорушення лише майном, що використовується силами оборони з прямим призначенням для оборони держави, із зазначенням переліку такого майна чи без такого або ж лише конкретними (вичерпно вказаними) видами майна (зброя, бойові припаси, військова техніка, засоби ведення війни як окрема категорія військового майна тощо);
- визнання предметом відповідних кримінальних правопорушень військових технологій та військової документації;
- поширення відповідальності за втрату, знищення або пошкодження військового майна на співробітників усіх силових структур держави, зокрема і Національної поліції, а також іноземний військовий персонал;
- створення консолідованої норми, яка передбачала б відповідальність за втрату, знищення або пошкодження військового майна через необережність і диференціацію відповідальності за такі діяння в разі їх вчинення в умовах воєнного або надзвичайного стану чи під час збройного конфлікту або в особливий період;
- диференціація відповідальності за посягання на військове майно залежно від розміру заподіяної шкоди;

За умови збереження наявних ст. 412 та 413 КК України варто розглянути й такі із втілених у зарубіжних кримінально-правових актах рішень, як:

- відмова у використанні в ст. 413 КК України вказівки про те, що така шкода має бути результатом порушення правил зберігання цього майна;

- розширення кола предметів відповідного складу кримінального правопорушення за рахунок вживання формулювань на зразок «які були передані особі для зберігання, ремонту чи використання» чи «які були довірені (ввірені) особі» замість наявного «ввірених для службового користування»;
- обумовлення відповідальності певним розміром заподіяної шкоди та диференціація відповідальності залежно від розміру такої шкоди;
- встановлення більш м'якого покарання за діяння, що підлягають кваліфікації за ст. 413 КК України, зокрема, через встановлення можливості призначення штрафу.

РОЗДІЛ 2

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ВТРАТИ ВІЙСЬКОВОГО МАЙНА

2.1. Об'єкт та предмет складу втрати військового майна

Дослідження об'єкта кримінального правопорушення має важливе як теоретичне, так і практичне значення. Слід погодитися із С. О. Харитоновим, що саме об'єкт кримінального правопорушення визначає його інші ознаки, дає можливість вирішувати питання криміналізації, визначати межі кримінальної відповідальності та правильно кваліфікувати діяння [234].

У науковій літературі існують різні концепції об'єкта складу кримінального правопорушення. Так, В. Я. Тацій та Ю. А. Пономаренко виділили такі підходи: визначення об'єкта як суспільних відносин (найбільш підтримуваний), тлумачення об'єкта через категорію цінностей чи благ, ототожнення його із нормою права, необхідним для безпеки суспільства порядком, а також порядком у публічній сфері та свободою у приватній сфері [220]. Варто погодитись із тим, що жодну з концепцій не можна вважати цілком неправильною чи неприйнятною і кожна із них має право на існування [225, с. 160]. Не втручаючись у цю дискусію, в ході нашого дослідження, будемо виходити із найбільш підтримуваної концепції об'єкта складу кримінального правопорушення – суспільних відносин, що охороняються законом про кримінальну відповідальність. Досліджуючи склад кримінального правопорушення, передбаченого конкретною статтею КК України, доцільно вести мову про безпосередній об'єкт складу кримінального правопорушення, тобто саме ті суспільні відносини, на які посягає кримінальне правопорушення, передбачене ст. 413 КК України.

Для більш ґрунтовного аналізу об'єкта кримінального правопорушення розглянемо це кримінальне правопорушення через призму структури охоронюваних кримінальним законом суспільних відносин. За основу візьмемо структуру таких суспільних відносин, запропоновану професором В.К. Грищуком.

Вчений виділяє суб'єкти охоронюваних законом про кримінальну відповідальність суспільних відносин, предмет таких відносин, соціальний зв'язок та їхню нормативну основу [65, с. 201]. Суб'єктами суспільних відносин вчений називає державу в особі органів державної влади, фізичних та юридичних осіб [65, с. 202]. Відповідно до статті 401 КК України, військовими кримінальними правопорушеннями є діяння, вчинені військовослужбовцями, а так само військовозобов'язаними й резервістами під час проходження зборів. Відповідно такі особи і є суб'єктами суспільних відносин, що охороняються статтями розділу XIX Особливої частини КК України. З іншого боку, у статті 413 КК України мова йде про військове майно, яке, згідно із законодавчою дефініцією, є державним майном. Відтак одним із суб'єктів охоронюваних ст. 413 КК України суспільних відносин є держава. Органами державної влади, що уособлюють державу, в такому разі виступатимуть ті, що наділені розпорядчими функціями щодо військового майна. Визначення кола таких органів державної влади вимагає більш детального вивчення самого поняття військового майна, про що мова буде йти далі в роботі. Водночас на підставі аналізу законодавства можна зробити висновок, що такими є Міноборони, а також органи управління іншими військовими формуваннями (Міністерство внутрішніх справ України (далі – МВС України), Головне управління НГУ, Адміністрація ДПСУ, Центральне управління Служби безпеки України, Адміністрація Державної спеціальної служби транспорту України, Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, підпорядковані їм регіональні органи управління). Ну і звісно, суб'єктами таких суспільних відносин є окремі юридичні особи, за якими закріплене військове майно – військові частини, інші органи чи установи.

Предметом охоронюваних законом про кримінальну відповідальність суспільних відносин, за професором В.К. Грищуком, є матеріальні чи нематеріальні блага, а в окремих випадках — і людина, щодо яких ці суспільні відносини існують [65, с. 204]. Якщо вести мову про норму, що передбачає відповідальність за втрату або зіпсування майна, то, на перший погляд, таким благом виступає майно, що має статус військового. Водночас слід звернути увагу,

що у статтях розділу VI Особливої частини КК України відповідальність за необережну втрату чи пошкодження майна настає лише у випадках настання тяжких наслідків (у ст. 196 КК України – це спричинення тяжких тілесних ушкоджень, а у ст. 197 КК України – тяжких наслідків для власника майна). Отже, суспільні відносини, що склалися щодо майна як об'єкт кримінально-правової охорони, не можуть (не могли) бути достатньою підставою для криміналізації діянь, передбачених ст. 413 КК України. При цьому сам по собі військовий статус майна, як видається, такої підстави теж не породжує.

У науковій та навчальній літературі об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, визнають порядок користування військовим майном [129, с. 1290], пов'язаний зі збереженням військового майна встановлений порядок несення чи проходження військової служби [109, с. 1238]. Відповідальність за ст. 413 КК України й справді настає в разі порушення правил зберігання майна, ввіреного військовослужбовцеві для службового користування. Однак питання, чи можна вважати такий порядок предметом суспільних відносин, є, щонайменше, дискусійним. Такий порядок, без сумніву, не є ні матеріальним, ні нематеріальним благом, і, здебільшого, характеризує соціальний зв'язок – третій елемент суспільних відносин. Зрештою, системний аналіз норм КК України свідчить, що саме по собі порушення певних правил чи порядку здійснення якоїсь діяльності не тягне кримінальної відповідальності. Така відповідальність, як правило, обумовлена визначеною шкодою чи створенням загрози її заподіяння (зокрема, ст. ст. 137, 143, 197, 236, 240, 241-244, 264, 267, 267-1, 270, 271-276, 281, 282, 286-288, 291, 363, 367, 414-421 КК України). При цьому, якщо шкода майнова, то це, щонайменше, значний розмір. У тих же випадках, коли передбачена відповідальність за порушення певних правил чи порядку, незалежно від завданих збитків, мова здебільшого йде про специфічну сферу діяльності, в якій має місце порушення (ст. ст. 320, 333, 334, 395 КК України).

У літературі відзначається, що військова власність відрізняється від цивільної тим, що є необхідною для забезпечення національної безпеки та оборони

країни [111]. Посягання на військове майно мають підливний характер щодо забезпечення обороноздатності держави [147]. Кримінальне правопорушення, передбачене ст. 413 КК України, вчиняється у сфері оборони держави. Згідно із законодавством, оборона України – це система різного характеру заходів держави, спрямованих на підготовку до захисту та захист держави в разі збройної агресії [193]. Загальною метою таких заходів є забезпечення обороноздатності держави. Серед них важливе місце займають ті, що спрямовані на матеріальне та фінансове забезпечення Збройних сил України та інших військових формувань. Відтак можна припустити, що предметом охоронюваних ст. 413 КК України суспільних відносин є обороноздатність держави в частині воєнного потенціалу. Таке припущення дещо не узгоджується із концепцією матеріальних та нематеріальних благ як предмета суспільних відносин, адже важко віднести обороноздатність до тих чи тих. Зокрема, поняття нематеріальних благ вчені правники розглядають у цивільно-правовому контексті як об'єкти цивільних прав, що не мають матеріальної форми [96; 114; 210]. Водночас не викликає сумніву те, що обороноздатність держави підпадає під поняття «блага». У цьому випадку варто згадати про концепцію суспільного блага. Під суспільними благами розуміють ті, що використовуються споживачами безоплатно, не є виключними (не можна заборонити користуватись ними), не є об'єктом суперництва (конкуренції) [143; 218]. Досліджуючи сучасні підходи до визначення суспільних благ, Ю. А. Журавльова відносить до таких, зокрема, національну оборону та національну безпеку [74].

Відтак предметом суспільних відносин, що охороняються ст. 413 КК України, є обороноздатність України в частині воєнного потенціалу як суспільне благо.

Третій елемент суспільних відносин – соціальний зв'язок – об'єктивний суспільно-корисний взаємозв'язок між суб'єктами суспільних відносин, що ґрунтується на взаємних правах і обов'язках [65, с. 215]. Зі ст. 413 КК України впливає, що соціальний зв'язок ґрунтується на обов'язку військовослужбовця (військовозобов'язаного чи резервіста під час проходження ними зборів) дотримуватися правил зберігання військового майна. Абзац 6 Ст. 11 Статуту

внутрішньої служби Збройних сил України визначає обов'язок військовослужбовця «знати й утримувати в готовності до застосування закріплене озброєння, бойову та іншу техніку, берегти державне майно» [213]. Цьому обов'язку кореспондує право держави в особі компетентних органів, а також військової частини (органу чи установи, що має статус військового формування) через уповноважених осіб (командирів) встановлювати такі правила та вимагати їх дотримання.

Нормативну основу охоронюваних ст. 413 КК України суспільних відносин утворюють Конституція України та Закони України, які встановлюють повноваження органів державної влади щодо управління державним (зокрема й військовим) майном; Закони України та підзаконні нормативно-правові акти, які становлять правову основу діяльності військових формувань та встановлюють обов'язки військовослужбовців та командирів; нормативно-правові акти та нормативні документи, що встановлюють правила зберігання військового майна. Саме останні тут відіграють ключову роль.

На підставі структурного аналізу суспільних відносин, що перебувають під охороною положень ст. 413 КК України, можна зробити висновок, що об'єктом складу цього кримінального правопорушення є врегульовані правилами зберігання військового майна суспільні відносини щодо забезпечення обороноздатності в частині воєнного потенціалу як суспільного блага, що існують між військовослужбовцями (резервістами та військовозобов'язаними під час проходження зборів), з одного боку, та державою в особі органів, що здійснюють управління військовим майном, військовими частинами (органами та установами, що мають статус військових формувань) — з іншого.

Водночас, як відзначається в літературі, хоч більшість відносин у військовій сфері є предметом регулювання публічного права, мають місце й цивільно-правові відносини, зокрема щодо військового майна [91]. Мова йде про відносини власності, і саме такі відносини так само страждають у разі втрати чи зіпсування військового майна, адже держава, маючи право володіння, користування та розпорядження військовим майном, позбавляється чи обмежується в таких правах.

Суб'єкти таких відносин такі ж, як і у відносинах, проаналізованих вище. Проте їхнім предметом є власне військове майно, а їхній зміст утворюють регламентоване цивільним законодавством право держави в особі уповноважених органів вільно розпоряджатися таким майном, право військової частини (органу чи установи, що має статус військового формування) володіти, користуватися і у визначених законом межах розпоряджатися таким майном та кореспондуючі цим правам обов'язки військовослужбовця не посягати на такі права.

Традиційно вважається, що якщо діяння посягає відразу на два або більше об'єкти, один з них є основним (головним, обов'язковим), інший (інші) – додатковим. У літературі дещо по-різному розглядають, який з об'єктів основний, а який – додатковий. В. Я. Тацій та Ю. А. Пономаренко пишуть, що основним є той, на який першочергово посягає діяння [220]. Видається, що кримінальне правопорушення, передбачене ст. 413 КК України, першочергово посягає на відносини власності. Висновок про відносини власності як основний безпосередній об'єкт цього кримінального правопорушення трапляється в навчальній літературі [101, с. 564; 133, с. 454]. В. К. Грищук вважає, що додатковий об'єкт відрізняє те, що в інших випадках він є самотійним об'єктом кримінально-правової охорони [65, с. 227]. Це твердження схиляє до висновку, що відносини власності є додатковим об'єктом, однак чіткої відповіді не дає. На думку А. А. Вознюка, основний безпосередній об'єкт кримінального правопорушення перебуває в межах родового об'єкта [60]. За висновками С. О. Харитонova, який ґрунтовно досліджував відповідну проблематику, родовим об'єктом цієї категорії кримінальних правопорушень є суспільні відносини, що існують при несенні військової служби, яка є основою нормальної діяльності воєнної організації України [235, с. 105, 106]. Якщо виходити із такої позиції, то суспільні відносини щодо забезпечення обороноздатності держави є основним об'єктом. Проте такий підхід є формальним, так як не дає відповіді на питання, чи правильно обрано місце розташування норми в системі КК України. Найкращим є підхід, який виходив би із ціннісних позицій – основний об'єкт той, який має вищу цінність. Однак варто зауважити, що питання ієрархії цінностей теж відкрите. Як пишуть у науковій

літературі, присвяченій проблемі цінностей, прикладом раптової зміни ієрархії цінностей може бути війна, за таких умов серед найвищих цінностей постають «воля, незалежність, здатність нації до виживання» [130]. Варто звернути увагу й на те, що введення в державі воєнного стану передбачає можливість обмеження прав і свобод людини, прав юридичних осіб, зокрема і права власності. З цього можна зробити висновок, що відносини із забезпечення обороноздатності держави в частині воєнного потенціалу, особливо у воєнний час, є більш цінними, а відтак саме ці суспільні відносини є основним безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України. Такий висновок дає можливість обґрунтувати розташування відповідної норми саме у розділі XIX Особливої частини КК України. Зіставлення об'єктів кримінально-правової охорони добре демонструє фраза Ю. Г. Мельника, який ще до широкомасштабного вторгнення відзначив: «для того, щоб належним чином протистояти зовнішнім загрозам, потрібно хоча б зберігати те майно, яке залишилось у Збройних силах України та яке потрапляє туди із гуманітарною допомогою» [119]. Тут чітко видно, що правова охорона військового майна чітко підпорядкована вищій меті – протидії збройній агресії іншої держави.

Предмет кримінального правопорушення. Важливим елементом цього дослідження є кримінально-правова характеристика предмета кримінального правопорушення. У науковій літературі висловлено чимало поглядів та ідей щодо поняття предмета кримінального правопорушення, його зіставлення із об'єктом кримінального правопорушення, та й, зрештою, місця предмета кримінального правопорушення в системі складу кримінального правопорушення. У цьому дослідженні предмет кримінального правопорушення розглядатиметься в межах вивчення об'єкта складу кримінального правопорушення як речі матеріального світу, щодо яких або з приводу яких вчиняється кримінальне правопорушення. Таке трактування узгоджується із висновками, наявними у більшості сучасних наукових праць, що торкалися цієї проблеми [53; 113; 219, 221].

Ознайомлення із диспозицією ст. 413 КК України приводить до висновку, що предметом відповідного кримінального правопорушення є будь-яке військове

майно, що було ввірене особі для службового користування і, зокрема, ті його види, які зазначені у диспозиції статті: зброя, бойові припаси, засоби пересування, предмети технічного постачання.

Термін «військове майно» слід розглядати в двох аспектах. Перший стосується власне поняття майна, а другий – його характеристики як військового. Як відзначають В. М. Захарчук та Т. І. Нікіфорова, кримінально-протиправне діяння і його наслідки нерозривно пов'язані із конкретним майном як предметом суспільних відносин, і тому в ході кримінально-правової кваліфікації посягань на майно потрібно використовувати положення цивільного законодавства [75]. У цивільно-правовому розумінні майно – це окрема річ чи сукупність речей, а також майнові права та обов'язки [235]. Враховуючи те, що обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення регламентованого ст. 413 КК України є порушення правил зберігання, в межах цього дослідження варто вести мову лише про речі чи їхню сукупність. Сюди слід відносити й грошові кошти у готівковій формі. Наявні в наукових джерелах дискусії щодо визнання грошей військовим майном [147] є безпідставними, адже відповідно до положень глави 13 Цивільного кодексу України гроші теж є майном [235], а готівкові гроші ще й мають форму речей.

Визначення поняття військового майна дається у Законі України «Про правовий режим майна у Збройних силах України», де вказано, що таким є державне майно, закріплене за військовими частинами, а також закладами, установами і організаціями Збройних сил України [198]. Схоже визначення містить Положення про порядок відчуження та реалізації військового майна Збройних сил [196], а також Порядок вилучення і передачі військового майна Збройних сил [184]. Водночас в останньому нормативно-правовому акті поняття військового майна обмежене лише тим, що на праві оперативного управління закріплене за військовими частинами [184]. Щодо першої дефініції в літературі відзначається ототожнення законодавцем поняття майна в Збройних силах та військового майна [240], а також відсутність положень щодо можливості закріплення майна за органами військового управління [10]. Вказане, безумовно, значно звужує обсяг аналізованого поняття.

Натомість значно ширшим виглядає визначення цього поняття у Методиці визначення військових втрат, завданих Україні внаслідок військової агресії російської федерації, згідно із яким до військового майна відносять державне майно, що закріплене не лише за військовими частинами, закладами, установами та організаціями ЗСУ, але і за Міноборони, Головним управлінням розвідки Міноборони, Державною спеціальною службою транспорту (далі – ДССТ), іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями [120]. При цьому треба розуміти, що військовими формуваннями є створені відповідно до законодавства України військові з'єднання і частини, органи управління ними, що комплектуються військовослужбовцями та призначені для оборони України в разі збройної агресії, збройного конфлікту або загрози нападу шляхом безпосереднього ведення воєнних (бойових) дій [193]. Посилаючись на це визначення, військовим майном можна вважати майно, закріплене за будь-яким військовим формуванням, а також Міноборони. Однак таке рішення не буде безапеляційним, адже, як відомо, колізії між положеннями Закону та підзаконних нормативно-правових актів (наказ Міноборони) вирішуються на користь перших.

Окрім цього, наведені вище законодавчі дефініції залишають відкритими й чимало інших питань. Зокрема, незрозумілим є статус майна військового призначення, що знаходиться на балансі формувань, які не належать до військових. Не є очевидним статус майна, одержаного від мобілізації, «трофейного» майна, майна, одержаного військовими формуваннями як благодійна допомога тощо. Вимагає з'ясування момент набуття і втрати майном статусу військового. Від відповіді на ці питання залежить застосування ст. 413 КК України, а так само й положень ст. ст. 410-412 КК України.

Спершу розглянемо питання статусу майна **інших військових формувань, майна Міноборони.**

Окрім ЗСУ, відповідно до ч. 2 ст. 401 КК України, до військових формувань відносять Службу безпеки України (далі – СБУ), ДПСУ, НГУ, ДССТ, Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України (далі – ДССЗтЗІУ). Окрім цього, згідно з ч. 2. ст. 1 Закону України «Про Службу зовнішньої розвідки

України», остання теж є військовим формуванням. Так само ним є і Управління державної охорони України (далі – УДОУ), адже ст. 16 Закону України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб», кадри цього органу складаються, зокрема, з військовослужбовців, що прийняті на військову службу в Управління за контрактом та військовослужбовців строкової служби [165], хоч конкретно, що цей орган є військовим формуванням, тут не вказано.

У Законі України «Про Державну прикордонну службу України» термін «військове майно» вжитий при регламентації підстав застосування вогнепальної зброї (ст. 21-3). У статті про забезпечення діяльності ДПСУ згадується лише про майно, закріплене за центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, органами Державної прикордонної служби України, її навчальними закладами, установами та організаціями [166].

У Законі України «Про Національну гвардію України» термін «військове майно» не вживається [192]. Однак він використаний у підзаконних нормативно-правових актах, що врегульовують діяльність цього військового формування. У Порядку списання військового майна в Національній гвардії України, затверджену наказом МВС України, теж широко використовується поняття військового майна. Водночас визначається, що термін «військове майно» вживається у значенні, встановленому Законом України «Про правовий режим майна у Збройних силах України» [187].

Не вживається термін «військове майно» і у Законі України «Про Державну спеціальну службу транспорту». Проте статтею 19 цього Закону встановлено, що на закріплені за підрозділами ДССТ зброю та боєприпаси до неї, поширюється дія Закону України «Про правовий режим майна у Збройних силах України» [168]. У свою чергу, таке формулювання наводить на думку про те, що на інше майно Служби, дія вказаного Закону не поширюється, а відтак майно не може вважатися військовим.

У Законі України «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України» під час врегулювання питань матеріального забезпечення та

майна (ст. 22) мова йде про «майно, що належить ДССЗтЗІУ, і вказується, що таке майно закріплюється відповідним центральним органом виконавчої влади за органами, підрозділами, закладами, установами та організаціями служби. Водночас одним із обов'язків цієї служби (ст. 14) вказано «визначення власних потреб у військовому майні на особливий період» [167].

Не врегульовано й статусу майна СБУ та її військових формувань, Служби зовнішньої розвідки України (далі – СЗРУ), УДОУ.

Водночас слід згадати, що Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах» дію зазначеного Положення поширено на інші військові формування, утворені відповідно до законодавства України, а також ДССЗтЗІУ [183]. Подібне положення міститься і у Постановах Кабінету Міністрів України «Про порядок відчуження та реалізації військового майна Збройних сил» [196], «Про затвердження Порядку вилучення і передачі військового майна Збройних сил» [184]. З цього теж можна зробити припущення, що майно таких формувань має статус військового майна. Хоча, з іншого боку, Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних силах», під час визначення поняття військового майна відсилає нас до Закону України «Про правовий режим майна у Збройних силах України», де його зміст обмежується майном ЗСУ.

Згадаємо і про наявну в науковій літературі думку, що з-поміж майна, яке є на балансі інших ніж ЗСУ військових формувань, органів та установ, до військового слід відносити тільки те, що перебуває на балансі військових підрозділів таких органів, а також зброя, інші спеціально-технічні засоби» [149]. Водночас, попри цілковиту логічність такої ідеї, вона не знаходить свого підтвердження в законодавстві.

Ознайомлення із п.1 розділу 1 Порядку списання військового майна у Збройних силах України та Державній спеціальній службі транспорту дає підстави вважати, що військове майно може бути закріплене за Міноборони, органами

військового управління ЗСУ, установами, що належать до сфери управління Міноборони, а також за апаратами військових аташе та апаратами представників Міноборони при закордонних дипломатичних установах України [186]. І. І. Піскун та М. А. Соколовський теж роблять висновок, що таке майно є військовим, посилаючись на Положення про Міністерство оборони України, де вказано, що міністерство є головним органом, який забезпечує формування та реалізує державну політику з питань національної безпеки у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва [149]. Зрозуміло, що із визначенням, наданим Законом України «Про правовий режим майна у Збройних силах України», такий висновок не узгоджується».

Вищезазначене свідчить про несистемність законодавства в частині змісту та обсягу поняття «військове майно». У ситуації, коли зазначене поняття виступає обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення, – це неприпустимо [57]. За таких умов ускладнюється робота органів досудового розслідування, відкриваються можливості для уникнення кримінальної відповідальності, створюються ризики зловживань.

Вирішення проблеми можливе двома шляхами: використання в КК України іншого поняття або ж внесення змін у законодавство, що врегульовує зміст наявного поняття. Перший шлях дозволить вирішити кримінально-правові проблеми, але залишить проблеми, пов'язані із врегулюванням правового статусу майна, що перебуває у володінні військових формувань. Другий шлях демонструє більш системний підхід у контексті законодавства в цілому. При цьому він дозволить залишити лаконічний та звичний термін «військове майно». Відтак вирішення проблеми змісту та обсягу поняття військового майна вбачаємо у внесенні змін до назв та змісту Закону України «Про правовий режим майна у Збройних силах України», Постанов Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних силах», «Про порядок відчуження та реалізації військового майна Збройних сил», а також, за потреби – й інших нормативно-правових актів. Сутність таких змін – замість формулювань типу

«майно у Збройних силах України» та «майно Збройних сил України» використати формулювання на кштал «майно Збройних сил України та інших передбачених законодавством військових формувань» [57].

Варто також порушити питання про правовий статус майна інших воєнізованих формувань, які можуть мати у володінні військову зброю, бойову техніку, інші засоби ведення війни.

Першочергово слід згадати про Національну поліцію, окремі підрозділи якої прямо згадуються у ч. 2 ст. 401 КК України. Підрозділи Національної поліції України беруть активну участь у відсічі збройної агресії. У межах проєкту «Гвардія наступу» засновано бригаду «Лють», що бере участь у боях у найгарячіших точках війни (на інтернет-порталі бригаду характеризують як воєнізований підрозділ поліції нового зразка [135]). Нині створено низку інших подібних підрозділів. Закон України «Про Національну поліцію» оперує лише поняттям «майно поліції» (ст. 105), яке, зрозуміло, охоплює і майно військового призначення.

Воєнізовані формування діють і у складі Державної Кримінально-виконавчої служби. Як зазначено у ст. 12 Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України», такі формування можуть брати участь у відсічі збройній агресії під час дії воєнного стану, а також брати участь в охороні та переміщенні військовополонених, захоплених внаслідок ведення бойових дій [164]. У цьому ж Законі мова йде про «майно Державної кримінально-виконавчої служби України».

Окремим видом передбачених законом воєнізованих формувань є добровольчі формування територіальних громад (далі – ДФТГ). Згідно із Законом України «Про основи національного спротиву», такі формування забезпечуються індивідуальною зброєю і боєприпасами до неї в загальній системі забезпечення ЗСУ, а також, за рішенням Головнокомандувача ЗСУ, можуть забезпечуватися й іншим озброєнням [194]. Вказаний Закон не врегульовує статусу такого майна. Лише ст. 22 цього Закону вказує, що озброєння та боєприпаси таких формувань зберігаються у військових частинах Сил територіальної оборони ЗСУ за територіальним принципом. Проте факт зберігання такого майна ще не означає, що

це майно є закріпленим за цими військовими частинами. Окрім цього, під час війни, вказане озброєння чи його частина перебуває у володінні учасників зазначених воєнізованих формувань.

Серед майна, переданого ДФТГ, окремо слід виділяти майно для забезпечення руху опору, оскільки окремі члени ДФТГ можуть залучатися до виконання окремих завдань руху опору на тимчасово окупованих територіях. Під першим розуміють закріплене за військовими частинами Сил спеціальних операцій військове майно [183]. Водночас п. 16 Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних силах передбачає, що майно, закріплене за військовими частинами, в разі його безповоротної видачі для забезпечення руху опору підлягає не передачі, а списанню [183]. З цього ж можна припустити, що майно передане з умовою повернення, залишається на обліку відповідних військових частин.

Відтак через прогалини кримінально-правового регулювання, статус майна, переданого ДФТГ, є невизначеним, за винятком лише майна, переданого для виконання завдань руху опору.

Згідно із Положенням про відомчу воєнізовану охорону на залізничному транспорті, в період дії воєнного стану, воєнізований склад відомчої охорони може залучатися із застосуванням військової зброї до виконання воєнних і спеціальних заходів, а також супроводження і охорони рухомого складу та охорони об'єктів інфраструктури з метою протидії воєнним загрозам, до надання допомоги при здійсненні захисту населення, територій та майна від надзвичайних ситуацій [177]. Для цього законодавством передбачена можливість вилучення і передачі військового майна ЗСУ та інших військових формувань акціонерному товариству «Українська залізниця». Таке майно закріплюється за АТ «Укрзалізниця» [184].

Все вищенаведене свідчить про те, що окремі передбачені законодавством воєнізовані формування теж мають у володінні та використовують майно, що має військове призначення, зокрема й озброєння та військову техніку, а його втрата чи зіпсування певною мірою заподіює шкоду суспільним відносинам, визнаних вище об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України.

Більше того, на членів таких формувань, як і на військовослужбовців, покладаються обов'язки, так або інакше пов'язані із обороною держави. Зрештою, майно, за нагальної потреби, може бути передане військовим формуванням для посилення їх боєздатності. Проте, за окремими винятками, таке майно не може вважатися військовим відповідно до нормативного визначення цього поняття, а відтак, й бути предметом зазначеного кримінального правопорушення. КК України не містить іншої норми, яка повністю охоплювала б такі діяння (практика регламентації окремої норми про відповідальність за посягання на майно силових структур є у КК Чехії, про що згадувалося в підрозділі 1.2 дисертації). Вочевидь, така норма теж потрібна, адже описану ситуацію слід вважати прогалиною правового регулювання.

Виходячи із законодавчих дефініцій, майно не є військовим за своїми фізичними характеристиками, а набуває такого статусу в результаті тих або тих управлінських рішень. Відтак необхідно дослідити питання набуття та втрати майном статусу військового, адже із цим також пов'язане вирішення питання про можливість застосування ст. 413 КК України.

Як уже відзначалося у підрозділі 1.1, питання моменту набуття майном статусу військового є дискусійним [77; 93; 240]. Як видається, описана дискусія породжена термінологічною плутаниною, адже у ст. 1 Закону України «Про правовий режим майна у Збройних силах України» вказується, що військове майно – це те майно, що вже закріплено, а у ст. 3 цього ж Закону, – що військове майно закріплюється, тобто має статус військового ще до його закріплення. У цій ситуації, за основу слід брати нормативне визначення аналізованого поняття, де ознакою військового майна чітко визначено його закріплення за військовою частиною, а відтак майно слід вважати військовим з моменту такого закріплення. Відповідно до Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних силах, закріпленням військового майна є видання Міноборони актів щодо визначення належності військового майна до певних військових частин, які є підставою для його використання за цільовим та функціональним призначенням [183]. Такими актами, вочевидь, є накази Міноборони.

У ст. 2 Закону України «Про правовий режим майна у Збройних силах України» зазначено, що Міноборони закріплює військове майно за військовими частинами в разі їх формування чи переформування, а також приймає рішення щодо перерозподілу цього майна між військовими частинами ЗСУ. Відповідно поза межами регулювання цим положенням залишається поточне забезпечення майном військових частин і органів військового управління, а також, імовірно, отримання майна з окремих джерел, про що мова йтиме нижче.

Як відзначає О. Г. Мельник, військове майно є різноманітним та різноплановим, що є причиною наявності великої кількості нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері охорони військового майна із властивими суперечностями та прогалинами [119]. Дещо інші підходи застосовуються щодо забезпечення речовим майном. Хоч речове майно, як правило, заготовлюється Департаментом державних закупівель та постачання матеріальних ресурсів Міноборони централізовано, забезпечення таким майном Збройних сил України здійснюється за схемою: «Центральне управління речового забезпечення Тилу Командування Сил логістики Збройних сил України – оперативне командування – Об'єднаний центр забезпечення – з'єднання – військова частина – підрозділ – військовослужбовець» (дещо інша схема забезпечення Військово-морських сил) [80]. Вказане певною мірою стосується і майна ДССТ (в силу того, що Служба входить до системи Міноборони).

У Законі України «Про Національну гвардію України» зазначено, що матеріально-технічне забезпечення здійснюється головним органом військового управління НГУ й іншими органами виконавчої влади через відповідні військові частини НГУ [192]. При цьому, підзаконними нормативно-правовими актами визначено, що забезпечення речовим майном здійснюється відділом речового забезпечення Головного управління НГУ, а схема забезпечення має вигляд: «відділ речового забезпечення Головного управління НГУ – центральна база забезпечення Головного управління НГУ – військова частина – військовослужбовець» [201].

Ще інша ситуація із речовим забезпеченням інших військових формувань.

Виникає також питання, чи все майно, що перебуває на балансі військових формувань, надходить саме по вертикалі. Наприклад, Інструкція про організацію речового забезпечення військовослужбовців Збройних сил України в мирний час та особливий період передбачає можливість децентралізованої закупівлі речового майна за рішенням начальника Центрального управління речового забезпечення Тилу Командування Сил логістики ЗСУ через об'єднані центри забезпечення та військові частини, а також Управлінням експлуатації та судноремонту Військово-морських сил ЗСУ [80]. Так само передбачено, що децентралізована закупівля спортивного інвентарного майна здійснюється за рішенням заступника начальника Генерального штабу ЗСУ [80]. Ст. 24 Закону України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб регламентує, що матеріально-технічне забезпечення УДОУ здійснюється не лише через державні замовлення, але й за прямими договорами з підприємствами, установами, організаціями [165].

Окрім цього, як відзначає С. В. Рябчук, військове майно також може потрапити у розпорядження ЗСУ в результаті ведення військовими частинами господарської діяльності, а так само через надання військовим частинам благодійної допомоги [206].

Зупинимося більш детально на останньому. Як відомо, потреби оборони держави сьогодні покриваються значною мірою за рахунок благодійних пожертв фізичних та юридичних осіб як у вигляді грошових коштів, так і у вигляді того або іншого майна, гуманітарної допомоги, міжнародної допомоги. Можливість фінансування за рахунок небюджетних коштів прямо передбачена законами України «Про Збройні сили України» (ст. 15), «Про Національну гвардію України» (ст. 22), «Про Державну прикордонну службу України» (ст. 27), «Про Державну спеціальну службу транспорту» (ст. 17). Виникає закономірне питання: чи можна таке майно відносити до військового?

У науковій літературі відзначається, що майно, передане як благодійна допомога, набуває статусу військового з моменту надходження до військової частини [206]. Розглянемо це питання детальніше. Певною мірою його врегулює Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку фінансового

забезпечення потреб національної оборони держави, мобілізаційної підготовки, заходів з мобілізації та Збройних сил за рахунок благодійних пожертв фізичних та юридичних осіб» від 27 травня 2015 року № 339, дія якої поширюється на всі військові формування, утворені відповідно до законів України, а також правоохоронні органи, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, місцеві держадміністрації, органи місцевого самоврядування тощо. У п. 2 Постанови вказано, що для отримання благодійних пожертв Міноборони, державні органи, органи місцевого самоврядування, військові частини, військові навчальні заклади, установи та організації Збройних сил повинні відкрити спеціальні реєстраційні рахунки в органах Казначейства [188]. У свою чергу, п. 8 цієї Постанови передбачає обов'язок Міноборони, державних органів та органів місцевого самоврядування, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій ЗСУ в разі отримання благодійних пожертв у натуральній формі вжити заходів щодо відображення вартості отриманих активів у бухгалтерському обліку виконання державного або місцевого бюджету [188]. У розділі XII Інструкції з обліку військового майна у Збройних силах України визначено, що майно, яке надійшло до військової частини як благодійна чи гуманітарна допомога, а також як міжнародна допомога приймається на відповідальне зберігання матеріально відповідальною особою на підставі супровідних документів, а за їх відсутності – на підставі пропозицій спеціально створеної за наказом командира військової частини комісії. При цьому складається акт приймання-передачі, який підставою для постановки такого майна на облік у службах забезпечення і фінансово-економічному органі військової частини [171]. Так чи інакше одержані військовими формуваннями благодійні пожертви обліковуються, набувають статусу державного майна, проте надходять безпосередньо до військового формування. І тільки після цього інформація про оприбуткування майна направляється до відповідних служб забезпечення органів військового управління, що здійснюють забезпечення ЗСУ майном за відповідною номенклатурою [171].

Слід згадати і про трофейне майно. Відповідно до п. п. 3, 21 розділу X Інструкції з обліку військового майна у Збройних силах України, таке майно теж підлягає взяттю на облік. Зібране в районі бойових дій трофейне майно приймається безпосередньо комісією військової частини. При цьому оформляться акт приймання-передачі, один примірник якого надається фінансово-економічному органу військової частини для обліку, а другий – передається до служби забезпечення органу військового управління, надаючи таким чином інформацію про майно військової частини органам військового управління, як і у випадку, описаному в попередньому абзаці [171].

Окремої уваги потребує питання статусу майна, примусово відчуженого або вилученого для потреб держави у юридичних або фізичних осіб в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, а також майна, одержаного від мобілізації.

Загалом, законодавство передбачає три окремі способи як примусово одержати майно від юридичних чи фізичних осіб: примусове відчуження майна, вилучення майна та мобілізація майна. Кожен з них відрізняється статусом самого майна, що одержується, а також процедурою його одержання. Зокрема, вилученим може бути лише державне майно, яке на праві господарського відання чи оперативного управління перебуває на державних підприємствах чи державних господарських об'єднаннях, і таке вилучення полягає у позбавленні зазначених осіб такого права. Примусовому відчуженню підлягає індивідуально визначене майно, що перебуває в приватній чи колективній власності. Відчужується таке майно на умовах відшкодування його повної вартості. Таким чином, майно переходить у державну власність [195].

У ч. 3 ст. 7 Закону України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» встановлено, що право державної власності на примусово відчужене майно виникає з моменту підписання акта про примусове відчуження або вилучення майна. Водночас ст. 4 цього ж Закону визначає, що як примусове відчуження, так і вилучення майна в умовах воєнного стану здійснюються за рішенням військового

командування, погодженим із місцевими органами виконавчої влади чи виконавчими органами місцевих рад [195]. Згідно із п. 8. Порядку розгляду заяв та здійснення виплат для наступної повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, виплата компенсації здійснюється органом, що прийняв відповідне рішення [155]. Відтак таке майно переходить на баланс органів військового управління, військових частин та з'єднань і з цього моменту, в разі прийняття рішення про його закріплення за військовим формуванням, може вважатися військовим.

Одержання майна шляхом мобілізації здійснюється через виконання військово-транспортного обов'язку – передачу фізичними або юридичними особами транспортних засобів і техніки з умовою їх повернення власнику [191]. Відповідне майно не переходить у державну власність, а відтак не може вважатися військовим у силу нормативної дефініції цього поняття. Хоч фактично таке майно нічим іншим не відрізняється від подібного військового майна, так само використовується та обліковується у військових частинах чи з'єднаннях [171], і це теж можна вважати прогалиною правового регулювання.

На підставі аналізу окремих джерел та окремих порядків одержання майна військовими формуваннями можна зробити висновок, що далеко не у всіх випадках Міноборони чи інші центральні органи виконавчої влади приймають спеціальні рішення про закріплення майна. Зрештою, в силу великої кількості операцій із набуття майна, це фізично не можливо. Водночас закріплення майна за військовою частиною, про яке йде мова у Законі України «Про правовий режим майна у Збройних силах України», будучи обов'язковою ознакою військового майна, має бути підтвердженим у ході досудового розслідування посягань, передбачених ст. ст. 410-413 КК України. Отже, акти про закріплення такого майна мають бути доказами у кримінальному провадженні, а їх відсутність може бути визнана перепорою для притягнення винних до кримінальної відповідальності. Майно, одержане в результаті мобілізації, взагалі не може визнаватися військовим, оскільки не набуває статусу державного.

Сказане ще раз свідчить про явні недоліки дефініції поняття військового майна в Законі України «Про правовий режим майна у Збройних силах України» та інших його положень. Використання словосполучення «закріплене за...» явно невдале.

Водночас у представленому вище аналізі окремих джерел одержання майна військовими формуваннями завжди згадувалося про облік такого майна. Як відзначає С. В. Рябчук, умовою належності майна до військового є не тільки його фактичне перебування в користуванні або у володінні військової частини, але і перебування цього майна на військовому обліку [206]. Сказане наштовхує на необхідність розглянути можливість визнання майна військовим саме із цієї підстави.

У Положенні про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних силах (п.7) встановлено, що все військове майно підлягає обліку, незалежно від його призначення та джерел надходження. Проте у науковій літературі відзначається, що в правозастосовній практиці нерідко виникають ситуації, коли майно, щодо якого здійснено посягання, юридично не можна вважати військовим через порушення правил взяття його на облік (документи, що засвідчують право військового формування на таке майно, відсутні або ж містять численні порушення) [206]. Проведений вище аналіз також показує, що початок реального володіння майном з боку військового формування та момент взяття його на облік, не збігаються в часі.

На основі цього більш ефективним було б визнавати майно військовим саме через факт його надходження у володіння військового формування. Тим більше, що факт володіння (в цивільно-правовому змісті цього поняття) не потребує обов'язкового документального закріплення, а в ході кримінального провадження може бути доведений показаннями свідків.

Не менш важливим є дослідження питання втрати майном статусу військового.

Зі ст. ст. 4, 6 Закону України «Про правовий режим майна у Збройних силах України» випливає, що статус військового майна може припинитися в результаті

його списання або ж відчуження, причому відчуженим без списання може бути лише майно, що не знаходить застосування у повсякденній діяльності військ, надлишкове майно, а також нерухоме майно [198].

Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних силах визначає вичерпний перелік випадків списання майна:

- 1) набуття непридатного стану, за умови неможливості або економічної недоцільності відновлення чи подальшого використання такого майна;
- 2) убутку в межах визначених норм;
- 3) втрати чи нестачі;
- 4) безповоротної видачі майна для забезпечення руху опору;
- 5) розбирання озброєння, військової або спеціальної техніки з метою використання складових при відновленні, модернізації або виготовленні зразків озброєння, військової чи спеціальної техніки під час дії воєнного стану;
- 6) використання пального для заправлення різноманітної техніки та засобів країн-партнерів, складових сектору безпеки і оборони, а також юридичних та фізичних осіб, у власності яких перебувають такі засоби, для виконання завдань в інтересах ЗСУ;
- 7) використання майна в межах установлених норм на виробничі, господарські й експлуатаційні потреби;
- 8) знесення будівель та споруд, у використанні яким нема доцільності, з метою будівництва нових об'єктів на їхньому місці [183].

У вказаному положенні також зазначено, що списання майна з обліку здійснюється на підставі затверджених актів якісного (технічного) стану, інспекторських посвідчень або актів списання [183]. Звідси можна припустити, що моментом припинення статусу військового майна є затвердження такого документа. Проте списання майна далеко не завжди зумовлює втрату ним статусу військового. Згідно із Положенням про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних силах, в разі, якщо таке майно продовжує перебувати у володінні військового формування та ще має певну

цінність, воно лише переходить в іншу категорію обліку та переоцінюється. Таке майно може надалі розбиратися з метою використання справних деталей, агрегатів, вузлів чи матеріалів, використовуватися з навчальною метою, братися на облік як металобрухт чи інші вторинні ресурси [183]. Відтак лише реалізація такого майна припиняє його статус як військового, а моментом припинення цього статусу є підписання відповідних актів приймання-передачі майна [57]. Відчужене військове майно підлягає списанню з обліку на підставі відповідних актів приймання-передачі цього майна [183]. Звідси випливає, що майно втрачає статус військового з моменту підписання такого акта сторонами.

Водночас варто відзначити, що деяке майно підлягає списанню і при цьому не переводиться в іншу категорію обліку навіть тоді, коли фактично продовжує перебувати у володінні військових формувань чи окремих військовослужбовців та має майнову цінність. Так, вище вже згадувалося про пальне, яке списується не в разі його фактичного використання, а за фактом заправки техніки. Окремі предмети речового майна і витратні матеріали, такі як рукавички і рукавиці (окрім хутряних і шкіряних), шкарпетки, краватки, формені коміри, знаки розрізнення, чохли для кашкетів, беруші спеціальні індивідуальні, засоби індивідуального обігріву, адаптивний одяг для військовослужбовців, які отримали поранення при виконанні службових обов'язків, засоби особистої гігієни, тканини, нитки та фурнітура, ремонтні матеріали для поточного ремонту предметів обмундирування та взуття, мийні засоби та мило, щітки для взуття і одягу, взуттєвий крем, — після їх видачі для носіння чи використання списуються прямою витратою [80].

Певні особливості має статус майна, переданого на ремонт до підприємств чи організацій. У п. 3 Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних силах вказано, що військове майно, передане для проведення ремонту, освоєння ремонту, розроблення, модернізації, виробництва, дослідження технічного стану, спеціальних перевірок чи зберігання, обліковується у військових частинах, за якими воно закріплене [183]. Так само, згідно із п. 6. Інструкції з організації передачі озброєння, військової техніки і майна в ремонт, військове майно, що передане в ремонт або на дослідження технічного

стану, не знімається з бухгалтерського обліку військових частин, за якими воно закріплене [79]. Відтак це майно не втрачає статусу військового майна, навіть незважаючи на те, що у володінні військових формувань не перебуває.

Окремої уваги вимагає аналіз **обсягу поняття військового майна**, який, згідно із Законом України «Про правовий режим майна у Збройних силах України», утворюють усі види озброєння та боєприпасів, бойова та інша техніка, будинки та інші споруди, передавальні пристрої та майно зв'язку, пально-мастильні матеріали, інженерне, аеродромне, шкіперське, технічне, речове та побутове, культурно-просвітницьке, медичне і ветеринарне, хімічне, майно, продовольство, частки у статутному капіталі юридичних осіб, акції [198].

Зважаючи на різноманітність такого майна, науковці приділили чимало уваги його класифікації. В. Й. Кісель виділив 2 види майна, що знаходиться у військових частинах: лише військового призначення та подвійного призначення (яке може бути товаром у цивільному обігу) [86]. І. І. Піскун та М. А. Соколовський пропонують класифікувати військове майно на військове майно загального призначення та військове майно спеціального призначення. При цьому до першої групи, на думку авторів, зокрема, належать земельні ділянки, споруди, засоби прикриття та конспірації, пристрої спостереження, засоби зв'язку, організаційна та комп'ютерна техніка, речове, спортивне, господарське майно, спецодяг, казармений інвентар. До майна спеціального призначення автори відносять озброєння, боєприпаси, військову та іншу спеціальну техніку, спеціальні комп'ютерні програми обробки даних [149]. В. С. Казадаєв виділяє власне військове майно, до якого відносить вироби військового призначення, та будь-яке інше майно, що закріплене за військовими частинами [91]. Як пише Е. Г. Бойченко, визначення майна, закріпленого за військовими частинами, потребує уточнення з його чітким поділом на військове майно та майно ЗСУ за критерієм його здатності бути залученим до господарського обороту (оборотоздатності) [6, с. 210].

З кримінально-правового погляду, така класифікація військового майна може мати значення, адже наштовхує на необхідність з'ясування доцільності передбачати спеціальні норми про посягання на будь-яке військове майно, а так

само потребу диференціації покарання залежно від його виду. Тут варто згадати, що в законодавстві багатьох європейських держав такими спеціальними нормами криміналізовано лише посягання (зокрема й втрату, знищення чи пошкодження) на окремі види військового майна (див. висновки до розділу 1). Проте з наведених авторами груп майна в законодавстві визначені лише вироби військового призначення. До них належать озброєння, бойові припаси, військову та спеціальну техніку, спеціальні комплектуючі для їх виробництва, вибухові речовини, а так само матеріали і обладнання, що спеціально призначені для розроблення, виробництва або використання зазначених виробів [163].

Беручи до уваги те, що об'єктом аналізованого кримінального правопорушення виступають суспільні відносини щодо забезпечення обороноздатності в частині воєнного потенціалу, можна зробити поспішний висновок про те, що посягання лише на вироби військового призначення заподіюють істотної шкоди таким відносинам, або ж принаймні такі посягання мають значно тяжчий характер порівняно із посяганням на інше військове майно. Проте більш глибокий аналіз приводить до висновку, що тяжкість втрати чи псування військового майна визначається не так видом майна, як тяжкістю шкоди, заподіяної обороноздатності держави, з одного боку, та вартістю майнових збитків – з іншого (оскільки додатковим об'єктом кримінального правопорушення виступають відносини власності). Адже справна військова техніка не вирушить на позиції, якщо не буде заправлена; військовослужбовець не буде ефективним у бою, якщо він матиме зброю та боєприпаси, але не буде забезпечений відповідним екіпіруванням, одягом, харчуванням тощо. Водночас питання наслідків аналізованого кримінального правопорушення буде розглянуто в наступному підрозділі.

Ще однією нормативною характеристикою майна як предмета кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, є те, що воно повинно бути ввірене особі для службового користування.

Термін «ввірене майно» використовується і у ст. 191 КК України (а так само у ст. 388 КК України), і питання його змісту у цій статті порушувалося в низці

наукових публікацій. Стосовно предмета кримінального правопорушення, передбаченого ст. 191 КК України, М. І. Мельник пише про майно, що перебуває у правомірному володінні особи, яка наділена щодо нього правомочністю управління, зберігання, доставки чи розпорядження [129, с. 598]. Подібно пише В. О. Навроцький – про майно, яке перебуває під фактичним контролем особи [97, с. 21]. Л. В. Дорош вбачає предметом цього кримінального правопорушення майно, стосовно якого особа має повноваження щодо розпорядження, передачі іншим установам чи організаціям, визначення порядку його зберігання [71, с. 29]. Водночас предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 191 КК України, є не лише майно, що було ввірене особі, а й майно, що перебувало у її віданні. Для розуміння змісту саме ввіреного майна ці випадки слід розмежувати. Й тут заслуговує уваги висновок О. Книженко про те, що ввіреним майном особа фактично володіє, а у випадку передачі у відання – може й не володіти [87]. Таким чином, ввіреним для службового користування може бути лише майно, яким особа володіє. О. І. Цивінський слушно додає, що ввіреним є і майно, передане у користування [237]. Автор також робить висновок, що така передача може відбуватися або на підставі правочину, або ж для виконання трудових обов'язків [234]. У випадку ст. 413 КК України, як слушно пише М. І. Хавронюк, – це майно, що надається для виконання конкретних обов'язків військової служби та підлягає поверненню [129, с. 1290]. Отже ввіреним слід вважати майно, передане військовослужбовцеві у володіння та користування для виконання обов'язків військової служби без права розпорядження ним. Такий висновок обґрунтовує неможливість притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 413 КК України осіб (військових начальників), у володінні яких майно не перебуває, але які мають повноваження з управління майном, зокрема, прийняття рішень щодо його зберігання, передачі та використання.

Моделювання процесу застосування наведених вище положень породжує необхідність з'ясування моменту, з якого майно може вважатися ввіреним особі. Щодо цього, досліджуючи питання кримінальної відповідальності за ст. 191 КК України, М. В. Саприкіна дійшла до обґрунтованого висновку, що ввіреним майно

стає саме з моменту його фактичної передачі винному, і навіть тоді, коли ця передача не була належним чином оформленою [208]. З цим можна цілком погодитися і щодо ст. 413 КК України. Тим паче, що в умовах ведення бойових дій належне документальне оформлення факту передачі не завжди можливе.

Формулювання диспозиції ст. 413 КК України приводить до висновку, що предметом кримінального правопорушення може виступати не будь-яке ввірене майно, але лише те, що було ввірено саме для службового користування. Вочевидь, йдеться про майно як засіб для виконання обов'язків, покладених на військовослужбовця, тобто його функціональних обов'язків, визначених займаною посадою, які, у свою чергу, регламентовані статутами Збройних сил України, відповідними посібниками, порадами, положеннями та інструкціями [213]. Звісно, майно може довірятися військовослужбовцеві й з іншою метою – його зберігання, доставки, ремонту тощо. Однак особа, якій передане таке майно, теж не може підлягати кримінальній відповідальності за ст. 413 КК України. Не відповідає такому підходу вирок Калинівського районного суду Вінницької області від 16 листопада 2022 року, яким за вчинення кримінального правопорушення засуджено військовослужбовця, який, будучи відповідальним за здійснення прийому на відповідальне зберігання зброї управління військової частини, отримав зброю від командира військової частини, доставив зброю до приміщення взводу зв'язку та поклав її до відповідного ящика, який не опечатав і залишив без нагляду на деякий час, що призвело до втрати зброї за невказаних у рішенні суду обставин [28].

Враховуючи вищевказане та функції військових формувань, а також проаналізувавши загальні обов'язки військовослужбовців, обов'язки окремих посадових осіб і військовослужбовців рядового складу, ввіреним для службового користування, можна вважати:

- 1) закріплену за військовослужбовцем чи передану для виконання конкретного завдання зброю, бойові припаси, вибухові пристрої та вибухові речовини, спеціальну техніку, автомобільний транспорт та бронетанкову техніку тощо;

- 2) передані особі для користування предмети речового забезпечення (за окремими винятками описаними вище);
- 3) передані для використання паливно-мастильні матеріали;
- 4) закріплене за особою обладнання (вимірювальне, навчальне, для проведення обслуговування та ремонту озброєння і військової техніки, проведення інженерних чи будівельних робіт, системи зв'язку та автоматизовані системи управління тощо).

Підсумовуючи проведене в межах цього підрозділу дослідження слід констатувати, що найбільш проблемним є визначення предмету втрати або зіпсування військового майна, викликане визначеннями цього поняття в законодавстві. Нормативна база, що врегульовує зміст цього поняття містить чимало прогалин та суперечностей, які в сукупності не дозволяють дати однозначну відповідь яке майно можна вважати військовим, а яке – ні. Зокрема спірною з правового погляду є можливість визнання військовим майна, що перебуває у володінні інших ніж ЗСУ військових формувань, Міноборони, органів військового управління. Виникає сумнів щодо визнання військовим конкретного майна, щодо якого Міноборони не приймало окремих рішень про закріплення за військовою частиною, закладом, установою чи організацією ЗСУ. При цьому мова йде про значну частку майна, що перебуває у володінні військових формувань: поточне забезпеченням речовим та інвентарним майном; майно, одержане військовими частинами, закладами та установами як благодійні пожертви, гуманітарну чи міжнародну допомогу; трофейне майно. Виходячи із нормативного визначення цього поняття, не може бути визнане військовим майном майно, одержане в результаті мобілізації (виконання військово транспортного обов'язку). Окрім цього, поняттям військового майна однозначно не охоплюються вироби військового призначення, якими забезпечені передбачені законодавством воєнізовані формування (підрозділи Національної поліції, Державної Кримінально-виконавчої служби, а також під час дії воєнного стану, ДФТГ і воєнізовані формування АТ «Укрзалізниця»), хоч їх втрата чи зіпсування так само заподіює

шкоду об'єктові кримінально-правової охорони, як і відповідні посягання на майно військових формувань.

2.2. Об'єктивна сторона складу втрати військового майна

Як відзначається в науковій літературі, об'єктивною стороною складу кримінального правопорушення є сукупність тих ознак, що характеризують зовнішню сторону кримінального правопорушення, до яких належать суспільно небезпечне діяння, суспільно небезпечний наслідок, причинний зв'язок між ними, а також час, місце, спосіб, обстановка, засоби, знаряддя вчинення кримінального правопорушення [226].

Кримінально-правова характеристика суспільно небезпечного діяння.

Аналіз диспозиції статті 413 КК України дозволяє зробити однозначний висновок, що суспільно небезпечним діянням є будь-яке порушення правил зберігання ввіреного для службового користування військового майна. Такими правилами, вочевидь, є лише обов'язкові вимоги щодо поведінки особи щодо зберігання ввіреного їм для службового користування військового майна. Обов'язковий характер цих правил говорить про те, що вони можуть визначатися лише нормативними документами. Приймаючи рішення про притягнення до кримінальної відповідальності, органи досудового розслідування і суди мають обов'язок вказати, яке саме положення, стаття, пункт, підпункт і якого нормативно-правового акта були порушені [58].

Якогось єдиного нормативно-правового акта, який прямо визначав би правила зберігання військового майна, немає. У п. 13 Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних силах (вочевидь, є основним документом, що врегульовує зберігання майна у ЗСУ) написано, що мають забезпечуватися такі умови зберігання, які виключатимуть втрату майна, відповідатимуть вимогам пожежонебезпеки, забезпечать збереження необхідного його якісного стану [183]. Інша вимога цього нормативно-правового

акта говорить, що майно зберігається з дотриманням вимог, встановлених документацією виробників [183], тобто відсилає нас до нормативних документів, що не мають статусу нормативно-правових актів. Окрім цього, у п. 15 вказаного Положення зазначено, що порядок зберігання військового майна визначається також статутами Збройних сил, нормативно-правовими актами і нормативними документами Міноборони [183].

Розглянемо правила зберігання військового майна, врегульовані Статутами Збройних сил України.

Ст. 144-154 Статуту внутрішньої служби Збройних сил України визначено правила зберігання стрілецької зброї (зокрема і навчальної, і спортивної) та боєприпасів до неї. Зокрема, вказано вимоги до приміщень, де здійснюється зберігання, спосіб зберігання окремих видів озброєння, організаційні заходи, що забезпечують збереженість відповідного майна [213]. Водночас в основному йде мова про правила, що покладаються на осіб, які здійснюють управління військовим майном (командирів), та осіб, яким майно ввірене для зберігання, а не для службового користування. Ст. 175 цього Статуту врегульовує опалення приміщень, а саме: забороняє використання несправних печей, застосування для розпалювання запалювальних рідин, залишати печі, що топляться, без нагляду, а у ст. 187 встановлено обов'язок військовослужбовців знати й дотримуватися правил пожежної безпеки в разі пожежі, вживати заходи щодо гасіння, рятування людей та військового майна [213].

Натомість у судових вироків, окрім як на вказані статті, мають місце посилання на такі статті:

- 1) ст. 2 (вказує на обов'язок громадян захищати Вітчизну, незалежність та територіальну цілісність України);
- 2) ст. 6 (визначає обов'язок кожного військовослужбовця виконувати вимоги Статуту);
- 3) ст. 9 (декларує, що права і свободи військовослужбовців мають особливості, визначені Конституцією України Статутами ЗСУ та законодавством з військових питань);

- 4) ст. 10 (визначає, що кожен військовослужбовець має військове звання);
- 5) ст. 11 (визначає обов'язки військовослужбовця, зокрема берегти військове майно, утримувати в готовності озброєння та іншу військову техніку);
- 6) ст. 12 (встановлює обов'язок військовослужбовця доповідати безпосередньому начальнику про все, що з ним сталося);
- 7) ст. 13 (регламентує обов'язок дотримуватися вимог безпеки);
- 8) ст. 14 (визначає обов'язок звертатися зі службових та особистих питань до безпосереднього начальника);
- 9) ст. 16 (встановлює обов'язок виконувати службові обов'язки);
- 10) ст. 17 (передбачає покладання на військовослужбовця спеціальних обов'язків під час перебування на бойовому чергуванні, наряді, виконанні інших завдань);
- 11) ст. 20 (встановлює право зберігати, носити та застосовувати зброю та спеціальні засоби);
- 12) ст. 26 (про відповідальність військовослужбовців);
- 13) ст. 28 (про єдиноначальність у ЗСУ);
- 14) ст. 35 (про віддання наказів);
- 15) ст. 49 (встановлює вимогу бути зразком високої культури, скромності, витримки тощо);
- 16) ст. 58 (йдеться про особисту відповідальність командира, зокрема за стан і збереження військового майна);
- 17) ст. 59 (встановлює загальні обов'язки командира);
- 18) ст. ст. 109, 110, 111, 112, 119, 121, 122, 127, 128 (визначають сферу відповідальності та обов'язки заступника командира батальйону з озброєння (технічної частини), командира роти (корабля 4 рангу), командира взводу (групи, башти), сержанта із матеріального забезпечення роти (батарей), старшини роти (батарей), головного сержанта взводу (обслуги, заступника командира взводу), командира відділення, солдата (матроса);
- 19) ст. 130 (передбачає заходи, якими забезпечується внутрішній порядок, зокрема згадується про дотримання правил експлуатації військового майна) [213].

Водночас слід визнати, що проаналізовані вище норми не передбачають конкретних правил зберігання військового майна. Здебільшого, ними визначено лише обов'язок зберігати майно належним чином.

У Дисциплінарному статуті Збройних сил України не знайдено якихось спеціальних правил зберігання майна [69]. Хоча суди часто вказують на порушення вимог ст. ст. 1, 2, 3, 4, 6 цього нормативно-правового акта. Відповідні положення передбачають визначення поняття та основи військової дисципліни, шляхів її досягнення, пов'язаних з цим обов'язків військовослужбовця, встановлюють право командира віддавати накази та обов'язок підлеглого виконувати їх, а також обов'язок командира вжити заходів щодо затримання підлеглого в разі вчинення останнім кримінального правопорушення [69].

Статут гарнізонної та вартової служб Збройних сил України передбачає правила зберігання у вартовому приміщенні запасу набоїв, ручних гранат і запалів до них, індивідуальних перев'язувальних пакетів для особового складу варти (відповідальність за їх зберігання покладається на начальника варти) (ст. ст. 108-110); вимогу негайного розряджання зброї після повернення до вартового приміщення (ст. 111); правила утримання зброї та боєприпасів варти після повернення з постів чи закінчення охорони об'єктів (ст. 172); вимогу не випускати чатовим з рук зброю та нікому її не передавати, тримати застебнутим клапан сумки зі спорядженим магазином (ст. 233, 234); правила зберігання зброї та боєприпасів патрульних, що забезпечують охорону та оборону об'єктів та військового майна окремо розташованих підрозділів (ст. 273) [214].

Серед проаналізованих судових рішень (у 127 провадженнях) лише у трьох вироках суд послався на порушення вимог ст. 233 Статуту гарнізонної та вартової служб Збройних сил України. У двох із них вказано ще й на порушення вимог ст. 234 цього Статуту, яка, як уже згадувалося, стосується застібнутого клапана сумки з магазинами. Апелювання до цієї статті в обидвох випадках явно не доречне, адже в першому вирокі йде мова про факт втрати зброї, а не боєприпасів [39], а в другому – хоча й про втрату також і боєприпасів, але у зв'язку із спричиненням пожежі внаслідок порушення правил пожежної безпеки [17]. У

другому випадку суд ще й послався на порушення ст. 235 Статуту гарнізонної та вартової служб Збройних сил України, що передбачає перелік діянь, які забороняється чинити чатовому [214].

Стройовий статут Збройних сил України передбачає обов'язок військовослужбовця перед шикуванням та в строю перевіряти справність озброєння, боєприпасів, техніки, спорядження, шанцевого інструменту, засобів індивідуального захисту та обмундирування, які за ним закріплені (Ст. 26) [215].

Таким чином, можна висновкувати, що більшість посилань на порушення Статутів ЗСУ у постановлених судами вироках є недоцільними. Варто додати, що в окремих випадках такі посилення взагалі не дають можливості зрозуміти які саме правила порушив обвинувачений. Наприклад, у вирoku Глухівського міськрайонного суду Сумської області вказано на порушення вимог ст. ст. 6, 11, 16, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних сил України та ст. ст. 2, 4 Дисциплінарного статуту Збройних сил України. Зрештою, в тексті рішення немає жодного слова про суть порушення, однак визнання винуватості обвинуваченим дозволило за спрощеною процедурою засудити його [22].

У судових рішеннях доволі часто мають місце посилання на порушення вимог нормативно-правових актів Міноборони:

20) Положення про військово (корабельне) господарство Збройних сил України, затверджене наказом Міноборони від 16 липня 1997 року № 300;

21) Інструкцію про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних силах України, затверджену наказом Міноборони від 29 червня 2005 року № 359;

22) Правила інженерно-авіаційного забезпечення державної авіації України, затверджені наказом Міноборони від 05 липня 2016 року № 343;

23) Інструкцію з придбання у Збройних сил України вогнепальної зброї невійськового призначення, бойових припасів до неї, холодної і пневматичної зброї та деяких інших предметів і матеріалів, на які поширюється дозвільна система, затверджену наказом Міноборони від 07 липня 2016 року №347/631;

24) Інструкцію з обліку військового майна у Збройних силах України, затверджену наказом Міноборони від 17 серпня 2017 року № 440;

Положення про військове (корабельне) господарство Збройних сил України визначає загальні правила зберігання матеріальних засобів на складах військових частин (п. п. 5.5.15-5.5.19) зобов'язує кожного військовослужбовця строкової служби вживати заходів для збереження виданого йому речового майна (п. 5.18.2.7), а також регламентує організацію зберігання озброєння, військової техніки, транспорту та майна роти (п. 5.18.3). Водночас останнім детально врегульовано лише правила зберігання обмундирування, речових мішків з їхнім вмістом, польового спорядження, елементів постелі [178].

Щодо порядку утримання озброєння, бойової та іншої техніки, це Положення відсилає нас до Статутів ЗСУ та «відповідних наказів (директив)» (п. 5.11.4), щодо правил зберігання озброєння та засобів РХБ захисту в роті – до «відповідних настанов щодо їх зберігання (п. 5.18.3.3) [178].

Натомість в окремих вироках, окрім вказаних пунктів, суди посилаються на порушення п. п. 2.1, 2.2, 2.4, 2.5, що визначають основні засади ведення військового господарства; п. п. 3.1.1, 3.1.2, 3.1.7, 3.1.9, що визначають загальні обов'язки посадових осіб, які відають військовим господарством, а також визначають коло таких осіб за посадами; п. п. 3.2.40–3.2.42, де окреслено сферу відповідальності та обов'язки начальників складів військової частини (стосуються майна, переданого на зберігання, а не майна, ввіреного для службового користування); п. п. 5.2.11–5.2.13, які визначають порядок приймання військовою частиною матеріальних засобів (навіть незберігання їх); п. 5.18.1.4, що покладає на командира роти обов'язки з організації і керівництва ротним господарством; п. 5.18.2.3, в якому визначено, що інвентарні речі відпускаються роті для видачі їхньому особовому складу в тимчасове особисте або групове користування, а останні закріплюються за старшиною роти; а також п. 6.2.9, яким встановлено, що кожному підрозділу виділяються приміщення для кімнат побутового обслуговування та для зберігання майна і особистих речей [178].

Зважаючи на аналіз судової практики, найчастіше предметом кримінальних правопорушень, передбачених ст. 413 КК України, є стрілецька зброя та боєприпаси. Питання їхнього зберігання покликана врегульовувати Інструкція про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних силах України.

Зокрема п. п. 4, 6 розділу II визначено місце, де має зберігатися зброя та боєприпаси в підрозділах військових частин та на кораблях. П. п. 7, 8 цього ж розділу встановлюють вимоги замикання, запечатування та складання описів ставниць, шаф та ящиків зі зброєю і боєприпасами, закріплення ярликів із даними особи, за якою закріплена зброя. П. п. 9, 10, 11, 12 розділу II визначають місце і порядок зберігання відповідно особистої зброї й боєприпасів офіцерів і прапорщиків; пістолетів солдатів і сержантів з боєприпасами до них; боєприпасів чергового підрозділу, зброї та боєприпасів добового наряду; навчальної зброї і навчальних боєприпасів, спортивної зброї і боєприпасів до неї. Абз. 3 п. 18 розділу II встановлює обов'язок відряджених військовослужбовців по прибуттю до місця призначення здати зброю та боєприпаси на короткострокове зберігання, якщо для виконання службових завдань вони не потрібні. П. 22 розділу II зобов'язує здавати зброю після закінчення навчань, чергування, патрулювання, виконання службових завдань чи відрядження, після її чищення (протирання) [174].

Розділом IV цієї Інструкції врегульовано зберігання зброї і боєприпасів під час навчань: п. п. 2, 10, 13 встановлено місце зберігання зброї та боєприпасів; п. 4 визначає, що в період занять, стрільб чи навчань отриману зброю та боєприпаси військовослужбовці повинні постійно тримати при собі, а під час відпочинку або обслуговування техніки, за наказом командира, зброя може встановлюватися у ставниці, обладнаній з підручних матеріалів, і зберігатися під охороною відповідальних осіб. П. 5 розділу VI зобов'язує повертати стрілецьку зброю, що була в ремонті, в підрозділ чи на склад у кінці робочого дня, незалежно від проведених робіт. П. 4 розділу VII зобов'язує розміщувати бойові машини та транспортні засоби із завантаженими в них боєприпасами лише на території парків у обладнаних сигналізацією сховищах; зберігати боєприпаси лише у транспортних

засобах, що мають тенти. Деякі правила зберігання зброї та боєприпасів у варті визначені п. п.1, 4, 5 розділу VIII Інструкції [174].

Особливості зберігання стрілецької зброї та боєприпасів під час ведення бойових дій визначені розділом X аналізованої Інструкції, зокрема:

1) обов'язок постійно тримати отримані зброю і боєприпаси при собі та здавати її відповідальному за облік зброї чи черговому підрозділу в разі тимчасового виходу чи виїзду до населених пунктів для вирішення особистих чи службових питань (п. 2);

2) обов'язок зберігати зброю лише в місцях під постійною охороною: в польових умовах, на блокпостах чи опорних пунктах, при привалах – на похідних мотузкових ставницях; при розміщенні в похідних наметах – безпосередньо в наметах на підкладках, не допускаючи торкання зброї до ґрунту чи полотна намету; під час розміщення у пристосованих для проживання приміщеннях – приставлених до стіни, підвішеною за ремені на цвяхах або складеною на полицях (п.3);

3) перенесення стрілецької зброї в поході на міцно пристебнутому і правильно підігнаному ремені (п. 4);

4) обов'язок зберігання боєприпасів на блокпостах та опорних пунктах у спеціально обладнаних бліндажах (п.8) [174].

П. 4 розділу XI Інструкції окремо врегульовує особливості правил зберігання зброї та боєприпасів національним персоналом [174].

Водночас суди посиляються також на порушення вимог п. п. 2–4, 6, 14, 17 розділу I (в яких відповідно визначено зміст деяких понять; встановлено, що органи військового управління розробляють свої інструкції, які визначають особливості зберігання зброї і боєприпасів у підпорядкованих підрозділах; регламентовано обов'язок командирів структурних підрозділів, військових частин та органів військового управління забезпечити облік, зберігання та видачу стрілецької зброї і боєприпасів, обов'язок командирів підрозділів перевіряти наявність та комплектність зброї і боєприпасів особового складу, обов'язок командирів при видачі зброї нагадувати особовому складу порядок поводження зі стрілецькою зброєю та боєприпасами [174]); п. п. 2, 15, 16 розділу II (врегульовують ведення

обліку зброї та боєприпасів, закріплення, видачу і приймання зброї від особового складу підрозділу [174]); п. п.1, 3 розділу VI (визначають порядок обліку боєприпасів, які зберігаються на транспортних засобах [174]).

Є чимало лише технічних помилок при посиланні на аналізовану Інструкцію. Інколи навіть важко зрозуміти, на яке положення посилається суд. Наприклад, постановляючи вирок у справі № 229/368/20, суд послався на «п.п.2.4., 2.15., 10.2» вказаної Інструкції, хоча такої нумерації там нема, і лише логічний аналіз дозволяє припустити, що перша цифра – це номер розділу арабськими цифрами [25]. В іншому вирокі, у справі № 183/947/20, суд відзначив п. 1.14 розділу X цієї Інструкції, якого не існує взагалі [37]. Ще в одному рішенні в суд послався на порушення п. 2 цієї Інструкції, хоча пункт з таким номером є у кожному її розділі [17]. Подібні ситуації можна відстежити і в інших рішеннях (див. Додаток Б).

У п. 3 глави 1 розділу IV Правил інженерно-авіаційного забезпечення державної авіації України врегульовано правила зберігання авіаційної техніки, розміщеної на стоянках. У главі 4 розділу V врегульовано правила зберігання авіаційних засобів ураження. Окремими положеннями глави 11, 14, розділу V визначено правила зберігання окремих предметів (знятих із повітряних суден акумуляторних батарей, захисного спорядження тощо) [189].

Інструкція з придбання у Збройних сил України вогнепальної зброї невійськового призначення, бойових припасів до неї, холодної і пневматичної зброї та деяких інших предметів і матеріалів, на які поширюється дозвільна система не передбачає жодних правил зберігання [173], а п. 10, на який посилається суд у восьми з проаналізованих вироків, лише визначає, що облік, зберігання і видача такого майна здійснюється згідно із Інструкцією про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних силах України. Так само жодних правил зберігання майна не передбачено в Інструкції з обліку військового майна у Збройних силах України [171]. Відтак посилання на такі нормативно-правові акти під час обґрунтування кваліфікації за ст. 413 КК України є недоречним. Як і недоречним є посилання на нормативно-правові акти, якими вносяться зміни до наявних документів [47].

У справах, де обвинуваченим є військовослужбовець ДПСУ, суди посилаються на порушення вимог Тимчасової інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї, боєприпасів і засобів активної оборони у відділах Державної прикордонної служби України, Інструкції про службу прикордонних нарядів Державної прикордонної служби України та Інструкцію про особливості зберігання стрілецької зброї, боєприпасів та ручних гранат в органах та підрозділах Державної прикордонної служби в умовах особливого періоду, надзвичайного та воєнного стану, а також у підрозділах, які залучені до сил і засобів для здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії та виконують завдання на адміністративній межі з тимчасово окупованою територією Автономної Республіки Крим.

Першого нормативного документа не вдалось знайти ні у відповідних вкладках офіційного сайту ДПСУ, ні в актуальних базах нормативно-правових актів. Інструкцією про службу прикордонних нарядів Державної прикордонної служби України передбачено абсолютну заборону залишати без нагляду, передавати іншим особам зброю та предмети екіпіровки (абз. 10 п. 11 гл. 2, розд. II) [176]. Третя із зазначених Інструкцій детально визначає правила зберігання стрілецької зброї, боєприпасів, ручних гранат. Цьому присвячені розділи III — V. На військовослужбовців, яким за рішенням командира видана зброя та боєприпаси напостійно, покладається обов'язок унеможливити доступ до них сторонніх осіб і використання їх не за призначенням; визначено порядок зберігання зброї, боєприпасів, оптичних та електронно-оптичних приладів на період відпочинку, обслуговування техніки, виконання господарських робіт, у місцях несення служби, під час роботи на техніці, облаштуванні вогневих позицій тощо [175].

Цікава ситуація склалася із рішеннями у провадженнях за фактами втрати чи зіпсування військового майна військовослужбовцями НГУ. Правова база діяльності цього військового формування не містить спеціальних документів, присвячених врегулюванню питань зберігання військового майна. Відтак, в одному рішенні суд посилався на порушення вимог нормативних документів, що визначають правила зберігання майна в Національній поліції України (Інструкцію

з організації забезпечення, зберігання та експлуатації озброєння в Національній поліції України», затверджену наказом МВС України від 11 жовтня 2018 № 828 та Інструкцію із заходів безпеки при поводженні зі зброєю, затверджену Наказом МВС України від 01 лютого 2016 № 70) [48], в інших – на порушення вимог нормативних актів Міноборони (Інструкції з придбання у Збройних Силах України вогнепальної зброї невійськового призначення, бойових припасів до неї, холодної і пневматичної зброї та деяких інших предметів і матеріалів, на які поширюється дозвільна система, затвердженої спільним наказом Міноборони та МВС України від 07 липня 2016 року № 347/631, Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних силах України, затвердженої Наказом Міноборони від 29 червня 2005 року № 359) [27; 44]. Водночас у жодному із вказаних нормативно-правових актів немає вказівки на поширення відповідних інструкцій на діяльність НГУ.

Водночас діяльність НГУ України підпорядковується статутам Збройних сил України, військовослужбовці вказаного військового формування зобов'язані дотримуватися правил зберігання майна, визначених вказаними вище положеннями Статуту внутрішньої служби, Статуту гарнізонної та вартової служби та Стройового статуту.

Деякі положення щодо правил зберігання майна Національної гвардії України можна віднайти в окремих нормативно-правових актах. П. 12 розділу III Положення про організацію та несення служби з охорони органів державної влади військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України містить заборону передавати чи демонструвати стороннім вогнепальну зброю чи спецзасоби [182]. Положення такого ж змісту є в п.13 розділу III Положення про організацію та несення служби з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України [181]. Положенням про організацію експлуатації бронетанкового озброєння та техніки, іншого майна номенклатури бронетанкової служби Національної гвардії України врегульовано правила, яких необхідно дотримуватися при зберіганні

майна бронетанкової служби Національної гвардії України: самого бронетанкового озброєння та техніки, кулеметів до них та бойових припасів, акумуляторних батарей, систем динамічного захисту, брезентів (глава 4 розділу III) [180].

В окремих рішеннях суди посиляються на порушення Настанови зі стрілецької справи 9 мм пістолета Макарова та Настанови зі стрілецької зброї, 5,45-мм автомати Калашнікова та 5,45-мм ручні кулемети Калашнікова (РПК-74, РПКС-74) [36]. Зазначені джерела й справді містять вказівки та рекомендації щодо зберігання відповідної зброї та боєприпасів до неї, покликані забезпечити неможливість їх псування чи втрати. Водночас вони є лише посібниками. Як зазначено у першій, а ця Настанова є методичною розробкою Головного управління бойової підготовки Сухопутних військ ЗСУ і призначена для навчання особового складу Збройних сил України, який має таку зброю на озброєнні [128]. Ці видання не є офіційними документами, вони не затверджені будь-якими нормативно-правовими актами, відтак не містить нормативних положень зобов'язального характеру. А отже – не є такими, що містять обов'язкові правила, зокрема і правила зберігання зброї чи боєприпасів.

Цікава ситуація простежується у вироку Яворівського районного суду Львівської області, де наявне посилення на порушення п. п. 46, 48, 49, 62 цієї Настанови. Предметом кримінального правопорушення в розглядуваній ситуації був магазин із 8 боєприпасами до 9-мм пістолета Макарова, відсутність якого виявлено під час здавання зброї, попередньо отриманої цього ж дня для виконання службових обов'язків (несення служби). Суд уточнив сутність порушення – під час несення служби обвинувачена не перевіряла чи надійно утримується магазин в основі рукоятки [51]. Натомість вищезазначені пункти Настанови врегульовують періодичні та щоденні огляди зброї, які, зрозуміло, можуть проводитися лише до заступання на службу чи після неї, але аж ніяк не під час служби [128]. В іншому вироку, де згадується вказана Настанова, предметом кримінального правопорушення був пістолет Glock-17 [23].

Також в окремих рішеннях суди посиляються на накази (письмові) командирів. Так у рішенні Ріпкинського районного суду Чернігівської області

наявне посилення на порушення Наказу начальника підрозділу Державної прикордонної служби України «Про організацію експлуатації стрілецької зброї та боєприпасів у 2019 році та забезпечення їх зберігання», згідно з яким військовослужбовці в період несення служби в прикордонних нарядах, навчань, занять, стрільб, ведення бойових дій, повинні тримати зброю, боєприпаси, оптичні прилади та засоби активної оборони постійно при собі, а в разі відпочинку, зокрема привалу, обслуговування озброєння та техніки, зброя, боєприпаси, оптичні прилади та засоби активної оборони можуть знаходитися у ставницях (шафах) або дерев'яних ящиках, обладнаних з підручних матеріалів під охороною спеціально призначених осіб [45]. Постановляючи рішення у справі № 183/1422/20 Новомосковський, міськрайонний суд Дніпропетровської області послався на порушення вимог Інструкції про порядок зберігання оптичних, нічних, квантових оптико-електронних та тепловізійних приладів у підрозділах частини, затвердженої наказом командира військової частини. Така інструкція визначає, що прилади, які не встановлюються на озброєнні, укладаються разом з одиночним комплектом ЗІП в штатні футляри, ранці, ящики та чохли. При цьому всі частини комплекту повинні бути правильно укладені та надійно закріплені [40].

Як відзначається в літературі, присвяченій питанню діловодства у ЗСУ, наказ є основним розпорядчим документом, що видається командиром військової частини чи начальником військової установи і містить обов'язкові для виконання підлеглими норми [52, с. 46-47]. Обов'язок військовослужбовців виконувати накази командирів (як письмові, так і усні) визначено ст. ст. 4, 6 Дисциплінарного статуту ЗСУ, а також ст. 11 Статуту внутрішньої служби ЗСУ [69; 213]. Відтак письмові накази командирів, на які посилалися суди у вищевказаних рішеннях, теж є нормативно-правовими актами. Такі накази можуть передбачати обов'язкові для виконання правила зберігання військового майна, і разі їх порушення, суди можуть посилатися на них при кваліфікації втрати чи псування ввіреного для службового користування військового майна.

Калинівський районний суд Вінницької області послався на порушення пункту 20 витягу з Наказу командира військової частини від 24.12.2020 № 318 дск

«Про організацію служби військ і бойового навчання у військовій частині на 2021 навчальний рік» [28]. Враховуючи те, що цей наказ є документом з обмеженим доступом, у матеріалах провадження є лише витяг з наказу в тій частині, де передбачено порушене правило. Водночас суд мав би вказати на порушення пункту 20 наказу. Адже витяг не є окремим нормативним актом.

Постановляючи вирок у справі № 183/2511/20, Новомосковський міськрайонний суд Дніпропетровської області вказав на порушення вимог функціональних обов'язків помічника начальника зв'язку відділення зв'язку штабу військової частини, затверджених наказом командира військової частини [42]. На жаль, у рішенні не вказано, про які саме обов'язки йде мова, водночас навряд чи ці обов'язки передбачають конкретні правила зберігання військового майна. Водночас, навіть за протилежної ситуації, посилення на функціональні обов'язки є недоречним, адже такий документ само по собі не є нормативним. А в разі порушення його вимог варто б посилатися на порушення ст. 16 Статуту внутрішньої служби ЗСУ, що передбачає зобов'язання виконувати службові обов'язки, уточнюючи при цьому, що мова йде про обов'язки, визначені в затверджених відповідним чином функціональних обов'язках військовослужбовця, який порушив правила зберігання військового майна [213].

Відзначимо, що в окремих вироків суди посиляються і на порушення вимог статей 3, 5, 6, 7, 8 Закону України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» [33]. Регламентують вони особливості статусу військового майна, проведення його інвентаризації, відчуження, визначають відповідальність за порушення вимог вказаного закону та порядок введення в дію його положень. У вирокі в справі № 572/501/20 суд вказав на порушення вимог ст. ст. 12, 15, 17 Закону України «Про Національну гвардію України», ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію» [48]. Постановляючи вирок у провадженні № 490/4561/23, суд, серед іншого, відзначив порушення положень Закону України «Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі» [34]. Ще в одному рішенні суд вказав на порушення ст. 17, 65 Конституції України, вимог Військової присяги, ст. 17 Закону України

«Про оборону України», ч.1 ст. 1, п. 1 ч. 1 ст. 24 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», ч. 1-3 ст. 1 Закону України «Про Збройні сили України» [29]. Звісно, про жодні правила зберігання ввіреного для користування військового майна в них мова не йде.

Під час прийняття рішень судами мають місце й формальні помилки, які, водночас, ставлять під сумнів законність рішення. Постановляючи рішення у справі № 233/2534/22, суд не вказав повну назву нормативно-правового акта, обмежившись формулюванням «ст. 152 Статуту ЗСУ» [31], що не дозволяє однозначно визначити, про який саме документ йде мова. У вирокі в справі № 521/14467/23 суд зазначив: «пункту 6 розділу IV, пункту 4 розділу V Інструкції» [35], про назву якої можна лише здогадатися.

Очевидно, що правила зберігання певного предмета військового майна визначені також і документацією виробників цього майна, причому найбільш детально. Однак такі документи не є нормативно-правовими, а відтак – не мають самостійного значення. Проте ст. 13 Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах визначає, що військове майно зберігається з дотриманням вимог, передбачених документацією заводів-виробників [183]. Відтак у разі порушення цих вимог, слід посилатися на вказаний пункт, зазначаючи, вимоги якого саме документа виробника було порушено.

Варто відзначити, що в окремих вирокіх суди взагалі не посилаються на нормативні документи, які встановлюють правила зберігання військового майна [43], або ж такі посилання мають узагальнений характер. Наприклад, у вирокі Баштанського районного суду Миколаївської області має місце таке формулювання: «в порушення статутних вимог і чинного законодавства, щодо належного порядку охорони, зберігання і використання ввірених для службового користування зброї та боєприпасів, які унеможливили би її втрату та крадіжку, унеможливлення використання зброї та боєприпасів не за призначенням, доступу до них сторонніх осіб» [18]. Тут варто згадати положення п. 3 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами України

законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті», де наголошується, що в разі застосування бланкетних норм (якою є й норма, передбачена ст. 413 КК України) суди повинні ретельно з'ясувати і вказати у вироках, у чому саме полягали названі у статті порушення і вимоги яких саме правил, інструкцій, інших документів не було додержано [199].

Такий підхід є неприпустимим і свідчить про порушення вимоги законності при кваліфікації кримінального правопорушення, що ставить під сумнів і законність самого вироку.

За результатами вивчення нормативних документів, що регламентують правила зберігання військового майна та правозастосовної практики в частині встановлення порушених правил, враховуючи розпорошеність та неконкретність таких правил, численні помилки під час визначення порушеного правила, виникли сумніви щодо доцільності існування статті 413 КК України в такому вигляді, який є нині. Слід відзначити, що розробники Проекту нового кримінального кодексу відмовилися від наявної на сьогодні моделі норми про втрату або зіпсування ввіреного для службового користування військового майна. Натомість пропонують передбачити відповідальність, незалежно від того, в результаті яких протиправних дій це сталося [94]. Такий підхід, безумовно, заслуговує на увагу. З одного боку, це дозволить суб'єктам правозастосування менше часу приділяти пошуку конкретних порушених правил зберігання майна, розпорошених по численних підзаконних нормативно-правових актах та інших нормативних документах. З іншого – дозволить охопити нормою і ті випадки втрати чи псування ввіреного для службового користування майна, що стали наслідком інших порушень (порушення правил використання майна, його обліку, охорони, ремонту та обслуговування, передачі іншим особам тощо).

Кримінально-правова характеристика суспільно небезпечного наслідку. Як відзначається в науковій літературі, питання щодо поняття, змісту, структури та видів суспільно небезпечного наслідку залишається дискусійним як у кримінально-правовій доктрині, так і у правозастосовній практиці, і причиною цього є

проблемність питання самої концепції складу кримінального правопорушення. Водночас у більшості джерел поняття суспільно небезпечного наслідку вживається в розумінні передбаченої диспозицією статті Особливої частини КК України чи такої, що випливає із її змісту, фактичної шкоди об'єкту посягання чи реальної загрози її заподіяння, що була викликана суспільно небезпечним діянням [5; 7, с. 31; 9, с. 454; 65, с. 258; 72, с. 170-172; 98, с. 106; 226].

У ст. 413 КК України передбачена фактична шкода, і позначена вона за допомогою слів «втрата» та «зіпсування». Перший термін використовується для характеристики наслідків і в низці інших статей КК України: у ст. ст. 121, 122, 125, 126¹ КК України – де мова йде про втрату органу або його функцій, а також втрату працездатності; ст. 254 КК України, де говориться про втрату родючості земель; ст. ст. 329, 422 КК України, в яких зазначено про втрату документів або інших матеріальних носіїв секретної інформації та предметів, відомості про які становлять державну таємницю; ст. 361 КК України, в якій мовиться про втрату інформації; а також у ст. 417, де сказано про втрату літального апарату.

У тлумачному словнику втрата роз'яснюється як дія, внаслідок якої хтось лишається без чого-небудь [13, с. 1521]. Як відзначалося на початку роботи, в навчальній літературі під час тлумачення цього поняття в межах ст. 413 КК України, автори, здебільшого, обмежуються вказівкою на вихід предметів військового майна із володіння військовослужбовця [106, с. 290; 105, с. 551; 129, с. 1290; 133, с. 465; 216, с. 637]. Т. І. Нікіфорова та В. М. Захарчук влучно зауважують, що поняття виходу майна із володіння» теж потребує тлумачення, адже не є конкретним [132]. Не зрозуміло, зокрема, чи мова йде лише про безповоротний вихід, чи можна вважати втратою військового майна ситуації, коли майно повертається через деякий час. Наприклад, як впливає із вироку у справі № 753/7555/22, обвинувачений, перебуваючи в лісовій місцевості на території полігону за невстановлених досудовим розслідуванням обставин залишив без нагляду ввірений йому для службового користування автомат, який у майбутньому знайшли під деревом та передали до військової частини [24].

М. І. Хавронюк, говорячи про втрату військового майна, не вказує, чи це має бути безповоротний вихід із володіння [129, с. 1290]. Проте в контексті ст. 329 КК України (втрати документів чи інших носіїв секретної інформації, або предметів, відомості про які становлять державну таємницю) вчений зазначає, що це має бути назавжди або на певний час [129, с. 1013]. Така позиція автора змусила скерувати пошук на наукові публікації, що торкаються питання кримінальної відповідальності за втрату документів чи інших носіїв секретної інформації, яких чимало. Водночас і це не дало відповіді на порушене питання. Ні у контексті ст. 329 КК України, ні щодо ст. 422 КК України, це питання не вирішувалося.

Водночас щодо цього слід згадати про статті 121, 122 КК України, де використовується термін «стійка втрата працездатності». У свою чергу, Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» використовує поняття тимчасової втрати працездатності [169]. Окрім цього, у повсякденному вжитку можна почути таке формулювання, як «невідворотні втрати», «остаточна втрата» тощо. На основі цього можна зробити цілком обґрунтований висновок, що втратою військового майна слід вважати як тимчасовий вихід ввірених військовослужбовцям для службового використання предметів із його володіння, так і їх вихід із його володіння назавжди.

Окрім того, в контексті ст. ст. 329, 422 КК України М. І. Хавронюк уточнює, що вихід із володіння відбувається поза волею особи, якій довірені вказані предмети [129, с. 1013]. Подібні трактування цього поняття у ст. ст. 329, 422 КК України є і в інших джерелах [102, с. 272; 109, с. 901]. Такий висновок виглядає актуальним і щодо ст. 413 КК України. Водночас варто згадати, що втрата – це наслідок протиправних дій. Вольова ж сторона цих дій характеризує вину і повинна розглядатися в межах аналізу суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

Також варто відзначити, що в одних джерелах стосовно ст. 422 КК України вказано, що під виходом матеріального носія інформації із володіння потрібно розуміти ситуацію, коли його місцезнаходження не відоме особі, яка ним володіла

[144, с. 165]. В інших публікаціях зазначено, що втрата документів у ст. 422 КК України має місце тоді, коли вони стають надбанням третьої особи.

Така ситуація наводить на роздуми стосовно того, чи має значення для кваліфікації втрати майна подальша доля цього майна. Від вирішення цього питання може залежати те, чи вчинила особа кримінальне правопорушення, передбачене ст. 413 КК України. Як зазначалося вище, у тлумачному словнику, під час роз'яснення змісту слова «втрата» акцент робиться на тому, що особа позбавляється чогось. З такого розуміння напрашується висновок, що ключовим для визнання факту втрати майна є момент його виходу з володіння. У цивільному праві під фактичним володінням майном розуміють панування, владарювання над річчю, фактичне утримання майна в себе [78]. Тобто особа володіє майном до того часу, допоки має можливість використовувати його, вчиняти щодо нього певні дії на власний розсуд. Тоді ж, коли такої можливості немає, немає й володіння майном. І це абсолютно не залежить від того, чи знає особа про місцезнаходження цього майна, як про це писалося в науковій літературі [144, с. 165]. За такого висновку цілком правомірною є кваліфікація за ст. 413 КК України діянь військовослужбовця, який порушив правила зберігання вогнепальної зброї (автомата Калашникова), в результаті чого зброя в нього була вилучена громадянами і передана поліцейським, що прибули за викликом [49]. Обвинувачений знав про те, що зброя знаходиться у поліції, однак жодних дій з такою зброєю вчиняти не міг.

Відтак під втратою майна у ст. 413 КК України слід розуміти вихід військового майна з-під володіння військовослужбовця (тимчасово чи безповоротно), якому воно було ввірене, що має наслідком втрату ним можливості використовувати ввірене йому майно, вчиняти щодо нього або певні дії на власний розсуд.

Термін «зіпсування» використаний лише в аналізованій статті. У тлумачному словнику слово «зіпсувати» означає зробити непридатним для вживання чи користування [13, с. 460]. Водночас, на думку М.І. Хавронюка, під зіпсуванням слід розуміти такий стан предметів майна, що характеризується повною або частковою

непридатністю для використання [129, с.1290]. Подібно такий термін тлумачиться і в інших джерелах [106, с. 290; 133, с. 467; 216, с. 637].

Ст. 239 КК України містить схожий термін – «псування». При цьому, згідно із Законом України «Про державний контроль за використанням та охороною земель», псуванням земель є порушення їхнього природного стану [162]. Тобто це може бути як погіршення якості земель, так і доведення їх до стану, що унеможлиблює їх використання. Аналіз інших нормативно-правових актів, де використовується термін «зіпсування», приводить до висновку, що мова йде про такий стан предметів, який унеможлиблює їх використання за призначенням (мова йде про зіпсований бланк свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу та зіпсований квиток) [185; 170]. У свою чергу Р. О. Бондарчук, пише, що термін «псування» є синонімом терміна «пошкодження» і не може використовуватися для позначення поняття знищення майна [8]. З такого формулювання можна зробити висновок, що під псуванням майна автор розуміє доведення його до стану повної чи часткової непридатності, пов'язаної лише із пошкодженням майна (а не знищенням).

Проаналізувавши наукові джерела, що торкаються проблематики завдання шкоди майну, не вдалося знайти будь-яких аргументів щодо того чи того трактування меж поняття зіпсування майна. Зважаючи на те, що і повна, і часткова непридатність майна для використання пов'язані із подібними негативними змінами предметів майна, викликаними протиправною поведінкою, можна зробити висновок, що обидва наслідки охоплюються поняттям зіпсування майна [54].

Отже, зіпсуванням військового майна у ст. 413 КК України слід вважати приведення його до стану повної або часткової непридатності для вживання чи використання за призначенням.

Дослідження понять втрати та псування майна вимагає і їх розмежування, адже при прийнятті рішення суд або інший правозастосовний орган повинен чітко вказати, який із альтернативних наслідків, що передбачені у ст. 413 КК України, мав місце. Явно не відповідає точності кримінально-правової кваліфікації формулювання суду в одному з рішень, де вказано: «Втратив ввірену йому для

службового користування зброю, що в подальшому призвело до її зіпсування» [15]. Складність розмежування аналізованих понять полягає в тому, що вони не є поняттями одного порядку. Втрата, як вказувалося вище, означає вихід майна із володіння особи. У свою чергу зіпсування майна передбачає, що особа й надалі володіє відповідним предметом, однак його використання за призначення обмежене або ж неможливе взагалі.

На думку В. І. Новошицької, виявами втрати майна можуть бути загублення, залишення без нагляду, невитребування майна, викрадення майна іншою особою, його знищення [134]. Вочевидь, не з усім написаним слід погодитися. Залишення військового майна без нагляду є лише видом порушення правил поводження із ним. При цьому військовослужбовець знає, де воно знаходиться, і розраховує на те, що воно буде перебувати у цьому місці й надалі. При цьому можливість (хоча й не негайно) використовувати це майно не втрачається до того часу, поки воно не буде вилучене іншою особою, чи не зникне як таке в силу інших причин. Невитребування з об'єктивних причин не може стосуватися ввіреного для службового використання майна.

Виникає й питання зіставлення понять «втрати» та «знищення» майна, а також понять «зіпсування», «знищення», «пошкодження» майна. Особливої актуальності це питання набуває через те, що розробники Проєкту нового кримінального кодексу в нормі, яка б мала замінити ст. 413 КК України, замість терміна «псування» використовують терміни «знищення» та «пошкодження» [94].

Відразу слід відзначити, що в думках науковців стосовно змісту понять «знищення» та «пошкодження майна» теж є певні відмінності. Так, М. В. Мартишко пише, що знищенням майна є його доведення до повної непридатності, унеможливлення використання майна за призначенням, внаслідок або ж втрати споживчих властивостей і економічної цінності цього майна, або ж припинення його існування як такого [118]. Такий же висновок щодо змісту поняття знищення майна робить О. М. Шармар [238]. Як бачимо, автори акцентують увагу на доведенні майна до стану неможливості використання за призначенням. У цьому контексті поняття знищення майна близьке до поняття

зіпсування майна. За висновками Р. О. Бондарчука, знищення майна є протиправний вплив, внаслідок якого майно перестає фізично існувати або продовжує існувати зі зміненою будовою, формою, структурою тощо, що обумовлює неможливість відновлення його властивостей, споживчої та мінової вартості, або ж майно не може бути відокремлене від природнього середовища [8]. Тут увага більше акцентується на неможливості відновлення майна, що зближує поняття знищення до поняття втрати. Водночас, порівнюючи наведені визначення зі зробленими в цій роботі висновками щодо змісту поняття «зіпсування майна», стає очевидним те, що останнім не охоплюються випадки, коли майно перестає фізично існувати, а також коли предмет майна не може бути відокремлений від навколишнього середовища. Водночас ці випадки цілком охоплюються поняттям втрати майна, адже якщо майна немає як такого, то і володіння цим майном припинене. Водночас, поняття втрати майна не вичерпується припиненням його існування як такого. Адже втратою є й ті наслідки, коли майно існує, але не знаходиться у володінні титульного володільця.

Узагальнюючи визначення пошкодження майна можна зробити висновок, що це діяння, які призвели до часткової втрати економічної цінності і споживчих якостей майна. При цьому вказані якості повністю чи частково можуть бути відновлені [8]. З цього випливає, що пошкодження майна можна зістпвляти лише із зіпсуванням майна.

Відтак термін «зіпсування майна» не є ні синонімом «знищення майна», ні синонімом «пошкодження майна». Як наслідок, зіпсування майна може мати місце як внаслідок його пошкодження, так і внаслідок його знищення, якщо предмет майна продовжує існувати, однак вже не має економічної цінності, мінової та споживчої вартості. Такі підходи можна знайти і у судовій практиці, де зіпсуванням вважають і ті випадки, коли майно вже не може бути відновлене, так і ті ситуації, коли майно піддається ремонту. Наприклад, у вироку Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровськ в справі № 932/5984/20 зіпсуванням військового майна було визнано знищення внаслідок спричинення пожежі автомата АК-74, 120 боєприпасів до нього, кевларового шолома, жилета панцерного та бінокля [17]. У

свою чергу у справі № 199/2957/22 псуванням визнано деформацію корпусу автомата АКМ в районі кріплення магазину, що зумовило повну непридатність для використання за призначенням [15].

Втрата майна теж не тотожна його знищенню. Знищення майна є лише одним із виявів втрати майна. Підтвердження такого висновку можна знайти і в наукових джерелах, що торкалися змісту аналізованих понять в іншому контексті [134; 144, с. 165].

У ст. 413 КК України виявами втрати військового майна, окрім припинення його існування чи неможливості відокремлення від навколишнього середовища, можуть бути загублення майна, його викрадення іншою особою, вилучення майна в законному порядку сторонніми особами.

Також необхідно звернути увагу на те, що терміни «знищення» та «пошкодження» прийнято використовувати для позначення і діяння і наслідку. У свою чергу термін «зіпсування», як правило, використовують для позначення лише наслідку, і саме в такому значенні ці терміни використані у ст. 413 КК України (адже діяння описано з використанням формулювання «порушення правил зберігання...»). Попри те, значення терміна «зіпсування» в українській мові теж дозволяє позначати ним одночасно і діяння, і наслідок [13, с. 460].

На основі сказаного можна зробити висновок, що хоч поняття знищення і пошкодження ні поодиночі, ні в сукупності за своїм обсягом не тотожні поняттю зіпсування, формулювання «втрата, знищення або пошкодження майна» та «втрата або зіпсування майна» мають однакове змістовне навантаження, охоплюють те саме коло діянь. Відтак, аргументуючи необхідністю використання наскрізних понять, при конструюванні відповідної норми можна використовувати перше формулювання. Натомість, з'ясувавши зміст і обсяг поняття «зіпсування», відмежувавши його від поняття «втрати», в умовах чинного КК України вбачаємо можливість залишити наявне формулювання «втрата або зіпсування» (яке, до того ж, є більш лаконічним).

Окремою ознакою об'єктивної сторони матеріального складу кримінального правопорушення, як правило, визнають причинний (причинно-наслідковий)

зв'язок. Водночас є у кримінально-правовій науці й інші підходи. Зокрема заслуговують на увагу міркування В. О. Беньківського стосовно того, що нелогічно виділяти окремо такі ознаки складу кримінального правопорушення, як: причинно-наслідковий зв'язок та суспільно небезпечний наслідок – адже друга включає першу [4]. Лише ті зміни в об'єкті кримінального правопорушення можуть бути наслідком, які перебувають у зв'язку із певним діянням і є його результатом.

Однак незважаючи на таку дискусію, усі положення, розроблені доктриною щодо встановлення причинного зв'язку, в будь-якому разі не втрачають актуальності. Відтак для характеристики об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, були використані узагальнення правил установлення причинного зв'язку, здійснене О. В. Ус. Учена виокремила 5 таких правил, які ми апробуємо щодо ст. 413 КК України.

По-перше, необхідно уявно ізолювати суспільно небезпечне діяння і суспільно небезпечний наслідок [226]. Таким діянням, згідно зі ст. 413 КК України, є поведінка, що порушує правила зберігання ввіреного для службового користування майна. Наслідком є охарактеризовані вище втрата або зіпсування військового майна.

По-друге, слід встановити, що діяння передувало наслідку [226], що поведінка, яка порушувала вказані правила, була раніше за момент втрати чи зіпсування майна. У цьому плані показовою є справа № 504/1983/24. У вирoku вказано: «Огляд і перевірку наявності, як на момент закінчення видачі зброї, так і на момент зачинення зазначеного ящика № 3 провів формально, не перевіряючи зброю поштучно, за номерами та комплектністю, втратив ввірену у службове користування зброю» [30]. З написаного випливає, що втрата сталася ще до порушення правил, інкримінованих особі. Звісно, обвинувачений порушив і інші правила зберігання військового майна, і ці порушення передували втраті майна. Тому засудження особи в цьому випадку, в цілому, справедливе. Проте аргументи суду при кваліфікації діяння за ст. 413 КК України явно помилкові.

По-третє, потрібно встановити, що діяння є тією умовою, без якої наслідку не було б [226]. У випадку кваліфікації кримінального правопорушення,

передбаченого ст. 413 КК України, слід уявно виключити порушення правил зберігання військового майна із всієї сукупності умов, що спричинили втрату або зіпсування цього майна і з'ясувати, чи не був би такий самий наслідок і в разі дотримання вказаних правил. У вирокі в справі № 944/3066/20 суд вказав, що обвинувачений під час несення служби не перевіряв, чи надійно утримується магазин в основі рукоятки [51]. Виникає запитання, чи вдалося б уникнути втрати магазину з боєприпасами, якщо б таку перевірку особа здійснювала. Зрозуміло, що військовослужбовець не може безупинно перевіряти наявність магазину. Це може здійснюватися із якоюсь періодичністю. Однак сам факт перевірки наявності магазину в рукоятці лише дозволить виявити його відсутність, але аж ніяк не попередити втрату. Отже, втрата військового майна за обставин, вказаних у вирокі, не є наслідком неперевірки надійності утримання магазину під час несення служби.

По-четверте, варто встановити, що саме суспільно небезпечне діяння було головною умовою настання суспільно небезпечного наслідку [226]. Виходить, що саме порушення правил зберігання майна має бути головною умовою його втрати чи зіпсування. Особливістю норми, передбаченої ст. 413 КК України, є те, що її основне призначення – під загрозою кримінальної відповідальності спонукати військовослужбовців дотримуватися правил зберігання ввіреного для службового користування військового майна. У свою чергу, ці правила призначені саме для нейтралізації чи усунення тих умов, які призводять до втрати чи пошкодження майна – викрадення чи привласнення іншою особою, дії шкідливих для майна факторів навколишнього середовища чи шкідливої для майна поведінки людини тощо. Саме ці фактори можуть бути головною умовою, що призводить до втрати чи зіпсування майна. Постановляючи вирок у провадженні № 183/6528/20, суд вказав, що обвинувачений залишив майно без нагляду, на зберігання під охорону його нікому не передав, наявність не контролював, не зачинив бокси сховища, де зберігалось відповідне військове майно, внаслідок чого майно було викрадене [38]. Звісно, головною причиною втрати майна було його викрадення. Хоча порушення правил зберігання майна істотно полегшило це викрадення, було хоч і не головною, однак вагомою умовою втрати майна. Дещо інша ситуація має місце за обставин,

описаних у вирокі Білоцерківського міськрайонного суду Київської області у справі № 381/2169/22. Засуджений залишив зброю та боєприпаси без нагляду на ліжку, вибувши при цьому до кімнати чергового підрозділу у зв'язку із сигналом тривоги. Надалі по розташуванню казарми завдано ракетно-бомбовий удар, під час якого зброю та боєприпаси було втрачено. Ні зброї, ні її залишків не знайдено [19]. При цьому суд сам констатує, що втрата сталася внаслідок ракетно-бомбового удару. Це була головна причина втрати військового майна. Якщо б засуджений забрав вказані речі з собою, вони б були збережені. Водночас слід розуміти, що в описаній ситуації було знищено чи пошкоджено інше майно, збитки від чого не порівнянні зі шкодою від втрати одного автомата та 120 набоїв до нього. У такій ситуації допущене порушення правил зберігання майна не виглядає вагомою умовою його втрати. І в такій ситуації кваліфікація дій особи за ст. 413 КК України є спірною. Відтак відповідне правило встановлення причинного зв'язку в контексті ст. 413 КК України потребує уточнення: порушення правил зберігання має бути головною або ж вагомою умовою зіпсування чи втрати військового майна. Водночас треба визнати, що вирішення питання «Чи було порушення правил зберігання майна вагомою умовою втрати або зіпсування майна?» є доволі суб'єктивним і складним для суб'єкта правозастосування. У свою чергу, це вказує на необхідність реформування положень ст. 413 КК України з тим, щоб нейтралізувати можливість необґрунтованого притягнення до кримінальної відповідальності.

По-п'яте, необхідно довести, що діяння з необхідністю (закономірно, неминуче) викликає настання саме такого суспільно небезпечного наслідку [226]. Відтак слід встановити, що порушення правил зберігання ввіреного для службового користування військового майна закономірно призводить до втрати або зіпсування такого майна. Якихось відвертих порушень цього правила в судовій практиці не знайдено. Водночас чимало рішень викликають закономірні запитання. Наприклад, вирокі військовослужбовця засуджено за те, що не забезпечив схоронність ввіреного йому майна, поклавши прилад нічного бачення у службову

машину та заливши його без нагляду та охорони, що надалі призвело до втрати вказаного предмета [20].

Поняття зіпсування майна завжди пов'язане із заподіянням майнової шкоди, що не скажеш про втрату майна, адже вище було зроблено висновок, що втратою також є й тимчасовий вихід майна із володіння особи. За регламентації кримінальної відповідальності за втрату чи зіпсування ввіреного для службового користування військового майна законодавець нічого не сказав про розмір шкоди, яка має бути заподіяна цим кримінальним правопорушенням, причому в жодній із трьох частин ст. 413 КК України. Для порівняння: кримінальна відповідальність за необережне знищення або пошкодження військового майна, кримінальна відповідальність обумовлена заподіянням шкоди у великих розмірах; така ж шкода є обов'язковою ознакою складу умисного знищення чи пошкодження чужого майна, передбаченого ст. 194 КК України. Відсутність вказівки у ст. 413 КК України на розмір заподіяної шкоди означає, що кримінальній підлягають усі факти втрати військового майна, незалежно від розміру майнової шкоди, а навіть того, чи майнова шкода була заподіяна взагалі, а так само всі факти зіпсування військового майна.

Притягнення чи непритягнення до кримінальної відповідальності залежить лише від суб'єкта правозастосування – чи вбачатиме він суспільну небезпеку в розумінні ст. 11 КК України, чи ні. Як засвідчив аналіз судової практики, розмір заподіяної шкоди, як правило, є незначним (див. Додаток Б). Чимало вироків постановлено в ситуації, коли втрачене майно було знайдено та повернуто військовій частині. На жаль, у більшості рішень доля втраченого майна не вказана, відтак не можемо оперувати точними цифрами. Про проблему притягнення до кримінальної відповідальності у випадках відсутності завданої шкоди чи завданої незначної шкоди згадувалося на сторінках наукової літератури. О. З. Мармура наводить ст. 413 КК України як приклад надмірної криміналізації діянь, вчинених військовослужбовцями та пропонує сформулювати її із вказівкою на тяжкість заподіяної шкоди [116].

Як відзначає І. Ю. Щербініна, головним показником суспільної небезпечності діяння є суспільно небезпечні наслідки, і саме в наслідках в основному виражається сутність суспільної небезпечності кримінального правопорушення. При цьому авторка зауважує, що суспільна небезпечність і суспільно небезпечні наслідки є умовами існування один одного. Відтак незаподіяння шкоди об'єкту кримінального правопорушення виключає суспільну небезпечність діяння [241].

Попередньо в цій роботі було доведено, що основним безпосереднім об'єктом складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, є суспільні відносини, предметом яких є обороноздатність України в частині воєнного потенціалу як суспільне благо. Відтак заподіяння істотної шкоди вказаному об'єкту, звісно, залежить від грошового еквіваленту розміру завданої шкоди. Такий розмір, вочевидь, має бути співмірним розміру шкоди, встановленому в суміжних складах кримінальних правопорушень (обов'язковою ознакою складу необережного знищення або пошкодження військового майна (ст. 412 КК України) є заподіяння шкоди у великих розмірах, зміст якої є оціночним), та бути не меншим за розмір шкоди, встановлений у загальній нормі про умисне знищення чи пошкодження чужого майна (так як у ст. 194 КК України йде мова про умисні дії). Розробники Проекту нового Кримінального кодексу України пропонують обумовити кримінальну відповідальність за втрату, знищення чи пошкодження ввірених для службового користування засобів ведення бою, спричиненням значної майнової шкоди. Виходячи з інших положень аналізованого тексту проекту, підраховано, що значною є шкода, що майже в 17 разів перевищує мінімальну заробітну плату, встановлену на 01 січня поточного року [94]. Це дещо менше за великий розмір у контексті ст. 194 КК України. Водночас розробники вказаного проекту обумовлюють кримінальну відповідальність за умисне знищення чи пошкодження майна заподіянням суттєвої майнової шкоди, яка є меншою за значну.

Водночас, як відзначалося в літературі, значущість протидії посяганням на військове майно посилюється бойовим призначенням частини військового

майна [147]. Втрата чи зіпсування окремих видів військового майна (певного озброєння, військової техніки) не може бути компенсованою в короткий проміжок часу. Водночас більшість видів військового майна можуть бути швидко замінені іншим, і тим самим майнове становище військової частини повністю буде відновлене, а спричинені наслідки не вплинуть на боєздатність відповідного формування. Тим більше, що Закон України «Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі», передбачає можливість добровільного відшкодування завданої шкоди. Відтак заподіяння істотної шкоди об'єкту складу кримінального правопорушення залежить і від можливостей для усунення шкоди в найкоротший час.

Також варто відзначити, що, окрім безпосереднього наслідку втрати чи зіпсування військового майна у виді майнової шкоди, можуть бути й опосередковані, вторинні наслідки: втрата іншого майна, втрата оборонних позицій та допущення просування ворога тощо. Такі вторинні наслідки теж формують суспільну небезпечність відповідних діянь.

Водночас не всі варіації шкоди можуть бути охоплені в межах диспозиції, що має бути лаконічною, та в межах санкції, яка не може мати надто широкі межі. Заподіяння деякої шкоди може бути кваліфіковане за сукупністю кримінальних правопорушень (як заподіяння смерті чи тілесних ушкоджень). Тому пропонується компромісний варіант – передбачити шкоду у великих розмірах. При цьому визначити, що шкодою у великих розмірах слід розуміти шкоду, яка у 250 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Таку дефініцію потрібно передбачити у ст. 412 КК України, де ця ознака так само використовується, доповнивши статтю приміткою.

Кримінально-правова характеристика кваліфікуючих ознак.

У ч. ч. 2, 3 ст. 413 КК України передбачено відповідальність за ті самі діяння, вчинені в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, а також діяння, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці [108]. Такі норми в теорії кримінального права відносять до

норм про кваліфіковані склади кримінальних правопорушень, а відповідні обставини – до кваліфікуючих ознак [116, с. 21].

Поняття особливого періоду визначене Законом України «Про оборону». Це період, який розпочинається з моменту оголошення рішення про мобілізацію (окрім цільової мобілізації), а в разі прихованої мобілізації – з моменту доведення такого рішення до виконавців або ж з моменту введення в Україні чи окремих місцевостях воєнного стану. Особливий період охоплює час мобілізації, воєнний час, а також частково і відбудовний період [193]. Фактично такого ж змісту дефініція є і в Законі України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», однак замість частини відбудовного періоду тут вказується на період демобілізації після закінчення воєнних дій, а так само уточнюються сфери дії такого періоду: функціонування національної економіки, державних органів та органів місцевого самоврядування, сил оборони та безпеки, підприємств, установ і організацій, а так само виконання громадянами України обов'язку щодо захисту України, її незалежності і територіальної цілісності [191].

Відтак не пов'язаний з введенням воєнного стану особливий період розпочинається з моменту оголошення рішення про мобілізацію. Прийняття рішення про мобілізацію, згідно із Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» є в повноваженнях лише Президента України. Однак таке рішення вимагає затвердження Верховною Радою України. Порядок оголошення такого рішення, згідно із Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», визначається Президентом України. Проте станом на сьогодні такий порядок не визначений. Відтак оголошення такого рішення слід розглядати в контексті загальних положень про оприлюднення нормативно-правових актів. Вперше рішення про мобілізацію було прийняте 17 березня 2014 року Указом Президента України № 303/2014 «Про часткову мобілізацію» і затверджене 18 березня 2014 року. Згідно із даними порталу «zakon.rada.gov.ua», цей Указ вперше був опублікований в Урядовому кур'єрі від 19 березня 2014 [204], а відтак з моменту виходу публікації почав діяти особливий період. Такої ж позиції дотримується і Верховний Суд [156]. В окремій науковій статті ми обґрунтували, що не можна

вважати особливим періодом час ведення воєнних дій до оголошення рішення про мобілізацію [55].

Дискусійним є питання щодо моменту закінчення особливого періоду, адже у законодавстві це жодним чином не визначено. Водночас судами постановлено чимало вироків щодо кримінальних правопорушень, вчинених період з 19 березня 2014 до 24 лютого 2022 року, де діяння кваліфікуються за ч. 2 ст. 413 КК України, і відкритим залишається питання законності таких рішень. Водночас є і рішення, за якими дії осіб кваліфікували за ч. 1 ст. 413 КК України. Зокрема, таку кваліфікацію можна побачити у вирокі Яворівського районного суду Львівської області у справі № 460/5067/16-к за фактом втрати майна в період з 04 до 05 жовтня 2016 року [50]. За результатами опитування офіцерів військової прокуратури України, проведеного М. Карпенком у 2018 році, встановлено, що респонденти вбачають невизначеність поняття особливого періоду [82].

Як вже відзначалося, у доктрині це питання викликало широку дискусію. Одні вчені наполягали, що поза межами воєнного стану, особливий період існує лише в часових рамках виконання Указу Президента України про мобілізацію [146], другі ж пишуть, що такий період існує й після виконання такого указу принаймні допоки особи проходять військову службу за призовом під час мобілізації на особливий період [205]. Треті приходять до висновку, що особливий період триває до завершення заходів щодо демобілізації [239].

Певною мірою описана дискусія вирішена Верховним Судом. При прийнятті рішення у судовій справі № 264/6124/18 Верховний Суд висловив правову позицію, що особливий період діє в Україні з моменту оприлюднення Указу Президента України від 17 березня 2014 року № 303/2014 «Про часткову мобілізацію». Також суд зазначив, що «відповідного рішення про переведення державних інституцій на функціонування в умовах мирного часу Президент України не приймав, а тому дію особливого періоду не припинено» [156]. Водночас таку позицію ми піддали сумніву [55], адже мобілізація, за законом, є комплексом заходів, спрямованих на переведення національної економіки, органів державної влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, військових формувань та сил

цивільного захисту на функціонування в умовах особливого періоду [191], а не її функціонування в таких умовах. Вирішення означеної проблеми вбачаємо у вдосконаленні нормативної дефініції поняття мобілізації у Законі України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» шляхом включення до обсягу цього поняття часу функціонування національної економіки та відповідних суб'єктів в умовах особливого періоду.

Окрім мобілізації, як уже відзначалося, особливий період також пов'язаний із воєнним часом. Згідно зі ст. 4 Закону України «Про оборону», воєнний час настає з моменту оголошення стану війни або ж фактичного початку воєнних дій та закінчується в день і час припинення стану війни. При цьому воєнні дії – це організоване застосування сил оборони і сил безпеки для виконання завдань з оборони держави [193]. Поняття стану війни в законодавстві не визначене, водночас воно не тотожне поняттю воєнного стану і швидше характеризує фактичну сторону того, що відбувається, аніж юридичну. Тобто мова йде про ведення воєнних дій. У Законі України «Про оборону України» це поняття визначено як організоване застосування сил оборони і безпеки для виконання завдань з оборони держави [193]. У свою чергу, обороною України є система заходів щодо підготовки до збройного захисту та сам захист України в умовах збройної агресії чи збройного конфлікту [193]. Таким чином, воєнний час розпочинається із моменту організованого застосування сил оборони та безпеки для здійснення заходів з підготовки до збройного захисту в умовах збройної агресії чи самого захисту України, якщо такі заходи з підготовки не здійснювалися. Сутність таких заходів наводить на думку про доцільність визнання особливим періодом всього періоду воєнного часу в розумінні ведення воєнних дій. Для цього слід змінити нормативне закріплення моменту початку особливого періоду. Для цього у визначенні поняття особливого періоду у ст. 1 Закону України «Про оборону України» після слів «період, що настає з моменту» додати слова та розділовий знак «початку воєнних дій».

Наостанок зазначимо, що особливий період частково охоплює і відбудовний період. Законодавством не визначено змісту цього поняття. Хоча усім зрозуміло,

про що йде мова, часові межі цього періоду залишаються невідомими. На думку дослідників цього питання, відбудовний період розпочнеться з дати видання Указу Президента України «Про демобілізацію» та закінчиться завершенням демобілізаційних заходів [239]. Водночас, за умови неврегульованості питання в законодавстві, це лише припущення. Зрештою, складність у сенсі застосування правових норм полягає в тому, що мова йде лише про якусь частину такого відбудовного періоду, яка наразі нічим не визначена. Вочевидь, після закінчення воєнних дій з цього приводу будуть прийняті ті чи ті нормативно-правові акти, водночас на сьогодні це спрогнозувати важко. Тільки після нормативного урегулювання цього питання можна буде вести мову про момент закінчення особливого періоду. У свою чергу не можна погодитися із описаною вище позицією авторів стосовно моменту початку відбудовного періоду. Між моментом припинення воєнних дій та набрання сили рішенням про демобілізацію пройде якийсь проміжок часу. Цей проміжок часу так само має належати до відбудовного періоду, адже чинне законодавство не містить положень, які суперечили б такому висновку.

Згідно із законами України «Про оборону» та «Про правовий режим воєнного стану», воєнним станом є особливий правовий режим, що вводиться на території всієї України чи в окремих її місцевостях у разі збройної агресії, чи загрози нападу, або ж небезпеки незалежності, або територіальної цілісності України і передбачає надання військовому командуванню, органам державної влади та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення вказаних загроз, а також тимчасове обмеження конституційних прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб [193].

Зі змісту положень ст. 5 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» можна зробити висновок, що початком воєнного стану є момент оголошення через медіа або оприлюднення в інший спосіб затвердженого Верховною Радою України Указу Президента України щодо введення воєнного стану. Воєнний стан вводився в Україні Указом Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 26 листопада 2018 року «Щодо

надзвичайних заходів із забезпечення державного суверенітету і незалежності України та введення воєнного стану в Україні»» від 26 листопада 2018 року, який того ж дня був оприлюднений і діяв 30 діб (з 14.00 год. 26 листопада до 14.00 год. 26 грудня 2018 року) [202], а також Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року, який так само того ж дня був затверджений і оприлюднений та діє й на сьогодні (дія періодично продовжується) [160]. Припинення дії воєнного стану відбувається в разі закінчення строку, на який його вводили, або ж прийняття Президентом України Указу про його скасування. Такий Указ підлягає негайному оголошенню через медіа [197]. Вочевидь, із цього моменту воєнний стан слід вважати припиненим.

Загалом, у науковій літературі часто дискутують щодо того, як зіставляються поняття «особливий період» та «воєнний стан». Водночас така дискусія не має законодавчого підґрунтя. Тим більше, в контексті ст. 413 КК України (як і інших статтях розділу XIX Особливої частини КК України), де чітко вказано про особливий період, крім воєнного стану.

Поняття бойової обстановки для потреб розділу XIX КК України визначено у примітці ст. 402 КК України. Мова йде про безпосереднє застосування військової зброї і військової техніки військовим супротивником чи щодо нього. Тут же визначені часові межі бойової обстановки: розпочинається з наказу про вступ у бій чи фактичного початку бою і завершується наказом про припинення бою або фактичним припиненням бою [108]. Відтак тлумачення цього поняття не мало б викликати особливих труднощів. Водночас вимагає уточнення той факт, що учасником бою має бути підрозділ, в якому особа проходить службу, а сам учасник тією або тією мірою мав би бути залученим до цього бою. Відсутність даних умов повинна виключати притягнення до відповідальності за діяння, вчинене в бойовій обстановці.

У науковій статті В.В. Топольницького та А.І. Остапенка відзначається про проблеми розмежування понять «в умовах воєнного стану» та «в бойовій обстановці» [224]. Як влучно відзначив А. А. Вознюк, «воєнний стан» і «бойова обстановка», з одного боку, мають спільні риси, зважаючи на те, що воєнний стан

може вводитися за існування бойової обстановки; водночас вони мають і самостійне кримінально-правове значення, тому що не завжди за наявності бойової обстановки вводиться воєнний стан [59]. Зважаючи на це, паралельне використання в одній нормі обидвох понять може бути обґрунтованим. Водночас в ході аналізу судової практики у провадженнях за ст. 413 КК України, не виявлено жодного факту вчинення втрати чи зіпсування військового майна у бойовій обстановці. З іншого боку, використання для диференціації кримінальної відповідальності формулювання «вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці» у розділі XIX Особливої частини КК України є системним. Відтак виключно із цієї позиції дану кваліфікуючу ознаку можна зберегти у ст. 413 КК України [55].

Варто також звернути увагу на саму конструкцію характеризованих кваліфікуючих ознак «в умовах...». Таку конструкцію у контексті доповнення у 2022 році окремих статей КК України кваліфікуючими ознаками «в умовах воєнного або надзвичайного стану» активно критикували, зокрема у зв'язку із тим, що у ст. 67 КК України схожа обставина визначена як «з використанням умов воєнного або надзвичайного стану». Наприклад, В. О. Навроцький пише: «Навіщо змушувати розгадувати загадку: чи «в умовах», чи «з використанням умов», – це одне й те ж саме, чи таки ні?» [124].

За висновками А. А. Вознюка, небезпечність кримінального правопорушення посилюється не у зв'язку із часом його вчинення, що характеризується особливим періодом (в т. ч. воєнним станом), а через використання його умов [59]. Водночас такого висновку вчений прийшов, аналізуючи кримінальні правопорушення проти власності. Ситуація ж із кримінальними правопорушеннями проти встановленого порядку несення військової служби зовсім інша. Тут саме виклики визначеного періоду часу обумовлюють підвищення небезпечності діянь та їхніх наслідків. Поручуючи правила зберігання ввіреного для користування військового майна, особа не використовує умови особливого періоду чи бойової обстановки, а лише допускає таке порушення, нехтуючи тим, що наявний такий період чи обстановка. Використана у ч. ч. 2, 3 ст. 413 КК України конструкція породжує сумнів у правильності кваліфікації за цими

частинами статті діянь. Відтак необхідною є зміна підходу до регламентації таких кваліфікуючих ознак, та не лише у ст. 413 КК України.

У науковій літературі умови особливого періоду та воєнного стану визнають комбінованою ознакою, що характеризує і час, і місце, і обстановку вчинення кримінального правопорушення [11; 82; 244]. Водночас цілком слушними є аргументи А. А. Вознюка стосовно того, що кримінальне правопорушення може бути вчинене в умовах воєнного стану, навіть поза територією, на якій введено воєнний стан [59]. Так само заслуговують уваги міркування Р. О. Мовчана щодо того, що як такі, що вчинені в умовах воєнного стану, слід кваліфікувати будь-які діяння, незалежно від місця і обставин їх вчинення [121]. Це дає можливість зробити висновок, що як вчинення кримінального правопорушення в умовах особливого періоду, так і його вчинення в умовах воєнного стану характеризує лише час вчинення кримінального правопорушення.

У силу сказаного, враховуючи зауваження науковців щодо труднощів тлумачення конструкції «в умовах...», пропонуємо замінити формулювання «в умовах особливого періоду, крім воєнного стану» та «в умовах «воєнного стану» в ч. ч. 2, 3 ст. 413 КК України та інших статтях розділу XIX Особливої частини КК України формулюваннями «під час особливого періоду, крім воєнного стану», «в період дії воєнного стану» відповідно. Таке рішення було б корисним і для інших статей.

Враховуючи висловлені вище висновки щодо реформування положень ч. 1 ст. 413 КК України, варто порушити питання використання відсильних конструкцій «ті самі діяння» та «діяння, передбачені...» у ч. ч. 2, 3 цієї статті. У літературі щодо цього порушувалося питання чи охоплюються в таких випадках наслідки, передбачені нормою про основний склад кримінального правопорушення. [117, с. 159-162]. У силу цього для усунення можливості різного тлумачення норми в майбутньому, доцільно було б у кожній із зазначених частин статті повторити обов'язкові ознаки складу кримінального правопорушення, що пропонується передбачити в частині 1 статті.

Підсумовуючи дослідження об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, робимо висновок, що суспільно небезпечне діяння тут полягає в порушенні обов'язкових правил зберігання військового майна, які врегульовані численними нормативно-правовими актами, що регламентують діяльність ЗСУ та інших військових формувань, а також письмовими наказами командирів військових частин. Зокрема встановлено, що окремі правила зберігання військового майна визначені ст. ст. 144-154, 175, 187 Статуту внутрішньої служби Збройних сил України; ст. ст. 108-111, 172, 233, 234, 273 Статуту гарнізонної та вартової служб Збройних сил України; ст. 26 Стройового статут Збройних сил України; п. п. 5.5.15-5.5.19, 5.18.2.7, 5.18.3 Положення про військове (корабельне) господарство Збройних Сил України; п. п. 4, 6-12, 22 розділу II, п. п. 2, 4, 10, 13 розділу IV, п. 5 розділу VI, п. 4 розділу VII, п. п. 1, 4, 5 розділу VIII, п. п. 2-4, 8 розділу X, п. 4 розділу XI Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України; абз. 10 п. 11 глави 2 розділу II Інструкції про службу прикордонних нарядів Державної прикордонної служби України; розділах III — V Інструкції про особливості зберігання стрілецької зброї, боєприпасів та ручних гранат в органах та підрозділах Державної прикордонної служби України в умовах особливого періоду, надзвичайного та воєнного стану, а також у підрозділах, які залучені до сил і засобів для здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії та виконують завдання на адміністративній межі з тимчасово окупованою територією Автономної Республіки Крим; глави 4 розділу III Положення про організацію експлуатації бронетанкового озброєння та техніки, іншого майна номенклатури бронетанкової служби Національної гвардії України; п. 12 розділу III Положення про організацію та несення служби з охорони органів державної влади військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України; п. 13 розділу III Положення про організацію та несення служби з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України тощо.

Натомість положення Настанови зі стрілецької справи 9-мм пістолета Макарова, Настанови зі стрілецької зброї, 5,45-мм автомати Калашнікова та 5,45-мм ручні кулемети Калашнікова (РПК-74, РПКС-74), інших подібних джерел, які не затверджені на рівні нормативно-правових актів, самостійно не можуть визнаватися документами, що регламентують обов'язкові правила зберігання військового майна. Водночас порушення вимог, передбачених у документації заводів виробників, слід визнавати порушенням п. 13 Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних силах, яке зобов'язує зберігати майно з дотриманням цих вимог.

Вивченням судової практики виявлено чимало системних помилок щодо визначення змісту порушеного правила зберігання майна. Також встановлено відсутність у КК України норми (норм), яка б повністю охоплювала втрату чи зіпсування ввіреного для використання військового майна в результаті порушення інших правил. Сказане приводить до висновку про доцільність зміни норми, передбаченої ст. 413 КК України таким чином, щоб нею охоплювалися всі випадки протиправної втрати або зіпсування військового майна.

Наслідок в аналізованому складі кримінального правопорушення становлять втрата або зіпсування предмета кримінального правопорушення. При цьому встановлено, що втрата майна не тотожна його знищенню. Втрата військового майна має місце в разі загублення майна, його викрадення іншою особою, вилучення майна сторонніми особами, припинення існування майна або ж доведення його до стану неможливості відокремлення від навколишнього середовища внаслідок знищення. Так само термін «зіпсування майна» не є ні синонімом «знищення майна», ні синонімом «пошкодження майна». Зіпсування майна як наслідок, може мати місце як у результаті його пошкодження, так і в результаті його знищення, за умови, що предмет майна продовжує існувати.

2.3. Суб'єкт складу втрати військового майна

У теорії кримінального права прийнято виділяти загального та спеціального суб'єкта кримінального правопорушення. Відповідно до статті 18 КК України, спеціальним суб'єктом є фізична осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, суб'єктом якого може бути лише певна особа, будучи у віці, з якого, відповідно до КК України, може наставати кримінальна відповідальність [108]. Згідно із ч. 2 ст. 401 КК України, кримінальну відповідальність за статтями розділу XIX Особливої частини КК України несуть військовослужбовці утворених відповідно до законів України військових формувань, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та Державної спеціальної служби транспорту, а так само інші визначені законом особи [108]. Це приводить до однозначного висновку про те, що суб'єкт втрати чи зіпсування військового майна – спеціальний.

Як відзначають С. А. Крушинський та В. М. Захарчук, такий суб'єкт повинен мати загальні ознаки суб'єкта складу кримінального правопорушення, а окрім цього, обов'язково характеризуватися спеціальними ознаками [110]. Відтак вивчення суб'єкта складу аналізованого кримінального правопорушення вимагає з'ясування змісту як «загальних», так і «спеціальних» ознак.

Найперше слід відзначити, що таким суб'єктом є конкретна осудна фізична особа. Тобто мова йде про конкретного військовослужбовця, який порушив правила зберігання ввіреного для службового користування військового майна. Водночас варто відзначити можливість знищення чи зіпсування військового майна в результаті колективної протиправної поведінки кількох військовослужбовців. Мова йде про випадки поводження з колективною (груповою) зброєю, бойовою чи спеціальною технікою тощо, дотримання правил зберігання якої покладається відразу на кількох військовослужбовців (розрахунок, екіпаж, обслугову). Необережний характер кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, виключає можливість визнання співучасті у його вчиненні. КК України не передбачає будь-яких інших механізмів притягнення до відповідальності за шкоду, заподіяну в результаті спільної протиправної діяльності. Відтак

притягнення до кримінальної відповідальності окремо кожного з військовослужбовців, які порушили правила зберігання відповідного майна, буде необґрунтованим, адже діяння кожного з них не спричинили задокументованої шкоди. Відповідальність у цьому випадку, вочевидь, буде нести командир, адже, згідно зі Статутом внутрішньої служби Збройних сил України, командир відповідає особисто за стан і збереження зброї, боєприпасів, іншої техніки, а так само пального і матеріальних засобів (ст. ст. 58, 119, 120) [213]. Водночас такий підхід далеко не безспірний.

Описана ситуація привертає увагу до концепту колективного суб'єкта кримінального правопорушення. Водночас в її межах в основному розглядається питання кримінальної відповідальності юридичних осіб та колегіальних органів [66]. Однак проблематику спільного вчинення кримінального правопорушення, вочевидь, слід розглядати на більш загальному рівні. Варто погодитися із О. О. Квашою в тому, що розвиток кримінально-правової науки не може обмежуватися положеннями наявного законодавства, і конструкція співучасті, закладена в чинному КК України, потребує перегляду з урахуванням сучасних особливостей форм спільної злочинної діяльності [85]. Водночас це потребує ґрунтовних досліджень, які не можуть бути проведені в межах предмета цієї дисертації.

Осудною, відповідно до ст. 19 КК України, є особа, яка на момент вчинення кримінального правопорушення могла усвідомлювати свої діяння та керувати ними. Як відзначають А. А. Васильєв та А. Р. Мухамеджанова, процедура проведення огляду призовника військово-лікарською комісією певною мірою забезпечує запобігання вчиненню військовослужбовцями кримінальних правопорушень у зв'язку із певними психічними аномаліями [12]. Проте такі висновки є надто ідеалізованими. Насправді неосудність не можна автоматично виключати тільки через те, що особа є військовослужбовцем.

Питання віку кримінальної відповідальності в контексті ст. 413 КК України в навчальній та довідковій літературі здебільшого не порушується. КК України не містить яких-небудь спеціальних положень щодо віку кримінальної

відповідальності за аналізоване кримінальне правопорушення. Звідси можна припустити, що кримінальна відповідальність може наставати при вчиненні діяння з 16-річного віку. Водночас, враховуючи, що суб'єкт є спеціальним, вік, з якого настає кримінальна відповідальність, може визначатися специфікою самого суб'єкта. Відтак вирішення цього питання вимагає з'ясування «спеціальних» ознак суб'єкта цього кримінального правопорушення.

Як вже відзначалося, згідно із ч. 2 ст. 401 КК України, суб'єктами складу військових кримінальних правопорушень можуть бути військовослужбовці передбачених законодавством України військових формувань, а також інші особи, визначені в законі. В літературі це положення тлумачать по-різному. Одні науковці пишуть, що суб'єктом тут є лише військовослужбовці [12; 101, с. 564]. Інші вважають, що військові кримінальні правопорушення можуть бути вчинені і резервістами та військовозобов'язаними [70; 83; 136; 142; 151, с. 11—12; 233, с. 142].

Відповідь на окреслене питання слід шукати лише у ч. 2 ст. 401 КК України. Окрім військовослужбовців, у КК України згадано про інших осіб, визначених законом. Звісно, жоден закон, окрім КК України, не визначає кола осіб, які можуть підлягати кримінальній відповідальності за кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби, та й, зрештою, не може визначати, адже кримінальна протиправність діяння визначається лише КК України (ч. 3 ст. 3 КК України). Проте слід звернути увагу на ч. 1 ст. 401 КК України, де вказано, що військовими кримінальними правопорушеннями є передбачені розділом XIX Особливої частини КК України діяння, що вчинені не лише військовослужбовцями, але й військовозобов'язаними та резервістами протягом проходження зборів [108]. Звідси можна припустити, що військовозобов'язані та резервісти, які проходять збори, теж можуть нести відповідальність відповідно до ч. 2 ст. 401 КК України, а відтак – бути суб'єктами військових кримінальних правопорушень.

Військовослужбовцем, за ч. 9 ст. 1 Закону України «Про військовий обов'язок та військову службу», є особи, які проходять військову службу. Остання,

згідно із ч.1 ст. 2 цього Закону, – це особливого характеру державна служба, що полягає у професійній діяльності осіб, пов’язаній із обороною України [161]. Таке визначення надто широке для правильного розуміння обсягу поняття військовослужбовця. Краще розуміння цього поняття дає ч. 6 ст. 2 цього Закону, де визначено вісім видів військової служби: базову; за призовом під час мобілізації, на особливий період / осіб офіцерського складу / осіб із числа резервістів в особливий період; за контрактом осіб рядового складу / сержантського і старшинського складу / офіцерського складу; навчання курсантів вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, а так само закладів фахової передвищої військової освіти [161].

Окрім цього, слід погодитися із тим, що військовослужбовцем завжди є особа, що перебуває на службі у відповідному підрозділі чи службі [12]. КК України визначає лише типовий перелік військових формувань, що комплектуються військовослужбовцями: ЗСУ, СБУ, ДПСУ, НГУ, ДССТ, ДССЗтЗІУ. Водночас ще під час дослідження предмета кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, вище у роботі було обґрунтовано віднесення до військових формувань, в яких особи проходять військову службу, СЗРУ та УДОУ.

Водночас не є такими військовими формуваннями підрозділи Національної поліції України (зокрема і Об’єднана штурмова бригада Національної поліції «Лють», зведена бригада поліції особливого призначення, створена на базі Департаменту превентивної діяльності, зведена бригада Департаменту Патрульна поліція України «Хижак» і зведена бригада підрозділів поліції особливого призначення КОРД). Не є такими воєнізовані формування Державної кримінально-виконавчої служби та інші подібні воєнізовані формування. Така ситуація є абсолютно не виправданою. Зазначені воєнізовані формування так само є складовими сектору безпеки і оборони, і так само виконують чи можуть виконувати військові функції. Варто згадати, що С. О. Харитонов ще у 2018 році пропонував доповнити перелік осіб, які можуть нести відповідальність за військові кримінальні правопорушення поліцейськими в разі вчинення ними протиправних діянь під час

воєнного стану або особливого періоду [233, с. 105, 106]. Однак тут варто піти ще далі, і запропонувати включити у такий перелік членів усіх передбачених законодавством України воєнізованих збройних формувань, так само обумовивши їхню відповідальність лише воєнним станом чи особливим періодом. Водночас, враховуючи зроблені вище висновки про об'єкт кримінального правопорушення, мова може йти лише про воєнізовані формування, які залучені до ведення воєнних дій.

У літературі часто піднімалося питання статусу ДФТГ. Як відзначив В. О. Навроцький, кримінально-правовий статус учасників добровільних воєнізованих та збройних формувань залежить не від способу комплектування, а від стосунку до військової служби [123]. Відповідно до Закону України «Про основи національного спротиву», такі формування діють під безпосереднім керівництвом та контролем командирів військових частин Сил територіальної оборони ЗСУ за територіальним принципом, а в разі введення воєнного стану, переходять у їхнє оперативне підпорядкування; на учасників цих формувань поширюється дія статутів Збройних сил України [194]. Водночас до складу цих формувань зараховуються особи, які уклали контракт добровольця територіальної оборони [179]. Закон України «Про військовий обов'язок та військову службу» не передбачає такого виду військової служби, відтак члени ДФТГ не можуть вважатися військовослужбовцями. На користь такого висновку можна згадати ст. 7 Положення про добровольчі формування територіальних громад, де вказано, що члени таких формувань, які придатні до військової служби і мають військово-облікову спеціальність, під час мобілізації можуть призиватися для комплектування сил територіальної оборони ЗСУ та інших складових сил оборони [179].

А. А. Васильєв та А. Р. Мухамеджанова роблять висновок, що військова служба, в контексті визначення поняття військовослужбовця не обмежується службою в підрозділах ЗСУ [12]. У цьому плані слід звернути увагу на те, що, згідно із ч. 10 ст. 6 Закону України «Про військовий обов'язок та військову службу», військовослужбовці можуть бути відряджені із залишенням на військовій

службі до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних або комунальних закладів освіти для виконання завдань в інтересах оборони держави, її безпеки [161]. Слід відзначити, що такі військовослужбовці теж можуть виступати суб'єктом втрати військового майна, адже їм теж у службове користування може передаватись таке майно.

Військовозобов'язаними є особи, які перебувають у запасі для комплектування військових формувань на особливий період та для виконання робіт щодо забезпечення оборони держави. Резервістами є особи, які проходять службу у військовому резерві ЗСУ або інших військових формувань і призначені для їхнього комплектування [161]. Обидві категорії осіб можуть бути суб'єктами військових кримінальних правопорушень лише в період проходження ними зборів.

Виділяють два види зборів – навчальні та перевірочні. Перші є основною формою підготовки резервістів і військовозобов'язаних, спрямованою на відновлення, набуття чи удосконалення якостей, необхідних під час дій у складі підрозділів [171]. Другі є основною формою перевірки системи оповіщення, збору та поставки мобілізаційних ресурсів територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки, а також їх приймання військовими частинами [171]. У кримінально-правовому аспекті важливо встановити момент початку і закінчення таких зборів. Інструкція, що врегульовує порядок проведення зборів, не дає однозначної відповіді на це питання. З одного боку, вказується, що збір резервістів і військовозобов'язаних здійснюється у пункті постійної дислокації ТЦК і СП (п. 5 розділу III), і вже останній займається організацією перевезення резервістів та військовозобов'язаних. При цьому зазначено, що вже в цей момент організовується внутрішня служба (абз. 6 п. 6 розділу III) [171]. З іншого боку – мова йде про військові частини як місця проведення зборів (у тому ж п. 5, а також п. 6 розділу III), а також вказується, що про початок і закінчення зборів видається наказ командира військової частини (п. 8 розділу IV).

Враховуючи те, що резервістам дозволяється самостійно прибути до військової частини (п. 5 розділу III), регламентацію процедури прийому резервістів та військовозобов'язаних, а також положення про те, що зарахування на всі види

забезпечення здійснюється лише на підставі списку резервістів та військовозобов'язаних (п. 6 розділу III) [172], можна зробити висновок, що моментом початку зборів є час прибуття відповідних осіб до військової частини, визначеної місцем проведення зборів та їх прийом командуванням військової частини, але не раніше дати початку зборів, визначеної наказом командира військової частини. Моментом закінчення зборів є час, вказаний у відповідному наказі командира військової частини, де проводяться збори.

Однією зі спеціальних ознак суб'єкта кримінального правопорушення А. А. Васильєв та А. Р. Мухамеджанова називають придатність до військової служби за станом здоров'я [12]. У визначенні поняття військової служби дійсно про це згадується. Однак переконані, що це положення не може тлумачитись буквально, як обов'язкова ознака поняття військової служби. У цьому положенні, вочевидь, слід вбачати більше декларативний зміст. У протилежному випадку визнання військовослужбовця, який, наприклад, втратив військове майно внаслідок порушення правил його зберігання, непридатним для подальшої служби, мало б виключати його відповідальність.

О. Р. Полегенька вважає, що суб'єктом військових кримінальних правопорушень може бути лише особа, безпосередня діяльність якої пов'язана зі виконанням військових функцій [151]. Проте поняття військових функцій достатньо невизначене. Якщо ототожнювати його з функціями ЗСУ чи інших військових формувань (наприклад, визначених у ст. 1 Закону України «Про Збройні Сили України» [190]), то такий висновок необґрунтовано обмежуватиме кримінальну відповідальність, адже далеко не всі військовослужбовці безпосередньо їх виконують, а військовозобов'язані та резервісти не виконують взагалі.

Окреслення кола осіб, які можуть виступати суб'єктами кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, дозволяє повернутися до питання про вік кримінальної відповідальності за його вчинення. Отже за загальним правилом, військовослужбовцем може бути лише особа, яка досягла 18-річного віку. Виняток становлять особи, прийняті на військову службу у виді

навчання курсантів у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, а так само закладах фахової передвищої військової освіти. Згідно із ч. 1 ст. 20 Закону України «Про військовий обов'язок та військову службу», на цей вид військової служби приймаються особи, віком від 17 років, а також ті, яким 17 років виповнюється в рік початку військової служби [161]. Такі особи теж є військовослужбовцями, і можуть підлягати кримінальній відповідальності за військові кримінальні правопорушення. Відтак, з формального боку, аналізоване кримінальне правопорушення може бути вчинене навіть шістнадцятирічною особою, і при цьому не вбачається перешкод для її притягнення до кримінальної відповідальності.

Безпосередньо зі ст. 413 КК України також впливає, що суб'єктом є той, кому військове майно було ввірене для службового використання. Поняття ввіреного для службового користування майна детально проаналізовано в підрозділі 2.1. цієї роботи. Варто лише зазначити, що суб'єктом цього кримінального правопорушення може бути не просто особа, яка є учасником відносин, пов'язаних із несенням військової служби, а конкретно учасник правовідносин, пов'язаних із володінням та користуванням військового майна. Відтак у кримінальному провадженні має бути чітко відображений та документально підтверджений факт існування оцих правовідносин, що далеко не завжди можна побачити в обвинувальних вироках. Слід відзначити, що, приймаючи рішення в окремих провадженнях, суди без потреби акцентують увагу на правовідносинах іншого роду, що може навіть поставити під сумнів законність такого рішення. Наприклад, в одному з вироків особі інкримінується порушення обов'язків чатового [39]. При цьому чатовим, згідно зі Статутом гарнізонної та вартової служб Збройних сил України, є озброєний вартовий під час виконання бойового завдання з охорони і оборони поста [214], а за обставинами справи, втрата військового майна відбулася вже після зміни з поста, тобто коли особа вже не мала статусу чатового.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що суб'єктом втрати військового майна (ст. 413 КК України) є фізична осудна особа, яка на момент вчинення

кримінального правопорушення досягла 16 років, перебувала в статусі військовослужбовця, військовозобов'язаного чи резервіста, що проходить навчальні чи перевірочні збори, та мала в користуванні ввірене для службового користування військове майно. При цьому військовослужбовцем є особа, яка проходить один із видів дійсної військової служби у ЗСУ, СБУ, ДПСУ, НГУ, ДССТ, ДССЗТЗІУ, СЗРУ та УДОУ.

2.4. Суб'єктивна сторона складу втрати військового майна

Загальноприйнятим у національній кримінально-правовій доктрині є трактування суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення як внутрішньої сторони кримінального правопорушення – відображення у психіці особи об'єктивних ознак вчинюваного нею протиправного діяння. При цьому мова йде не лише про відображення суспільно небезпечного діяння, але й суспільно небезпечних наслідків, предмета кримінального правопорушення, способу вчинення діяння тощо. Традиційно виділяють такі ознаки суб'єктивної сторони, як: вина, мотив та мета кримінального правопорушення. Частина науковців окремо виділяють ще й емоційний стан (психоемоційний стан, емоції). Вина є обов'язковою ознакою будь-якого кримінального правопорушення та, згідно зі ст. 23 КК України, може виражатися у формі умислу або необережності.

У контексті ст. 413 КК України одні автори пишуть про необережну форму вини [106, с. 291; 107, с. 614; 104, с. 503; 109, с. 1240; 216, с. 637], інші ж – про умисел або необережність до порушення правил та необережність до втрати чи зіпсування майна [101, с. 364; 129, с. 1291; 211, с. 623;]. Очевидно, що позиція других оснований на концепції подвійної форми вини. КК України такої форми вини не виділяє, а діяння, вчинені з такою формою вини, в цілому визнають необережними. Відтак в межах цього дослідження будемо вивчати зміст саме необережної форми вини, а результати такого дослідження дадуть змогу зрозуміти,

чи існує в цьому випадку нагальна потреба виділяти подвійну форму вини на нормативному рівні.

Відповідно до КК України, необережність як форма вини може виявлятися у виді кримінально-протиправної самовпевненості та кримінально-протиправної недбалості. Зважаючи на відсутність в КК України дефініції поняття «необережність» та на саме формулювання ч. 1 ст. 25 КК України, можна зробити висновок, що його повністю вичерпують вказані види. Відтак проаналізуємо окремо кожен із видів необережної форми вини в контексті кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України.

Спершу проаналізуємо ознаки кримінально протиправної самовпевненості. На підставі нормативного визначення можна висновкувати, що інтелектуальним моментом цього виду необережності є передбачення особою можливості настання наслідку [108]. В. К. Гришук, розтлумачуючи відповідне законодавче положення, окремо виділяє три інтелектуальні ознаки кримінально-протиправної самовпевненості. Першою ознакою вчений вказує те, що особа передбачає лише абстрактну можливість настання в результаті свого діяння тих або тих суспільно небезпечних наслідків у конкретній ситуації [65, с. 305]. Таке уточнення автора є слушним, адже дозволяє відмежувати кримінально-протиправну самовпевненість від непрямого умислу, за якого особа передбачає настання конкретних реальних суспільно небезпечних наслідків. На думку В. О. Ус, передбачення абстрактної можливості настання наслідків означає, що таке передбачення відірвано від конкретної ситуації, в якій діє особа, стосується не цієї ситуації, а іншої подібної [227]. В. І. Борисов щодо цього пише, що суб'єкт передбачає, що діяння, подібні до того, яке він вчиняє, «взагалі призводять до суспільно небезпечних наслідків» [99, с. 165]. За висновками Р. В. Вереші, абстрактність передбачення настання наслідків не відірвана від життєвої ситуації. При цьому особа не відображає у свідомості конкретних неминучих чи можливих наслідків, а лише те, що ті або інші наслідки можуть настати [14, с. 243]. Хоча й, на перший погляд, висновки авторів суперечливі, насправді ж в обидвох випадках мова йде про те, що особа, вчиняючи якесь діяння, має уявлення про те, що такі діяння у певних випадках можуть

спричиняти негативні наслідки. У контексті ст. 413 КК України особа повинна усвідомлювати, що діяння, такі самі, як вона вчиняє, в окремих випадках, за наявності якихось умов, дії певних факторів, можуть призвести до втрати чи зіпсування військового майна. Таке розуміння може базуватися на особистому досвіді особи, обізнаністю із подібними фактами, що вчинялися іншими особами, особистими здогадками тощо. При цьому, як видається, наявність фактів порушення правил зберігання військового майна, що мали місце раніше і призвели до його знищення або зіпсування, ще не свідчить про свідоме допущення настання таких же наслідків у разі нового порушення і наявність умислу.

Другою інтелектуальною ознакою кримінально-протиправної самовпевненості В. К. Грищук називає усвідомлення факторів, які в конкретній ситуації, на думку особи, яка вчиняє діяння, здатні перешкодити настанню його суспільно небезпечних наслідків [65, с. 305]. Про наявність в особі такого усвідомлення свідчить нормативне положення «розраховувала на їх відвернення» в ч. 2 ст. 25 КК України [108], адже розраховувати на відвернення наслідків можна лише в силу сподівання на конкретні відомі особі обставини. Особа не може без причини сподіватися на те, що наслідки не настануть. Видається, що не можуть братися до уваги й обставини, які за жодних умов не можуть перешкодити настанню наслідків (інформація з гороскопу, гадання, сновидіння, віра у везіння тощо).

Водночас, як відзначає О. О. Дудоров, винний неналежно оцінює ті обставини, які, на його думку, мали запобігти настанню суспільно небезпечних наслідків, а насправді були неспроможні відвернути їх настання [73, с. 201].

Хоча науковці часто розглядають таке усвідомлення в контексті вольових ознак аналізованого виду необережності [73, с. 201; 227], в силу наведених вище міркувань вважаємо доцільним визнавати його окремою ознакою інтелектуального змісту, адже це дозволить відмежувати кримінально протиправну самовпевненість від тих випадків, коли особа сподівається лише на певні непередбачувані обставини.

Прикладами факторів, на які особа може сподіватися, в літературі наводять власні фізичні здібності особи, її навички, досвід, дії сил природи або інших осіб, властивості механізмів та машин [65, с. 305]. У разі порушення правил зберігання ввіреного для службового використання військового майна такими факторами можуть бути відсутність вільного доступу до майна з боку сторонніх осіб, конструктивні особливості майна чи кліматичні умови, що мають не допустити його пошкодження, особисті якості особи, які мають вберегти майно від втрати, навіть те, що аналогічні чи подібні діяння особи чи з боку його оточення раніше не призводили ні до зіпсування, ні до втрати майна.

Третьою ознакою В. К. Грищук називає помилкову, необґрунтовану та легковажну впевненість особи в тому, що за такої конкретної ситуації не настануть будь-які суспільно небезпечні наслідки [65, с. 305]. У КК України вказано «розраховувала на відвернення». Враховуючи контекст, слово розраховувати, згідно з тлумачним словником, має значення припускати, вважати можливим щонебудь, чекати, сподіватися на щось [13, с. 1260]. Враховуючи це, не варто вести мову тільки про цілковиту впевненість особи в тому, що наслідки не настануть. Видається, що достатньо того, аби особа, на підставі уявлення про конкретні фактори, щиро сподівалася на ненастання суспільно небезпечних наслідків. Як слушно зауважує Р. В. Вереша, при розрахунку на відвернення суспільно небезпечних наслідків особа усвідомлює вірогідність їх настання [14, с. 245]. У такому разі саме це щире сподівання на ненастання відповідних наслідків і розрахунок на конкретні фактори, що мають не допустити їх, на наш погляд, і мають бути розмежувальною ознакою кримінально протиправної самовпевненості та непрямого умислу.

Відтак у випадку порушення правил зберігання ввіреного для службового користування військового майна особа, через свою легковажність, має щиро сподіватися або бути впевненою в тому, що, завдяки певним факторам, це майно не буде зіпсовано чи втрачено.

Грунтовно досліджуючи інтелектуальний момент кримінально-протиправної самовпевненості, Р. В. Вереша зауважує, що в переліку ознак кримінально

протиправної самовпевненості положеннями КК України не вказано психічне ставлення до вчинюваного діяння. При цьому автор відзначає, що, передбачаючи настання суспільно небезпечних наслідків, особа не може не усвідомлювати суспільно небезпечний характер діяння [14, с. 241]. Загалом, це питання у кримінально-правовій доктрині належить до дискусійних. На перший погляд, наведені вище міркування є слушними, адже якщо особа передбачає, що діяння, такі самі як вона вчиняє, можуть спричинити суспільно небезпечні наслідки, то вона одночасно усвідомлює суспільно небезпечний характер цих діянь. Водночас потрібно врахувати, що особа при вчиненні діяння розраховує лише на відвернення цих наслідків. А це може свідчити про те, що вона не надає конкретно цьому діянню ознак суспільної небезпеки. У силу сказаного в межах цього дослідження вважаємо недоцільним визнавати усвідомлення суспільно небезпечного характеру діяння інтелектуальною ознакою кримінально протиправної самовпевненості.

Вольові ознаки кримінально-протиправної самовпевненості в КК України прямо не вказані. У наукових джерелах щодо цього приводу є різні підходи. На думку В. К. Грищука, ними є відсутність в особи бажання настання суспільно небезпечних наслідків та відсутність у неї свідомого припущення настання таких наслідків завдяки дії конкретних факторів, на які вона розраховує [65, с. 305]. За висновками Р. В. Вереші та В. І. Борисова, вольовою ознакою є легковажний розрахунок особи на відвернення суспільно небезпечних наслідків [14, с. 244; 99, с. 165]. В. В. Сухонос пише, що такою ознакою є розрахунок на запобігання суспільно небезпечного наслідку за активного його небажання. Тут же зазначається, що особливістю вольового змісту самовпевненості є переоцінка факторів, на які розраховувала особа [217, с. 138]. На думку О. О. Дудорова, вольовий момент полягає в тому, що особа розраховує на цілком конкретні обставини, які, на її думку, забезпечать ненастання суспільно небезпечних наслідків [73, с. 201].

Визнання вольовою ознакою кримінально протиправної самовпевненості, відсутність бажання настання суспільно небезпечних наслідків є цілком логічним,

адже наявність такого бажання автоматично говорить про наявність умисної форми вини. Інша справа із твердженням про відсутність свідомого припущення їх настання. З одного боку, наявність такого припущення є ознакою непрямого умислу. З іншого, попередньо було обґрунтовано, що кримінально протиправною самовпевненістю охоплюються випадки, коли особа щиро сподівається на відвернення суспільно небезпечного наслідку. У такому разі особа, хоч і розраховує на певні фактори, які дозволять запобігти наслідкам, все ж припускає можливість їх настання. Слушними є висновки Р. В. Вереші щодо того, що саме розрахунок особи на відвернення суспільно небезпечних наслідків вирізняє кримінально протиправну самовпевненість від непрямого умислу [14, с. 244]. Розрахунок на ненастання шкоди, як і переоцінка факторів, що мали це забезпечити, більше стосуються інтелектуальних процесів та були розглянуті в межах інтелектуальних ознак. Воля ж у психології розуміється як психічний процес свідомої цілеспрямованої регуляції людиною своєї діяльності з метою досягнення поставленої мети [159, с. 77]. Відтак вольовими ознаками будь-якого виду вини є ті, що характеризують спонукання особи до дії або бездіяльності чи відсутність таких спонукань. Насамперед, мова йде про бажання особи. Говорячи про сутність легковажного розрахунку в контексті положень про кримінально протиправну самовпевненість, Р. В. Вереша пише, що особа свідомо обирає суспільно небезпечне діяння і бажає не допустити його суспільно небезпечні наслідки, спираючись на реальні фактори [14, с. 245]. З першою частиною висновку, звісно, не можна погодитись повною мірою, адже актуальна вона лише у випадку так званої подвійної форми вини, коли особа «умисно» ставиться до діяння, а до наслідку – необережно; в інших випадках особа не усвідомлює суспільно небезпечного характеру діяння, яке вона має намір вчинити, мова про що йшла вище. Водночас друга частина заслуговує уваги: якщо особа розраховувала на відвернення наслідку, то значить вона бажала його відвернення. Таке в разі прямого умислу відсутнє. Окрім цього, бажання відвернення суспільно небезпечного наслідку одночасно говорить про небажання його настання.

На підставі сказаного можна висновкувати, що вольовою ознакою кримінально протиправної самовпевненості під час вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, є бажання особи відвернення втрати або зіпсування військового майна.

На основі аналізу змісту ознак кримінально протиправної самовпевненості стає очевидним, що суб'єктивна сторона втрати військового майна може характеризуватися цим видом вини.

Кримінально-протиправна недбалість, згідно зі ст. 25 КК України, має місце в тому разі, якщо особа не передбачала навіть можливості настання суспільно небезпечного наслідку свого діяння, але при цьому повинна була та могла їх передбачити. Традиційно, як і щодо кримінально-протиправної самовпевненості, тут розглядають інтелектуальні та вольові ознаки.

Загальновизнаним можна вважати визнання інтелектуальною ознакою непередбачення особою можливості настання суспільно небезпечних наслідків. Відсутність передбачення наслідків, на думку В. І. Борисова, відображає зневажливе ставлення до суспільних інтересів, а також недостатню передбачливість при здійсненні службових обов'язків або виконанні спеціальних правил, що врегульовують ту чи ту професійну діяльність [99, с. 167]. При вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, зміст цієї ознаки полягатиме в тому, що військовослужбовець (військовозобов'язаний, резервіст), вчиняючи діяння, що порушують правила зберігання ввіреного йому для службового користування військового майна, не передбачає можливості його втрати чи зіпсування.

У більшості джерел також вказується на таку ознаку, як відсутність у особи усвідомлення суспільної небезпечності вчинюваного діяння [99, с. 167; 100, с. 328; 106, с. 50]. З цим можна погодитись, адже якщо особа усвідомлюватиме суспільно небезпечний характер діяння, то тим самим вона вже передбачатиме і можливість настання його наслідків. В. І. Борисов виділяє три варіанти психічного стану при ставленні до діяння: 1) усвідомлення особою того, що вона порушує вимоги обережності, однак вважає таке порушення неістотним та таким, що не може

набути негативного соціального розвитку; 2) під час здійснення свідомого вчинку особа не усвідомлює того, що тим самим вона порушує вимоги обережності; 3) діяння особи є позбавленим свідомого вольового контролю, проте контроль втрачений з її вини [99, с. 167]. Як видається, під час вчинення аналізованого кримінального правопорушення можливі всі три варіанти усвідомлення суспільної небезпеки діяння. Перший матиме місце тоді, коли військовослужбовець (військовозобов'язаний, резервіст) усвідомлюватиме те, що він порушує певні правила зберігання майна, водночас не вважатиме, що таке порушення є незначним та таким, що не може призвести до будь-якої серйозної шкоди. Таке усвідомлення, зокрема, можливе у випадках залишення майна без нагляду в місцях, звідки воно, на думку особи, ніде не може подітись, що часто трапляється у судовій практиці. Наприклад, у вироку Самбірського міськрайонного суду Львівської області у справі № 452/403/19 бачимо ситуацію, коли особа зберігала ввірену їй зброю не у спеціально обладнаному приміщенні, а у металевому контейнері на території стоянки вертолітної ескадрильї [46]. Другий матиме місце тоді, коли особа через суб'єктивні причини недостатньо обізнана з правилами зберігання майна і чинить діяння, не усвідомлюючи, що вони порушують ці правила. Третій варіант характерний для випадків порушення правил зберігання майна у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, перебування під впливом інших психоактивних засобів. Наприклад, у вироку Апостолівського районного суду Дніпропетровської області в справі № 171/606/22 зазначено, що під час виконання завдання з технічного обслуговування техніки обвинувачений вживав алкогольні напої і через стан сп'яніння ліг спати, поклавши зброю збоку, а прокинувшись виявив її відсутність [16].

Ще однією інтелектуальною ознакою кримінально протиправної недбалості є те, що особа повинна була і могла передбачити можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння. У доктрині традиційно виділяють об'єктивний та суб'єктивний критерії. Об'єктивний критерій, як відзначається в одному з навчальних посібників, ґрунтується на вимогах персональної відповідальності особи та полягає у її обов'язку передбачити можливість настання суспільно

небезпечних наслідків під час вчинення дій, що вимагають дотримання певних запобіжних заходів [100, с. 122]. Такі обов'язки, за словами В. К. Грищука, можуть впливати із закону чи підзаконного нормативно-правового акта, обов'язків згідно із обійманою посадою чи навіть загальновизнаних правил суспільного співжиття [65, с. 307]. Як відзначає О. О. Дудоров, цей критерій дає змогу з'ясувати, як би особа мала себе поводити [73, с. 202]. У контексті ст. 413 КК України обов'язок передбачити можливість знищення або зіпсування ввіреного для службового використання військового майна впливає із самих правил зберігання військового майна, які було розглянуто вище в межах підрозділу 2.2 роботи, а також функціональних обов'язків військовослужбовців — як загальних, так і за конкретною посадою.

Суб'єктивний критерій характеризує персональну здатність особи в такій обстановці, враховуючи особистісні властивості (рівень інтелектуального розвитку, освіту, життєвий досвід, фізичні дані, особливості психіки тощо), передбачити можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння [65, с. 307]. Як видається, неможливість передбачити наслідки своїх діянь, за яких особа зобов'язана дотримуватись правил зберігання військового майна, може бути викликана ситуацією, що склалася на момент вчинення цього діяння (наприклад, певні моменти, пов'язані із безпосереднім веденням бою), або ж перебування в особливому психічному чи фізичному стані (поранення, травматичний шок, панічна атака, бойовий стрес, фізіологічний афект тощо). Неможливість особи в конкретній ситуації передбачити можливість втрати або зіпсування військового майна створює ситуацію, що в доктрині позначається як випадок чи казус, і повинна виключати кримінальну відповідальність.

Вольовою ознакою кримінально протиправної недбалості в науковій літературі визнають те, що особа не мобілізує свої інтелектуальні здібності для того щоб здійснити вольові дії, необхідні для запобігання наслідків, хоча й має реальні можливості передбачити такі наслідки своєї поведінки [99, с. 169]. У контексті аналізованого кримінального правопорушення особа не намагається дати оцінку вчинюваним нею діям щодо ввіреного для службового використання

військового майна на предмет того, чи можуть ці діяння призвести до його втрати або пошкодження.

Розглядаючи проблему кримінально-правового невігластва, О. О. Дудоров висновкує, що беручись за виконання тієї або певної роботи, особа не може не передбачати можливості настання суспільно небезпечних наслідків [73, с. 203]. Таке твердження ставить під сумнів, чи може військовослужбовець вчинити втрату військового майна з кримінально-протиправною недбалістю. Водночас, як свідчить проведений аналіз судової практики, у близько половини вироків є посилення саме на цей вид вини (див. Додаток Б). На підставі проведеного вище аналізу ознак кримінально-протиправної недбалості таку практику вважаємо цілком обґрунтованою.

Відтак суб'єктивна сторона кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, характеризується виною у формі необережності. При цьому необережність може бути як у виді кримінально-протиправної самовпевненості, так і у виді кримінально-протиправної недбалості. Кожен із вказаних видів вини характеризується особливим набором ознак, що характеризують різний зміст усвідомлення винним своїх діянь та інших обставин, різне психічне ставлення до наслідків. Охарактеризований зміст ознак вказаних видів вини повною мірою охоплюють вину як ознаку аналізованого складу кримінального правопорушення, а відтак окремо вести мову про подвійну форму вини немає доцільності.

Висновки до розділу 2

У ході дослідження проблематики об'єкта складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, доведено, що основним безпосереднім об'єктом тут виступають суспільні відносини, предметом яких є обороноздатність України в частині воєнного потенціалу як суспільне благо. Учасниками таких суспільних відносин є військовослужбовці, а також військовозобов'язані і резервісти під час проходження зборів; Міноборони а також

органи управління іншими військовими формуваннями; військові частини, інші органи чи установи, за якими закріплене військове майно. Зміст цих суспільних відносин визначають обов'язок військовослужбовця (військовозобов'язаного чи резервіста під час проходження ними зборів) дотримуватися визначених законодавством та нормативними документами правил зберігання військового майна, і кореспондуюче йому право органів управління військовими формуваннями, а також військових частин (органів, установ) через уповноважених осіб встановлювати такі правила та вимагати їх дотримання.

Додатковим безпосереднім об'єктом цього кримінального правопорушення є відносини власності, що виникають стосовно військового майна між тими ж учасниками, зміст яких визначають встановлені цивільним законодавством право держави через уповноважені органи вільно розпоряджатися таким майном, право військової частини (органу чи установи) володіти, користуватися та в певних межах розпоряджатися таким майном, а також кореспондуючий цим правам обов'язок військовослужбовця (військовозобов'язаного чи резервіста під час проходження зборів) не посягати на такі права.

Встановлено, що предметом аналізованого кримінального правопорушення є військове майно у виді речі (речей), яке було передане військовослужбовцеві (військовозобов'язаному чи резервістові під час проходження зборів) у володіння та користування для виконання ним обов'язків військової служби без права розпорядження ним. Натомість не може визнаватися предметом цього кримінального правопорушення майно, передане з іншою метою – зберігання, доставки, ремонту тощо, а також майно, яке не передається у володіння, але щодо якого особа має повноваження з управління.

Виявлено недоліки нормативної регламентації самого поняття «військове майно», які ставлять під сумнів віднесення до такого майна низки військових формувань, майна воєнізованих формувань, а так само деяких специфічних категорій майна, втрата чи зіпсування якого так само може впливати на обороноздатність України. Вирішення означених проблем, по-перше, вбачається у заміні формулювань «майно у Збройних силах України» та «майно Збройних сил

України» (в різних відмінках) у назві та змісті Закону України «Про правовий режим майна у Збройних силах України», Постанов Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних силах», «Про порядок відчуження та реалізації військового майна Збройних сил», а також за потреби — й інших нормативно-правових актів, формулюванням «майно Збройних сил України та інших передбачених законодавством військових або воєнізованих формувань» (у відповідних відмінках). По-друге, визначення майна військовим за ознакою його перебування в законному володінні військових або воєнізованих формувань, а не через перебування у державній власності та закріплення за військовими частинами закладами, установами.

Виходячи із положень чинного законодавства, предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, може бути лише майно, що надійшло до військового формування, про що складені відповідні бухгалтерські документи. Натомість не може визнаватися військовим майно, яке було відчужене або ж, у передбачених законодавством випадках, списане без переведення його в іншу категорію обліку. Мова йде про майно, видане безповоротно для забезпечення руху опору, окремі предмети речового майна, видані військовослужбовцям у межах встановлених норм, паливо, яким заправлені транспортні засоби, а також предмети, що втратили вартість).

Обґрунтовано, що тяжкість втрати або зіпсування військового майна залежить не так від виду майна (зокрема і від того, чи це вироби військового призначення), як від тяжкості шкоди, заподіяної обороноздатності держави та вартості майнових збитків. На основі цього зроблено висновок про доцільність визначення будь-якого військового майна предметом аналізованого складу кримінального правопорушення.

Встановлено, що об'єктивну сторону складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, утворюють суспільно небезпечне діяння, що полягає в порушенні обов'язкових правил зберігання

військового майна, а також суспільно небезпечні наслідки такого діяння у виді втрати або зіпсування військового майна.

Обов'язкові правила зберігання військового майна врегульовані численними нормативно-правовими актами, що регламентують діяльність ЗСУ та інших військових формувань, а також письмовими наказами командирів військових частин. Аналіз правил зберігання військового майна, передбачених різними нормативними документами, призвів до висновку, що порушення таких правил може полягати як у дії (активній поведінці особи щодо майна, яка порушує визначені заборони), так і бездіяльності (невчиненні особою дій, які вона була зобов'язана вчинити).

Обґрунтовано, що під втратою військовослужбовцем майна слід розуміти вихід майна з-під його володіння, що має наслідком втрату ним можливості використання цього майна на власний розсуд як на деякий час, так і назавжди. Зіпсуванням військового майна у ст. 413 КК України є приведення його до стану повної або часткової непридатності для вживання чи використання за призначенням.

Обґрунтовано, що у ст. 413 КК України чи аналогічному положенні перспективного законодавства можуть використовуватися формулювання як «втрата або зіпсування», так і «втрата, знищення або пошкодження».

Під час встановлення того, чи втрата або зіпсування майна була наслідком порушення правил його зберігання, слід дотримуватись такого алгоритму:

- 1) умовно виокремити поведінку, яка порушила конкретне (-і) правило (-а) зберігання майна;
- 2) встановити, що поведінка, яка порушувала вказані правила, була раніше за момент втрати чи зіпсування майна;
- 3) виключити порушення правил зберігання майна із сукупності умов, що спричинили втрату його або зіпсування, і з'ясувати, чи такий наслідок не настав би і в разі дотримання вказаних правил;
- 4) визначити, чи порушення правил зберігання було головною або ж вагомою умовою втрати чи зіпсування військового майна;

5) встановити чи допущене порушення правил зберігання ввіреного для службового користування військового майна закономірно призводить до втрати або зіпсування такого майна.

Доведено, що кримінальна відповідальність за втрату чи зіпсування ввіреного для службового користування військового майна повинна наставати лише в разі заподіяння істотної шкоди об'єкту складу відповідного кримінального правопорушення, що у свою чергу, залежить від грошового еквіваленту розміру завданої шкоди, можливостей для усунення шкоди в найкоротший час, вторинних наслідків, зумовлених втратою чи псуванням військового майна (втрати іншого майна, втрати оборонних позицій та допущення просування ворога, загибелі людей тощо); обставини заподіяння шкоди. Відтак обов'язковою у складі відповідного кримінального правопорушення повинна бути ознака, що характеризує тяжкість завданої шкоди. Водночас не всі варіації шкоди можуть бути охоплені в межах диспозиції, що має бути лаконічною, та у межах санкції, яка не може мати надто широкі межі. До того ж, заподіяння деякої шкоди може бути кваліфіковане за сукупністю кримінальних правопорушень. Тому пропонується компромісний варіант – передбачити вказівку на шкоду у великих розмірах. При цьому доцільно визначити поняття шкоди у великих розмірах (у примітці статті 412 КК України) аналогічно як у ст. 194 КК України (як шкоду, яка у 250 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян).

Виходячи із сучасного стану законодавства, аналізоване кримінальне правопорушення слід вважати вчиненим в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, якщо воно було вчинене під час мобілізації (з моменту оголошення рішення про мобілізацію (оприлюднення відповідного Указу Президента України, затвердженого Верховною Радою України)), ведення силами оборони та безпеки воєнних дій у розумінні Закону України «Про оборону України» (але не раніше оголошення рішення про мобілізацію), а також під час відбудовного періоду до моменту набрання чинності рішенням про закінчення особливого періоду, за винятком періоду дії воєнного стану.

Встановлено доцільність внесення до ст. 1 Закону України «Про оборону України» в частині дефініції поняття особливого періоду для того, щоб охопити нею і час ведення воєнних дій до моменту прийняття рішення про мобілізацію чи введення воєнного стану.

Воєнним станом є період часу з моменту оголошення (оприлюднення) затвердженого Верховною Радою України Указу Президента України щодо введення воєнного стану та до моменту закінчення строку, на який вводився воєнний стан (у разі його не продовження), чи прийняття Президентом України Указу про його скасування.

Кваліфікуючі ознаки «вчинене в умовах особливого періоду, крім воєнного стану» та «в умовах воєнного стану» характеризують лише час вчинення кримінального правопорушення.

Для уникнення труднощів та різного тлумачення пропонується сформулювати вищевказані кваліфікуючі ознаки із вказівкою на час: «під час особливого періоду, крім воєнного стану» та «під час дії воєнного стану або в бойовій обстановці».

Встановлено, що суб'єктом втрати військового майна (ст. 413 КК України) є фізична осудна особа, яка на момент вчинення кримінального правопорушення досягла 16 років, перебувала у статусі військовослужбовця, а також військовозобов'язаного чи резервіста, що проходить навчальні чи перевірочні збори, та якій для службового користування було ввірене військове майно. Військовослужбовцем тут слід вважати будь-яку особу, яка проходить один із видів дійсної військової служби в ЗСУ, СБУ, ДПСУ, НГУ, ДССТ, ДССЗтЗІУ, СЗРУ та УДОУ.

Вбачається доцільним розширення переліку суб'єктів кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, шляхом внесення змін до ст. 401 КК України, пов'язаних із доповненням переліку осіб, які несуть кримінальну відповідальність за військові злочини (ч. 2), членами передбачених законом воєнізованих формувань, що беруть участь у воєнних діях під час особливого періоду. Для цього абзац другий частини другої ст. 401 КК України

можна викласти в такій редакції: «Члени передбачених законодавством воєнізованих формувань, які в особливий період залучені до безпосередньої участі у воєнних діях, несуть відповідальність за статтями 402, 403, 410-416, 422, 427, 429, 430, 432-435 цього розділу».

Необережна форма вини при вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, може виявлятися як кримінально-протиправною самовпевненістю, так і кримінально-протиправною недбалістю. При цьому зміст інтелектуальних ознак кримінально-протиправної самовпевненості становить: а) усвідомлення винним того, що діяння, такі самі як він вчиняє, в окремих випадках і за певних умов чи дії якихось факторів, можуть призвести до втрати або зіпсування ввіреного для службового користування військового майна; б) усвідомлення особою конкретних факторів, які, на думку суб'єкта кримінального правопорушення, здатні запобігти таким наслідкам; в) щире сподівання або впевненість особи в тому, що завдяки цим факторам, майно не буде зіпсовано чи втрачено. Зміст вольової ознаки полягає в бажанні особи відвернути втрату або зіпсування військового майна. При цьому вищезгаданими факторами можуть бути відсутність вільного доступу до майна з боку сторонніх осіб, конструктивні особливості самого майна чи кліматичні умови, що мали б не допустити його псування, особисті якості особи, які мали б уберегти майно від втрати, досвід особи, який вказує на те, що аналогічні чи подібні діяння самої особи або з боку його оточення раніше не призводили ні до зіпсування, ні до втрати майна.

Зміст інтелектуальних ознак кримінально-протиправної недбалості утворюють: а) відсутність усвідомлення суспільної небезпечності вчинюваних діянь, що може мати три варіанти: усвідомлення факту порушення певних правил зберігання майна та переконаність у тому, що порушення є незначним і не може призвести до серйозної шкоди; неусвідомлення факту порушення правил зберігання військового майна у зв'язку з їх незнанням; неусвідомлення порушення правил зберігання майна через стан алкогольного або наркотичного сп'яніння, перебування під впливом інших психоактивних засобів; б) непередбачення

військовослужбовцем (військовозобов'язаним, резервістом) при вчиненні діянь, що порушують правила зберігання військового майна, можливості його втрати чи зіпсування; в) наявність у особи обов'язку та можливості передбачити можливість втрати або зіпсування військового майна. При цьому обов'язок передбачити можливість втрати або зіпсування майна автоматично впливає із правил зберігання військового майна та підкріплюється функціональними обов'язками військовослужбовця. Можливість передбачити ризик втрати чи зіпсування військового майна не є безумовною, і може визначатися ситуацією, що склалася на момент вчинення цього діяння чи особливостями психологічного або фізичного стану. Зокрема виключати можливість передбачення наслідку можуть виняткові ситуації під час ведення бойових дій, поранення особи, наявність розладів психічної діяльності (травматичний шок, панічна атака, бойовий стрес, фізіологічний афект тощо). У такому випадку має місце випадок (казус). Зміст вольової ознаки кримінально протиправної недбалості характеризує те, що суб'єкт кримінального правопорушення не намагається дати оцінку діянням щодо ввіреного для службового використання військового майна, які він вчиняє, на предмет того, чи можуть ці діяння призвести до втрати або пошкодження цього майна.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ПОКАРАННЯ ЗА ВТРАТУ ВІЙСЬКОВОГО МАЙНА

3.1. Особливості кваліфікації втрати військового майна

За визначенням К. М. Оробця, кваліфікація кримінальних правопорушень є процесом пізнання та оцінки суб'єктом фактичних ознак вчиненого діяння, виокремлення тих, що мають юридичне значення та установлення відповідності таких ознак юридичним ознакам конкретного складу кримінального правопорушення. В результаті цього обґрунтовується та процесуально закріплюється висновок про те, яке саме положення КК України (стаття, частина та пункт статті) підлягає застосуванню. Такий процес, на думку автора, включає розмежування кримінальних правопорушень та їх відмежування від діянь, які не є кримінальними правопорушеннями [141]. В. О. Навроцький, виділяючи стадії та етапи кримінально-правової кваліфікації, веде мову також і про визначення стадії, оцінку діяння, вчиненого кількома особами, оцінку діяння, передбаченого кількома кримінально-правовими нормами, визначення суспільної небезпеки діяння, визначення наявності обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння [125, с. 18, 19]. Звісно не всі ці моменти стосуються необережного кримінального правопорушення, яким є передбачене ст. 413 КК України.

Відтак дослідження проблематики кваліфікації втрати військового майна (ст. 413 КК України) повинно включати проблематику встановлення відповідності ознак вчиненого діяння ознакам складу цього кримінального правопорушення, його відмежування від суміжних кримінальних правопорушень та правопорушень некримінального характеру, оцінку питань множинності кримінальних правопорушень при вчиненні втрати або зіпсування військового майна, встановлення суспільної небезпечності відповідного діяння чи визнання його малозначності.

Правильна кваліфікація, за висновками О. В. Ус, зокрема, забезпечує точне і правильне застосування Закону «Про кримінальну відповідальність», визначає законність і обґрунтованість застосування норм Загальної частини КК України, дозволяє визначити ступінь тяжкості кримінального правопорушення, дозволяє відмежувати кримінальне правопорушення від інших правопорушень та правомірних діянь, забезпечує індивідуалізацію кримінальної відповідальності, забезпечує законність та обґрунтованість звільнення від кримінальної відповідальності чи покарання тощо [231, с. 27, 28]. І це лише про кримінально-правове значення.

Питання встановлення відповідності фактичних ознак діяння ознакам складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України розглядалося при характеристиці елементів складу цього кримінального правопорушення в розділі 2 дисертації. Відтак розгляд проблематики особливостей кваліфікації розпочнемо із питань розмежування з іншими правопорушеннями.

Як відзначають Т. Б. Ніколаєнко та В. А. Омельчук, кримінальне правопорушення, передбачене ст. 413 КК України, за загальними ознаками, схоже на ті, що передбачені ст. ст. 410 – 412 КК України, зокрема, в частині виходу майна з володіння особи [133, с. 464].

Проблеми розмежування кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 410 та 413 КК України, не вбачається, адже, якщо під час викрадення військового майна, вимагання такого майна чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем особа отримує у володіння майно, то при втраті майна (ст. 413 КК України) військове майно навпаки вибуває із законного володіння суб'єкта кримінального правопорушення. Виняток становить лише така форма вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 410 КК України, як привласнення. Тут, як пише Н. О. Антонюк, внаслідок протиправних дій законне володіння переростає в незаконне заволодіння [1]. Тобто майно на момент вчинення протиправного діяння не виходить із фактичного володіння винного.

Водночас слід звернути увагу на таку форму посягання на майно, як розтрата. Ця форма посягання на військове майно у ст. 410 КК України не передбачена. За висновками О. І. Цивінського, вчинена військовослужбовцем розтрата військового майна, через прогалину в формулюванні ст. 410 КК України, цією статтею не охоплюється, однак відповідні діяння залишаються протиправними і підлягають кваліфікації за ст. 191 КК України [236, с. 143].

Предметом розтрати, згідно зі ст. 191 КК України, є будь-яке майно, яке було ввірене особі чи перебувало у її віданні, тобто майно, що знаходилося в неї на законних підставах [203]. Під таку характеристику підпадає і майно, що, відповідно до цього дослідження, було визнане предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України.

В. О. Навроцький наводить дві можливі форми розтрати: 1) використання майна – втрата ним наявної до посягання мінової чи споживчої цінності; 2) звернення чужого майна на користь інших осіб [97, с. 24]. За висновками М. В. Саприкіної, розтратою, зокрема, є дії, що забезпечують незаконне розпорядження майном: витрачання, споживання, відчуження, продаж, передача третім особам [208]. Такі діяння теж можуть порушувати правила зберігання майна, про які мова йде у ст. 413 КК України. Наприклад, ст. 233 Статуту гарнізонної та вартової служб Збройних сил України передбачає вимогу не передавати нікому зброю [214]. Отже, діяння в обидвох кримінальних правопорушеннях можуть збігатися.

Що ж до наслідків, як відзначалося у попередньому розділі роботи, втратою майна у ст. 413 КК України є вихід цього майна з-під володіння військовослужбовця, що має наслідком втрату ним можливості використання цього майна на власний розсуд — як на деякий час, так і назавжди; зіпсуванням майна є приведення майна до стану повної або часткової непридатності для вживання чи використання за призначенням. Як свідчать наведені вище міркування щодо змісту поняття розтрати, її наслідками теж є вихід майна із володіння особи, якій воно ввірене, або ж втрата ним майнової цінності, що тісно пов'язане із непридатністю

для вживання чи використання. Отже, суспільно небезпечні наслідки аналізованих кримінальних правопорушень теж можуть збігатися.

Відтак доцільно визначити розмежувальні ознаки розтрата військового майна та його втрати, що охоплюється ст. 413 КК України. Такими, вочевидь, є ознаки суб'єктивної сторони. Розтрата ввіреного чи такого, що перебувало у віданні майна, завжди є умисним кримінальним правопорушенням. Натомість втрата чи зіпсування ввіреного для службового використання військового майна, як було доведено вище, характеризується необережною формою вини у виді кримінально-протиправної недбалості або кримінально-протиправної самовпевненості. Саме останній вид вини певною мірою подібний до непрямого умислу. Відтак зупинимосся на цьому більш детально. Відмежовуючи зазначені види вини, О. О. Дудоров пише, що вони подібні за інтелектуальним моментом, адже і в першому, і у другому випадку особа передбачає можливість спричинення суспільно небезпечних наслідків [73, с. 203]. Однак, за висновками автора, у випадку необережності таке передбачення охоплює лише абстрактну можливість настання таких наслідків [73, с. 203]. У випадку ж непрямого умислу наслідки передбачаються винним досить чітко [99, с. 165].

Як було обґрунтовано в попередньому розділі роботи, суб'єкт кримінального правопорушення щиро сподівається на ненастання наслідку або впевнений у цьому, розраховуючи на конкретні фактори, які мають завадити наслідкам, хоч і такий розрахунок, як наголошує Р. В. Вереша, є легковажним [14, с. 244]. За непрямого умислу, за висновками О. О. Дудорова, небажання настання суспільно небезпечних наслідків є пасивним, не підкріплюється жодними конкретними обставинами, які мали б їм завадити [73, с. 201].

Відтак розмежування розтрата військового майна від діянь, що охоплюються ст. 413 КК України, у випадках, коли відповідь не очевидна, слід здійснювати за змістом вини. Під час вчинення останніх передбачення можливості суспільно небезпечних наслідків свого діяння, якщо таке має місце, є абстрактним (не конкретним), і при цьому особа щиро сподівається, що ці наслідки не настануть, зважаючи на конкретні фактори. Якщо ж винний, порушуючи правила зберігання

ввіреного йому військового майна передає його іншим особам або ж використовує чи споживає сам, передбачаючи, що наслідком буде втрата цього майна, та при цьому не розраховує на конкретні фактори, які мали б запобігти цьому, має місце розтрата ввіреного майна, і такі діяння мають кваліфікуватися за ст. 191 КК України.

Зі складами кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 411, 412 КК України, а також складом адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172¹² КУпАП «Необережне знищення або пошкодження військового майна» [90], склад втрати військового майна має спільний об'єкт. Предмети цих складів кримінальних правопорушень можуть збігатися (адже і там і там мова йде про військове майно), однак у ст. 413 КК України він описаний вужче, – йде мова лише про майно, яке було ввірене для службового використання.

Суспільно небезпечне діяння у ст. ст. 411 та 412 КК України, а також у ст. 172¹² КУпАП, окремо не описане. У науковій літературі, характеризуючи об'єктивну сторону умисного знищення чи пошкодження автори зазвичай, або ж визнають суспільно небезпечним діянням знищення або пошкодження майна (в контексті ст. 194 КК України), що є не зовсім коректним, або ж таку ознаку не відділяють окремо від наслідків, а аналізують у комплексі. М. І. Панов, характеризуючи поняття знищення та пошкодження, пише, що першим є протиправний руйнівний вплив на майно, внаслідок якого воно втрачає свою цінність повністю, а другим – протиправний вплив на предмет, що призвів до часткової втрати цінності [105, с. 178]. І. Б. Газдайка-Василишин влучно наголошує, що визначення цих понять повинні вказувати не лише на результат, але й на спосіб його досягнення [62, с. 105]. Отже, зміст суспільно небезпечного діяння у складі кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 411, 412 КК України та адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172¹² КУпАП, прихований у формулюваннях «знищення» та «пошкодження». На нашу думку, це будь-які діяння, які можуть призвести до повної чи часткової втрати майном своєї цінності (економічної, споживчої). У свою чергу, ст. 413 КК України описує

суспільно небезпечне діяння, – ним є порушення правил зберігання військового майна.

Розмежування відповідних кримінальних правопорушень за ознаками суспільно небезпечного наслідку лежить у площині зіставлення понять «втрата» та «зіпсування» майна із поняттями «знищення» та «пошкодження» майна. У підрозділі 2.2 роботи це питання було детально розглянуто і зроблено висновок, що ці поняття за змістом не є тотожними ні окремо, ні в поєднанні. При цьому сукупний обсяг перших двох понять є ширшим та охоплює обсяг двох інших. Окрім цього, необережне знищення або пошкодження майна повинно спричинити шкоду у великому розмірі. У ст. 413 КК України (як і ст. 411 КК України) такої ознаки не визначено.

Суб'єктом умисного та необережного знищення або пошкодження військового майна є будь-який військовослужбовець (військовозобов'язаний, резервіст, які проходять збори). У свою чергу, у складі кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, суб'єктом є лише той, кому військове майно було ввірене для службового користування.

Суб'єктивна сторона складів кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 411 та 412 КК України, характеризується відповідно умисно та необережною формою вини, про що прямо вказано в диспозиціях зазначених статей. Розмежування складів кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 411 та 413 КК України в цьому плані, лежить у площині відмежування кримінально протиправної самовпевненості від непрямого умислу, про що вже йшла мова вище.

Інша справа із кримінальними та адміністративними правопорушеннями, передбаченими ст. 412 КК України та ст. 172¹² КУпАП, з одного боку, та кримінальним правопорушенням, передбаченим ст. 413 КК України — з іншого. Суб'єктивна сторона тут однаково характеризується необережною формою вини. При цьому, як свідчать наукові джерела та результати, отримані у розділі 2 цієї роботи, це може бути і кримінально протиправна недбалість і кримінально-протиправна самовпевненість (у випадку ст. 172¹² КУпАП – відповідні види необережності при вчиненні адміністративного правопорушення). Якихось

відмінностей у самому змісті вказаних видів вини теж не вбачається (за винятком лише цього, що особа може усвідомлювати те, що своїми діями вона порушує конкретні правила зберігання військового майна (мова йде про діяння, вчинені із кримінально-протиправною самовпевненістю, а також із кримінально протиправною недбалістю у випадках, коли особа була переконана в тому, що порушення є незначним і не може призвести до серйозної шкоди)).

Отже склад втрати або зіпсування військового майна порівняно зі складами умисного та необережного знищення або пошкодження військового майна (як кримінального так і адміністративного правопорушення) є вужчим за предметом, суспільно небезпечним діянням та суб'єктом кримінального правопорушення. Однак при цьому перший характеризується більш широким обсягом суспільно небезпечних наслідків, який, до того ж, не обмежений жодним мінімальним розміром.

Відтак безпомилково розмежувати втрату або зіпсування військового майна (ст. 413 КК України) та умисне знищення або пошкодження військового майна (ст. 411 КК України) дозволить правильне визначення форми (виду) вини. Більш складним є розмежування втрати або зіпсування військового майна (ст. 413 КК України) та необережного знищення або пошкодження військового майна (ст. 412 КК України). На перший погляд, у цій ситуації є визначені в науковій літературі ознаки конкуренції норм, адже ці норми стосуються одного і того ж протиправного діяння; обидві норми частково збігаються за обсягом та змістом; відсутні очевидні суперечності між цими нормами; виявлення вказаних норм здійснюється під час кваліфікації при порівнянні норм; застосуванню підлягає лише одна із них [133, с. 46 – 47].

У теорії виділяють кілька видів конкуренції кримінально-правових норм: загальної та спеціальної норми; норми-частини і норми цілого; кількох спеціальних норм [231, с. 138]. Загальною та спеціальною норми, за висновками О. В. Ус, є норми, що передбачають подібні кримінальні правопорушення, причому перша передбачає родове кримінальне правопорушення, а друга – видову групу цього роду, видове кримінальне правопорушення; загальна норма охоплює певне коло

кримінальних правопорушень, а спеціальна – частину цього кола [228]. Виходячи з таких висновків, у випадку зі ст. 412 та 413 К України, відсутня конкуренція загальної і спеціальної норми.

Конкуренція частини і цілого має місце тоді, коли КК України передбачає кілька статей, одна з яких охоплює посягання в цілому, а інші охоплюють лише окремі його частини [212]. В. О. Навроцький виділяє два окремі види конкуренції кримінально-правових норм: конкуренція частини і цілого (коли одна стаття охоплює діяння в цілому, а інша – лише його частину) та конкуренція цілого і частин (коли посягання одночасно охоплюється і однією статтею, і двома чи більше статтями у їх поєднанні) [125, с. 429, 430]. О. В. Ус, узагальнюючи доктринальні положення, виділяє такі форми конкуренції частини і цілого: конкуренція норм, що передбачають одиничне просте та одиничне ускладнене кримінальне правопорушення, коли перше, згідно із законом, є ознакою складу другого; конкуренція норм, що передбачає відповідальність за діяння конкретного співучасника та норми про відповідальність за «спеціальні види діянь співучасників»; конкуренція норм про відповідальність за закінчене кримінальне правопорушення з матеріальним складом та норми про закінчене кримінальне правопорушення з формальним складом [229]. На основі вищевказаного констатуємо, що і це вид конкуренції у випадку ст. ст. 412, 413 КК України відсутній.

Конкуренція спеціальних норм з кримінально-правовій доктрині обмежується випадками кількох норм із кваліфікуючими ознаками, норм з привілейованими ознаками та норм із привілейованою та кваліфікованою ознаками [230]. Отже, і цей вид конкуренції в аналізованому випадку відсутній.

За відсутності жодного із визначених у теорії видів конкуренції правових норм розглянемо описану ситуацію як колізію норм. За О. С. Олійником, колізією кримінально-правових норм є суперечність між кількома положеннями, які врегульовують однакові суспільні відносини, за умови, що застосоване має бути лише одне із них [137]. Якщо розглядати окремо лише диспозиції аналізованих статей, то суперечності тут відсутні. Однак варто відзначити, що ст. ст. 412 та 413

КК України передбачають різні санкції, а ст. ст. 172¹² КУпАП – взагалі більш м'який вид відповідальності. Звідси виходить, що певне діяння, залежно від норми, що буде застосована, матиме різні негативні наслідки для особи, яка його вчинила. Тому можна вважати, що вказані норми по-різному вирішують караність тих самих діянь, а відтак між ними є суперечність. Основним способом подолання колізій є застосування правових принципів. У кримінальному праві загальноприйнятим є тлумачення всіх сумнівів на користь особи, дії якої кваліфікуємо. За такого підходу мала б застосовуватися стаття із більш м'якою санкцією, тобто ст. 412 КК України або ст. 172¹² КУпАП. Водночас, як слушно відзначають Т. Б. Ніколаєнко та В. А. Омельчук, застосування будь-якої норми у випадку колізії не може бути цілковито обґрунтованим [133, с. 48]. В аналізованій ситуації застосування вищевказаного принципу призвело б до того, що ст. 413 КК України застосовувалася б лише в разі втрати майна, не пов'язаної із його знищенням.

Усі пропоновані в науковій літературі способи усунення колізій [138] зводяться до правотворчої діяльності. У нашому випадку необхідним є внесення змін до положень відповідних статей. У чинному КК України для уникнення колізій законодавець використовував конструкцію «за відсутності ознак...». Мова йде про ч. 6 ст. 111¹, ч. 3 ст. 114², ст. ст. 192, 198, 206, 222, 255¹, 328, 330, 355, ч. 2 ст. 365, ч. 2 ст. 373, ст. ст. 403, 422, 431, 434 КК України. Таку ж конструкцію доцільно використати і у ст. 412 КК України, а разом і ст. 172¹² КУпАП, доповнивши диспозицію їхніх перших частин формулюванням «за відсутності ознак кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України».

Ст. 414 КК України передбачає відповідальність за порушення правил поведження зі зброєю, речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення. Як показують результати аналізу судової практики, предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, найчастіше виступають зброя та боєприпаси. У ст. 263 КК України з назвою «Незаконне поведження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами» передбачено відповідальність, зокрема, за зберігання. Таким чином, системне тлумачення приводить до висновку, що правила поведження охоплюють

і правила зберігання майна. Звісно, можна припустити ситуацію порушення правил зберігання зброї, боєприпасів, іншого ввіреного для службового використання військового майна, яке призвело до втрати чи зіпсування майна та спричинило середньої тяжкості або тяжкі тілесні ушкодження чи загибель потерпілого. Для наочності продемонструємо приклад із вироку Індустріального районного суду м. Дніпропетровська у справі № 202/9410/24 за обвинуваченням у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 414 КК України. Згідно з обвинуваченням, військовослужбовець, перебуваючи в приміщенні кімнати охорони, тримаючи в руках бойову нарізну вогнепальну зброю 5,45-мм автомат Калашникова, що був ввірений для службового користування та в якому перебував патрон у патроннику і який не стояв на запобіжнику, випадково натиснув на спусковий гачок, що призвело до неконтрольованого пострілу та заподіяння іншому військовослужбовцеві тяжкого тілесного ушкодження. У рішенні, зокрема, зазначено про порушення вимоги того, що зброя зберігається завжди розрядженою, при цьому магазин від'єднаний, курок спущено, перевідник на запобіжнику [26]. Як бачимо, в описаній ситуації також порушено правила зберігання майна. Мала місце й втрата військового майна, щоправда мова йде лише про один патрон. Звісно ж, в подібних ситуаціях може бути втрачено чи зіпсовано більш цінне майно.

У такій ситуації Т. Б. Ніколаєнко та В. А. Омельчук пропонують кваліфікувати вчинене за сукупністю кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 413 та 414 КК України [133, с. 467]. Водночас такий підхід вимагає оцінки на предмет дотримання принципу «*non bis in idem*» при кваліфікації. І. М. Гнатів, яка присвятила дисертаційну роботу дослідженню цього принципу, дійшла до аргументованого висновку, що кваліфікація як окремого кримінального правопорушення тієї частини наслідків, які виходять за межі статті про відповідне кримінальне правопорушення, суперечить вказаному принципу. Це правило цілком підпадає під аналізовану ситуацію. Відтак одночасна кваліфікація і за ст. 413, і за ст. 414 КК України є сумнівним рішенням.

Однак тепер виникає інше питання – вирішення питання конкуренції норм. Як свідчить аналіз рішень у провадженнях за ст. 413 КК України, немає жодного

вироку за фактами порушення правил зберігання військового майна, яке призвело б до заподіяння тілесних ушкоджень чи смерті. Отже, такі діяння кваліфікуються лише за ст. 414 КК України, що підтверджує й вибірковий аналіз вироків у провадженнях за вказаною статтею. Однак правильність цього підходу неочевидна.

За предметом, суспільно небезпечним діянням та суб'єктом склад кримінального правопорушення, передбачений ст. 413 КК України, є вужчим порівняно зі складом, передбаченим ст. 414 КК України. Суб'єктивна сторона – однакова. Водночас наслідки є різними, а разом з тим, — різним є й об'єкт кримінального правопорушення. Застосування ст. 414 КК України можна обґрунтувати винятково з тієї позиції, що життя та здоров'я особи є вищою цінністю порівняно із правом власності. Хоча й такі аргументи на користь застосування ст. 414 КК України доводі спірні. Вирішення проблеми вбачаємо у доповненні диспозиції ч. 1 ст. 414 КК України вказівкою на ще один альтернативний наслідок – заподіяння великої майнової шкоди. Однак таке рішення буде ефективним лише в разі врахування пропозиції включення такої ознаки в основний склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, що пропонувалося в попередньому розділі роботи.

Певну схожість зі складом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, мають склади порушення правил водіння або експлуатації машин (ст. 415 КК України), порушення правил польотів або підготовки до них (ст. 416 КК України) та порушення правил кораблеводіння (ст. 417 КК України). Ознакою останніх двох є спричинення майнової шкоди і така шкода, насамперед, включає шкоду самому військовому майну. Водночас у відповідних статтях мова йде про специфічні правила.

За висновками В. В. Гаркуші, експлуатацію транспортного засобу потрібно розглядати в широкому значенні – як будь-яке його використання, та у вузькому – як використання транспортного засобу за призначенням [63]. У широкому розумінні, звісно, це поняття може поширюватися й на процес зберігання майна (наприклад, утримання в транспортному засобі легкозаймистих речовин поза періодом його використання за призначенням, що порушує правила пожежної

безпеки, яких необхідно дотримуватися в процесі зберігання військового майна (ст. 187 Статуту внутрішньої служби Збройних сил України). Водночас у контексті відповідальності за правопорушення автор обґрунтовує необхідність трактування поняття експлуатації саме у вузькому розмінні, і навіть пропонує передбачити відповідне визначення в Законі України «Про автомобільний транспорт» [63]. Так само В. І. Касинюк відзначає: порушення правил зберігання військової техніки потрібно відрізняти від порушення правил її експлуатації [76, с. 90]. З таким підходом варто погодитися. Об'єктом кримінального правопорушення у ст. 415 КК України потрібно вважати суспільні відносини щодо безпечної експлуатації машин за їхнім безпосереднім призначенням. Відтак зіпсування ввірених для службового користування машин внаслідок їх використання, пов'язаного із безпосереднім призначенням, повинно кваліфікуватися за ст. 415 КК України. Такі ж висновки можна зробити і щодо порушення правил експлуатації літальних апаратів та правил кораблеводіння. Як і у випадку із ст. 414 КК України, диспозицію ст. 415 КК України доцільно доповнити вказівкою на заподіяння шкоди у великих розмірах як альтернативний наслідок відповідних діянь.

Ч. 2 ст. 422 КК України передбачає відповідальність за порушення встановлених правил поведінки із предметами, відомості про які становлять державну таємницю, що спричинило їхню втрату, вчинене особою, якій ці предмети були довірені. Безумовно, такі предмети можуть мати статус військового майна. Тобто порівняно із ст. 413 КК України предмет тут вужчий. На перший план у складі кримінального правопорушення, передбаченого ст. 422 КК України виходить інший додатковий об'єкт – суспільні відносини, пов'язані із охороною державної таємниці. Особливості об'єкта і предмета визначають також і специфіку суб'єкта кримінального правопорушення. Діяння у цій статті описано як порушення встановлених правил поведінки із відповідними предметами. Таке формулювання, як обґрунтовувалось вище, охоплює й випадки порушення правил їх зберігання. Саме факт втрати предметів, відомості про які становлять державну таємницю, внаслідок порушення правил їх зберігання і створює ситуацію, коли на застосування претендують одразу дві норми. Одночасне застосування цих норм

(сукупність кримінальних правопорушень) виключається, адже мова йде про один і той же предмет, діяння та наслідки. Водночас описаний випадок підпадає під ознаки конкуренції загальної і спеціальної норми, зазначені вище в цьому підрозділі, а відтак саме норма статті 422 КК України має бути застосована.

Варто приділити увагу й розмежуванню втрати військового майна (ст. 413 КК України) та недбалого ставлення до військової служби (ст. 425 КК України та ст. 172¹⁵ КУпАП), адже в основі кожного з цих кримінальних правопорушень лежить невиконання чи неналежне виконання посадових обов'язків, порушення певних правил. Втрата або зіпсування ввіреного для службового використання військового майна так само може бути допущена військовою службовою особою.

На думку Т. Б. Ніколаєнко та В. А. Омельчука, розмежувальною ознакою цих кримінальних правопорушень є мета, з якою предмети майна видавалися військовослужбовцеві: для індивідуального користування, або ж конкретної службової діяльності, чи для забезпечення діяльності підлеглого. У першому та другому випадках, за висновками авторів, має місце втрата військового майна, а в останньому – недбале ставлення до військової служби [133, с. 466, 467]. Такі висновки цілком узгоджуються із результатами цього дослідження і видаються цілком слушними. Щодо цього приводу варто звернути увагу на вирок Новомосковського міськрайонного суду Дніпропетровської області у справі № 183/6528/20, яким особу, що займала посаду командира відділення (а відтак — була військовою службовою особою), засуджено за ст. 413 КК України за фактом втрати майна, закріпленого за взводом внаслідок того, що обвинувачений, будучи зобов'язаним це зробити, не зачинив бокси, в яких воно зберігалось [38]. У цьому рішенні суд не навів аргументів, які вказували б на те, що майно було ввірене обвинуваченому саме для особистого користування чи виконання службових обов'язків. Більше того, мова йде про такі предмети майна, як: радіостанції (2 одиниці) та телевізійну камеру, які цілком могли бути призначені, в тому числі, саме для організації діяльності підпорядкованих обвинуваченому військовослужбовців.

Отже, ознакою, що дозволяє відмежувати кримінальне правопорушення, передбачене ст. 413 КК України, та недбале ставлення до військової служби в разі втрати чи зіпсування військового майна в результаті порушення службовою особою правил його зберігання, є характеристика самого майна. Як було обґрунтовано вище, предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, є майно, передане конкретному військовослужбовцеві у володіння та користування для виконання обов'язків військової служби. Якщо ж майно не відповідає таким критеріям, діяння може бути кваліфікованим за ст. 425 КК України.

Так само звернемо увагу на розмежування втрати військового майна і бездіяльності військової влади у формі умисного невиконання військовою службовою особою дій, які вона повинна була виконати відповідно до службових обов'язків (ст. 426 КК України, ст. 172⁻¹⁶ КУпАП). Ознакою, яка дозволить розмежувати ці правопорушення, як і в попередньому випадку, є предмет кримінального правопорушення. Водночас тут слід звернути увагу на те, що, на відміну від складів правопорушень про недбале ставлення до військової служби, бездіяльність військової влади характеризується бажанням (або ж умислом) щодо невиконання службових обов'язків.

Визначення суспільної небезпечності діяння пов'язане із категорією малозначності в розумінні, викладеному в положенні ч. 2 ст. 11 КК України. У науковій літературі є погляд, згідно з яким необережні кримінальні правопорушення не можуть визватися малозначними діяннями, за винятком тих, у яких наслідки не є обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення [89]. Аналізований склад кримінального правопорушення, як було обґрунтовано в попередньому розділі роботи, теж передбачає ознаки, що характеризують наслідки. Водночас положення ч. 2 ст. 11 КК України ні прямо, ні опосередковано не виключають можливість малозначності необережних правопорушень. Як відзначають О. О. Дудоров та Є. О. Письменський, навіть досконале законодавство не здатне передати всю різноманітність виявів кримінального правопорушення того чи того виду та визначити точну межу між

всіма вчинюваними кримінальними правопорушення та діями, що є такими лише за формою, в жорстких рамках норм Особливої частини Кримінального кодексу [72, с. 38-43]. Стосується це, звісно, як умисних, так і необережних кримінальних правопорушень.

Ґрунтуючись на цьому, припускаємо можливість визнання малозначності втрати або зіпсування військового майна.

Умови визначення малозначності діяння визначені в низці рішень Верховного Суду України. Згідно з правовою позицією Верховного Суду, викладеної у судовому провадженні № 51-2142км20, визначення малозначності діяння вимагає встановлення сукупності трьох умов: формальної наявності у вчиненому усіх ознак, що у відповідній статті Особливої частини КК України характеризують конкретний склад кримінального правопорушення; діяння не становить типової для конкретного кримінального правопорушення суспільної небезпеки; діяння не повинно бути спрямоване на заподіяння істотної шкоди [158].

Розглянемо ці умови в контексті кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України. Формальна наявність усіх обов'язкових ознак складу кримінального правопорушення передбачає, зокрема, наявність порушення правил зберігання військового майна з боку особи, а також наслідків такого порушення у виді втрати військового майна чи його зіпсування. С. І. Маломуж наголошує на помилковості посилення на відсутність шкоди в тих випадках, коли вона була заподіяна, але відшкодована власникові, оскільки ці обставини знаходяться поза межами діяння [115]. Як показує аналіз судової практики, випадків, коли шкода, завдана втратою чи зіпсуванням військового майна була відшкодована ще до постановлення суддею вироку, чимало. У цьому випадку висновки автора видаються цілком слушними. Таку ж позицію підтримують і судді, адже не вдалося знайти жодного провадження, в межах якого обвинувачений був би виправданий.

Друга умова ґрунтується на понятті типового ступеня суспільної небезпечності, зміст якого дуже абстрактний. Лише суб'єкт правозастосування повинен прийняти рішення чи суспільна небезпечність конкретного діяння

знаходиться в межах типового ступеня такої небезпечності, врахованого у відповідній кримінально-правовій нормі. Як відзначає С. І. Маломуж, суб'єкти правозастосування, як правило, враховують розмір завданої шкоди, а так само характер, обстановку та тривалість діяння [115]. У контексті аналізованої статті, актуально вести мову лише про розмір шкоди. Характер діяння тут – завжди порушення певних правил; і не так важливо, які саме правила порушені, як важливо, які наслідки це спричинило. Обстановка порушення правил, мабуть, теж не знижує суспільної небезпечності такого порушення. Якщо обставини не давали особі можливості дотримуватися правил зберігання майна – відсутня вина; якщо дотримання певних правил створювало загрозу іншим об'єктам кримінально-правової охорони – можна вести мову про наявність обставин, що виключають кримінальну протиправність.

Варто врахувати, що у ст. 413 КК України не вказано розміру шкоди, заподіяння якої тягне кримінальну відповідальність. Натомість суміжний склад кримінального правопорушення – необережне знищення або пошкодження військового майна – передбачає шкоду у великих розмірах як обов'язкову ознаку.

Отже, діяння, передбачене ст. 413 КК України може, відповідати всім визначеним у ст. 11 КК України ознакам та всім усталеним у правозастосовній практиці умовам малозначності діяння. Відтак, за умови неістотності шкоди, завданої втратою чи зіпсуванням військового майна, таке діяння має визнаватися малозначним.

На жаль, поняття великого розміру в цьому випадку не визначене і залишається оцінним. Стосовно його змісту М. І. Хавронюк відзначає, що враховувати слід загальну та військову цінність майна і його унікальність [129, с. 1289]. Такий же підхід варто застосовувати і в контексті оцінки розміру шкоди під час визначення суспільної небезпечності втрати або зіпсування військового майна. У цьому контексті варто звернути увагу на те, що в багатьох обвинувальних вироках заподіяна шкода не відповідає таким критеріям. Наприклад, вироком Сарненського районного суду Рівненської області у кримінальному провадженні № 1-кп/572/235/20 особу було засуджено за фактом втрати спеціального засобу –

пістолета «ФОРТ 12Р», який був споряджений 12 травматичними патронами з еластичною кулею несмертельної дії загальною вартістю 684 гривні. І це при тому, що предмет кримінального правопорушення був повернутий військовій частині [48]. Сумнівно, чи така загальна вартість майна або ж його військова цінність чи унікальність говорять про типову для кримінального правопорушення суспільну небезпечність.

Розглядати третю із зазначених вище умов наявності малозначного діяння немає потреби, адже аналізоване кримінальне правопорушення, як доведено вище, є необережним.

Питання кваліфікація множинності кримінальних правопорушень у контексті втрати чи зіпсування військового майна охоплюють врахуванням сукупності, повторності та спеціального рецидиву кримінальних правопорушень. В разі вчинення особою кількох окремих кримінальних правопорушень, серед яких втрата військового майна, кожне з них, безумовно, повинно кваліфікуватися окремо. Як свідчить аналіз судової практики, втрата військового майна найчастіше поєднується із самовільним залишенням військової частини або місця служби (ст. 407 КК України).

У ст. 413 КК України немає кваліфікуючих ознак, які характеризували б повторність чи спеціальний рецидив. Відтак дані обставини не впливають на вибір норми в межах цієї статті. Усі факти вчинення втрати чи зіпсування військового майна, за які особу не було засуджено, з врахуванням правових позицій Верховного Суду [200], повинні кваліфікуватися як одне кримінальне правопорушення. Водночас при цьому такі обставини повинні визнаватися обставинами, які обтяжують покарання, за винятком випадків, коли суд наведе мотиви невизнання їх такими (ч. 2 ст. 67 КК України). Проте слід відзначити і те, що в разі розгляду окремих фактів вчинення кримінального правопорушення в межах різних кримінальних проваджень вчинене пізніше кримінальне правопорушення може вважатися повторним лише в разі постановлення обвинувального вироку за фактом вчиненого раніше кримінального правопорушення [157]. У судовій практиці є факти допущення помилки при врахування повторності кримінальних

правопорушень. У вироку в кримінальному провадженні 1-кп/405/74/20 (справа № 405/1911/20) описано два окремі факти втрати військового майна, водночас суд не констатує повторності кримінальних правопорушень, вказує на відсутність обставин, що обтяжують покарання, і при цьому не наводить аргументів на користь невизнання повторності обставиною, що обтяжує покарання [32].

3.2. Межі караності втрати військового майна

Питання визначання меж караності діянь охоплюються проблематикою більш широкого змісту – побудови санкцій кримінально-правових норм.

Як слушно відзначають А. А. Музика та О. П. Горох, від того наскільки правильно визначені межі караності, багато в чому залежить ефективність санкції [122, с. 91].

У науковій літературі щодо конструювання санкцій кримінально-правових норм є чималі напрацювання. Вказані напрацювання й будуть використані під час аналізу караності втрати чи зіпсування військового майна.

Насамперед, відзначимо, що в наукових джерелах мова йде про принципи побудови санкцій, а також про правила побудови санкцій. Хоч їх і часто ототожнюють, варто погодитись із О. О. Книженко щодо необхідності їхнього розмежування [88, с. 176].

Визначаючи принципи побудови санкцій, Т. А. Денисова пише, що санкції потрібно конструювати з дотриманням принципів законності, справедливості, рівності осіб перед законом, гуманізму, диференціації кримінальної відповідальності [68, с. 140]. Водночас такому підходу опонує О. О. Книженко, аргументуючи тим, що вказані принципи є принципами кримінального права, а відтак не можуть бути принципами конструювання санкцій, що, за логікою, є принципами інституційного рівня [88, с. 178].

На думку М. Корабель, санкція повинна відповідати суспільній небезпечності правопорушення; забезпечувати визначені законом можливості

індивідуалізувати покарання; бути узгодженою із санкціями, передбаченими за подібні кримінальні правопорушення; будуватися із врахуванням принципів законності, доцільності, обґрунтованості, рівності всіх перед законом, невідворотності кримінальної відповідальності, справедливості та гуманізму, індивідуалізації покарання, економії кримінальної репресії [95]. Таким чином, авторка ставить принципи побудови санкцій та принципи кримінального права в один ряд, що не зовсім правильно з погляду діалектичної логіки. Цілком слушним є висновок А. М. Колодія, який відзначає, про таку особливість принципів права як утворення чіткої системи, що, зокрема, включає галузеві принципи та принципи інститутів права, а також субординацію в межах такої системи [92, с. 31-32].

Посилаючись на сказане, правильно виходити із позиції про наявність трьох рівнів вимог щодо побудови санкцій. На найвищому рівні цей процес має ґрунтуватися на принципах кримінального права. Водночас повинні бути дотримані принципи побудови санкцій, що ґрунтуються на таких кримінально правових принципах і є їхньою конкретизацією саме для процесу конструювання санкцій. І, нарешті, санкції мають конструюватися на основі конкретних правил, які дозволять забезпечити дотримання зазначених вище принципів.

Загалом, за результатами різних наукових досліджень, побудова санкцій має відповідати таким принципам кримінального права, як: законність [68, с. 140; 88, с. 189; 95; 152, с. 383-386; 232], справедливість [68, с. 140; 88, с. 189; 95; 152, с. 387; 232], правова визначеність [152, с. 387], рівність перед законом [68, с. 140; 88, с. 189; 95; 152, с. 393-395; 232], гуманізм [68, с. 140; 88, с. 189; 95; 152, с. 405; 232], пропорційність [152, с. 396], особиста відповідальність [88, с. 189], диференціація кримінальної відповідальності [68, с. 140; 232], індивідуалізації кримінальної відповідальності та покарання [88, с. 189; 95; 152, с. 387], економії кримінальної репресії [95].

За висновками О. О. Книженко, принцип законності зобов'язує законодавця передбачати лише закріплені в законі види покарання та визначати вид і розмір покарання, який буде домірним вчиненому діянню [88, с. 136]. Першому

положенню санкції ст. 413 КК України цілком відповідають. Відповідність другому вимагає додаткового вивчення.

Принцип справедливості Ю. В. Філей розглядає через адекватність санкцій характеру і ступеня суспільної небезпеки, та їх погодженість одна із одною [232]. О. О. Книженко додає сюди забезпечення санкцією індивідуалізації відповідальності [88, с. 151].

Принцип правової визначеності, за Ю. А. Пономаренком, полягає в наданні особі можливість заздалегідь знати, якою є караність конкретного кримінального правопорушення [152, с. 387].

Рівність перед законом, за висновками О. О. Книженко, забезпечується встановленням таких санкцій, які визначають підстави та умови застосування заходів впливу, незалежно від статі, раси, національності, матеріального чи соціального стану тощо [88, с. 141]. Водночас авторка підтримує позицію, що під час призначення покарання можливе врахування статевої чи соціальної приналежності особи [88, с. 140]. Таким чином, зокрема, можна обґрунтувати, чому в разі вчинення тих або тих діянь, для військовослужбовців передбачена більш сувора відповідальність.

Дотримання принципу гуманізму при конструюванні санкцій, на думку авторки, полягає в перегляді доцільності існування певних видів покарань з урахуванням розвитку суспільства [88, с. 145].

Принцип пропорційності, за висновками С. П. Погребняка, полягає в тому, щоб цілі обмежень були істотними, а засоби їх досягнення – обґрунтованими, а також мінімально обтяжливими для осіб, щодо яких ці обмеження застосовуються [150]. У частині побудови кримінально-правових санкцій, на думку Ю. А. Пономаренка, основний зміст цього принципу – домірність встановленої караності меті покарання для того, щоб засуджена особа зазнала такий обсяг кари, який позитивно змінить її поведінку, а також передбачення альтернативних кримінально-правових засобів та диференціювання розмірів передбаченого покарання [152, с. 398-399]. Це положення автор вважає і одним із аспектів принципу гуманізму [152, с. 410].

Принцип особистої відповідальності пропонується О. О. Книженко, і авторка тлумачить його через положення, що заходи кримінально-правового впливу застосовуються лише щодо осіб, які вчинили суспільно небезпечне протиправне діяння [88, с. 191].

Автори, які у проаналізованих працях виділяли принцип диференціації відповідальності при побудові санкцій, не конкретизують його змісту. За висновками Н. А. Антонюк, диференціація кримінальної відповідальності, зокрема, передбачає закріплення в законодавстві різних типових форм обмежувального впливу на особу, які відповідали б характеру і ступеню суспільної небезпечності вчиненого діяння, а також ступеню суспільної небезпечності особи винного [2]. Звідси можна припустити, що дотримання даного принципу вимагає передбачення різної суворості санкцій за кримінальні правопорушення різного ступеня суспільної небезпечності, зокрема правопорушення одного виду (з основним, кваліфікованим, особливо кваліфікованим складом), і з цим можна погодитися.

Як відзначила Т. А. Денисова, принцип індивідуалізації кримінальної відповідальності покликаний подолати внутрішню суперечність санкції, породжену тим, що наскільки вдало вона б не була побудована, має абстрактний характер і через це поширюється на всіх, проте застосовується до конкретної особи зі своїми соціально-психологічними особливостями [68, с. 140]. Слушним є те, що межі санкції мають дозволяти обирати до конкретної особи достатній захід впливу [88, с. 162].

За висновками О. О. Бахуринської, дотримання принципу економії кримінальної репресії під час пеналізації діянь полягає в забезпеченні відповідності ступеня суспільної небезпечності діяння суворості передбаченого покарання [3].

В цілому вказані принципи кримінального права дають загальне уявлення про якість побудованих санкцій та дають можливість не допустити відвертих помилок при їх побудові. Загалом, санкції ст. 413 КК України не містять відвертих порушень вказаних принципів. Додаткового вивчення потребують питання дотримання окремих аспектів принципів законності, справедливості,

пропорційності, індивідуалізації кримінальної відповідальності та покарання, економії кримінальної репресії. Більш ґрунтовний підхід вимагає конкретизації відповідних вимог. Як уже відзначалося, окремі науковці ведуть мову про власне принципи побудови санкцій».

Н. А. Орловська пише про «аспекти, що мають стояти в основі підходу до побудови санкцій. По суті, говориться якраз про такі принципи. На її думку, санкції мають відповідати ступеню суспільної небезпеки забороненого конкретною нормою діяння і характеристиці особистості винного; між покаранням та санкцією має існувати «щільний» зв'язок (що авторка роз'яснює через тезу, що перелік видів покарань у санкції не може бути випадковим, а має ґрунтуватися на відповідності санкції характеру і ступеня суспільної небезпеки діяння, характеристиці особи, що його вчинила, готовності з боку суспільства сприймати санкцію як справедливу, можливості держави реалізовувати передбачені види покарання [139, с. 283-289]. О. О. Книженко відносить до принципів побудови санкцій їхню доцільність, узгодженість та домірність [88, с. 187]. Як уже відзначалося вище, М. Корабель до таких принципів відносить відповідність суспільній небезпечності правопорушення, забезпечення визначених законом можливості індивідуалізації покарання, узгодженість із санкціями за подібні кримінальні правопорушення [95].

Загалом, науковці ведуть мову про одні і ті ж вимоги: відповідність типовій тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, узгодженість санкцій між собою, можливість та доцільність реалізації передбачених покарань.

Чи не найскладнішою в реалізації є перша вимога. Кримінально-правова наука сьогодні ще не виробила чіткого мірила тяжкості (суспільної небезпечності) вчиненого кримінального правопорушення, і, швидше за все, такого ми не одержимо і в найближчому майбутньому. ІІІ. Самедова пише, що при побудові санкції законодавець має враховувати характер і ступінь суспільної небезпечності діяння, форму вини, обов'язкові елементи складу кримінального правопорушення. При цьому, на думку авторки, визначальною є соціальна цінність об'єкта посягання, яка виражається в характері суспільної небезпечності діяння. Також, на

її думку, на вид і розмір покарання суттєво впливають характер діяння, спосіб його вчинення, характер та тяжкість наслідків [207].

Такі висновки є цілком слушними. Водночас, за висновками Ю. А. Пономаренка, станом на 2021 рік, більшість санкцій Особливої частини КК України є унікальними, трапляються лише один раз і не повторюються більше. Варто погодитися з автором, що таку кількість ступенів суспільної небезпечності кримінальних правопорушень розрізнити не можливо [154]. У контексті цього заслуговує уваги підхід, застосований розробниками проєкту нового Кримінального кодексу України, де кожному ступеню тяжкості злочину передбачається типова санкція [94]. Водночас і тут питання визначення типової тяжкості кримінального правопорушення не зникає.

Відтак розглянемо правила, які допоможуть забезпечити максимально можливу відповідність санкції типовій тяжкості кримінального правопорушення.

Найнижчим рівнем загальних вимог щодо побудови санкцій є власне конкретні правила, які у тій чи тій формі дозволяють обґрунтовано конструювати санкції статей Особливої частини КК України. Такі правила системно або ж частково пропонується в низці наукових досліджень як у формі конкретних положень, яких слід дотримуватись, так і у вигляді визначення помилок, допущених у процесі побудови чинних санкцій. Узагальнивши дані правила згрупуємо їх за критерієм забезпечення кожного із виокремлених вище принципів побудови кримінально правових санкцій.

Пропонуються такі правила, які мають забезпечити відповідність санкції типовій тяжкості вчиненого кримінального правопорушення.

1. Що вищий ступінь суспільної небезпечності кримінального правопорушення, то суворішим має бути покарання за його вчинення [153; 223]. Зрозуміло, що об'єктивного мірила ступеня суспільної небезпечності не існує. Вочевидь, слід враховувати оцінку тяжкості таких діянь з боку суспільства. Однак ототожнювати таку оцінку із типовою оцінкою пересічних громадян, теж мабуть, не варто. Як влучно відзначила Н. А. Орловська, беззастережне врахування законодавчої оцінки суспільній думці ризикує порушити принцип суб'єктивного

ставлення у вину [139]. Відтак застосування соціологічних методів для оцінки ступеня суспільної небезпечності діяння не дасть однозначного результату.

Водночас у літературі відзначається, що велике значення при побудові санкцій має практика призначення судами покарань за кримінальні правопорушення відповідного виду, а поширеність діянь, що забезпечують широку судову практику, дає змогу максимально оптимізувати санкцію [207]. Дані аналізу призначеного судами покарання вказують на певні закономірності.

Результати аналізу призначеного покарання за ч. 2 ст. 413 КК України показують, що суди найчастіше призначали покарання, що безальтернативно вказане у санкції – позбавлення волі на певний строк (у 24 випадках із 37, або 65 %). При цьому в 13 (або 54 %) випадках покарання було призначене на рівні мінімальної межі цього виду покарання, визначеної ст. 63 КК України – одного року (у ч. 2 ст. 413 КК України мінімальна межа не визначена, а відтак може встановлюватися на підставі загальних положень). Одним вироком (4 %) таке покарання встановлено на строк одного року та шести місяців. У 6 вироків (25 %) строк позбавлення волі визначено в два роки. Ще чотирма вироків (17 %) призначено максимальний розмір позбавлення волі – три роки. Водночас слід відзначити, що у 23 із 24 вказаних випадків засуджені звільнялися від відбування призначеного судом покарання. Двічі мова йшла про звільнення від відбування покарання у зв'язку із амністією, і 21 раз – про звільнення від відбування покарання з випробуванням. В останньому випадку здебільшого встановлювалася мінімальна тривалість іспитового строку – 1 рік (у дев'ятнадцяти вироків), у двох інших цей строк становив 2 роки.

Сімома вироків засудженим призначене покарання у виді службового обмеження для військовослужбовців. При цьому в шести випадках строк становив 1 рік, а розмір відрахування з грошового забезпечення в дохід держави – 10 %; в одному – 6 місяців із таким же розміром відрахування та ще одному – максимальний строк тривалістю 2 роки та відрахування у розмірі 15 % грошового забезпечення.

У трьох вироках призначене покарання у виді штрафу (двічі по 1000 нмдг та одного разу 300 нмдг). І так само у трьох вироках призначено арешт (двічі тривалістю 2 місяці і один раз тривалістю 5 місяців).

Таким чином, у 35 % судових рішень у кримінальних провадженнях за ч. 2 ст. 413 КК України призначено покарання нижче мінімального, визначеного санкцією статті. Ще у 62 % випадків покарання призначалося хоч і в межах санкції, водночас особи звільнялися від його відбування. У тому єдиному випадку, коли засуджений мав реально відбувати покарання, призначене в межах санкції, мова йшла про сукупність кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України та інших тяжких та особливо тяжких злочинів [41].

У випадку засудження осіб за ч. 3 ст. 413 КК України (мова йде про кримінальні правопорушення, вчинені починаючи із 24 лютого 2022 року) ситуація ще інша. Найчастіше суди призначали службові обмеження для військовослужбовців (у 32 випадках із 91, або у 35 % проаналізованих вироків). При цьому найчастіше визначалася максимальна тривалість цього виду покарання (2 роки) і максимальний розмір відрахувань (20 %) з дозволених ст. 58 КК України – у 18 вироках. Ще в чотирьох рішеннях такий же строк покарання поєднувався з мінімально можливим відрахуванням з грошового забезпечення засудженого (10 %), у десяти вироках такий вид покарання було призначено на строк одного року, із них у п'яти рішеннях було визначено відрахування із грошового забезпечення у розмірі 10 %, у чотирьох – 20 %, та ще одному – в розмірі 15 %.

Варто згадати, що ст. 58 КК України прямо передбачає можливість призначення замість позбавлення волі на строк не більше двох років службових обмежень для військовослужбовців на такий самий строк. Водночас слід брати до уваги, що 2 роки позбавлення волі – це мінімальний строк цього покарання відповідно до санкції ч. 3 ст. 413 КК України. Тому виходить, що в десяти вироках, навіть з урахуванням вищезгаданих положень ст. 58 КК України, суди призначили покарання нижче за нижчу межу, встановлену у санкції.

Друге за поширеністю призначення покарання – штраф (25 вироків, або 28 %). Амплітуда визначеного розміру цього покарання досить широка.

Найменший розмір штрафу – 30 нмдг (1 вирок). Тричі суди призначала 600 нмдг, один раз – 700 нмдг, шість разів – 1000 нмдг, двічі – по 1400 та 1765 нмдг, одного разу – 180 нмдг, п'ять разів по 2000 нмдг, один раз – 2360 нмдг і тричі по 3000 нмдг. У будь-якому разі мова йде про розмір штрафу, характерних для кримінального проступку, а не нетяжкого злочину.

Покарання у виді позбавлення волі на певний строк було призначене 24 рази (26 %), 17 — разів на строк 2 роки і 7 разів — на строк 3 роки. Попри те, що строк призначеного покарання завжди був нижчим, від середнього значення санкції, а переважно – нарівні з мінімальною межею санкції, у всіх цих випадках особи звільнялися від його відбування з випробуванням. При цьому, найчастіше, встановлювався мінімальний іспитовий строк – 1 рік. Лише по три випадки припадає на визначення іспитового строку тривалістю 1 рік і 6 місяців та два роки.

У десяти випадках (11 %) суди призначали арешт, який засуджені мали реально відбувати на гауптвахті. У восьми з них строк арешту становив 2 місяці, ще по одному – один місяць та 6 місяців.

Отже, призначаючи покарання особам, визнаним винними у ч. 3 ст. 413 КК України, суди застосовували ще м'якші підходи порівняно з провадженнями за другою частиною цієї статті. 74 % вироків встановлювали менш суворі покарання, ніж передбачені санкцією частини статті.

Відтак результат аналізу призначеного судами покарання ставить під сумнів відповідність санкції реальному ступеню суспільної небезпечності (тяжкості) аналізованих кримінальних правопорушень.

Можна припустити, що суди взагалі не призначали б позбавлення волі, якби не було можливості надалі звільнити особу від відбування цього виду покарання. А це ставить під сумнів доцільність передбачення цього виду покарання в санкціях ст. 413 КК України. Як відзначає Я. О. Лантінов, позбавлення волі слід передбачати в тому разі, якщо кримінальне правопорушення є насильницьким або ж значна частина засуджених – стійкі злочинці [112]. Так само Ш. Самедова пише, що санкція за насильницькі кримінальні правопорушення має передбачати позбавлення волі, а за корисливі – покарання майнового характеру [207]. Хоч

аналізоване кримінальне правопорушення і не є корисливим, його наслідки мають майновий характер, а відтак, у першу чергу теж слід розглядати покарання майнового характеру.

2. За загальним правилом, слід передбачати альтернативні основні покарання [81] та відносно визначені санкції [139]. Це правило напрямку безпосередньо із забезпеченням можливостей для індивідуалізації покарання. Санкції ст. 413 КК України є відносно визначені. У контексті альтернативних покарань варто звернути увагу на ч. ч. 2, 3 ст. 413 КК України, які передбачають лише позбавлення волі на певний строк — до трьох років та від двох до п'яти років відповідно. У літературі відзначається, що безальтернативну санкцію слід використовувати лише тоді, коли адекватним ступеню тяжкості кримінального правопорушення буде лише позбавлення волі на певний строк [117, с. 165-166]. Якщо виходити із положень ч. 1 ст. 72 КК України, то в межах суворості чинної санкції ч. 2 ст. 413 КК України перебуває пробаційний нагляд (від двох до п'яти років) (за висновками Т. І. Нікіфорової, цей новий вид покарання, за умови дотримання певних умов при його призначенні, може бути ефективним [131]), обмеження волі (від двох до п'яти років), два роки службового обмеження для військовослужбовців, тримання в дисциплінарному батальйоні для військовослужбовців. Так само в межах суворості чинної санкції ч. 3 ст. 413 КК України перебуває: два роки тримання у дисциплінарному батальйоні для військовослужбовців та обмеження волі на строк від чотирьох до п'яти років. Окрім того, посилаючись на ст. ст. 12, 53 КК України, суворість позбавлення волі на певний строк порівняна із суворістю штрафу, який, за загальним правилом, може встановлюватися за нетяжкий злочин у діапазоні від трьох до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. У науковій літературі навіть висловлювалася пропозиція максимально використовувати штраф як альтернативний вид основного покарання [112]. Отже, система покарань, передбачена КК України, дає достатні можливості для передбачення в санкції аналізованої норми альтернативних покарань, навіть якщо виходити із втіленої

законодавцем у статті 413 КК України оцінки ступеня тяжкості кримінального правопорушення.

Порушувалося в науковій літературі й питання кількості альтернативних видів основного покарання у санкції. Я. О. Лантінов пише, що це має бути не менше два види основного покарання [112]. Я. М. Нитка та М. В. Сийплові висловлюються про недоцільність поєднання в санкції багатьох видів основного покарання [209]. На думку Н. А. Орловської, санкція не повинна містити більше трьох видів основного покарання, подібних за ступенем суворості. Водночас, за її словами, така кількість залежить від ступеня тяжкості кримінального правопорушення і зі збільшенням тяжкості зростає ймовірність використання безальтернативної санкції [140, с. 30]. Проте навіть кримінальне правопорушення, передбачене ч. 3 ст. 413 КК України, є нетяжким, тому це положення точно не може стосуватися аналізованої норми.

3. Недоцільно поєднувати в санкції покарання, які дуже різняться за своєю суворістю [153]. З цим правилом цілком можна погодитися. Альтернативні покарання передбаченні лише у ч. 1 ст. 413 КК України. Мова йде про арешт, тримання в дисциплінарному батальйоні та позбавлення волі на строк до двох років. Усі ці покарання полягають у триманні засудженого в установах закритого типу. Відтак на суворість покарання в основному впливає лише строк. Строк арешту, звісно, менший, але ж і суворість покарання санкції має бути в певному діапазоні, щоб покарання відповідало різним типовим виявам відповідного кримінального правопорушення. Відтак можна констатувати, що в ч. 1 ст. 413 КК України поєднані покарання з подібною суворістю.

4. Не слід допускати великого розриву між мінімальним і максимальним розмірами покарання [153; 209]. Визначення меж покарання, які дозволяють суду застосувати його найбільш ефективно в конкретному випадку, завжди пов'язане із проблемою встановлення допустимих меж суддівського розсуду [223, с. 588-591].

Д. Калмиков вважає, що, з одного боку, межі санкції повинні давати можливість призначити справедливе, гуманне, індивідуальне покарання, яке буде достатнім для покарання, виправлення засудженого та запобігання вчиненню ним

чи іншими особами нових кримінальних правопорушень, а з іншого – межі караності, визначені в санкції, не можуть стати причиною суддівського свавілля [81]. За його висновками, розрив між мінімумом і максимумом санкції повинен залежати від ступеня формалізованості диспозиції і варіюватися за допомогою кількості видів покарань, встановлених у санкції, та їхніми розмірами [81]. У свою чергу, Ю. А. Пономаренко вважає, що діапазон між мінімумом і максимумом покарання повинен залежати від ступеня тяжкості кримінального правопорушення: у випадку більш тяжких злочинів такий діапазон має бути ширшим, а щодо менш тяжких і кримінальних проступків – вужчий [154].

ІІІ. Самедова виступає за встановлення більш вузьких меж санкцій і обмеження суддівського розсуду, зокрема вважає неможливим досягнення такого рівня суддівського корпусу, який забезпечував призначення адекватного покарання за умови широких меж санкції в сучасних реаліях [207]. На думку Ю. В. Філея, не є оптимальними ні санкції з вузькими, ні санкції із широкими межами. Водночас, на його думку, що такі межі є ширшими, то ширшими є можливості для реалізації принципів гуманізму та індивідуалізації покарання [232]. Т. А. Денисова запропонувала «розводити» мінімальний та максимальний розмір покарання приблизно в 1,2 раза від медіани (середнього розміру покарання) [68, с. 151]. Як бачимо, в науці немає єдиного бачення того, яким має бути розрив між найменш суворим та найбільш суворим покаранням у санкції. Водночас слід погодитися з тим, що межі санкції повинні забезпечувати можливість індивідуалізації покарання і цим забезпечити його справедливості. Межі санкцій ч. ч. 2, 3 ст. 413 КК України однозначно не можна вважати надто широкими. Санкція ж частини 1 цієї статті більш широка, адже дозволяє призначити і один місяць арешту, і 2 роки тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, і 2 роки позбавлення волі. Однак, зважаючи на зроблені вище висновки, переглянути слід, насамперед, максимальну межу цієї санкції.

5. Специфіка виду кримінального правопорушення може відображатися в додаткових покараннях [140, с. 30]. Додаткові покарання в санкціях норм про кримінальні правопорушення із меншим ступенем тяжкості повинні

встановлюватися як факультативні, а в санкціях норм про більш тяжкі кримінальні правопорушення – додаткові покарання мають бути обов’язковими [140, с. 30]. Ст. 413 КК України не передбачає додаткових покарань. Водночас суд, за потреби, відповідно до ч. 2 ст. 55 КК України, може призначити позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від одного до трьох років. Можливість призначення інших покарань, враховуючи чинну систему покарань, не вбачається.

Правила, що мають забезпечити узгодженість санкцій між собою.

1. Подібним за характером і ступенем суспільної небезпечності кримінальним правопорушенням мають відповідати однакові санкції [81; 153; 209]. На жаль, КК України не передбачає норм про відповідальність за втрату чи зіпсування певного майна внаслідок порушення тих або тих правил. Переконані, що найбільш подібним за характером і ступенем суспільної небезпеки є необережне знищення або пошкодження військового майна (ст. 412 КК України), при чому для порівняння слід брати лише ч. 1 ст. 412 КК України, адже друга частина цієї статті передбачає наслідки, які не охоплюються ст. 413 КК України. Отже, за таке кримінальне правопорушення передбачено штраф до 50 нмдг, службові обмеження для військовослужбовців та тримання в дисциплінарному батальйоні на строк до одного року. Навіть порівняно із ч. 1 ст. 413 КК України, така санкція є значно м’якшою. Відтак не можна говорити про узгодженість із санкціями за подібні кримінальні правопорушення.

2. Покарання, що відповідає кваліфікованому складу кримінального правопорушення, має бути суворішим, ніж покарання за кримінальне правопорушення з основним складом [153; 209]. Ю. А. Ткачук пише, що немає бути можливості призначити за тяжчий вид кримінального правопорушення такого ж чи м’якшого покарання як за менш тяжке кримінальне правопорушення [223]. За висновком Ш. Самедової, в протилежному випадку диференціація кримінальної відповідальності не виконує функції загального попередження злочинності [207]. Такої ж позиції дотримуються й багато інших правників [61; 145, с. 182; 154]. Є навіть думка, що мінімальний розмір санкції, яка відповідає кваліфікованому

складу кримінального правопорушення, має бути вищим за максимальний розмір санкції, що відповідає основному складу [243].

Звісно ж, такого підходу у ст. 413 КК України не дотримано. Водночас його дотримання тут і не вбачається можливим. Якщо взяти за основу ч. 1 ст. 413 КК України, то санкція другої частини мала б передбачати від двох до трьох років позбавлення волі, а санкція третьої частини – від трьох до п'яти. Проте такі межі санкцій є надто вузькими і в силу цього не зможуть забезпечити індивідуалізації покарання. Окрім цього, одержані вище результати свідчать про те, що зростання тяжкості діяння у зв'язку з наявністю кваліфікуючих ознак оцінюється як невелике, а регламентація цих ознак є більше як інструмент забезпечення системного підходу до диференціації кримінальної відповідальності, а також запобігання відповідним порушенням під час особливого періоду, воєнного стану чи в бойовій обстановці. Водночас варто відзначити, що стосовно зіставлення санкцій, які відповідають основному і кваліфікованому складам кримінальних правопорушень, є й інша думка. Так О. З. Мармура, дійшов до висновку, що санкції, які відповідають основному та кваліфікованому складу кримінального правопорушення, можуть частково збігатися. Такий висновок автор обґрунтовує з позиції, що чи основний, чи кваліфікований склади кримінальних правопорушень позначають не конкретну величину суспільної небезпечності, а певний діапазон такої небезпечності. При цьому автор констатує, що збільшуватися мають як мінімальна, так і максимальна межі санкції. [117, с. 167]. Такий підхід лише дозволить обґрунтувати наявні санкції ч. ч. 2, 3 ст. 413 КК України, але й дасть можливість аргументовано передбачити в них більш м'які покарання, потребу в чому показують продемонстровані вище результати аналізу судової практики та дотримання інших розглянутих правил побудови санкцій.

3. Санкція спеціальної норми повинна бути більш суворою за санкцію загальної норми [209]. Водночас дослідженням у межах попереднього підрозділу встановлено, що норма, регламентована у ст. 413 КК України, не є ні загальною, ні спеціальною стосовно інших норм, а відтак ми не можемо перевірити відповідність санкції названому правилу.

Правила, що забезпечують можливість та доцільність реалізації передбачених покарань.

1. У санкціях статей Особливої частини можуть передбачатися лише такі види покарань, які містяться в системі покарань [153].

2. В альтернативних санкціях окремі види основних покарань мають розміщуватися в тому порядку, в якому вони розташовані в системі покарань [153; 112].

3. Розміри покарань у санкціях не можуть виходити за межі, встановлені у Загальній частині КК України [153].

Такі вимоги у контексті ст. 413 КК України повністю витримані.

4. Встановлення в санкціях окремих видів покарань повинно узгоджуватися з правилами, визначеними для цього виду покарання у статтях Загальної частини [153; 112]. Очевидних порушень цього правила нема. Водночас дискусійним залишається питання доцільності вказівки у статтях Особливої частини на мінімальні розміри покарання, якщо такі збігаються із мінімальними розмірами для цього виду покарання, визначеними у Загальній частині КК України. Стосується це, зокрема, положення про передбачення у ч. 1 ст. 413 КК України таких покарань, як: арешт (вказано «арештом на строк до шести місяців») та тримання в дисциплінарному батальйоні (вказано «триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до двох років»). Ю. О. Ткачук щодо цього пише, що санкції повинні будуватися із вказівкою як на верхні, так і на нижні межі покарання [223]. Протилежної думки – О. П. Горох. Автор вважає, що зазначення у статті Особливої частини нижньої межі покарання, яка рівна мініальному строку чи розміру цього покарання, передбаченому в Загальній частині, недоцільне [64]. Ю. В. Філей також пропонує не повторювати у санкціях правил, визначених Загальною частиною [232]. За висновками О. Р. Дашковської, системність законодавства передбачає наявність координаційних зв'язків між нормативними приписами, що виражають, зокрема, узгодженість елементів та їх взаємодію по горизонталі [67]. З іншого боку, ми знаємо, що текст нормативно-правового акта має бути максимально стислим, але водночас зрозумілим, чітким та не викликати сумнівів під час тлумачення.

Враховуючи це, схилиємося до думки не лише про недоцільність вказувати мінімальний розмір покарання в описаних вище випадках, але й відмовитися від вказівки у статтях особливої частини на максимальні розміри, якщо вони рівні максимальним розмірам, визначеним для конкретного покарання у Загальній частині. Така ситуація, зокрема, має місце в санкції ч. 1 ст. 413 КК України (вказівка на покарання у виді арешту та тримання в дисциплінарному батальйоні).

5. При пеналізації мають враховуватися обмеження на призначення окремих видів покарань певним категоріям осіб [153; 209]. Відповідно до положень Загальної частини КК України, з-поміж основних покарань військовослужбовцям не може бути призначено лише виправні роботи. Громадські роботи та обмеження волі не можуть призначатися військовослужбовцям строкової служби, але можуть бути призначені всім іншим категоріям військовослужбовців, а відтак їх використання в санкції (в разі зміни санкції) у поєднанні з іншими альтернативними видами покарань, не виключається. У разі зміни санкцій аналізованої норми слід також враховувати, що на момент постановлення вироку особа може не перебувати на військовій службі. Відтак санкція повинна передбачати як покарання, що застосовуються до військовослужбовців, так і види покарань, що можуть бути застосовані до будь-яких осіб.

Грунтуючись на проведеному аналізі відповідності санкцій ст. 413 КК України розробленим доктриною правилам побудови кримінально-правових санкцій пропонуємо такі напрямки удосконалення караності втрати або зіпсування військового майна:

1) пом'якшити караність відповідного кримінального правопорушення в цілому, зокрема:

- у першій частині зменшити верхню межу тримання в дисциплінарному батальйоні до одного року, а замість позбавлення волі на строк до двох років використати обмеження волі (буде корисним в разі, якщо на момент прийняття рішення особа не перебуватиме на військовій службі);

- максимальний строк позбавлення волі в другій частині зменшити до двох років;

- мінімальний строк позбавлення волі у частині третій зменшити до одного року, а максимальний – до трьох;

2) передбачити більше альтернативних покарань, зокрема:

- в усіх частинах ст. 413 КК України передбачити покарання у виді штрафу, диференціювавши його розмір у зв'язку із наявністю кваліфікуючих ознак (наприклад, від 1000 до 2000 нмдг, від 2000 до 5000 нмдг та від 5000 до 10000 нмдг);

- у частині першій додатково передбачити службові обмеження для військовослужбовців;

- у частині другій додатково передбачити арешт від трьох місяців і тримання в дисциплінарному батальйоні як альтернативні покарання;

- у частині третій додатково передбачити арешт на строк шість місяців, тримання в дисциплінарному батальйоні на строк від одного року.

Висновки до розділу 3

У межах вивчення актуальності проблематики кваліфікації втрати або зіпсування військового майна, окрім питань встановлення відповідності ознак вчиненого діяння ознакам складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, встановлено доцільність дослідження розмежування цього кримінального правопорушення із суміжними кримінальними та адміністративними правопорушеннями, правової оцінки множинності кримінальних правопорушень під час вчинення відповідного діяння, а також питання встановлення малозначності діянь, що охоплюються ст. 413 КК України.

Вивченням доктрини, а також моделюванням можливих ситуацій встановлено доцільність дослідження проблем зіставлення (розмежування чи встановлення множинності) кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України та кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 191, 410 – 412, 414 – 417, 422, 425, 426 КК України і так само адміністративних правопорушень, передбачених ст. ст. 172¹², 172¹⁵, 172¹⁶ КУпАП.

Відмежування діянь, що охоплюються ст. 410 КК України, слід здійснювати із врахуванням того, що майно тут, на відміну від діянь, передбачених ст. 413 КК України, навпаки переходить у володіння особи: із законного в незаконне володіння в разі привласнення та із володіння інших осіб у незаконне володіння винного у випадках інших форм незаконного заволодіння військовим майном. Найбільш подібним до діянь, що охоплюються ст. 413 КК України, є розтрата ввіреного або такого, що перебуває у віданні військового майна. Однак такі діяння не охоплюється ст. 410 КК України і за наявності підстав можуть кваліфікуватися за ст. 191 КК України. Особливої актуальності проблема розмежування таких діянь набуває в разі свідомого порушення особою правил зберігання військового майна. При цьому, слід враховуючи зміст вини, якщо особа, порушуючи правила зберігання військового майна, лише абстрактно (не конкретно) передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння і при цьому щиро сподівалася, що, зважаючи на конкретні фактори, вони не настануть, має місце втрата військового майна (ст. 413 КК України). Якщо ж, порушуючи правила зберігання ввіреного для службового використання військового майна, винний передає його іншим особам, використовує чи споживає сам і при цьому передбачає втрату цього майна й не розраховує на конкретні фактори, які мали б запобігти цьому, дії винного мають кваліфікуватися за ст. 191 КК України.

Втрата військового майна, з одного боку, та умисне знищення чи пошкодження майна (ст. 411 КК України) і необережне знищення чи пошкодження військового майна (ст. 412 КК України та ст. 172¹² КУпАП) — з іншого, характеризуються низкою як спільних, так і відмінних ознак. Встановлено, що збігатися можуть предмет, суспільно небезпечне діяння та суспільно небезпечні наслідки, суб'єкт складу кримінального правопорушення. Водночас склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 411 КК України передбачає умисну форму вини, а відтак відмежування відповідного кримінального правопорушення від втрати або зіпсування військового майна лежить у площині відмежування кримінально протиправної самовпевненості від непрямого умислу. У свою чергу склади правопорушень, передбачені ст. 412 КК України та ст. 172¹²

КУпАП, теж характеризуються необережною формою вини, зміст якої, як встановлено, так само може збігатися зі змістом вини у складі кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України. При цьому обґрунтовано, що зіставлення зазначених норм не підпадає під жоден із видів конкуренції норм, розроблених доктриною. Відтак має місце колізія правових норм, подолання якої із застосуванням правових принципів виключило б застосування ст. 413 КК України. Усунення такої колізії вимагає внесення змін до законодавства. Для цього пропонується використати у ст. 412 КК України та ст. 172¹² КУпАП конструкцію «... за відсутності ознак кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України».

Встановлено, що кваліфікація за сукупністю кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 413 та 414 КК України, в разі порушення правил зберігання зброї, боєприпасів, іншого ввіреного для службового використання військового майна, яке призвело до втрати чи зіпсування майна та спричинило середньої тяжкості або тяжкі тілесні ушкодження чи загибель потерпілого порушуватиме принцип «non bis in idem». Водночас вказані норми не утворюють і конкуренції норм, адже регламентують різні наслідки. Вирішення проблеми кваліфікації в описаному випадку вбачаємо в доповненні диспозиції ч. 1 ст. 414 КК України вказівкою на заподіяння великої майнової шкоди як альтернативного наслідку (разом із доповненням нею ст. 413 КК України). Такою ж вказівкою слід доповнити й ст. 415 КК України.

Обґрунтовано, що розмежування втрати військового майна (ст. 413 КК України від кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 415 – 417 КК України (які передбачають відповідальність, зокрема, й за порушення правил експлуатації машин, повітряних та морських суден)), слід здійснювати за безпосереднім об'єктом, яким, як встановлено, є суспільні відносини щодо безпечної експлуатації машин чи суден за їхнім безпосереднім призначенням. Відтак усі випадки зіпсування чи втрати ввірених для службового користування машин або суден внаслідок їх використання, пов'язаного із безпосереднім призначенням, повинно кваліфікуватися за ст. 415 – 417 КК України. Натомість

зіпсування вказаних предметів внаслідок порушення правил їх зберігання слід кваліфікувати за ст. 413 КК України.

Встановлено, що в разі втрати предметів, відомості про які становлять державну таємницю та які є військовим майном, допущеної особою, якій вони були ввірені для службового користування, має місце конкуренція норм, передбачених ст. 413 та ч. 2 ст. 422 КК України. Мова тут йде про конкуренцію загальної і спеціальної норм, де спеціальною є друга норма. Відтак в описаній ситуації діяння завжди повинно кваліфікуватися за ст. 422 КК України.

Розмежувальною ознакою втрати військового майна (ст. 413 КК України) та недбалого ставлення до військової служби (ст. 425 КК України і ст. 172¹⁵ КУпАП), а так само бездіяльності військової влади у формі умисного невиконання військовою службовою особою дій, які вона повинна була виконати відповідно до службових обов'язків (ст. 426 КК України, ст. 172¹⁶ КУпАП) є предмет кримінального правопорушення. У ст. 413 КК України – це майно, передане конкретному військовослужбовцеві у володіння та користування для виконання обов'язків військової служби; це будь-яке інше майно, зокрема і майно, що перебуває у віданні військової службової особи, однак призначене для забезпечення діяльності підлеглих військовослужбовців чи інших осіб.

Доведено, що діяння, передбачені ст. 413 КК України, незалежно від частини статті, якою вони передбачені, можуть відповідати ознакам малозначного діяння, а також усталеним у правозастосовній практиці умовам визнання діяння таким. Відтак у разі заподіяння неістотної шкоди втрата або зіпсування військового майна повинна визнаватися малозначним діянням. Водночас на визнання діяння малозначним не може впливати факт відшкодування заподіяної порушенням шкоди.

Обґрунтовано, що кілька фактів втрати або зіпсування військового майна повинні кваліфікуватися як одне діяння. Однак при цьому (в разі збереження попередніми кримінальними правопорушеннями кримінально-правового значення) має місце повторність та (або) рецидив кримінальних правопорушень. Суди повинні визнавати вказані обставини обставинами, що обтяжують покарання,

за винятком випадків, коли суд наведе мотиви невизнання їх такими відповідно до ч. 2 ст. 67 КК України.

Встановлено, що санкції кримінально-правових норм повинні конструюватися відповідно до принципів кримінального права, відповідати принципам побудови санкцій та враховувати конкретні правила побудови санкцій. Вказані вимоги утворюють чітку систему із суворою субординацією. Зокрема санкції кримінально-правових норм повинні відповідати принципам законності, справедливості, правової визначеності, рівності перед законом, гуманізму, пропорційності, особистої відповідальності, диференціації та індивідуалізації кримінальної відповідальності і покарання, економії кримінальної репресії. Окремі зауваження щодо санкції ст. 413 КК України стосуються дотримання принципів законності, справедливості, пропорційності, індивідуалізації кримінальної відповідальності та покарання, економії кримінальної репресії.

Принципи кримінального права знаходять свою конкретизацію у принципах побудови санкцій. Такими принципами є відповідність типовій тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, узгодженість санкцій між собою, можливість та доцільність реалізації передбачених покарань. Саме порушення першого із вказаних принципів найчастіше обумовлює проблеми з дотриманням вищезазначених принципів кримінального права.

Доктриною запропоновано низку конкретних правил та рекомендацій, що тією чи тією мірою дають можливість забезпечити дотримання кожного із зазначених принципів побудови санкцій кримінально-правових норм. Аналізуючи відповідність санкцій ст. 413 КК України типовій тяжкості діянь, що охоплюються цією статтею, на основі аналізу призначеного винним покарання та застосування судом звільнення від його відбування (за ч. ч. 2, 3 ст. 413 КК України), встановлено їхню надмірну суворість. Окрім цього, обґрунтовано недоцільне застосування у ч. ч. 2, 3 ст. 413 КК України безальтернативних санкцій, що, безумовно, тягне за собою порушення принципу індивідуалізації кримінальної відповідальності та покарання.

Порушення принципу узгодженості санкцій між собою, насамперед, прослідковується у значній відмінності суворості санкцій, передбачених аналізованою статтею та ст. 412 КК України, що передбачає відповідальність за необережне знищення або пошкодження військового майна, навіть незважаючи на те, що відповідно до другої, кримінальна відповідальність настає лише в разі заподіяння шкоди у великому розмірі.

Аналіз правил та рекомендацій щодо побудови санкцій кримінально-правових норм дав змогу запропонувати такі редакції санкцій ст. 413 КК України:

- у частині першій: «карається штрафом від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або службовим обмеженням, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до двох років, або триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до одного року»;
- у частині другій: «карається штрафом від двох до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або арештом на строк від трьох місяців, або триманням у дисциплінарному батальйоні, або позбавленням волі на строк до двох років»;
- у частині третій: «карається арештом на строк шість місяців або триманням у дисциплінарному батальйоні на строк від одного року або позбавленням волі на строк до трьох років».

ВИСНОВКИ

Комплексне дослідження проблематики кримінальної відповідальності за втрату військового майна дозволило зробити низку висновків:

1. Аналіз стану дослідження окресленої в цій роботі проблематики підтвердив необхідність її подальшого дослідження. Зокрема встановлено, що дискусійними у кримінально-правовій доктрині є трактування безпосереднього об'єкта складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, поняття військового майна, змісту і обсягу поняття особливого періоду як кваліфікуючої ознаки складу кримінального правопорушення, визначення кола суб'єктів втрати військового майна. Досліджувалися мало, або ж недостатньо глибоко питання, віднесення до військового майна предметів, переданих до ЗСУ як благодійна допомога, майна, захопленого у ворога внаслідок ведення бойових дій (трофейного майна), майна, що було примусово вилучене чи відчужене у юридичних або фізичних осіб для потреб держави в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, а також одержаного внаслідок проведення мобілізації майна, що передане підприємствам чи організаціям для проведення ремонту; змісту поняття майна, ввіреного для службового користування; встановлення моменту втрати майном статусу військового майна; змісту і обсягу понять правил зберігання військового майна, втрати та зіпсування майна; змісту вини у складі втрати військового майна; відмежування втрати за зіпсування військового майна від кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 410, 411, 412, 415 – 417, 422, 425, 426 КК України, а також адміністративних правопорушень, передбачених ст. ст. 172¹², 172¹⁵ та 172¹⁶ КУпАП; кваліфікації втрати чи зіпсування військового майна в разі сукупності чи повторності кримінальних правопорушень; визнання втрати чи зіпсування військового майна малозначним діянням; правильності встановлених у ст. 413 КК України меж караності втрати або зіпсування військового майна.

2. У результаті вивчення досвіду держав-членів Європейського Союзу щодо законодавчої регламентації кримінальної відповідальності за втрату або зіпсування

військового майна виявлено низку ідей та рішень, які доцільно враховувати під час проведення наукових досліджень кримінальної відповідальності за посягання на військове майно та які можуть бути використані надалі під час удосконалення чинного КК України або ж розробки нового кримінального кодексу. Серед таких ідей і рішень — доповнення обсягу предмета посягань на військове майно військовими технологіями та військовою документацією; розширення кола суб'єктів посягань на військове майно за рахунок співробітників усіх силових структур держави; розширення обсягу предмета втрати або зіпсування військового майна через використання формулювань: «які були передані особі для зберігання, ремонту чи використання» чи «які були довірені (ввірені) особі»; створення єдиної норми, яка б охоплювала відповідальність за необережну втрату, знищення чи пошкодження військового майна; диференціація відповідальності за посягання на військове майно залежно від розміру заподіяної шкоди; більш широке використання в санкції покарання у виді штрафу.

3. Обґрунтовано, що основним безпосереднім об'єктом складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, є суспільні відносини щодо забезпечення обороноздатності України в частині воєнного потенціалу як суспільного блага. Учасниками таких суспільних відносин, з одного боку, є військовослужбовці, а також військовозобов'язані і резервісти під час проходження зборів, а з іншого — Міноборони та органи управління іншими військовими формуваннями, військові частини та інші органи і установи, за якими закріплене військове майно. Соціальний зв'язок у цих відносинах ґрунтується на обов'язку військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста дотримуватися правил зберігання військового майна та праві органів управління військовими формуваннями, військовими частинами, органами чи установами в особі уповноважених осіб встановлювати такі правила та вимагати їх дотримання. Нормативну основу таких суспільних відносин утворюють, насамперед, нормативно-правові акти та нормативні документи, що встановлюють правила зберігання військового майна. Доведено, що відносини власності є додатковим безпосереднім об'єктом аналізованого складу кримінального правопорушення.

Предметом складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, є військове майно у вигляді речей, переданих особі у володіння та користування для виконання нею обов'язків військової служби без права розпорядження ними. Не є предметом цього складу кримінального правопорушення військове майно, передане з іншою метою, зокрема зберігання, доставки, ремонту, а також майно, передане під управління.

Встановлено, що предметом аналізованого складу кримінального правопорушення можна вважати лише майно, яке надійшло до військового формування, і це відображено в бухгалтерській документації. Не може визнаватися військовим майно, що було відчужене чи у передбачених законодавством випадках списане без переведення його в іншу категорію обліку.

Обґрунтовано доцільність визначення предметом аналізованого складу кримінального правопорушення будь-якого військового майна. Аргументовано, що тяжкість втрати або зіпсування військового майна залежить не так від виду майна, як від тяжкості шкоди, заподіяної обороноздатності держави та вартості майнових збитків.

Нормативне визначення самого поняття військового майна у Законі України «Про правовий режим майна у Збройних силах України», а також трактування цього поняття у вказаному Законі та інших нормативно-правових актах, зокрема: постановах Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних силах» та «Про порядок відчуження та реалізації військового майна Збройних сил», потребує змін. За висновками проведеного дослідження, пропонується замість формулювань «майно у Збройних силах України» та «майно Збройних сил України» у різних відмінках використати у відповідних нормативно-правових актах формулювання «майно Збройних сил України та інших передбачених законодавством військових та воєнізованих формувань» у відповідних відмінках. Також пропонується визначати майно військовим за ознакою перебування в законному володінні військових чи воєнізованих формувань.

4. Об'єктивну сторону складу втрати військового майна утворюють дія або бездіяльність, що порушують правила зберігання військового майна та наслідки у формі втрати чи зіпсування такого майна.

Правила зберігання військового майна врегульовані численними нормативно-правовими актами, що регламентують діяльність ЗСУ та інших військових формувань, а також письмовими наказами командирів військових частин. Такі правила, зокрема, визначені у ст. ст. 144–154, 175, 187 Статуту внутрішньої служби Збройних сил України; ст. ст. 108–111, 172, 233, 234, 273 Статуту гарнізонної та вартової служб Збройних сил України; ст. 26 Стройового статуту Збройних сил України; п. п. 5.5.15 — 5.5.19, 5.18.2.7, 5.18.3 Положення про військове (корабельне) господарство Збройних сил України; п. п. 4, 6–12, 22 розділу II, п. п. 2, 4, 10, 13 розділу IV, п. 5 розділу VI, п. 4 розділу VII, п. п. 1, 4, 5 розділу VIII, п. п. 2–4 8 розділу X, п. 4 розділу XI Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних силах України; абз. 10 п. 11 глави 2 розділу II Інструкції про службу прикордонних нарядів Державної Прикордонної служби України; розділах III–V Інструкції про особливості зберігання стрілецької зброї, боєприпасів та ручних гранат в органах та підрозділах Державної прикордонної служби України в умовах особливого періоду, надзвичайного та воєнного стану, а також у підрозділах, які залучені до сил і засобів для здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії та виконують завдання на адміністративній межі з тимчасово окупованою територією Автономної Республіки Крим; глави 4 розділу III Положення про організацію експлуатації бронетанкового озброєння та техніки, іншого майна номенклатури бронетанкової служби Національної гвардії України; п. 12 розділу III Положення про організацію та несення служби з охорони органів державної влади військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України; п. 13 розділу III Положення про організацію та несення служби з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України.

Обґрунтовано доцільність встановлення у ст. 413 КК України кримінальної відповідальності, незалежно від того, внаслідок порушення яких правил настали втрата чи зіпсування військового майна.

Доведено, що втратою майна у ст. 413 КК України є вихід майна із володіння військовослужбовця, якому воно було ввірене, внаслідок чого останній втратив можливість використовувати це майно на деякий час чи назавжди. Втрата військового майна має місце в разі загублення майна чи його викрадення іншою особою, вилучення майна сторонніми особами, припинення існування майна або ж доведення його до стану неможливості відокремлення від навколишнього середовища. Зіпсуванням майна у цій статті слід вважати приведення майна до стану повної або часткової непридатності для вживання чи використання за призначенням.

Проведеним дослідженням встановлено, що поняття зіпсування майна за змістом та обсягом не тотожне ні поняттю знищення майна, ні поняттю пошкодження майна, ні їхній сукупності, а поняття втрати майна не тотожне поняттю знищення. Водночас обґрунтовано можливість вживання при побудові аналізованої норми і формулювання «втрата, знищення або пошкодження», і формулювання «втрата або зіпсування».

Розроблено алгоритм встановлення того, чи була втрата або зіпсування майна наслідком порушення особою правил його зберігання. Для цього необхідно: 1) умовно виокремити поведінку, що порушила конкретне правило зберігання майна; 2) встановити, чи така поведінка була раніше за момент втрати чи зіпсування майна; 3) виключити порушення правил зберігання майна із сукупності умов, що спричинили його втрату або зіпсування та з'ясувати, чи такий наслідок не настав би і в разі дотримання вказаних правил; 4) визначити, чи порушення правил зберігання було головною або ж ваговою умовою втрати чи зіпсування військового майна; 5) встановити, чи допущене порушення правил зберігання ввіреного для службового користування військового майна закономірно призводить до втрати або зіпсування такого майна.

Аргументовано, що обов'язковою у складі кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, повинна бути ознака, яка характеризує тяжкість завданої шкоди. Пропонується передбачити шкоду у великих розмірах (пропонується визначити у розмірі, аналогічному як у ст. 194 КК України).

Кримінальне правопорушення, передбачене ст. 413 КК України, слід вважати вчиненим в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, якщо воно було вчинене під час мобілізації (з моменту оголошення рішення про мобілізацію), ведення силами оборони та безпеки воєнних дій у розумінні Закону України «Про оборону України», а також під час відбудовного періоду до моменту набрання чинності рішенням про закінчення особливого періоду, за винятком періоду дії воєнного стану. Встановлено доцільність удосконалення дефініції поняття особливого періоду, передбаченої ст. 1 Закону України «Про оборону України» з тим, щоб охопити нею і час ведення воєнних дій до моменту прийняття рішення про мобілізацію чи введення воєнного стану. Вчиненим в умовах воєнного стану є кримінальне правопорушення, здійснене в період часу між оголошенням (оприлюдненням) затвердженого Верховною Радою України Указу Президента України щодо введення воєнного стану та закінченням строку, на який вводився воєнний стан (у разі його не продовження), чи прийняття Президентом України Указу про його скасування. Встановлено доцільність сформулювати відповідні кваліфікуючі ознаки у вигляді: «під час особливого періоду, крім воєнного стану», «під час воєнного стану», а замість відсильних конструкцій «ті самі діяння» та «діяння, передбачені...» у ч. ч. 2, 3 ст. 413 КК України повторити всі обов'язкові ознаки складу кримінального правопорушення, визначені в першій частині цієї статті.

5. Встановлено, що суб'єктом втрати військового майна є фізична осудна особа, яка на момент вчинення кримінального правопорушення досягла 16 років, перебувала у статусі військовослужбовця, а також військовозобов'язаного чи резервіста, який проходить навчальні або перевірочні збори, та якій для службового користування було ввірене військове майно. При цьому військовослужбовцем слід

вважати будь-яку особу, яка проходить один із видів дійсної військової служби в ЗСУ, СБУ, ДПСУ, НГУ, ДССТ, ДССЗтЗІУ, СЗРУ та УДОУ.

Доведено доцільність розширення кола суб'єктів відповідного кримінального правопорушення за рахунок членів передбачених законом воєнізованих формувань, які залучені до воєнних дій під час особливого періоду.

6. Суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, характеризується необережною формою вини у виді кримінально-протиправної самовпевненості або кримінально протиправної недбалості. У першому випадку особа усвідомлює, що діяння, такі самі як вона вчиняє, в окремих випадках та за певних умов чи дії певних чинників можуть призвести до втрати або зіпсування ввіреного для службового користування військового майна; усвідомлює конкретні фактори, які, на її думку, здатні запобігти цим наслідкам; щиро сподівається чи впевнена в тому, що завдяки згаданим факторам майно не буде втрачено або зіпсовано (інтелектуальні ознаки), та бажає відвернути ці наслідки (вольова ознака). У другому випадку особа не усвідомлює суспільної небезпечності вчинюваних діянь та можливості спричинення ними втрати або зіпсування ввіреного військового майна; має обов'язок і можливість передбачити такі наслідки (інтелектуальні ознаки), але не намагається дати оцінку діянням щодо ввіреного майна на предмет того, чи можуть вони призвести до втрати або пошкодження цього майна (вольова ознака). При цьому виділено такі варіанти неусвідомлення суспільної небезпечності вчинюваних діянь: усвідомлення факту порушення певних правил зберігання майна та переконаність у тому, що порушення є незначним і не може призвести до серйозної шкоди; неусвідомлення факту порушення правил зберігання військового майна у зв'язку з їх незнанням; неусвідомлення порушення правил зберігання майна через стан алкогольного або наркотичного сп'яніння, перебування під впливом інших психоактивних речовин.

7. Дослідження проблематики відмежування втрати або зіпсування військового майна від суміжних кримінальних правопорушень дало змогу зробити такі висновки.

Під час розмежування цього кримінального правопорушення від розтрата військового майна слід враховувати вину. Якщо особа, порушуючи правила зберігання військового майна, лише абстрактно, а не конкретно, передбачала можливість втрати майна, щиро сподіваючись на конкретні фактори, зважаючи на які втрата не настане, має місце кримінальне правопорушення, передбачене ст. 413 КК України. Якщо ж суб'єкт кримінального правопорушення, порушуючи правила зберігання майна, передає його іншим особам, споживає або використовує сам, передбачаючи при цьому втрату майна і не розраховує на конкретні фактори, що мають запобігти цьому, дії винного повинні кваліфікуватися за ст. 191 КК України. Так само у площині відмежування кримінально-протиправної самовпевненості від непрямого умислу слід розмежовувати аналізоване кримінальне правопорушення від умисного знищення або пошкодження військового майна (ст. 411 КК України).

Норма, передбачена ст. 413 КК України, з одного боку, та норми, передбачені ст. 412 КК України і ст. 172¹² КУпАП, — з іншого, утворюють правову колізію, усунення якої вбачається у використанні в двох останніх статтях конструкції, яка б дозволила застосовувати відповідні норми винятково у випадку відсутності ознак кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України. Утворювати правову колізію в окремих випадках можуть і норми, передбачені ст. ст. 413 та 414 КК України. Для вирішення цієї проблеми, як і у ст. 413 КК України, пропонується передбачити альтернативний наслідок – заподіяння шкоди у великих розмірах.

Обґрунтовано, що за ст. 415 – 417 КК України слід кваліфікувати всі випадки зіпсування чи втрати ввірених для службового користування машин або суден внаслідок їх використання за безпосереднім призначенням. Зіпсування або втрата машин чи суден у результаті порушення правил їх зберігання повинно кваліфікуватися за ст. 413 КК України.

Аргументовано, що у випадках втрати предметів, відомості про які становлять державну таємницю та які є військовим майном, допущеною особою, якій вони були ввірені для службового користування, слід застосовувати лише ч. 2 ст. 422 КК України. Встановлено, що розмежувальною ознакою втрати військового майна (ст. 413 КК України) та недбалого ставлення до військової служби (ст. 425

КК України і ст. 172¹⁵ КУпАП), а так само бездіяльності військової влади у формі умисного невиконання військовою службовою особою дій, які вона повинна була виконати відповідно до службових обов'язків (ст. 426 КК України, ст. 172¹⁶ КУпАП), є предмет. У першій нормі – це майно, передане конкретному військовослужбовцеві у володіння та користування для виконання обов'язків військової служби, у всіх наступних – інше майно, зокрема і те, що перебуває у віданні військової службової особи, але призначене для забезпечення діяльності інших осіб.

Доведено, що діяння, передбачені ст. 413 КК України, можуть визнаватися малозначними. Встановлено, що в разі повторності чи рецидиву кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України, ці обставини повинні визнаватися такими, що обтяжують покарання, за винятком випадків, коли суд наведе мотиви невизнання їх такими.

8. Проведеним аналізом санкцій ст. 413 КК України на предмет відповідності принципам кримінального права, принципам та правилам побудови санкцій встановлено їхню надмірну суворість та неузгодженість із межами караності необережного знищення або пошкодження військового майна.

9. За результатами дослідження пропонуються такі зміни до КК України:

9.1) абзац другий ч. 2 ст. 401 КК України викласти у такій редакції:

2. «Члени передбачених законодавством воєнізованих формувань, які в особливий період залучені до безпосередньої участі у воєнних діях, несуть відповідальність за статтями 402, 403, 410 — 416, 422, 427, 429, 430, 432 — 435 цього розділу»;

9.2) ч.1 ст. 412 КК України після слів і розділового знака «у великих розмірах,» доповнити словами і розділовими знаками «за відсутності ознак кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 КК України,»;

9.3) ст. 412 КК України доповнити приміткою такого змісту: «Примітка. У статтях 412 – 415 цього Кодексу шкода вважається у великих розмірах, якщо вона у двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян»;

9.4) ст. 413 КК України викласти у такій редакції:

Стаття 413. Втрата або зіпсування військового майна

1. Втрата або зіпсування ввіреного для службового користування військового майна, що спричинило шкоду у великих розмірах, —

карається штрафом від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або службовим обмеженням, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до двох років, або триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до одного року.

2. Втрата або зіпсування ввіреного для службового користування військового майна, що спричинило шкоду у великих розмірах, вчинені під час особливого періоду, крім воєнного стану, —

карається штрафом від двох до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або арештом на строк від трьох місяців, або триманням у дисциплінарному батальйоні, або позбавленням волі на строк до двох років.

3. Втрата або зіпсування ввіреного для службового користування військового майна, що спричинило шкоду у великих розмірах, вчинені під час воєнного стану або в бойовій обстановці, —

карається арештом на строк шість місяців, або триманням у дисциплінарному батальйоні на строк від одного року, або позбавленням волі на строк до трьох років;

9.5) ч. 1 ст. 414 КК України після слів «небезпеку для довкілля» доповнити словами «або спричинило шкоду у великих розмірах»;

9.6) ч. 1 ст. 415 КК України після слів «загибель потерпілого» доповнити словами «або спричинило шкоду у великих розмірах».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк Н. О. Об'єктивні ознаки розкрадання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 4. С. 224–233.
2. Антонюк Н. Поняття диференціації кримінальної відповідальності. *Право України*. 2019. № 9. С. 196–214.
3. Бахуринська О. О. Принцип економії кримінально-правової репресії: до визначення поняття. *Право і суспільство*. 2017. № 4. С. 204–210.
4. Беньківський В. О. До питання причинного зв'язку у сучасному кримінальному праві України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. Випуск 5. Том 1. С. 83–86.
5. Беньківський В. О. Юридичне значення наслідку у причинному зв'язку: кримінально-правовий аспект. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2020. № 4. Том 31 (70). С. 190–197.
6. Бойченко Е. Г. Правове регулювання господарської діяльності військових частин Збройних сил України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Одеса, 2015. 241 с.
7. Бондаренко О. С., Думчиков М. О. Кримінальне право. Загальна частина (у таблицях і схемах) : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2022. 114 с.
8. Бондарчук Р. О. Поняття, критерії та ознаки знищення чужого майна (статті 194 та 196 КК України). *Форум права*. 2011. № 3. С. 53–61. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/FP_index.htm_2011_3_10.pdf (дата звернення: 15.12.2024).
9. Брич Л. П. Теорія розмежування складів злочинів : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 712 с.

10. Бугайова О. О. Нормативне визначення поняття майна Збройних сил України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2020. Вип. 60. С. 53–56.
11. Вартилецька І. А., Шармар О. М. Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень, вчинених в умовах воєнного стану та особливого періоду. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2021. № 1. Том 15. С. 191–206.
12. Васильєв А. А., Мухамеджанова А. Р. Військовослужбовець як суб'єкт військових кримінальних правопорушень. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2021. № 1 (24). С. 68–75.
13. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. VIII. 1728 с.
14. Вереша Р. В. Проблеми суб'єктивної сторони складу злочину : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2017. 583 с.
15. Вирок Амур-Нижньодніпровського районного суду міста Дніпропетровська у справі № 199/2957/22 від 13 червня 2022 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104737464> (дата звернення: 18.12.2024).
16. Вирок Апостолівського районного суду Дніпропетровської області від 26 травня 2022 року в справі № 171/606/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105161067> (дата звернення: 24.03.2025).
17. Вирок Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська у справі № 932/5984/20 від 09 липня 2020 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90376008> (дата звернення: 10.11.2024).
18. Вирок Баштанського районного суду Миколаївської області у провадженні № 468/1278/22-к від 01 березня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109263118> (дата звернення: 17.11.2024).
19. Вирок Білоцерківського міськрайонного суду Київської області в провадженні № 381/2169/22 від 04 квітня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110669384> (дата звернення: 19.12.2024).

20. Вирок Володимир-Волинського міського суду Волинської області у справі № 154/2225/21 від 13 вересня 2021 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99553322> (дата звернення: 20.12.2024).

21. Вирок Гайсинського районного суду Вінницької області від 29 квітня 2021 року у справі № 129/2551/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96632274> (дата звернення: 17.11.2024).

22. Вирок Глухівського міськрайонного суду Сумської області у справі № 576/2169/19 від 17 червня 2020 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89877226> (дата звернення: 17.11.2024).

23. Вирок Голосіївського районного суду м. Києва у справі № 752/1283/22 від 28 липня 2022 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105477999> (дата звернення: 23.08.2025).

24. Вирок Дарницького районного суду м. Києва у справі № 753/7555/22 від 08 липня 2022 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105580117> (дата звернення: 15.12.2024).

25. Вирок Дружківського міського суду Донецької області у справі № 229/368/20 від 26 лютого 2020 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88435887> (дата звернення: 25.11.2024).

26. Вирок Індустріального районного суду м. Дніпропетровська у справі № 202/9410/24 від 09 вересня 2024 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121495966> (дата звернення: 10.04.2025).

27. Вирок Ірпінського міського суду Київської області у справі № 367/535/23 від 16 лютого 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109028095> (дата звернення: 04.12.2024).

28. Вирок Калинівського районного суду Вінницької області у справі 132/2691/22 від 16 листопада 2022 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107359319> (дата звернення: 29.09.2024).

29. Вирок Козелецького районного суду Чернігівської області у провадженні № 734/5239/23 від 30 листопада 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115295003> (дата звернення: 17.11.2024).

30. Вирок Комінтернівського районного суду Одеської області у справі № 504/1983/24 від 21 серпня 2024 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121118545> (дата звернення: 19.12.2024).

31. Вирок Костянтинівського міськрайонного суду Донецької області від 12 січня 2023 року у справі № 233/2534/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108368074> (дата звернення: 12.12.2024).

32. Вирок Ленінського районного суду міста Кіровограда у справі № 405/1911/20 від 05 червня 2020 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89669957> (дата звернення: 26.06.2025).

33. Вирок Ленінського районного суду м. Кіровограда від 31 січня 2020 року у справі № 405/4901/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87311699> (дата звернення: 15.11.2024).

34. Вирок Ленінського районного суду міста Миколаєва в провадженні № 490/4561/23 від 02 серпня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112563448> (дата звернення: 06.12.2024).

35. Вирок Малиновського районного суду міста Одеси у провадженні № 521/14467/23 від 04 серпня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112960250> (дата звернення: 17.11.2024).

36. Вирок Новозаводського районного суду міста Чернігова у справі № 751/3815/22 від 21 грудня 2022 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108106471> (дата звернення: 16.11.2024).

37. Вирок Новомосковського міськрайонного суду Дніпропетровської області у справі № 183/947/20 від 09 квітня 2020 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88708932> (дата звернення: 25.11.2024).

38. Вирок Новомосковського міськрайонного суду Дніпропетровської області у справі № 183/6528/20 від 28 жовтня 2021 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100639863> (дата звернення: 19.12.2024).

39. Вирок Новомосковського міськрайонного суду Дніпропетровської області у справі № 753/10672/22 від 03 жовтня 2022 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79403606> (дата звернення: 10.11.2024).

40. Вирок Новомосковського міськрайонного суду Дніпропетровської області у провадженні № 183/1422/20 від 11 травня 2021 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96853165> (дата звернення: 17.11.2024).

41. Вирок Новомосковського міськрайонного суду Дніпропетровської області у справі № 183/2009/20 від 12 грудня 2024 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123705383> (дата звернення: 02.07.2025).

42. Вирок Новомосковського міськрайонного суду Дніпропетровської області у провадженні № 183/2511/20 від 23 червня 2021 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97829590> (дата звернення: 17.11.2024).

43. Вирок Олександрійського міськрайонного суду Кіровоградської області від вересня 3 вересня 2021 року у справі № 398/500/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99351733> (дата звернення: 17.11.2024).

44. Вирок Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя у справі № 335/4584/22 від 19 серпня 2022 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105862076> (дата звернення: 04.12.2024).

45. Вирок Ріпкинського районного суду Чернігівської області у провадженні № 743/1764/19 від 25 жовтня 2019 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85178493> (дата звернення: 16.11.2024).

46. Вирок Самбірського міськрайонного суду Львівської області від 12 березня 2019 року у справі № 452/403/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80373222> (дата звернення: 24.03.2025).

47. Вирок Самбірського міськрайонного суду Львівської області в справі № 452/1753/22 від 19 жовтня 2022 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106838565> (дата звернення: 26.11.2024).

48. Вирок Сарненського районного суду Рівненської області у справі № 572/501/20 від 27 лютого 2020 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87871558> (дата звернення: 04.12.2024).

49. Вирок Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області у справі № 686/6925/23 від 15 червня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111606621> (дата звернення: 15.12.2024).

50. Вирок Яворівського районного суду Львівської області у справі № 460/5067/16-к від 30 грудня 2016 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/63870424> (дата звернення: 23.12.2024).

51. Вирок Яворівського районного суду Львівської області у справі № 944/3066/20 від 28 липня 2021 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98630427> (дата звернення: 16.11.2024).

52. Військове документування та діловодство : навчальний посібник / С. Мельник, П. Фівкін, Є. Пащенко, Л. Зіняк, О. Шкуропацький. Київ: Вид. дім «СКІФ», 2023. 118 с.

53. Вітко О. Ю. Поняття предмета злочину як елемента складу злочину. *Юридична наука*. 2013. № 11. С. 27–34.

54. Войцещук А. А. Втрата та зіпсування майна як ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 Кримінального кодексу України. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2025. Вип. 87: частина 3. С. 255–262.

55. Войцещук А. А. Кримінально-правова характеристика кваліфікуючих ознак втрати військового майна (ст. 413 КК України). *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2025. Серія ПРАВО. Випуск 88: частина 3. С. 128–135.

56. Войцещук А. А. Особливості регламентації кримінальної відповідальності за посягання на військове майно в КК України та законодавстві окремих європейських держав. *Теорія та практика протидії злочинності в умовах правового режиму воєнного стану: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Львів, 8 листопада 2024 року). С. 51–54.

57. Войцещук А. А. Проблеми визначення поняття військового майна як предмета військових кримінальних правопорушень. *Університетські наукові записки*. 2024. № 1(97). С. 21–30.

58. Войцещук А. А. Проблеми визначення правил зберігання військового майна у практиці застосування ст. 413 КК України. *Теоретико-прикладні проблеми*

правового регулювання в Україні : матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, 06 грудня 2024 року). С. 396–399.

59. Вознюк А. А. Воєнний та надзвичайний стан як обставини, що впливають на кваліфікацію кримінального правопорушення або призначення покарання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 308–317.

60. Вознюк А. А. Додатковий об'єкт злочину, передбаченого ст. 255 Кримінального кодексу України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 4 (97). С. 21–32.

61. Волинець Р. А. Кримінально-правові санкції, передбачені за злочини, що зазіхають на фондовий ринок. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2018. № 31. С. 117–120.

62. Газдайка-Василишин І. Б. Некорисливі злочини проти власності. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 212 с. С. 102–105.

63. Гаркуша В. В. Правомірна експлуатація транспортних засобів як об'єкт контролю ДАІ. *Право і суспільство*. 2011. № 2. С. 112–116.

64. Горох О. П. Проблеми конструювання санкцій спеціальних кримінально-правових норм. *Наукові записки НаУКМА*. 2009. Том 90. Юридичні науки. С. 94–98.

65. Гришук В. К. Кримінальне право України: Загальна частина : Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів, докторантів, наук.-пед. працівників юрид. фак.закл. вищ. освіти. Видання 2-ге, змінене та доповнене. Львів, 2019. 666 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/2744> (дата звернення: 29.07.2024).

66. Гусаров, С. М. Колективний суб'єкт і правовідносини у кримінальному праві України (проблеми теорії). *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2015. № 2 (10). С. 7–16

67. Дашковська О. Р. Системність законодавства як його конститутивна ознака. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2013. № 62. Том 1. С. 34–37.

68. Денисова Т. А. Покарання: кримінально-правовий, кримінологічний та кримінально-виконавчий аналіз : монографія. Запоріжжя : Вид-во КПУ, 2007. 340 с.
69. Дисциплінарний статут Збройних Сил України: затв. Законом України від 24 березня 1999 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/551-14#top> (дата звернення: 29.07.2024).
70. Дмитренко Н. А. Суб'єктивні ознаки складу військових злочинів. *Право і суспільство*. 2018. № 6. Частина 2. С. 150–155.
71. Дорош Л. В. Щодо ефективності застосування законодавства про кримінальну відповідальність за привласнення, розтрату майна або заволодінні ним шляхом зловживання службовим становищем. *Питання боротьби зі злочинністю*. Збірник наукових праць. 2008. Вип. 16. С. 27–35.
72. Дудоров О. О. Кримінальне право : теорія і практика (вибрані праці). Київ : Ваіте, 2017. 872 с.
73. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право : Навчальний посібник / За заг. ред. М. І. Хавронюка. Київ : Ваіте, 2014. 944 с.
74. Журавльова Ю. О. Теорія суспільних благ: сучасні підходи до визначення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 11. С. 86–89.
75. Захарчук В. М. Нікіфорова Т. І. Поняття та класифікація майна як предмета кримінального правопорушення. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2025. №10 (40). С. 472-482 <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/30252> (дата звернення: 07.11.2025). DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-10\(40\)-472-482](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-10(40)-472-482).
76. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) : навч. посіб. / Г. М. Анісімов, Ю. П. Дзюба, В. І. Касинюк та ін. ; за ред. М. І. Панова. Харків : Право, 2011. 184 с.
77. Іванов С. О. Правовий режим майна, закріпленого за військовими частинами. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2004. № 1–2. С. 117–123.
78. Ільків О. В. Право володіння як юридична категорія. *Юридична Україна*. 2020. № 11. С. 15–21.

79. Інструкція з організації передачі озброєння, військової техніки і майна в ремонт : затв. наказом Міністерства оборони України від 9 листопада 2016 року № 596. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0029-17#Text> (дата звернення: 26.12.2023).

80. Інструкція про організацію речового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України в мирний час та особливий період : затв наказом Міністерства оборони України від 29 квітня 2016 року № 232. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0768-16#Text> (дата звернення: 29.01.2024).

81. Калмиков Д. Аналіз санкцій статті 150 Кримінального кодексу України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 4. С. 37–42.

82. Карпенко М. До питання правового визначення особливого періоду за законодавством України. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. JANUARY 2019. Р. 172–175. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/965458> (дата звернення: 23.12.2024).

83. Карпенко М., Фесенко О., Шнипко О. До питання щодо суб'єктів військових кримінальних правопорушень. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. Випуск*. 2022. № 33. С. 247–254

84. Кваліфікація військових кримінальних правопорушень : навч. посіб. / кол. авт. ; за заг. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України М. С. Цуцкірідзе. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2025. 280 с.

85. Кваша О. О. Поняття колективного злочину, колективної злочинної діяльності, колективного суб'єкта в юридичній науці. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 1. С. 270–274.

86. Кісель В. Й. Поняття та правовий режим військового майна: цивільно-правовий аспект. *Юридична Україна*. 2006. № 2. С.59–63.

87. Книженко О. О. Проблеми кваліфікації привласнення чи розтрата чужого майна особою, якій це майно було ввірено, чи перебувало в її віданні. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2017. № 3. С. 82–89.

88. Книженко О. О. Теоретичні засади встановлення санкцій у кримінальному праві : дис... доктора юрид. наук : 12.00.08 / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2011. 431 с.

89. Ковальов С. І. Малозначність діяння та матеріальна шкода в кримінальному праві України : поняття та співвідношення. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2014. Вип. 34. С. 269–279.

90. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Кодекс України від 7 грудня 1984. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#n3801> (дата звернення: 22.05.2025).

91. Козадаєв В. С. Поняття військового майна за законодавством України (деякі проблемні аспекти). *Проблеми цивільного права та процесу* : тези доповідей учасників науково-практичної конференції, присвяченої світлій пам'яті Олександра Анатолійовича Пушкіна (м. Харків, 19–20 травня 2017 р.). URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/19-20_05_2017/pdf/105.pdf (дата звернення: 21.12.2023).

92. Колодій А. М. Принципи права України : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 1998. 208 с.

93. Кондик П. М. Правові аспекти визначення статусу військового майна. *Правова держава*. 2002. № 5. С. 68–74.

94. Контрольний текст проекту кримінального кодексу України (станом на 21.07.2025 року). URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2025/07/22/kontrolnyj-proyekt-kk-21-07-2025.pdf> (дата звернення: 03.08.2025).

95. Корабель М. Правовий аналіз формування санкцій кримінально-правової норми. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 2. С. 287–291.

96. Коробцова Н. В. Нематеріальні блага як об'єкти цивільних прав. *Актуальні проблеми приватного права* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 93-й річниці з дня народж. В. П. Маслова (Харків, 27 лют. 2015 р.). С. 132–135

97. Корупційні схеми: їх кримінально-правова кваліфікація і досудове розслідування. / За ред. М. І. Хавронюка. Київ, 2019. 464 с.
98. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник. За заг. ред. О. М. Литвинова. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. Справ, 2020. 428 с.
99. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. проф. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Харків : Право, 2010. 456 с.
100. Кримінальне право України. Загальна частина : тексти лекцій : навч.-метод. посібник / А. Я. Берш, В. П. Кедик, Е. Е. Кузьмін [та ін.] ; за заг. ред. Н. А. Мирошниченко, Є. Л. Стрельцова. Одеса : Астропрінт, 2022. 328 с.
101. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем : навчальний посібник / О. В. Авраменко, С. Я. Бурда, І. Б. Газдайка-Василишин та ін. ; за ред. М. В. Карчевського. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 616 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/6993> (дата звернення: 03.08.2025).
102. Кримінальне право України. Особлива частина : навчальний посібник. За заг ред. В. В. Топчія. Ірпінь, 2021. 411 с.
103. Кримінальне право України. Особлива частина : навчальний посібник / Попович О. В., Томаш Л. В., Латковський П. П., Бабій А. Ю. Чернівці, 2022. 319 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3bac_pravo/Kryminalne-pravo-Ukrayiny.-Osoblyva-chastyna-2022.pdf (дата звернення: 03.08.2025).
104. Кримінальне право України: Особлива частина: Підручник / М. І. Бажанов , Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.; За ред. проф. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Юрінком Інтер, 2005. 544 с.
105. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2010. 608 с.
106. Кримінальне право України. Частина 1 : конспект лекцій: навчально-методичний посібник для здобувачів денної та заочної форми навчання першого

(бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» / Попович О. В., Томаш Л. В., Латковський П. П. Чернівці, 2022. 182с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/17656> (дата звернення: 24.03.2025).

107. Кримінальне право (Особлива частина) : підручник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Т. 2. Луганськ: Видавництво «Елтон-2», 2012. 704 с.

108. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 5 квітня 2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 25.08.2025).

109. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар. Станом на 25 квітня 2024 року. / За заг. ред. Копонута І. М. Київ : Вид. «Центр учбової літератури», 2024. 1352 с.

110. Крушинський С. А. Захарчук В. М. Спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення як елемент диференціації кримінальної відповідальності. Наукові перспективи. 2023. № 5 (35). С. 619 – 627. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/4907/4934> (дата звернення: 15.08.2024). DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-5\(35\)-619-627](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-5(35)-619-627)

111. Лаврьонов Р. П. Ключові аспекти правового режиму військового майна в Україні. *Стратегії і трансформації юридичної науки в умовах сталого розвитку суспільства*: матеріали науково-практичної конференції (м. Рівне, 1–2 грудня 2023 р). С. 86–90.

112. Лантінов Я. О. Щодо теоретичних основ пеналізаційного розрахунку, як складової наукового обґрунтування вдосконалення кримінальної відповідальності за злочини проти основ громадянського суспільства в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «ПРАВО»*. 2014. Вип. № 17. С. 161–165.

113. Макодзьоб А. В. Предмет злочину за кримінальним правом України. *Право і суспільство*. 2017. № 3. Част. 2. С. 194–199

114. Максимів Л. М. Загальна характеристика нематеріальних благ як об'єктів цивільних прав. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 8. С. 136–139.

115. Маломуж С. І. Малозначність діяння в кримінальному судочинстві. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2015. № 14. Том 2. С. 96–99.

116. Мармура О. З. Караність військових кримінальних правопорушень у контексті ефективності регулювання відносин у військовій сфері. *Українська кримінальна юстиція у пост/воєнній парадигмі* : матеріали Х (XXIII) Львівського форуму кримінальної юстиції (м. Львів, 19–20 вересня 2024 року). С. 113–120.

117. Мармура О. З. Ознаки, що кваліфікують злочин : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ. 2019. 280 с.

118. Мартишко М. В. Кримінально правова характеристика умисного знищення чи пошкодження майна. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2023. Вип. 76. Частина 2. С. 138–142.

119. Мельник О. Г. Правове регулювання відносин з охорони військового майна. *Науковий Вісник ужгородського Національного університету*, 2017, Вип. 43. Том 2. С. 62–65.

120. Методика визначення військових втрат, завданих Україні внаслідок військової агресії Російської Федерації : затв наказом Міністерства оборони України від 14 вересня 2022 року № 277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1471-22/ed20220914#n28> (дата звернення: 04.02.2024).

121. Мовчан Р. О. Аналіз законодавчого рішення про посилення кримінальної відповідальності за мародерство. *Аналітично-порівняльне правознавство. Електронне наукове видання*. 2022. № 1. С. 281–285. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.01.52>.

122. Музика А. А., Горох О. П. Покарання та його застосування за злочини проти здоров'я населення : монографія. Київ : ПАЛИВОДА А. В., 2012, 404 с.

123. Навроцький В. О. АТО під прицілом КК. *Забезпечення єдності судової практики у кримінальних справах в контексті подій 2013–2014 років в Україні* : матеріали Міжнар. симп. (м. Київ, 24–25 жовтня 2014 р.). Київ С. 124–127.

124. Навроцький В. О. Виклики, що постали перед українським кримінальним правом з початком українсько-російської війни. *Кримінально-правові, кримінологічні, кримінальні процесуальні та криміналістичні проблеми протидії злочинності в умовах воєнного стану* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ – Львів – Дніпро, 20 квітня 2022 р.). С. 36–41.

125. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації : навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 704 с.

126. Наказателен кодекс. В сила от 01.05.1968 г. URL: <https://justice.government.bg/home/normdoc/1589654529> (дата звернення: 15.05.2024).

127. Налуцишин В. В., Налуцишин В. В., Налуцишин Р. В. Поняття та система військових кримінальних правопорушень (злочинів) (за законодавством зарубіжних держав). Наукові інновації та передові технології. Серія «Право». 2025. № 10 (50). С. 1109 – 1117. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/30107> (дата звернення: 08.11.2025). DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-10\(50\)-1109-1117](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-10(50)-1109-1117).

128. Настанова зі стрілецької справи 9 - мм пістолет Макарова (ПМ). URL: <https://tck.pl.ua/wp-content/uploads/2021/02/Nastanova-PM.pdf> (дата звернення: 16.11.2024).

129. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 10-те вид., переробл та допов. За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1360 с.

130. Нестайко І., Сеньовська Н. Значення ієрархії цінностей у житті людини (польський досвід). *Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід*: збірник тез IV Міжнародної науково-практичної конференції (13–14 травня 2022 року, м. Тернопіль). С. 66–70. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/25698> (дата звернення: 31.07.2024).

131. Нікіфорова Т. І. Судова практика застосування покарання у виді пробаційного нагляду. Успіхи і досягнення у науці. 2024. № 6 (6). С. 141-156. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sas/article/view/14247> (дата звернення: 10.02.2025). DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-6\(6\)-141-155](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-6(6)-141-155).

132. Нікіфорова Т. І. Захарчук В. М. Форми протиправного впливу на майно за КК України. Наукові інновації та передові технології. 2025. №10 (50). С. 1136-1149. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/30110> (дата звернення: 05.11.2025). DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-10\(50\)-1136-1149](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-10(50)-1136-1149)

133. Ніколаєнко Т. Б., Омельчук В. А. Кваліфікація кримінальних правопорушень : актуальні проблеми : підручник. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2022. 504 с.

134. Новошицька В. І. Щодо вартості втраченого, пошкодженого або знищеного майна у складі збитків у сфері господарювання. *Правничий часопис Донецького університету*. 2019. № 1. С. 28–34.

135. «Об'єднана штурмова бригада Національної поліції України «Лють». URL: <https://storm.mvs.gov.ua/> (дата звернення: 11.09.2024).

136. Ободовський О. В. Загальна характеристика військових кримінальних правопорушень. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2021. № 51. С. 108–114.

137. Олійник О. С. Види та ознаки колізій у кримінальному законодавстві України. *Науковий вісник приватного та публічного права*. 2021. Вип. 1. С. 134–138.

138. Олійник О. С. Способи розв'язання та подолання колізій у кримінальному праві України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2021. № 1 (116). С. 40–44.

139. Орловська Н. А. Деякі проблеми побудови кримінально-правових санкцій та шляхи їх вирішення. *Актуальні проблеми держави і права*. 2007. Вип. 32. С. 283–289.

140. Орловська Н. А. Санкції кримінально-правових норм: засади та принципи формування : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Одеса, 2012. 40 с.

141. Оробець К. М. Кваліфікація кримінальних правопорушень: проблема визначення та методологічні аспекти дослідження. *Правова держава*. 2021. № 44. С. 125–131.

142. Остапенко Л. А., Головка М. Б. Спеціальний суб'єкт військових злочинів. *Європейські перспективи*. 2014. № 8. С. 136–142.

143. Отрошко О. В. Суспільні блага: уявні та дійсні відмінні риси. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2011. Вип.26. С. 70–74.

144. Охорона державної таємниці в Україні : навч. посіб. / Гуз А. М., Касперський І. П., Князєв С. О., та ін.. Київ : Нац. акад.. СБУ, 2017. 216 с. URL: <http://za.inf.ua/bo/ODTposib.pdf> (дата звернення: 15.12.2024).

145. Павлик Л. В. Диференціація кримінальної відповідальності за злочинні посягання у сфері економіки : дис. канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2013, 248 с.

146. Павловська А. А., Ленда О. В. Визначення понять особливого періоду й воєнного стану, їх розмежування та специфіка. URL: <https://elar.naiau.kiev.ua/bitstreams/36575176-d38a-4488-9d5e-32b7b42a0d1b/download> (дата звернення: 22.12.2024).

147. Папуша І. Специфіка визначення предмета у посяганнях на військове майно. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2013. № 2. С. 89–91.

148. Пенитенциарный кодекс. Принят 06.06.2001. URL: <https://www.juristaitab.ee/sites/default/files/seaduste-tolked/%D0%9F%D0%95%D0%9D%D0%98%D0%A2%D0%95%D0%9D%D0%A6%D0%98%D0%90%D0%A0%D0%9D%D0%AB%D0%99%20%D0%9A%D0%9E%D0%94%D0%95%D0%9A%D0%A1%2001.04.2024.pdf> (дата звернення: 23.05.2024).

149. Піскун І. І., Соколовський М. А. Поняття та загальна характеристика військового майна. *Юридичний вісник*. 2023. № 2 (67). С. 54–61.

150. Погребняк С. П. Принцип пропорційності в українській юридичній практиці та практиці ЄСПЛ. *Правове забезпечення ефективного виконання рішень*

і застосування практики Європейського суду з прав людини : зб. наук. ст. Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 15 вересня 2012 р.). С. 294–310.

151. Полегенька О. Р. Суб'єкт військових злочинів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Донецький юридичний інститут МВС України. Кривий Ріг. 2019. 21 с.

152. Пономаренко Ю. А. Загальна теорія визначення караності кримінальних правопорушень : монографія. Харків : Право, 2020. 720 с.

153. Пономаренко Ю. А. Основні проблеми пеналізації злочинів у законотворчій практиці. *10 років чинності Кримінального кодексу України: проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 13–14 жовт. 2011 р.). С. 211–216.

154. Пономаренко Ю. А. Типові санкції: поняття, правила побудови, перспективи використання. *Актуальні проблеми кримінального права* : матеріали XII Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка (Київ, 18 листопада 2021 р.). С. 141–144.

155. Порядок розгляду заяв та здійснення виплат для наступної повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2012 року, № 998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998-2012-%D0%BF#Text> (дата звернення: 09.05.2024).

156. Постанова Верховного Суду у справі № 264/6124/18 від 22 квітня 2021 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96545131> (дата звернення: 22.12.2024).

157. Постанова Верховного Суду у справі № 591/4366/18) від 14 вересня 2020 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91702523> (дата звернення: 22.06.2025).

158. Постанова Верховного Суду у справі № 688/1553/19 від 30 вересня 2020 року. URL:

https://reyestr.court.gov.ua/Review/92021133?fbclid=IwAR2wGlmd31XrAplbuoKNBsftOF0oHRuzcAZbFHY9nJtrCJs385Vq_FY_WS8 (дата звернення: 13.05.2025).

159. Поясок Т. Б., Беспарточна Т. Б., Квасник О. В., Шаполова В. В. Загальна психологія : навчальний посібник. Харків : ФОП Бровін О. В., 2023. 396 с.

160. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 23.12.2024).

161. Про військовий обов'язок та військову службу : Закон України від 25 березня 1992 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#n49> (дата звернення: 11.03.2025).

162. Про державний контроль за використанням та охороною земель : Закон України від 19 червня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15#Text> (дата звернення: 15.12.2024).

163. Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання : Закон України від 20 лютого 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-15#Text> (дата звернення: 26.12.2023).

164. Про Державну кримінально-виконавчу службу України : Закон України від 23 червня 2005 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15#Text> (дата звернення: 11.02.2024).

165. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб : Закон України від 4 березня 1998 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160/98-%D0%B2%D1%80#n16> (дата звернення: 02.08.2024).

166. Про державну прикордонну службу України : Закон України від 3 квітня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text> (дата звернення: 27.12.2023).

167. Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України : Закон України від 23 лютого 2006 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3475-15#Text> (дата звернення: 29.12.2023).

168. Про Державну спеціальну службу транспорту : Закон України від 5 лютого 2004 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1449-15#Text> (дата звернення: 27.12.2023).

169. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23 вересня 1999 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text> (дата звернення: 15.12.2024).

170. Про затвердження Авіаційних правил України «Правила повітряних перевезень та обслуговування пасажирів і багажу» : наказ Державної авіаційної служби України від 26 листопада 2018 року № 1239. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0141-19#Text> (дата звернення: 16.12.2024).

171. Про затвердження Інструкції з обліку військового майна у Збройних силах України : наказ Міністерства оборони України від 17 серпня 2017 року № 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1192-17#Text> (дата звернення: 29.12.2023).

172. Про затвердження Інструкції з організації і проведення зборів із резервістами та військовозобов'язаними в органах військового управління, з'єднаннях, військових частинах, установах та організаціях Міністерства оборони України, Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту : наказ Міністерства оборони України від 5 січня 2022 року № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0296-22#top> (дата звернення: 14.03.2025)

173. Про затвердження Інструкції з придбання у Збройних Силах України вогнепальної зброї невійськового призначення, бойових припасів до неї, холодної і пневматичної зброї та деяких інших предметів і матеріалів, на які поширюється дозвільна система: наказ Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України від 7 липня 2016 року № 347/631. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0974-16#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

174. Про затвердження Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України: наказ Міністерства оборони України від 29 червня 2005 року № 359. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0933-05#n107> (дата звернення: 25.11.2024).

175. Про затвердження Інструкції про особливості зберігання стрілецької зброї, боєприпасів та ручних гранат в органах та підрозділах Державної прикордонної служби України в умовах особливого періоду, надзвичайного та воєнного стану, а також у підрозділах, які залучені до сил і засобів для здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії та виконують завдання на адміністративній межі з тимчасово окупованою територією Автономної Республіки Крим: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 26 липня 2018 року № 636 .URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0913-18#top> (дата звернення: 27.11.2024).

176. Про затвердження Інструкції про службу прикордонних нарядів Державної прикордонної служби України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 19 жовтня 2015 року № 1261. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1391-15#Text> (дата звернення: 19.11.2024).

177. Про затвердження Положення про відомчу воєнізовану охорону акціонерного товариства «Українська залізниця» : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 січня 1994 року № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/7-94-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.12.2023).

178. Про затвердження Положення про військове (корабельне)господарство Збройних Сил України: наказ Міністерства оборони України від 16 липня 1997 року № 300. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0615-97#Text> (дата звернення: 21.11.2024).

179. Про затвердження Положення про добровольчі формування територіальних громад : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1449. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1449-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.03.2025).

180. Про затвердження Положення про організацію експлуатації бронетанкового озброєння та техніки, іншого майна номенклатури бронетанкової служби Національної гвардії України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 19 грудня 2016 року № 1313. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0059-17#top> (дата звернення: 03.02.2024).

181. Про затвердження Положення про організацію та несення служби з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 2 лютого 2016 року № 74. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0320-16#top> (дата звернення: 04.12.2024).

182. Про затвердження Положення про організацію та несення служби з охорони органів державної влади військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 20 липня № 692. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1140-16#top> (дата звернення: 04.12.2024).

183. Про затвердження Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2000 року № 1225. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1225-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.08.2025).

184. Про затвердження Порядку вилучення і передачі військового майна Збройних Сил : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2002 року № 1282. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1282-2002-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.12.2023).

185. Про затвердження Порядку забезпечення суб'єктів господарювання бланками свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу та номерними знаками : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 квітня 2021 року № 297. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0616-21/ed20210419#n20> (дата звернення: 16.12.2024)

186. Про затвердження Порядку списання військового майна у Збройних Силах України та Державній спеціальній службі транспорту : наказ Міністерства оборони України від 29 березня 2021 року № 81. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0655-21#Text> (дата звернення: 29.07.2024).

187. Про затвердження Порядку списання військового майна в Національній гвардії України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 17 січня 2017 року № 25. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-17#Text> (дата звернення: 27.12.2023).

188. Про затвердження Порядку фінансового забезпечення потреб національної оборони держави, мобілізаційної підготовки, заходів з мобілізації та Збройних Сил за рахунок благодійних пожертв фізичних та юридичних осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 травня 2015 року № 339. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/339-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 26.12.2023).

189. Про затвердження Правил інженерно-авіаційного забезпечення державної авіації України: наказ Міністерства оборони України від 5 липня 2016 року № 343. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1101-16#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

190. Про Збройні Сили України : Закон України від 6 грудня 1991 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> (дата звернення: 11.03.2025).

191. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21 жовтня 1993 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12/ed20240518#n119> (дата звернення: 18.05.2024).

192. Про Національну гвардію України : Закон України від 13 березня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text> (дата звернення: 27.12.2023).

193. Про оборону : Закон України від 6 грудня 1991 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#top> (дата звернення: 30.07.2024).

194. Про основи національного спротиву : Закон України від 16 липня 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text> (дата звернення: 11.02.2024).

195. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану : Закон України від 17 травня

2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text> (дата звернення: 08.05.2024).

196. Про порядок відчуження та реалізації військового майна Збройних Сил : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2000 року № 1919. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1919-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.12.2023).

197. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 квітня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 22.12.2024).

198. Про правовий режим майна у Збройних Силах України : Закон України від 21 вересня 1999 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1075-14#Text> (дата звернення: 02.08.2025).

199. Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 року № 14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-05#top> (дата звернення: 26.12.2023).

200. Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 року № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-10#Text> (дата звернення: 22.06.2025).

201. Про речове забезпечення Національної гвардії України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 7 червня 2017 року № 475. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0797-17#Text> (дата звернення: 03.02.2024).

202. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 26 листопада 2018 року «Щодо надзвичайних заходів із забезпечення державного суверенітету і незалежності України та введення воєнного стану в Україні» : Указ Президента України від 26 листопада 2018 року № 390/2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/390/2018#n5> (дата звернення: 23.12.2024).

203. Про судову практику у справах про злочини проти власності : Постанова Пленуму Верховного Суду України № 10 від 6 листопада 2009 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09#top> (дата звернення: 25.03.2025).

204. Про часткову мобілізацію : Указ Президента України від 17 березня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/303/2014> (дата звернення: 22.12.2024).

205. Прохоренко М. М., Хлань В. М. Сутність та зміст особливого періоду в Україні. *Юридичний вісник*. 2020. № 2 (55). С. 62–67.

206. Рябчук С. В. Окремі питання правового режиму військового майна в кримінально-правовій політиці України. *Актуальні проблеми держави та права*. 2010. № 55. С. 412–415.

207. Самедова Ш. Про побудову санкцій і формалізації призначення покарання в кримінальному праві в Азербайджанській Республіці. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 3. С. 276–282. <https://doi.org/10.36695/2219-5521.3.2019.47>.

208. Саприкіна М. В. Про деякі спірні питання кваліфікації злочинів, передбачених ст. 191 КК України. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2009. № 4. С. 130–137.

209. Сийплові М. В., Нитка Я. М. Санкції в системі кримінально-правових засобів захисту охоронної діяльності. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2022. Вип. 69. С. 412–417.

210. Скрипник В. Л. Нематеріальні блага і немайнові права: проблеми методології. *Економіка, фінанси, право*. 2018. № 12/1. С. 43–47.

211. Сливич І. І., Ступник Я. В. Кримінальне право України. Особлива частина: Навчальний посібник. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2014. 656 с.

212. Собко Г. М. Конкуренція кримінально-правових норм у кваліфікації корисливих посягань на власність із застосуванням насильства. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2019. № 6. Том 30 (69). С. 144–148.

213. Статут внутрішньої служби Збройних Сил України : затв. Законом України від 24 березня 1999 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/548-14> (дата звернення: 30.10.2024).

214. Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України: затв. Законом України від 24 березня 1999 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/550-14#Text> (дата звернення: 11.10.2024).

215. Стройовий статут Збройних Сил України: затв. Законом України від 24 березня 1999 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-14#Text> (дата звернення: 09.11.2024).

216. Сухонос В. В., Білокінь Р. М., Сухонос В. В. (мол.) Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / За заг. ред. Доктора юрид. наук, проф. В. В. Сухоноса. Суми: ПФ «Видавництво Університетська книга», 2020. 672 с.

217. Сухонос В. В. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник. Суми : Університетська книга, 2016. 375 с.

218. Сухоставець А. І., Славкова О. П. Суспільні блага та соціальний капітал : звіт про виконання науково-дослідної роботи на тему «Підвищення економічної ефективності використання та відтворення ресурсного потенціалу аграрних підприємств»; номер державної реєстрації U 0114U005303, 2014–2016 р.р. Суми : Сумський НАУ, 2016. С. 24–30. URL: <https://repo.snau.edu.ua:8080/xmlui/handle/123456789/5917> (дата звернення: 30.07.2024).

219. Тацій В. Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві : монографія. Харків : Право, 2016. 256 с.

220. Тацій В. Я., Пономаренко Ю. А. Об'єкт кримінального правопорушення. Вісник Асоціації кримінального права України. № 2 (18). 2022. С. 207–210.

221. Тельпіс М. В. Відмежування знарядь і засобів вчинення злочину від предмета злочину. *Право і суспільство*. 2019. № 3. Част. 2. С. 194–200.

222. Титаренко Н. Чи діє в Україні особливий період? URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0031697-16#Text> (дата звернення: 22.12.2024).

223. Ткачук Ю. О. Принципи побудови кримінально-правових санкцій. *Держава і право*. 2009. Вип. 44. С. 588–591.

224. Топольницький В. В., Остапенко А. І. Особливості регулювання військових правовідносин в умовах особливого періоду, воєнного стану та в бойовій обстановці. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 3. С. 231–235. URL: http://lsei.org.ua/3_2021/61.pdf (дата звернення: 23.12.2024).

225. Українське кримінальне право. Загальна частина: підручник / за ред. В.О. Навроцького. К.: Юринком Інтер, 2013. 712 с.

226. Ус О. В. Кваліфікація злочину за ознаками об'єктивної сторони складу злочину. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2017. Випуск 47. Том 3. С. 101–106.

227. Ус О. В. Кваліфікація злочину за ознаками суб'єктивної сторони складу злочину. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2018. № 49. Т. 2. С. 130–136.

228. Ус О. В. Кваліфікація злочину при конкуренції загальної та спеціальної кримінально-правових норм. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2019. Mai. P. 136–140. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2019/3/part_1/31.pdf (дата звернення: 05.04.2025).

229. Ус О. В. Кваліфікація злочину при конкуренції кримінально-правових норм, частини та цілого. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2019. Випуск 55. Том 2. С. 110 – 114.

230. Ус О. В. Кваліфікація злочину при конкуренції спеціальних кримінально-правових норм. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2019. Випуск 56. Том 2. С. 79 – 83.

231. Ус О. В. Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації : лекції. Харків : Право, 2018. 368 с.

232. Філей Ю. В. Вплив принципів кримінальної відповідальності на побудову кримінально-правових санкцій за злочини проти моральності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 1. С. 186–189. URL: http://lsei.org.ua/1_2015/49.pdf (дата звернення: 29.05.2025).

233. Харитонов С. О. Кримінальна відповідальність за військові злочини за кримінальним правом України : монографія / С. О. Харитонов. Харків : Право, 2018. 328 с.

234. Харитонов С. О. Об'єкт і система військових злочинів. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 3 (86). С. 243–253.

235. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16 січня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 07.11.2025).

236. Цивінський О. І. Відповідальність за заволодіння чужим майном, вчинене службовою особою, за кримінальним правом України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2023. 310 с.

237. Цивінський О. І. Основні проблеми визначення предмета привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем. *Право і суспільство*. 2022. № 5. С. 229–236.

238. Шармар О. М. Особливості кримінальної відповідальності за умисне знищення чи пошкодження чужого майна. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2024. Випуск 83: частина 3. С. 163–168.

239. Шкуропацький О., Мехеда В., Пашенко Є. Термінологічне визначення поняття «особливого періоду» та його застосування. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «ПРАВО»*. 2019. Випуск 28. С. 97–106.

240. Щербина В. С. Правовий режим майна у збройних силах України. *Приватне право і підприємництво*. 2012 . № 11. С. 148–153.

241. Щербініна І. Ю. Інтегративна функція суспільно небезпечних наслідків кримінального правопорушення. *Право і суспільство*. 2021. № 3. С. 138–143

242. Щодо особливого періоду : лист тимчасово виконуючого обов'язки начальника Головного управління оборонного та мобілізаційного планування Генерального штабу Збройних Сил України В. Талалая від 1 жовтня 2015 року № 322/2/8417. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS25635> (дата звернення: 22.12.2024).

243. Ярош В. В. Додержання правил конструювання санкцій за злочини у сфері службової діяльності. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2014. № 17. С. 269–271.

244. Ясиновський П. В. Особливий період як обов’язкова ознака при кваліфікації за ст. 114-1 Кримінального кодексу України. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2024. № 6. С. 798–802. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/12/135.pdf> (дата звернення: 23.12.2024).

245. Brottsbalk (1962:700). URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/brottsbalk-1962700_sfs-1962-700/#K21 (дата звернення: 10.07.2024).

246. Bundesgesetz vom 30. Oktober 1970 über besondere strafrechtliche Bestimmungen für Soldaten (Militärstrafgesetz - MilStG.) URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10005361> (дата звернення: 10.05.2024).

247. Code de justice militaire (nouveau). URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006071360/LEGISCTA000006098217/#LEGISCTA000006098217 (дата звернення: 10.05.2024).

248. Codici Penali Militari di Pace e di Guerra REGIO DECRETO 20 febbraio 1941. URL: <https://www.gazzettaufficiale.it/sommario/codici/penaleMilitare> (дата звернення: 23.06.2024).

249. Código de Justiça Militar. Lei n.º 100/2003. Diário da República n.º 265/2003, Série I-A de 2003-11-15. URL: <https://diariodarepublica.pt/dr/legislacao-consolidada/lei/1900-34499475-44794475> (дата звернення: 26.06.2024).

250. Codul Penal din 17 iulie 2009. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocumentAfis/223635> (дата звернення: 26.06.2024).

251. Criminal code. 10th june, 1854. URL: <https://legislation.mt/eli/cap/9/20210727/eng> (дата звернення: 24.06.2024).

252. Defence act, 1954. URL: <https://www.achtanna.ie/en/act/en181954> (дата звернення: 21.06.2024).

253. Kazneni zakon. Pročišćeni tekst zakona. URL: <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon> (дата звернення: 10.07.2024).

254. Kazenski zakonik (KZ-1-UPB2) (uradno prečiščeno besedilo). URL: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2012-01-2065> (дата звернення: 26.06.2024).

255. Kodeks karny USTAWA z dnia 6 czerwca 1997 r. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdm19970880553> (дата звернення: 10.05.2024).

256. Krimināllikums. Pieņemts: 17.06.1998. URL: <https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums> (дата звернення: 23.06.2024).

257. Ley Orgánica 14/2015, de 14 de octubre, del Código Penal Militar. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2015-11070> (дата звернення: 21.06.2024).

258. Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.111555> (дата звернення: 24.06.2024).

259. Loi du 31 décembre 1982 concernant la refonte du code pénal militaire. - Mémorial A n° 114 de 1982, p. URL: https://www.stradalex.lu/fr/slu_src_publ_leg_mema/toc/leg_lu_mema_198212_114/doc/mema_1982A26001 (дата звернення: 24.06.2024).

260. Loi contenant le Code pénal militaire. de 27 mai 1870. URL: <https://vlex.be/vid/abolition-peine-mort-peines-criminelles-30530078> (дата звернення: 10.05.2024).

261. Militær straffelov. LOV nr 530 af 24/06/2005. URL: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2005/530> (дата звернення: 26.06.2024).

262. Νόμος 2287/1995 «Στρατιωτικός Ποινικός Κώδικας» URL: <https://www.stratologia.gr/el/node/931> (дата звернення: 15.05.2024).

263. Ο Στρατιωτικός Ποινικός Κώδικας και Δικονομία του 1964 (40/1964). URL: https://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/1964_1_40/index.html (дата звернення: 23.06.2024).

264. Rahuaja riigikaitse seadus Vastu võetud 12.06.2002. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/12751452> дата звернення: 23.05.2024).

265. Rikoslaki. 19.12.1889/39. URL: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L45> (дата звернення: 10.07.2024).

266. Straffeloven. URL: <https://danskelove.dk/straffeloven> (дата звернення: 15.05.2024).

267. Strafgesetzbuch (StGB). URL: <https://www.jusline.at/gesetz/stgb> (дата звернення: 22.07.2024).

268. Strafgesetzbuch (StGB). Strafgesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 13. November 1998 (BGBl. I S. 3322), das zuletzt durch Artikel 12 des Gesetzes vom 27. März 2024 (BGBl. 2024 I Nr. 109) geändert worden ist. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/BJNR001270871.html> (дата звернення: 10.05.2024).

269. Trestní zákoník. Zákon č. 40/2009 Sb. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40#cast2> (дата звернення: 10.07.2024).

270. Trestný zákon. Zákon z 20. mája 2005. URL: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/300/#predpis.cast-druha> (дата звернення: 26.06.2024).

271. Wehrstrafgesetz (WStG). Wehrstrafgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 24. Mai 1974 (BGBl. I S. 1213), das zuletzt durch Artikel 3 des Gesetzes vom 26. Juli 2023 (BGBl. 2023 I Nr. 203) geändert worden ist. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/wstrg/BJNR002980957.html> (дата звернення: 10.05.2024).

272. Wetboek van Militair Strafrecht. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0001869/2020-01-01#BoekTweede> (дата звернення: 24.06.2024).

273. Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Zákon č. 361/2003 Sb. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-361#cast1> (дата звернення: 23.07.2024).

274. 2012. évi C. Törvény a Büntető Törvénykönyvről. URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200100.tv> (дата звернення: 10.07.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Войцещук А. А. Проблеми визначення поняття військового майна як предмета військових кримінальних правопорушень. *Університетські наукові записки. Часопис ХУУП імені Леоніда Юзькова*. 2024, № 1 (97) С. 21 – 30.

2. Войцещук А. А. Втрата та зіпсування майна як ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 413 Кримінального кодексу України. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2025. Вип. 87: частина 3. С. 255 – 262.

3. Войцещук А. А. Кримінально-правова характеристика кваліфікуючих ознак втрати військового майна (ст. 413 КК України). *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2025. Серія ПРАВО. Випуск 88: частина 3. С. 128 – 135.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

4. Войцещук А. А. Особливості регламентації кримінальної відповідальності за посягання на військове майно в КК України та законодавстві окремих європейських держав. *Теорія та практика протидії злочинності в умовах правового режиму воєнного стану* : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 8 листопада 2024 року). С. 51 – 54.

5. Войцещук А. А. Проблеми визначення правил зберігання військового майна у практиці застосування ст. 413 КК України. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні* : матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, 6 грудня 2024 року). С. 396 – 399.

Додаток Б

**ФАКТИЧНИЙ СКЛАД КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 413 КК
УКРАЇНИ У ВИРОКАХ, ПОСТАНОВЛЕНИХ У ПРОВАДЖЕННЯХ З 01.01.2019 РОКУ ЗА 2019 – 2024 РОКИ, А
ТАКОЖ ПОКАРАННЯ, ПРИЗНАЧЕНЕ ОСОБАМ, ЯКІ ВЧИНILI ВІДПОВІДНІ КРИМІНАЛЬНІ
ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ,
ПОКАРАННЯ ЧИ ЙОГО ВІДБУВАННЯ**

№ за/п	Єдиний унікальний номер справи, дата рішення	Характеристика предмета кримінального правопорушення	Характеристика об'єктивної сторони ¹	Зміст порушених правил згідно із текстом вироку	Характеристика суб'єктивної сторони	Призначене покарання	Застосування звільнення від кримінальної відповідальності, покарання та його відбування ²
1	183/412/19 25 січня 2019 року	Зброя (автомат АКМ) та боєприпаси (30 шт.)	Втрата (залишив автомат з магазином, спорядженим 30 набоями у польовому парку бойових машин	Ст. ст. 9, 11, 28, 30, 35, 58, 59, 148 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 233, 234 Статуту гарнізонної та вартової служби Збройних Сил України	Кримінально протиправна недбалість	Арешт строком п'ять місяців з відбуванням покарання на гауптвахті	-

¹ Часто про долю військового майна у вирозі не згадується, водночас й відсутнє рішення про відшкодування збитків, з чого можна припустити, що майно таки було віднайдене.

² При звільненні від відбування покарання з випробуванням суди покладають загальні обов'язки, і часом додатковий – не виїжджати за межі України без погодження з уповноваженим органом з питань пробації.

			військової частини, , внаслідок чого ввірена для службового користування зброя та боєприпаси були втрачені)				
2	452/403/19 12 березня 2019 року	Зброя (кулемет ПКТ)	Втрата (порушуючи правила зберігання ввіреної зброї, не здавши її до спеціального обладнаного приміщення чи на склад засобів ураження, та тримаючи її в металевому контейнері на території стоянки вертолітної ескадрильї, залишаючи її без нагляду, втратив)	Ст. ст. 11, 16, 119, 120 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 6, 115 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, абз. 1, абз. 3, п. 4 розділу I, абз. 9 п. 14 розділу I, абз. 1 п. 2 розділу X «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої Наказом Міністра оборони України від 29.06.2005 № 359, абз. 13, абз. 14 п.279, п. 318, п. 411 Наставлення з технічного забезпечення авіації Збройних Сил України (книга 2 «Інженерно-авіаційне забезпечення» ч. 1), затвердженої наказом заступника Міністра оборони України командувача Військово-	Кримінально протиправна недбалість	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання у зв'язку із амністією

				повітряних сил України від 28.07.2000 р. №177 та абз. 6 п.50 Додатку №1 до вказаного Наставлення, абз. 11, абз. 12 п. 3 гл. 4 р. V, абз. 2 п. 11 гл. 4 р. V, абз. 1, абз. 3 п. 15 гл. 4 р. V, п. 2 гл. 14 р. V, абз. 6 п. 1 гл. 12 р. XIV Правил інженерно-авіаційного забезпечення державної авіації України, затверджених наказом Міністерства оборони України від 05.07.2016 № 343			
3	127/3289/19 17 квітня 2019 року	зброя (ПМ) та 18 боєприпасів / 4455 гривень	Втрата (внаслідок порушення порядку зберігання зброї та бойових припасів переніс та залишив без нагляду зброю (ПМ) та боєприпаси в приміщенні квартири, що призвело до її втрати у зв'язку із заволодінням третьою особою)	Не вказано	Кримінально протиправна самовпевненість	Штраф у розмірі 300 нмдг	-
4	№127/1547 7/19 27 серпня 2019 року	Зброя (АКС 74), 4 магазини до зброї та підсумок	Втрата (виніс зброю, магазини до неї та підсумок за межі військової частини та	Пункт 13 Положення про порядок обліку, збереження, списання і використання військового майна у Збройних Силах України,	Кримінально протиправна недбалість	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з

			залишив без нагляду (в приміщенні хостелу), що призвело до її втрати у зв'язку із заволодінням третьою особою)	затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 1225 від 04.08.2000, згідно якого військове майно зберігається з дотриманням вимог, передбачених документацією заводів-виробників; умови зберігання цього майна повинні забезпечувати збереження його належного якісного (технічного) стану, виключати можливість втрати. Також, згідно п. 14, розділу 1, п. 2 розділу X Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України 29.06.2005 № 359, заборонено: зберігання, поза розташуванням військової частини (удома, у гуртожитку, на робочому місці) стрілецької зброї, у тому числі й спортивної, та боєприпасів, залишати стрілецьку зброю та боєприпаси без нагляду. Військовослужбовці отриману стрілецьку зброю		випробуван ням. Іспитовий. строк 1 рік
--	--	--	---	---	--	---

				повинні постійно тримати при собі			
5	564/2045/19 03 жовтня 2019 року	Зброя (7,62 мм. кулемет ПКТ вартістю 14878 грн.)	Втрата (допустив втрату ввіреної йому для службового користування зброї (деталі не вказані) внаслідок порушення правил її зберігання)	Ст. ст. 11, 16 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, п. 2, розділу 4 «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої Наказом Міністра оборони України 29.06.2005 № 359	Кримінально протиправна недбалість	Один рік позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік
6	683/1614/19 10 жовтня 2019 року	Речове майно (каремат вартістю 48,68 грн, казанок алюмінієвий вартістю 4 грн; мішок спальний вартістю 475,88 грн; жилет панцерний «Корсар» МЗС 4 з розгрузкою вартістю 4654,84 грн; шолом кевларовий вартістю 1727,57 грн; чохол до шолома вартістю 33,59 грн, два комплекти натільної трикотажної	Втрата (нехтуючи встановленими правилами зберігання майна, втратив ввірене йому майно, яке перебувало на відповідному інвентарному обліку речової служби та підлягало поверненню після тимчасового користування ним до військової частини, оскільки, перед вибуттям у звільнення, залишив його в кімнаті	Вимоги ст. 11, 16, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. 5.18.2.7., 5.18.2.3., 5.18.3.3. «Положення про військово (корабельне) господарство Збройних Сил України» затвердженого наказом Міністра оборони України від 16.07.97 № 300, п. 9, 13 та 15 «Положення про порядок обліку, зберігання, та використання військового майна у Збройних Сил України» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2000 року № 1225, п. 1, 2 та 3 «Положення про	Не вказано	Один рік позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік

		білизни вартістю 306,84 грн; дві пари польових, утеплених штанів нового зразку вартістю 1228,49 грн, всього на загальну суму 8479,89 грн.)	розташування дивізіону транспортування без нагляду та відповідного документального оформлення, не повідомивши про це командирів та спів службовців)	матеріальну відповідальність військовослужбовців за шкоду, заподіяну державі» затвердженого постановою Верховної ради України від 23 червня 1995 року № 243/95-ВР			
7	743/1764/19 25 жовтня 2019 року	Предмет технічного постачання (бінокляр тепловійний, вартістю 456040,77 грн)	Втрата (самовільно залишив без нагляду та охорони отримане ним та ввірене для службового користування військове майно в дерев'яному ящику пункту обігріву несення служби прикордонного наряду, у зв'язку з чим передачу отриманого для службового користування даного військового майна після несення служби не здійснив. В результаті	П. 36 наказу Начальника ІНФОРМАЦІЯ_3 від 19.12.2018 року № 184-ОД «Про організацію експлуатації стрілецької зброї та боєприпасів у 2019 році та забезпечення їх зберігання» військовослужбовці в період несення служби в прикордонних нарядах, навчань, занять, стрільб, ведення бойових дій, зброю, боєприпаси, оптичні прилади та засоби активної оборони повинні постійно мати при собі. Під час відпочинку (привалу), а також обслуговування озброєння та техніки, зброя, боєприпаси, оптичні прилади та засоби активної оборони за наказом начальника підрозділу можуть знаходитися у ставницях (шафах) або	Кримінально протиправна самовпевненість	Два роки службового обмеження для військовослужбовців, з відрахуванням в доход держави 15 % із суми грошового забезпечення	-

			бездіяльності, порушення правил зберігання військового майна за умов можливості вільного доступу сторонніх осіб, в тому числі цивільних, допущено втрату даного військового майна)	дерев'яних ящиках, обладнаних з підручних матеріалів, під охороною спеціально призначених осіб. Відповідно п.11 розділу 2 частини 2 Інструкції про службу прикордонних нарядів ДПС України, затвердженої наказом МВС України 19.10.2015 №1261, прикордонним нарядам забороняється залишати без нагляду, передавати іншим особам зброю та предмети екіпіровки			
8	405/4901/19 31 січня 2020 року	інвентарне майно (комп'ютерна техніка: машина для обробки даних (апаратна частина) у складі: системного блоку ImpressionP+ (комплект: процесор марки «IntelCeleron» моделі «G3900» - 1 шт., системної плати марки «Asus» моделі «H110M R/C/SI» - 1 шт., комплекту драйверів на CD диску 1 шт.,	Зіпсування (підчас прибирання робочого місця, спричинив обливання водою комп'ютерної техніки, що призвело до несправності вищевказаного військового майна, здійснив зіпсування ввіреного для службового користування іншого інвентарного військового майна)	ст. ст. 6, 9, 11, 16, 49, 59 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 1, 3, 4, 8 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, ст. ст. 3, 5, 6, 7, 8 Закону України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України», ст. ст.13-15 «Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна в Збройних Силах України», п. п. 2.1, 2.2, 2.4, 2.5, 3.1.1, 3.1.2, 3.1.7, 3.1.9, 3.2.40, 3.2.41, 3.2.42, 5.2.11, 5.2.12, 5.2.13 «Положення про військове (корабельне)	Кримінально протиправна недбалість	Один рік позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік

		оперативної пам'яті марки «Samsung» обсягом 4 GB типу DDR 2133- 1 шт., накопичувача (ЖМД) марки «Toshiba» об'ємом 500 GB із роз'ємом SATA зі швидкістю обертання шпинделя 7200 об/хв. 1 шт., клавіатури марки «Esperanza» Keyboard моделі «TK101UA» USB 1 шт., комп'ютерної миші марки «Extreme» Mouse моделі «XM102K» Black 1 шт., джерела безперебійного живлення марки «Powercom» моделі «RPT 1000ASUKO» - 1 шт., операційної системи Microsoft Windows 10 Professional 1 шт., офісного пакету Microsoft Office	господарство Збройних Сил України»			
--	--	---	------------------------------------	--	--	--

		Standard 2016 1 шт., антивірусного пакету «Eset» типу «Endpoint Security» для Windows), принтера марки «Brother» моделі «HL 1112R», загальною вартістю 9703 грн. 16 коп.)					
9	229/2151/19 07 лютого 2020 року	Зброя (АКС-74, вартістю 692,82 грн.)	Втрата (залишив без нагляду в загальнодоступному видному місці на ящику із боєприпасами біля входу у вказаний бліндаж, ввірену йому для службового користування зброю внаслідок чого останній був втрачений)	Ст. ст. 11, 16 Статуту внутрішньої служби Збройних сил України, ст. 4 Дисциплінарного статуту Збройних сил України, ст. ст. 2, 3 розділу Х «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Сил України»	діючи умисно, самовпевнено, передбачаючи можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння, але легковажно розраховуючи на їх відвернення	Один рік позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік
10	229/368/20 26 лютого 2020 року	Зброя (автомат АКС-74)	Втрата (вчинив втрату ввіреної для службового користування зброї внаслідок	Ст. ст. 11, 13, 16, 127, 128, 130, 144, 148 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, затвердженого Законом України від 24.03.1999 №	Кримінально протиправна недбалість	-	Звільнено від кримінальної відповідальності у

			порушення правил її зберігання. В чому виявилось порушення у вироку не вказано)	548-XIV, ст. ст.1-4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, затвердженого Законом України від 24.03.1999 № 551-XIV, п. п. 2.4., 2.15., 10.2. Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29.06.2005 №359			зв'язку із передачею на поруки колективу, а саме командуванню військової частини в особі командира військової частини
11	572/501/20 27 лютого 2020 року	інвентарне майно (спеціальний засіб – пістолет «ФОРТ 12Р», калібру 9 мм., який був споряджений 12-ма травматичними патронами з еластичною кулею несмертельної дії, калібру 9 мм., марки «Терен - 3 П-Р», загальною вартістю 684 грн. 00 коп.)	Втрата (втратив ввірене для службового користування майно. Причини та обставини втрати не вказані. Предмет кримінального правопорушення значиться серед речових доказів і був за рішенням суду повернутий військовій частині)	Ст. ст. 11, 16 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 12, 15, 17 Закону України «Про Національну гвардію України», ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію», п. 2 розділу IV «Інструкції з організації забезпечення, зберігання та експлуатації озброєння в Національній поліції України», затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України № 828 від 11.10.2018, п. 6 розділу I, п. п. 3, 5 розділу IV «Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю», затвердженої наказом Міністерства	Кримінально протиправна недбалість	Арешт строком на два місяці з відбуванням на гауптвахті	-

				внутрішніх справ України №70 від 01.02.2016			
12	183/947/20 09 квітня 2020 року	Зброя (пістолет ПМ, вартістю 3684,48 гривень)	не переносив ввірений йому для службового користування пістолет на міцно пристебнутому ремені, внаслідок чого, під час руху вагону, допустив втрату до бокового отвору у міжвагонному переході на шпали	Ст. ст. 9, 11, 12, 16 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, п. 1.14, п. 2, 4 розділу 10 Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359, ст. 13 «Положення про затвердження Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах України» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2000 року № 1225	Кримінально протиправна самовпевнен ість	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуван ням. Іспитовий строк 1 рік
13	405/1911/20 05 червня 2020 року 2 епізоди	1 епізод: речове майно (водозахисний костюм, шолом кевларовий "Великобританія", ременно-плечова система з підсумками та рюкзак 30-40	Втрата (зміст порушення та наслідку не вказано). Про повторність не згадується. Вказано, що обставин, які обтяжують покарання, судом не встановлено	Ст. ст. 11, 16 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, п. 13 Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна в Збройних Силах України, затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 04.08.2000 року № 1225, п.п.	Не вказано	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуван ням. Іспитовий строк 1 рік

		літрів, вартістю 4382,22 гривень) 2 епізод: речове майно (мішок спальний утеплений, окуляри захисні балістичні, бронежилет Корсар МЗС1-4 ММ14, рюкзак 30-40л (2017), костюм для інших фахівців, на загальну суму 11116,10 гривень)		3.1.1, 3.1.9 Положення про військове (корабельне) господарство Збройних Сил України, затвердженого наказом Міністерства оборони України від 16.07.1997 року № 300			
14	229/1150/20 15 червня 2020 року	Зброя (два 9 мм пістолети, загальною вартістю 3820грн.)	Втрата (не закрив на замки двері службового автомобілю, в якому він перевозив зброю, тим самим не забезпечив встановлений порядок зберігання зброї (можна припустити, що наслідком стало викрадення зброї))	Ст. 11, 16, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних сил України, ст. 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. 10 Інструкції з придбання у Збройних Сил України вогнепальної зброї невійськового призначення, бойових припасів до неї, холодної і пневматичної зброї та деяких інших предметів і матеріалів, на які поширюється дозвільна система, затвердженої наказом Міністерства оборони України від 07.07.2016 року №347/631,	Кримінально протиправна недбалість	Один рік позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік

				п. 4, 6 Розділу 1, п. 2 розділу 10 «інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359			
15	576/2169/19 17 червня 2020 року	Предмет технічного постачання (прилад нічного бачення PVS-14 № 738595, загальною вартістю 77106 грн. 94 коп.)	Втрата (ні суті порушення ні обставин втрати у вироку не вказано)	Ст. ст. 6, 11, 16, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України та ст. ст. 2, 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України	Не вказано	Шість місяців службового обмеження для військовослужбовців з утриманням 10 % суми грошового забезпечення на користь держави	-
16	932/5984/20 9 липня 2020 року	Зброя, боєприпаси та інвентарне майно (АК 74, 120 од. набоїв калібру 5.45 мм, шолом кевларовий каска ІМ, жилет панцерний «Корсар МЗС», бінокль, загальною вартістю 13 935 грн. 56 коп.)	Зіпсування (знаходячись в середині КУНГу, в порушення вимог, намагався розпалити дрова всередині металеві печі за допомогою легкозаймистих матеріалів - бензину, внаслідок чого виникла пожежа, в	ст. 9, 11, 16, 127, 128, 175 ч. 2, 3 ст. 187 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, п. 2 Наказу Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359 «Про затвердження Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», ч.1 ст.4 Дисциплінарного статуту	Самовпевненість	На підставі ст. 58 КК України замість позбавлення волі строком на рік призначити покарання у виді службового обмеження для військовослужбовців строком на 1 рік з відрахуванням в дохід держави	-

			результаті якої було знищене військове майно)	Збройних Сил України, ст. 233-235 Статуту гарнізонної та вартової служби Збройних Сил України		10% із суми грошового забезпечення	
17	229/1709/20 06 серпня 2020 року	Зброя та боприпаси (АК-74, вартістю 2885,15 грн. та 30 штук набоїв калібром 5,45 мм. вартістю 7,03 грн.)	Втрата (під час переміщення особового складу військової частини з одного спостережного пункту до іншого, допустив втрату ввіреної йому для службового користування зброї)	Ст. ст. 11, 16, 127, 128 Статут внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. 4 Дисциплінарного статуту збройних Сил України, п. 10 Інструкції з придбання у Збройних Силах України вогнепальної зброї невійськового призначення, бойових припасів до неї, холодної і пневматичної зброї та деяких інших предметів і матеріалів, на які поширюється дозвільна система, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359	Кримінально протиправна самовпевненість	Три роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік
18	237/2447/20 2 жовтня 2020 року	Зброя (пістолет 9 мм ПМ, загальною вартістю 1610 грн. 35 коп.)	Втрата (деталей не вказано)	Ст. ст. 11, 16, 119, 120 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 2, 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. 10 Інструкції з придбання у Збройних Силах України вогнепальної зброї невійськового призначення, бойових припасів до неї, холодної і пневматичної зброї та деяких інших предметів і матеріалів, на які	Кримінально протиправна недбалість	Один рік службового обмеження для військовослужбовців з утриманням 10 відсотків із суми грошового забезпечення на користь держави	-

				поширюється дозвоільна система, затвердженої наказом Міністра оборони України від 07.07.2016 року № 347/631, п. п. 4, 6 Розділу I, п. 2 Розділу X «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України від 29.06.2005 року № 359			
19	564/2131/20 06 жовтня 2020 року	Предмет технічного постачання (прилад нічного бачення AN/PVS-14, вартістю 73 127 грн. 55 коп.)	Втрата (деталей не вказано)	Ст. ст. 11, 16, 130 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, п. 13 «Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2000 року № 1225, п. 5.18.3.2 «Положення про військове (корабельне) господарство Збройних Сил України», затверджене наказом Міністра оборони України від 16 липня 1997 року № 300	Кримінально протиправна недбалість	Один рік позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік
20	564/2192/20 06 жовтня 2020 року	Предмет технічного постачання (тепловізійний	Втрата (деталей не вказано)	Ст. ст. 11, 16, 130 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, п.13 «Положення про порядок	Кримінально протиправна недбалість	Один рік позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з

		приціл ARCHER TSA-11/40-640, вартістю 262984 грн. 40 коп.)		обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах», затвердженого постановою Кабінету Міністрів від 4 серпня 2000 року № 1225, п. п. 5.18.3.2, 6.2.9 «Положення про військове (корабельне) господарство Збройних Сил України», затверджене наказом Міністра оборони України від 16 липня 1997 року № 300			випробуванням. Іспитовий строк 1 рік
21	229/3441/20 15 жовтня 2020 року	Зброя та боєприпаси (пістолет 9 мм ПМ та два магазини з набоями до нього	Втрата (згубив, вочевидь, через алкогольне сп'яніння), адже у вироку вказано, що пошуковими заходами пістолет був відшуканий)	Ст. ст. 11, 16, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 2, 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. 10 «Інструкції з придбання у Збройних Силах України вогнепальної зброї невійськового призначення, бойових припасів до неї, холодної і пневматичної зброї та деяких інших предметів і матеріалів, на які поширюється дозвільна система», затвердженої наказом Міністра оборони України від 07.07.2016 № 347/631, п. 4, 6 Розділу I, п. 2 розділу X «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та	Кримінально протиправна недбалість	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік

				боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359			
22	183/2887/19 16 листопада 2020 року	Зброя (пістолет ПМ)	Втрата (деталей не вказано)	Ст. ст. 9, 11, 16 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, п. 1.14 Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359	Кримінально протиправна самовпевненість	Один рік і шість місяців позбавлення волі	Звільнено від покарання на підставі ст. 23 Закону України «Про амністію у 2016 році»
23	183/2508/20 17 грудня 2020 року	Предмет технічного постачання (монокуляр нічного бачення AN/PVS – 14, вартістю 86290 гривень 52 коп.)	Втрата (не здавав монокуляр нічного бачення на зберігання у спеціально обладнане місце (шафу), яке перебуває під охороною у чергового по підрозділу, а переносив його з собою, періодично залишаючи його без нагляду, не контролюючи	Ст. ст. 9, 11, 16, 111, 112 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, п. 10 Розділу «Про збереження стрілецького озброєння, артилерійських оптичних і електронно-оптичних приладів у підрозділах», п. 2 Наказу Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359 «Про затвердження Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України» та ст. ст. 13,	Кримінально протиправна самовпевненість	Службове обмеження для військовослужбовців строком на один рік з відрахуванням із суми грошового забезпечення в дохід держави у розмірі 10 відсотків.	-

			його наявність, тим самим залишаючи ввірений предмет технічного постачання без нагляду та охорони. Зміст втрати не уточнено)	14, 15 «Положення про затвердження Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах України» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2000 року № 1225			
24	129/2551/20 29 квітня 2021 року	Предмети технічного постачання (6 портативних цифрових радіостанцій виробництва Motorola моделі DP 4400, які перебували у його використанні, 1 нової радіостанції портативної спеціального призначення виробництва Motorola моделі DP 4400, принтера виробництва Canon моделі LBP-6030, який перебував у використанні, нового дротового телефону 2E AP-	Втрата (деталей не вказано)	Не вказано	Кримінально протиправна самовпевненість	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік

		210, на загальну суму 47837грн. 33коп.)					
25	183/1422/20 11 травня 2021 року	Предмет технічного постачання (монокуляр нічного бачення PVS – 14, вартістю 86381 грн. 45 коп.)	Втрата (не забезпечив збереження монокуляра нічного бачення PVS - 14, а переносив його з собою, періодично залишаючи його без нагляду у приміщенні кабінету командира роти групи інженерно- технічного забезпечення, не контролюючи його наявність, тим самим залишаючи ввірений предмет технічного постачання без нагляду та охорони. З показань винного – не зачинив сейф, де зберігав вказане майно)	Інструкція про порядок зберігання оптичних, нічних, квантових оптико- електронних та тепловізійних приладів у підрозділах частини, затвердженої наказом командира військової частини Зміст правил: «Прилади, які не встановлюються на озброєнні, укладаються разом з одиночним комплектom ЗПІ в штатні футляри, ранці, ящики та чохли. Усі частини комплекту повинні бути вірно укладені та надійно закріплені. В кімнатах зберігання зброї прилади зберігаються в окремих шафах (станіях), які обладнані полицями. На внутрішній стороні дверцят шафи (станіці) вивішується опис майна»	Кримінально протиправна самовпевнен ість	Один рік позбавлення волі. На підставі ст. 58 КК України призначити службове обмеження строком на 1 рік з відрахуванням 10 відсотків із суми його грошового забезпечення в дохід держави	-

26	183/3616/20 23 червня 2021 року	предмет технічного забезпечення (монокуляр нічного бачення AN/PVS – 14, вартістю 56427 грн. 52 коп.)	Втрата (не здав ввірений предмет технічного постачання на зберігання у спеціально обладнане місце (шафу), яке перебуває під охороною у чергового по підрозділу, а переносив його з собою, періодично залишаючи його без нагляду в спальному приміщенні військової частини, не контролюючи його наявність, тим самим залишаючи ввірений предмет без нагляду та охорони. Прибувши в черговий раз до спального приміщення виявив його відсутність)	Ст. ст. 9, 11, 16, 111, 112 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, п. 10 Розділу «Про збереження стрілецького озброєння, артилерійських оптичних і електронно-оптичних приладів у підрозділах», п. 2 Наказу Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359 «Про затвердження Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України» та ст. ст. 13, 14, 15 «Положення про затвердження Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах України» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2000 року № 1225	Кримінально протиправна самовпевнен ість	Штраф у розмірі 1000 нмдг	-
----	---------------------------------------	---	--	---	---	------------------------------	---

27	183/2511/20 23 червня 2021 року	Предмети технічного постачання (машина для обробки даних у складі: ПК ,клавіатури, комп'ютерної миші, сканера, програмної продукції, загальною вартістю 23693грн.30коп.та ноутбук, вартістю 13 335 грн.)	Втрата (не вжив необхідних заходів для недопущення втрати ввіреного йому майна та забезпечення надійного збереження матеріальних засобів. Не здав їх на склад служби зв'язку військової частини, залишаючи без нагляду в приміщенні службового кабінету вузла зв'язку, не контролюючи їх наявність, тим самим залишаючи ввірені предмети технічного постачання без нагляду та охорони, внаслідок чого втратив ввірене йому для службового користування вищевказані предмети	Ст.ст. 9, 11, 16 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст.ст. 13, 14, 15 «Положення про затвердження Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах України» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2000 року № 1225, п. 3.1.9. наказу МОУ № 300 від 16.07.1997 року «Про затвердження Положення про військове (корабельне) господарство Збройних Сил України», функціональних обов'язків помічника начальника зв'язку відділення зв'язку штабу військової частини затвердженні наказом командира військової частини	Кримінально протиправна самовпевнен ість	Штраф в розмірі 1000 нмдг	-
----	---------------------------------------	---	---	---	---	------------------------------	---

			технічного постачання)				
28	183/3618/2023 липня 2021 року	предмети технічного постачання (монокулярні нічного бачення AN/PVS – 14, вартістю 258871 грн. 60 коп.)	Втрата (у порушення нормативних документів, зберігання монокулярів нічного бачення AN/PVS - 14 не забезпечив та всупереч вимог чинного законодавства ввірені для службового користування предмети технічного забезпечення - для зберігання у спеціально обладнане місце (шафу), яке перебуває під охороною у чергового по підрозділу, не здавав, а переносив його з собою, періодично залишаючи його без нагляду в спальному	Ст. ст. 9, 11, 16, 119, 120 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, п. 10 Розділу «Про збереження стрілецького озброєння, артилерійських оптичних і електронно-оптичних приладів у підрозділах», п. 2 Наказу Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359 « Про затвердження Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України» та ст. ст. 13, 14, 15 «Положення про затвердження Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах України» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2000 року № 1225	Кримінально протиправна самовпевненість	Арешт строком два місяці з відбуванням покарання на гауптвахті	-

			приміщенні. В певний момент виявив їх відсутність)				
28	944/3066/20 8 липня 2021 року	Боєприпаси (магазин і 8 боєприпасів до ПМ, вартістю 553,95 грн.)	Втрата (під час здачі раніше отриманої закріпленої зброї та її частин, а також боєприпасів, які отримував цього ж дня для службового користування, виявив відсутність 1 (одного) магазину та 8 (вісім) боєприпасів до пістолету Макарова, які втратив під час несення служби у невстановлений слідством спосіб унаслідок порушення їх зберігання – не перевіряючи під час несення служби чи надійно утримується магазин в основі рукоятки	Ст. ст. 11, 16, 26 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, п. 46, 48, 49, 62 «Настанови зі стрілецької справи 9 мм пістолета Макарова»	Кримінально протиправна недбалість	Один рік позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік

			пояснив: зброя весь час була при ньому, яким чином втратив магазин та боєприпаси пояснити не може, можливо магазин випав при огляді вантажного транспортного засобу)				
29	944/3819/21 1 вересня 2021 року	Предмет технічного постачання (монокуляр нічного бачення AN/PVS – 14, вартістю 39 878 грн. 20 коп.)	Втрата (не забезпечив збереження майна, шляхом утримування його в руках, або прикріпленим до шолома чи зброї, не вжив заходів щодо збереження ввіреного майна в момент його умовного затримання противником під час проведення ротно-тактичних навчань, не повідомивши військовослужбовців, які здійснили його затримання)	Ст. ст. 9, 11, 16, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, п. 2 Наказу Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359 «Про затвердження Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України» та ст. ст. 13, 14, 15 Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2000 року № 1225	Кримінально протиправна самовпевненість	Один рік позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік

			про залишення ввіреного йому військового майна без нагляду на спостережному пості та забезпечення його збереження, що призвело до втрати)				
30	398/500/19 3 вересня 2021 року	Предмет технічного постачання (радіостанція, вартість якої становить 9009,99 грн.)	Втрата (не здавши радіостанцію після зміни добового наряду залишив її на столі біля посту днювального без будь-якого нагляду та вільного доступу сторонніх осіб, легковажно розраховуючи, що військове майно він здав, чим здійснив втрату)	Не вказано	Кримінально протиправна самовпевненість	Один рік службового обмеження для військовослужбовців з відрахуванням 10 відсотків із суми грошового забезпечення в дохід держави	-
31	154/2225/21 3 вересня 2021 року	Предмет технічного постачання (прилад нічного бачення AN/PVS-14, вартістю 44491 грн. 37 коп..)	Втрата (тимчасово виконуючи обов'язки командира взводу, будучи матеріально відповідальною особою за майно взводу, не	Ст. ст. 9, 11, 16, 123 Статуту внутрішньої служб Збройних Сил України та чинного законодавства України	усвідомлюючи суспільно небезпечний характер свого діяння, передбачаючи його суспільно небезпечні	Один рік позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік

			забезпечив схоронність ввіреного йому майна положивши прилад нічного бачення AN/PVS- 14 у службову машину взводу та залишив без нагляду не контролюючи його наявність, тим самим залишаючи ввірений предмет без нагляду та охорони, що в подальшому призвело до його втрати порушення правил його зберігання)		наслідки і хоча не бажав, але свідомо припускав їх настання, діючи із злочинною недбалістю		
32	521/11683/2 1 5 жовтня 2021 року	Інше майно: речове майно (бронежилет, шолом, мішок спальний - 2 одиниці, каремат, казанок алюмінієвий, фляга алюмінієва на загальну суму 6059 грн. 70 коп.	Втрата (перебуваючи на території військової частини, втратив ввірене у службове користування військове майно)	Ст. ст. 9, 11, 49, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, п. 13 Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна в Збройних Силах України, затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 04.08.2000 року № 1225,	Не вказано	Три роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуван ням Іспитовий строк 2 роки

33	183/6528/20 28 жовтня 2021 року	Предмети технічного постачання (радіостанції 2 од., залишковою вартістю 12793,22 грн. та 6268,11 грн.; камера телевізійна 1 од. залишковою вартістю 36632,1 грн.)	Втрата (залишив майно без нагляду, на зберігання під охорону нікому його не передавав, наявність не контролював, не зачинив бокси №1 та №2 (що закріплені за взводом) сховища 24 парку бойових машин зазначеної частини, де зберігалось вказане військове майно, внаслідок чого майно було викрадене)	Ст. ст. 16, 119, 120 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 13, 14, 15 «Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах України» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2000 року №1225	Кримінально протиправна недбалість	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуван ням Іспитовий строк 2 роки
34	154/1923/20 11 листопада 2021 року	Предмет технічного постачання (прилад нічного бачення AN/PVS- 14, вартість не вказана)	Втрата (не забезпечив схоронність ввіреного його майна положивши прилад нічного бачення у службову машину взводу та залишив без нагляду не контролюючи його наявність, тим самим залишаючи ввірений предмет	Ст. ст. 9, 11. 16, 123 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України та чинного законодавства України	усвідомлюю чи суспільно небезпечний характер свого діяння, передбачаюч и його суспільно небезпечні наслідки і хоча не бажав, але свідомо припускав їх настання,	Один рік позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуван ням. Іспитовий строк 1 рік

			без нагляду та охорони, що в подальшому призвело до його втрати)		діючи із злочинною недбалістю ³		
35	521/13402/21 10 січня 2023 року	Інше військове майно – речове майно (бронежилет, шолом, мішок спальний, казанок алюмінієвий, фляга алюмінієва, чоботи гумові, костюм ВВЗ демісезонний, 2 рушники вафельні, вартістю 9848,71 грн.)	Втрата (обставин не вказано)	Ст. ст. 9, 11, 49, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 1-4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України; п. 13 Положення про порядок обліку, збереження, списання і використання майна військового майна у Збройних Силах України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04.08.2000 № 1225	Не вказано	Три роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік
36	204/9998/23 22 серпня 2023 року	Предмет технічного постачання (портативна цифрова радіостанція вартістю 13 581,13 грн.)	Втрата (не здійснив контроль за наявністю майна та зберігання його, не забезпечив неможливості доступу сторонніх осіб до місця зберігання цього майна, а саме залишив її без нагляду на залізничній	Ст. ст. 17, 65 Конституції України, ст. 11, 16, 26, 109, 110 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, ст. ст. 13, 14, 15 «Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах» затвердженого постановою	Кримінально протиправна недбалість	Один рік позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік

³ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101001644>

			станції під час розвантажувальних робіт)	Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2000 р. № 1225			
37	183/2009/20 12 грудня 2024 року	Предмет технічного постачання (монокуляр нічного бачення PVS-14 A1038), вартістю 69660 грн. 50 коп.)	Втрата (не забезпечив збереження монокуляра нічного бачення у м'якому кейсі для носіння приладу, який розміщується на екіпіровці військовослужбовця, та переносив його з собою, періодично залишаючи монокуляр без нагляду)	Ст. ст. 9, 11, 16, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, інструкції про порядок зберігання оптичних, нічних, квантових оптико-електронних та тепловізійних приладів у підрозділах частини, затвердженої наказом командира військової частини	Кримінально протиправна самовпевненість	Три роки позбавлення волі	-
38	216/1077/22 25 березня 2022 року	Зброя та боєприпаси (АКС-74, 4 магазини та 120 боєприпасів до нього, вартістю 3933,02 грн.)	Втрата (залишив закріплену та ввірену йому для службового користування стрілецьку зброю в необладнаному для цього ящику, який знаходився в приміщенні вищевказаної казарми, та убув у звільнення до місця свого	Ст. ст. 9, 11, 127-128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, затвердженого Законом України від 24.03.1999 №548-XIV, ст. ст. 3, 4, 6 Дисциплінарною статуту Збройних Сил України, затвердженого Законом України від 24.03.1999; п. п. 1.14, 10.2 Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та	Кримінально протиправна самовпевненість	Службове обмеження для військовослужбовців строком на два роки із відрахуванням в дохід держави 10 відсотків із суми грошового забезпечення	-

			проживання. Після повернення зі звільнення виявив їх відсутність. Відшукані не були)	боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29.06.2005 року № 359 в/с			
39	171/606/22 26 травня 2022 року	Зброя (АКС-74, вартістю 62,60 гривень)	Втрата (під час виконання завдання з технічного обслуговування техніки вживав алкогольні напої і через стан сп'яніння ліг спати, поклавши зброю збоку. Проснувшись виявив її відсутність. Віднайдені не були)	Ст. ст. 9, 11, 127-128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, затвердженого Законом України від 24.03.1999 №548-ХГУ, ст. ст. 3, 4, 6 Дисциплінарною статуту Збройних Сил України, затвердженого Законом України від 24.03.1999 № 551-ХГУ, п. 4, 6 Розділу I, п. 2 розділу X «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359	Кримінально протиправна самовпевненість	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік
40	688/1237/22 31 травня 2022 року	Зброя та боєприпаси (АКС-74, 120 набоїв, вартістю 2472,99 гривень)	Втрата (порушуючи правила зберігання зброї та боєприпасів, залишив їх без догляду в окопі,	Ст. ст. 11, 16, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 3, 4, 6 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. 22 розділу II, п. 2 розділу X	Кримінально протиправна самовпевненість	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням.

			що призвело до її втрати)	Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра Оборони України № 359 від 29 червня 2005 року			Іспитовий строк 1 рік
41	688/1238/22 31 травня 2022 року	Зброя та боєприпаси (АК-74, 120 набоїв, вартістю 2472,99 гривень)	Втрата (порушуючи правила зберігання зброї та боєприпасів, залишив їх без догляду в окопі, що призвело до її втрати)	Ст. ст. 11, 16, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 3, 4, 6 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. 22 розділу II, п. 2 розділу X Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра Оборони України № 359 від 29 червня 2005 року	Кримінально протиправна самовпевненість	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік
42	383/370/22 08 червня 2022 року	Зброя та боєприпаси (АК-74, 120 набоїв, вартістю 4607,72 гривень)	Втратив (деталей не вказано)	Ст. ст. 2, 11, 16-17, 127-128, 130 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України та ст. ст. 1-4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, ст. ст. 1, 3, 7 Закону України «Про правовий режим майна в Збройних Силах України», п. 13 «Положення про порядок обліку, збереження, списання і використання	Не вказано	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік

				військового майна у Збройних Силах», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04.08.2000 № 1225			
43	932/2808/22 10 червня 2022 року	Зброя (АКС-74)	Втрата (перебуваючи на території військової частини, залишив його без нагляду у службовому автомобілі без нагляду, а через якийсь час виявив її відсутність)	Ст. ст. 11, 16, 121, 122 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, затвердженого Законом України від 24.03.1999 № 548-XIV, ст. ст. 3, 4, 6 Дисциплінарною статуту Збройних Сил України, затвердженого Законом України від 24.03.1999 № 551-XIV, пунктів 2, 4, 15, 16, 22 Розділу 2 «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359; п. 3.2.40 наказу Міністра оборони України від 16 липня 1997 року, № 300 «Про затвердження Положення про військове (корабельне) господарство Збройних сил України»	Кримінально протиправна самовпевненість	Штраф у розмірі 1765 п'ять нмдг	-
44	199/2957/22 13 червня 2022 року	Зброя та боєприпаси (АКМ, вартістю 942	Втрата, зіпсування (перебуваючи в стані	Солдат під час поводження зі зброєю повинен був зберігати при собі видану	Кримінально протиправна недбалість	Штраф у розмірі 1765 нмдг	-

		гривні та 120 набоїв, вартістю 62,14 гривень)	алкогольного сп'яніння втратив ввірену йому для службового користування зброю, що в подальшому призвело до її зіпсування, у вигляді деформації корпусу в районі кріплення магазину та, як наслідок - повну його непридатність для використання за призначенням. Зброя та боєприпаси були віднайдені, однак АКМ мав пошкодження)	йому зброю та бойові припаси та вчиняти всі необхідні дії, які б унеможливлювали їх втрату чи викрадення (п. 2 Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359)			
45	734/1133/22 19 липня 2022 року	Зброя та боєприпаси (АК- 74, вартістю 28851,54 гривень та 30 набоїв до нього)	Втрата (залишив без нагляду на даху легкового автомобіля ввірену йому зброю із 30 набоями, що призвело до виходу вказаної вище зброї з його володіння,	Ст. ст. 17, 65 Конституції України, вимог Військової присяги, ст. 17 Закону України «Про оборону України», ч. 1 ст. 1, п. 1 ч. 1 ст. 24 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», частин 1- 3 статті 1 Закону України «Про Збройні Сили України», ст. ст. 11, 16, 49,	Кримінально протиправна недбалість	Штрафу у розмірі 600 нмдг	-

			позбавлення можливості нею користуватися та її втрати. Предмети не знайдені.)	128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 1-4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. 13, 15 Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2000 року № 1225, Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359			
46	490/2157/22 22 липня 2022 року	Зброя (автомат АКС-74У, вартістю 438,00 грн.)	Втрата (перебуваючи у бліндажі на території військової частини внаслідок порушення правил зберігання, втратив ввірену для службового користування зброю)	Ст. ст. 2, 11, 16, 17, 127, 128, 130 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України та ст. ст. 1-4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, ст. ст. 1, 3, 7 Закону України «Про правовий режим майна в Збройних Силах України», п. 13 «Положення про порядок обліку, збереження, списання і використання майна військового майна у Збройних Силах України»,	Кримінально протиправна недбалість	Арешт строком на два місяці з відбуванням його на гауптвахті	-

				затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 04.08.2000 № 1225			
47	753/7555/22 28 липня 2022 року	Зброя (автомат АКС-74У)	Втрата (залишивши без нагляду ввірену йому у службове користування зброю перебуваючи у лісовій місцевості на території полігону за невстановлених досудовим розслідуванням обставин втратив її. Автомат в подальшому знайшли під деревом та передали до військової частини)	Ст. ст. 11, 16, Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 2, 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. п. 2, 14 Розділу I, п. п. 15 Розділу II, п.2 Розділу X «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України № 359 від 29.06.2005	Кримінально протиправна недбалість	Арешт строком на один місяць з відбуванням його на гауптвахті	-
48	752/1283/22 28 липня 2022 року	Зброя (пістолет Glock-17 вартістю 26693,33 грн.)	Втрата (обставин втрати не вказано)	Ст. ст. 11, 16 та 20 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, п. п. 13 та 15 Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 4.08.2000 № 1225, п. 14	Кримінально протиправна недбалість	Арешт строком на два місяці з відбуванням покарання на гауптвахті	-

				розділу I, п. 22 розділу II Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29.06.2005 № 359, та п. п. 62-63 Настанови зі стрілецької справи. 9-мм пістолет Макарова (ПМ) правила зберігання зброї			
49	753/7261/22 1 серпня 2022 року	Зброя та боєприпаси (пістолет ПМ та 8 патронів калібру 9 мм, вартість не вказана)	Втрата (не переконавшись, що ввірена йому у службове користування зброя та боєприпаси перебувають при ньому, грубо порушуючи порядок та умови їх носіння та зберігання, перебуваючи у лісовій місцевості на території Національного природного парку «Залісся» втратив їх за невстановлених досудовим	Ст. ст. 11, 16, Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 2, 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. п. 2, 4, 14 Розділу I, п. п. 15, 22 Розділу II, п. 2 Розділу X «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України № 359 від 29.06.2005	Кримінально протиправна недбалість	Один рік службового обмеження для військовослужбовців з відрахуванням в дохід держави із суми грошового забезпечення в межах 20 відсотків	-

			розслідуванням обставин)				
50	185/4717/22 01 серпня 2022 року	Зброя та боєприпаси (пістолет ПМ, вартістю 2556,11 грн. та 16 набоїв, вартістю 10 грн.)	Втрата (знаходячись на відкритій місцевості території позиції взводу, під час спроби затримати невідомих осіб, допустив втрату ввіреної йому для службового користування зброї та боєприпасів, які знаходилися в кобурі на поясному ремені, внаслідок порушення правил їх зберігання. Зброю та боєприпаси не віднайдено)	Не вказано	Кримінально протиправна недбалість	Штраф у розмірі 700 нмдг	-
51	381/2170/22 16 серпня 2022 року	Зброя (автомат АК-74, вартістю 2885,15 грн.)	Втрата (залишив ввірену йому зброю без нагляду на кузові автомобіля, що призвело до її втрати. Обставини не вказані)	Ст. ст. 11, 16, Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 2, 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. п. 2, 4, 14 Розділу I, п. п. 15, 22 Розділу II, п.2 Розділу X «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі	Кримінально протиправна недбалість	На підставі ст. 58 КК України призначити покарання у виді службового обмеження для військовослужбовців на строк два роки з відрахуванням в	-

				стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України № 359 від 29.06.2005		дохід держави 20 відсотків із суми його грошового забезпечення	
52	335/4584/22 19 серпня 2022 року	Зброя (5,45 мм автомат АКС-74, вартістю 403 грн.)	Втрата (обставини втрати не вказані)	Ст. ст. 11, 16, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. 1-4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. 10 Інструкції з придбання у Збройних Силах України вогнепальної зброї невійськового призначення, бойових припасів до неї, холодної і пневматичної зброї та деяких інших предметів і матеріалів, на які поширюється дозвільна система, затвердженої наказом Міністра оборони України від 07 липня 2016 року №347/631, п. 4, 6 Розділу I, п. 2 розділу X «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359	Кримінально протиправна недбалість	Штраф у розмірі 1000 нмдг	-

53	216/2791/22 30 серпня 2022 року	Зброя (автомат АКС-74, вартістю 5644,23 гривні)	Втрата (виконуючи бойове завдання, залишив ввірену для службового користування зброю без нагляду, та, як наслідок, втратив її. Інших обставин не вказано)	Відповідно до пунктів 10.2, 10.4 Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29.06.2005 за № 359; статутних вимог і чинного законодавства щодо належного порядку охорони, зберігання і використання зброї, який би унеможлилював її втрати та крадіжки, заборони залишення зброї без нагляду	Кримінально протиправна недбалість	Штраф у розмірі 3000 нмдг	-
54	216/2789/22 30 серпня 2022 року	Зброя (автомат АКС-74У, вартістю 6523,31 гривні)	Втрата (знаходячись біля взводного пункту військової частини перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння втратив ввірену зброю. Місцезнаходженн я втраченої зброї не встановлено)	Відповідно до пунктів 10.2, 10.4 Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29.06.2005 за № 359; статутних вимог і чинного законодавства щодо належного порядку охорони, зберігання і використання зброї, який би унеможлилював її втрати та крадіжки, заборони залишення зброї без нагляду	Кримінально протиправна недбалість	Штраф у розмірі 3000 нмдг	-

55	753/9114/22 31 серпня 2022 р	Зброя та боєприпаси (пістолет Макарова з магазином та 8 набоями, загальною вартістю 2015,91 грн.)	Втрата (порушуючи порядок та умови зберігання зброї, перебуваючи за місцем дислокації військової частини, втратила ввірену їй зброю та набой)	Порушення вимог статей 11, 16 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, статей 2, 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, пунктів 2, 4, 14 Розділу I, пунктів 15, 22 Розділу II, пункту 2 Розділу X «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України від 29.06.2005 № 359	Кримінально протиправна недбалість	Штраф у розмірі 1000 нмдг	-
56	211/3080/22 12 вересня 2022 року	Зброя (автомат «АК-74» та пенал з кришкою і приладдям до нього, загальною вартістю 2239,08 гривень)	Втрата (під час виконання завдань за призначенням в районі аеродрому допустив втрату ввіреної йому стрілецької зброї. Обставини втрати не зазначені)	Ст. ст. 9, 11, 127-128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 3, 4, 6 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, затвердженого Законом України №551-XIV від 24.03.1999 року, п. п. 1.14, 10.2 Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої Наказом Міністра оборони України від 29.06.2005 року № 359	Кримінально протиправна самовпевненість	Арешт строком на шість місяців із відбуванням покарання на гауптвахті	-

57	365/395/22 13 вересня 2022 року	Боєприпаси (гранати Ф-1 з УЗРГМ в кількості 20 штук, вартістю 1 123,4 грн.)	Втрата (не облікував боєприпаси, видані в підрозділ для завантаження в транспортні засоби, за книгою обліку, наявності та руху військового майна в підрозділі, не оформив супровідні листи щодо обліку боєприпасів, які зберігаються на транспортних засобах, не перевірив стан і облік боєприпасів після зміни місця дислокації та не забезпечив наявність на транспортному засобі тенту (брзенту), який дозволить проведення надійного опломбування, внаслідок чого втратив ввірені йому для службового	Ст. ст. 11, 16, 111, 112 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, затвердженого Законом України від 24.03.1999 року № 548-XIV, п. п. 2.4, 3.1.9 та 5.18.1.4 Положення про військове (корабельне) господарство Збройних Сил України, затвердженого наказом Міністра оборони України від 16.07.1997 № 300, п. п. 1, 3 та 4 Розділу VII Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29.06.2005 № 359	Не вказано	Замість позбавлення волі строком 2 роки службове обмеження на той самий строк, а саме 2 роки із відрахуванням в дохід держави 10 відсотків із суми його грошового забезпечення	-
----	---------------------------------------	---	---	---	------------	---	---

			користування боєприпаси)				
58	552/5819/22 20 вересня 2022 року	Зброя (пістолет АПС ГР, вартість не вказана)	Втрата (не забезпечив збереження ввіреного йому для службового використання пістолета залишивши його без нагляду при невстановлених в ході досудового розслідування обставинах, що призвело до його втрати. Місцезнаходження пістолета не відоме)	Ст. ст. 9, 11, 16 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, розділу 1, Х п. п. 2,3 Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом № 359 Міністра оборони України від 29 червня 2005 року	Кримінально протиправна недбалість	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік
59	229/1559/22 30 вересня 2022 року	Боєприпас (граната Ф-1, вартістю 165,33 грн.)	Втрата, зіпсування (перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, безпідставно, передав ввірену йому для несення служби гранату із вкрученим запалом іншому військовослужбовцю, який наслідок порушення правил поведінки із	Пункт 2 розділу 10 «Особливості збереження стрілецької зброї, боєприпасів та ручних гранат під час ведення бойових дій, проведення антитерористичної операції» «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України 29 червня 2005 року № 359	Не вказано	Арешт строком на два місяці із триманням на гауптвахті	-

			боєприпасами, допустив її спрацювання та знищення, чим допустив втрату зазначеного військового майна)				
60	753/10672/2 2 3 жовтня 2022 року	Зброя (автомат АК-74, споряджений магазином з 30 набоями, загальною вартістю 4658,33грн.)	Втрата (залишив ввірену йому зброю – автомат АК-74, споряджений магазином з 30 набоями, калібру 5,45 мм, загальною вартістю 4658,33грн, біля дверей вагону військового ешелону, що призвело до їх втрати під час руху військового ешелону)	Ст. ст. 11, 16 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, статей 2, 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, пунктів 2, 4, 14 Розділу I, пунктів 15, 22 Розділу II, пункту 2 Розділу X «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359, пункту 233 Статуту гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України.	Кримінально протиправна небалість	Штраф у розмірі 1000 нмдг	-
61	753/8967/22 12 жовтня 2022 року	Зброя (автомату АК 74, вартість не вказана)	Втрата (з метою полегшення руху в колонії, без команди чи дозволу командирів,	Ст. ст. 11, 16, Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 2, 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. п. 2, 4, 14 Розділу	Кримінально протиправна небалість	Арешт строком на два місяці із відбуванням на гауптвахті	-

			помістив до салону автомобіля, який перевозив майно військової частини до місця тимчасової дислокації ввірену йому зброю. По прибуттю на місце зброї виявлено не було)	I, п. п. 15, 22 Розділу II, п. 2 Розділу X «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України № 359 від 29.06.2005 року			
62	452/1753/22 19 жовтня 2022 року	Зброя та боєприпаси (автомат АКС-74У та 120 набойів до нього на загальну суму 4133,22 грн.)	Втрата (залишив без нагляду закріплений за ним автомат, чим допустив його втрату)	Ст. ст. 11, 14, 16, 121, 122 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 2, 4, 6 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, ст. ст. 1, 3 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», п. п. 2, 3 Розділу X наказу Міністерства оборони України від 20.10.2015р. №569 «Про внесення змін до Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України,	<u>Умисно, не передбачаючи можливості настання суспільно-небезпечних наслідків, хоча</u> повинен був і міг такі передбачити	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік
63	734/2162/22 09 листопада 2022 року	Зброя (пістолет ПМ та 16 набойів до нього, вартість не вказана)	Втрата (перебуваючи за місцем тимчасового розташування польового табору	Ст. ст. 11, 16, 49 і 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 1-4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, Інструкції про	Кримінально протиправна недбалість	Три роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням.

			2 навчального механізованого батальйону залишив без нагляду у вбиральні ввірену йому для службового користування зброю, що призвело до виходу вказаної вище зброї з його володіння. Зброя не віднайдена)	організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України			Іспитовий строк 2 роки
64	216/3189/22 15 листопада 2022 року	Зброя (АКС-74, вартістю 5644,23 гривень)	Втрата (маючи реальну можливість належним чином дотримуватися правил зберігання зброї та боєприпасів, після виконання бойового завдання у зв'язку з погіршенням самопочуття звернувся до медика блок посту та зайшов у приміщення для медичного огляду. При цьому, ввірену йому	Ст. ст. 9, 11, 127-128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, затвердженого Законом України від 24.03.1999 №548-XIV, ст. ст. 3, 4, 6 Дисциплінарною статуту Збройних Сил України; п. п. 1.14, 10.2 Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29.06.2005 року № 359	Кримінально протиправна самовпевненість	Штраф у розмірі 2000 нмдг	-

			особисту зброю залишив на дворі без нагляду, внаслідок чого вказана зброя була втрачена. Зброю не віднайдено)				
65	132/2691/22 16.11.2022 ⁴	Зброя (пістолет Стечкіна, вартістю 8841,96 грн.)	Втрата (будучи відповідальним за отримання та видачу зброї управління військової частини, під час приймання особистої зброї командира військової частини не перевірів наявність 9 мм. автоматичного пістолету Стечкіна з магазином до нього у кобурі та ящику для зброї та залишив їх без нагляду, що призвело до втрати майна) Обставин втрати не вказано.	Ст. ст. 11, 16, 124, 151-152 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, пункту 14 Розділу 1, пунктів 4, 7, Розділу II «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України від 29.06.2005 № 359, пункту <u>20 витягу з наказу командира військової частини від 24.12.2020 № 318 дск «Про організацію служби військ і бойового навчання у військовій частині на 2021 навчальний рік»</u> ,	Не вказано	1 рік службового обмеження для військовослужбовців з відрахуванням 10 відсотків із суми грошового забезпечення в дохід держави	-

⁴ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107359319>

66	334/4225/22 29 листопада 2022 року	Зброя (пістолет Макарова, вартістю 349 гривень, та 8 патронів загальною вартістю 56,18 гривень)	Втрата (ввірену зброю при собі не зберігав, а залишав їх без будь-якого нагляду та у вільному доступі сторонніх осіб, разом з особистими речами під ліжком, в місці тимчасової дислокації особового складу. Під час перевірки особистих речей виявив відсутність. Обставин втрати не вказано)	Ст. ст. 6, 9, 11, 16, 125, 126 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 1-4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. 10 «Інструкції з придбання у Збройних Силах України вогнепальної зброї невійськового призначення, бойових припасів до неї, холодної і пневматичної зброї та деяких інших предметів і матеріалів, на які поширюється дозвільна система», затвердженої наказом Міністра оборони України від 07.07.2016 № 347/631, п. 4, 6 Розділу I, п. 2 розділу X «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359	Кримінально протиправна самовпевненість	Арешт з відбуванням покарання на гауптвахті строком на два місяці	-
67	359/6675/22 05 грудня 2022 року	Зброя та боєприпаси (автомат АКС-74 та 30 набоїв)	Втрата (перебуваючи в їдальні військової частини почув вибух, після якого попрямував в укриття,	П. п. 13, 15 Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України	Кримінально протиправна недбалість	Позбавлення волі на строк один рік. На підставі ст. 58 КК покарання у виді службового обмеження на	-

			залишивши при цьому ввірену зброю та набої. Зброю та боєприпаси не віднайдено)	від 04.08.2000 за № 1225; пункту 2, 14 Розділу I, п. 15 Розділу II Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України № 359 від 29.06.2005		строк 1 рік із відрахуванням із суми грошового забезпечення в дохід держави 15 відсотків	
68	554/11623/2 2 19.12.2022	Зброя та боєприпаси (автомат АК-74, вартістю 4679,61 грн., та набої до нього, вартістю 31,56 грн.)	Втрата (не здав відповідальному за облік стрілецької зброї і боєприпасів підрозділу або черговому підрозділу, а залишив без нагляду ввірену йому зброю та боєприпаси в кімнаті відпочинку казарми військової частини та вибув у звільнення, а повернувшись виявив їх відсутність. Відшукати втрачене не вдалося)	Ст. ст. 9, 11, 16, 127-128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, затвердженого Законом України від 24.03.1999; ст. ст. 3, 4, 6 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, затвердженого Законом України від 24.03.1999; п. п. 4, 6 Розділу I, п. 2, 3 розділу X «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359	Кримінально протиправна самовпевненість	Штраф у розмірі 1000 нмдг	-

69	751/3815/22 21 грудня 2022 року	Зброя та боєприпаси (АКС-74, 120 патронів до нього, пістолет ПМ, 16 патронів до нього)	Втрата (не вжив заходів, які забезпечують збереження та виключають можливість втрати зброї та бойових припасів, а саме діючи всупереч законної заборони зберігати зброю та бойові припаси в інших місцях, не передбачених Інструкцією, та вимогою зберігати зброю та бойові припаси в бойовій обстановці при собі, 25.02.2022 закопав зброю та боєприпаси у лісовій місцевості. Прибувши туди 11.04.2022 виявив їхню відсутність)	Ст. ст. 11, 16 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 1, 3, 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. 3 розділу I, п. п. 1, 2, 6 розділу IV Інструкції, п. п. 1, 5, 13 розділу I Інструкції про організацію обліку, зберігання, видачі стрілецької зброї, боєприпасів та засобів активної оборони в органах закладах та установах Державної прикордонної служби України, затвердженої наказом Адміністрації Державної прикордонної служби України від 10.12.2004 №925/ДСК, п. п. 54, 55, 59 Настанови зі стрілецької зброї, 5,45-мм автомати Калашнікова (АДРЕСА_4) та 5,45-мм ручні кулемети Калашнікова (РПК-74, РПКС-74, АДРЕСА_5), п. п. 62, 64, 65, 70 Настанови зі стрілецької справи, 9-мм пістолет Макарова (ПМ), ⁵	Кримінально протиправна недбалість	Два роки позбавлення волі На підставі ч. 1 ст. 58 КК замінити на службове обмеження для військовослужбовців строком на 2 роки із відрахуванням із суми грошового забезпечення в дохід держави в розмірі 10 відсотків	-
----	---------------------------------------	--	---	--	------------------------------------	--	---

⁵ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108106471>

70	233/2027/22 26 грудня 2022 року	Зброя (автомат АКС-74, вартістю 3165,88 гривень)	Втрата (перебуваючи в салоні власного транспортного засобу, будучи у стані алкогольного сп'яніння, від'єднав магазин від автомату та поклав його до лівої кишені штанив, а автомат поклав між сидіннями автомобіля та ліг спати. В подальшому, в нічний час доби, невстановлена особа, скориставшись тим, що солдат спить, таємно викрала зазначений автомат)	Ст. ст. 11, 16, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, ст. ст. 1, 3, 7 Закону України «Про правовий режим майна в Збройних Силах України», п. 13 «Положення про порядок обліку, збереження, списання і використання майна військового майна у Збройних Силах України», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04 серпня 2000 року № 1225 (із змінами, внесеними на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2022 року № 450), п. 2 Розділу X Інструкції про організацію обліку, зберігання та видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359	Кримінально протиправна самовпевнен ість	Арешт строком на два місяці із відбуванням на гауптвахті	-
71	335/8454/22 27 грудня 2022 року	Зброя та боєприпаси (автомат АКС-74 та 30 набоїв до	Втрата (прибувши після патрулювання до місця відпочинку особового складу,	Ст. ст. 6, 9, 11, 16, 125, 126, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 1-4 Дисциплінарного статуту	Кримінально протиправна самовпевнен ість	Штраф розміром 2000 нмдг	-

		нього, вартістю 4111,8 гривень)	закріплену за ним зброю разом зі спорядженим магазином при собі не зберігав, а залишав їх без будь-якого нагляду та у вільному доступі сторонніх осіб, разом з особистими речами біля ліжка, і тим самим допустив втрату)	Збройних Сил України, п. 10 «Інструкції з придбання у Збройних Силах України вогнепальної зброї невійськового призначення, бойових припасів до неї холодної і пневматичної зброї та деяких інших предметів і матеріалів, на які поширюється дозвільна система», затвердженої наказом Міністра оборони України від 07.07.2016 № 347/631, п. 4, 6 Розділу 1, п. 2 розділу X «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359; п. п. 13, 15 Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04.08.2000 за № 1225			
72	554/11627/2 2 10 січня 2023 року	Зброя та боєприпаси (автомат АК-74, 210 набоїв до	Втрата (не здав відповідальному на облік стрілецької зброї	ст. ст. 17, 65 Конституції України, ст. ст. 3, 4, 6 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, ст. 1,	Кримінально протиправна самовпевненість	Штраф у розмірі 1000 нмдг	-

		нього та ручну гранату Ф-1, вартість не вказана)	та боєприпасів підрозділу або черговому підрозділу, а залишив без нагляду ввірену йому зброю та боєприпаси: у кімнаті відпочину казарми та відбув у звільнення, а повернувшись виявив їх втрату)	2 ЗУ «Про військовий обов'язок і військову службу», ст. ст. 9, 11, 16, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, , п. п. 4,6 Розділу 1, п. 2 Розділу X «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних силах України», п. п. 2, 3 Розділу X «Особливості збереження стрілецької зброї, боєприпасів та ручних гранат під час проведення бойових дій, проведення антитерористичної операції»			
73	229/2646/22 11 січня 2023 р.	Зброя та боєприпаси (пістолет «Макарова вартістю 1610 гривень 35 копійок та 8 бойових припасів до нього)	Втрата (повернувшись на автомобілі з бойових позицій, розташованих в Бахмутському районі Донецької області до м. Бахмут Донецької області та не тримаючи ввірену йому зброю та бойові припаси до неї при собі в кобурі поклав їх в салоні автомобіля, внаслідок чого	Ст. ст. 11, 16, 119, 120 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, ст. ст. 1, 3, 7 Закону України «Про правовий режим майна в Збройних Силах України», п. 13 «Положення про порядок обліку, збереження, списання і використання майна військового майна у Збройних Силах України», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04 серпня 2000 року № 1225 (із змінами, внесеними	Кримінально протиправна самовпевненість	Арешт на гаупвахті строком на два місяці	-

			втратив візуальний контроль за ними та допустив їхню втрату)	на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2022 року № 450), п. 2 Розділу X Інструкції про організацію обліку, зберігання та видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359			
74	233/2534/22 12 січня 2023 року	Зброя (автомат АК-74, вартістю 2885,15 грн.)	Втрата (поклав ввірену йому для службового користування зброю на підлогу заднього пасажирського сидіння вказаного автомобіля та пішов до місця відпочинку. В подальшому невстановлена особа таємно викрала зазначений автомат)	Ст. ст. 9, 16, 49, 127, 128 Статуту, ст. ст. 1-4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України; ст. 152 Статуту ЗСУ; Пунктом 13 «Положення про порядок обліку, збереження, списання і використання майна військового майна у Збройних Силах України», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04.08.2000 № 1225; п. 2 розділу X Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359	Кримінально протиправна недбалість	Арешт на гауптвахті на строк два місяці	-

75	476/503/22 23.01.2023 року	Зброя (10 автоматів АК-74 вартістю 35857,98 грн.)	Втрата (обставин втрати не вказано)	Ст. ст. 2, 11, 16, 17, 111, 112 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України та ст. ст. 1-4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, ст. ст. 1, 3, 7 Закону України «Про правовий режим майна в Збройних Силах України», п. 13 «Положення про порядок обліку, збереження, списання і використання майна військового майна у Збройних Силах України», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04.08.2000 року № 1225	Кримінально протиправна недбалість	Штраф у розмірі 1800 нмдг,	-
76	473/283/23 30 січня 2023 року	Зброя та боєприпаси (кулемет РПК та 45 набоїв до нього вартістю 6049,43 грн.)	Втрата (обставин втрати не вказано)	Ст. ст. 2, 11, 16, 127, 128, 130 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України та ст. ст. 1 - 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, ст. ст. 1, 3, 7 Закону України «Про правовий режим майна в Збройних Силах України», п. 13 «Положення про порядок обліку, збереження, списання і використання військового майна у Збройних Силах України», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2000 року № 1225	Кримінально протиправна недбалість	Штраф у розмірі 2360 нмдг	-

77	462/8/23 09 лютого 2023 року	Зброя (автомат АКС-74 вартістю 3 819,68 грн.)	Втрата (залишив без нагляду, що призвело до заволодіння іншою особою)	ст. 11, 16, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, ст. 1, 3, 7 Закону України «Про правовий режим майна в Збройних Силах України», п. 13 «Положення про порядок обліку, збереження, списання і використання майна військового майна у Збройних Силах України», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 04.08.2000 року № 1225 (із змінами, внесеними на підставі Постанови Кабінету Міністрів України від 15.04.2022 року № 450), вимог п. 2, 14 Розділу I та п. 2, 15 Розділу X Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України № 359 від 29.06.2005	Кримінально протиправна недбалість	Три роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуван ням. Іспитовий строк 2 роки
78	473/383/23 13 лютого 2023 року	Зброя (автомат АК-74 вартістю 4579,61 грн.)	Втрата (залишив автомат під спальником на ліжку у військовій частині, а сам поїхав	Ст. ст. 2, 11, 16, 17, 127, 128, 130 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України та ст. ст. 1-4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, ст.	Кримінально протиправна недбалість	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуван ням.

			ремонтувати автомобіль. Коли вранці наступного дня він приїхав, то автомата на ліжку не було. Про даний випадок він одразу повідомив керівництво. Під час розшукових дій зброя була знайдена)	ст. 1, 3, 7 Закону України «Про правовий режим майна в Збройних Силах України», п. 13 «Положення про порядок обліку, збереження, списання і використання майна військового майна у Збройних Силах України», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04.08.2000 № 1225, п. 22 розділу II Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України 29.06.2005 № 359,			Іспитовий строк 1 рік і 6 місяців
79	367/535/23 16 лютого 2023 року	Зброя (автомат АК-74 вартістю 487 грн.)	Втрата (залишив зброю без нагляду під своїм ліжком в казармі, що призвело до її втрати)	Ст. ст. 11, 16, Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 2, 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. п. 2, 4, 14 Розділу I, п. п. 15, 22 Розділу II, п. 2 Розділу X «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України № 359 від 29.06.2005	Необережність	Три роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік і 6 місяців

80	212/427/23 20 лютого 2023 року	Зброя та боєприпаси (пістолет ПМ та 8 патронів до нього загальною вартістю 2523,60 грн.)	Втрата (обставин не вказано, за винятком того, що втрата мала місце за місцем тимчасового проживання)	Ст. ст. 9, 11, 127- 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, затвердженого Законом України від 24.03.1999 №548-ХГУ, ст. ст. 3, 4, 6 Дисциплінарною статуту Збройних Сил України, затвердженого Законом України від 24.03.1999 №551-ХІУ, п. 4, 6 Розділу I, п. 2 розділу X «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359	Кримінально протиправна недбалість	Штраф у розмірі 1000 нмдг	-
81	507/118/23 21 лютого 2023 року	Зброя та боєприпаси (пістолет ПМ та 8 патронів до нього загальною вартістю 2559,08 грн.)	Втрата (обставин не вказано, пістолет знаходився в кобурі на поясі без страхувального шнурка). За тиждень сам знайшов пістолет та набої)	Ст. ст. 11, 13, 16, 49 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, абзацу 5 частини 4 розділу 1 «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом № 359 Міністра Оборони України від 29.06.2005	Кримінально протиправна недбалість	Замість покарання у виді 2 років позбавлення волі призначити покарання у виді службового обмеження для військовослужбовців строком 2 роки з відрахуванням в дохід держави 20 відсотків із суми	-

						його грошового забезпечення.	
82	468/1278/22-к 1 березня 2023 року	Зброя та боєприпаси (пістолет ПМ, 2 магазини до нього та 16 шт. набоїв калібру 9 мм залишковою вартістю 261 грн. 72 коп.)	Втрата (залишив ввірені для службового користування зброю і боєприпаси без нагляду під матрацом свого ліжка, та, як наслідок, вчинив втрату ввірених йому для службового користування зброї та боєприпасів. Вказану зброю та боєприпаси було знайдено більше як через місяць)	В порушення статутних вимог і чинного законодавства, щодо належного порядку охорони, зберігання і використання ввірених для службового користування зброї та боєприпасів, які би унеможливлювали її втрату та крадіжки, унеможливлення використання зброї та боєприпасів не за призначенням, доступу до них сторонніх осіб.	Кримінально протиправна недбалість	Штраф у розмірі 3000 нмдг	-
83	373/212/23 01 березня 2023 року	Зброя та боєприпаси (пістолет ПМ та 8 патронів до нього загальною вартістю 1620,90 грн.)	Втрата (не переконавшись, що ввірена йому у службове користування зброя та боєприпаси перебувають при ньому, грубо порушуючи порядок та умови їх носіння та зберігання,	Ст. ст. 11, 16, Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, статей 2, 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, пунктів 2, 4, 14 Розділу I, пунктів 15, 22 Розділу II, п. 2 Розділу X «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України»,	Кримінально протиправна недбалість	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік

			перебуваючи у лісовій місцевості втратив ввірену йому у службове користування зброю зі спорядженим магазином із патронам)	затвердженої наказом Міністра оборони України № 359 від 29.06.2005			
84	496/3621/22 2 березня 2023 року	Інше військове майно – інвентарне майно: бронежилет комплект, шолом кевларовий, чохол до шолому, каремат, подушка силікована, сумка транспортна індивідуальна, мішок спальний, рюкзак бойовий індивідуальний загальною вартістю 15 420,37 грн.)	Втрата (втратив, перебуваючи на території військової частини)	Ст. ст. 9, 11, 49, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, п. 13 Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна в Збройних Силах України, затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 04.08.2000 року № 1225	Кримінально протиправна недбалість	Три роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік
85	489/3428/22 9 березня 2023 року	Зброя та боєприпаси (автомат АК та 120 набоїв до нього вартістю 3253,46 грн.)	Втрата (обставини втрати не вказані)	Ст. ст. 2, 9, 11, 16, 49, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України та ст. ст. 1-4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, ст. ст. 1, 3, 7 Закону України "Про правовий режим майна в Збройних Силах України", п. 13	Кримінально протиправна недбалість	Штраф у розмірі 1400 нмдг	-

				"Положення про порядок обліку, збереження, списання і використання майна військового майна у Збройних Силах України", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04.08.2000 № 1225			
86	503/153/23 13 березня 2023 року	Зброя (АКС-74 вартістю 548 грн.)	Втрата (під час виконання службових обов'язків залишив зброю біля автомобіля, що застряг в болоті, і при прибутті до місця дислокації підрозділу виявив його втрату зброї)	Ст. ст. 9, 11, 49, 58, 59 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, п. 3 розділу I «Інструкції про особливості зберігання стрілецької зброї, боєприпасів та ручних гранат в органах та підрозділах Державної прикордонної служби в умовах особливого періоду, надзвичайного та воєнного стану, а також у підрозділах, які залучені до сил і засобів для здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії та виконують завдання на адміністративній межі з тимчасово окупованою територією Автономної Республіки Крим», затверджено наказом Міністерства внутрішніх справ України від 26.07.2018 № 636, пункту 71 розділу III	Кримінально протиправна недбалість	Замість позбавлення волі на строк два роки покарання у виді службового обмеження для військовослужбовців на той самий строк з відрахуванням в дохід держави 20 відсотків із суми його грошового забезпечення.	-

				«Тимчасової інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї, боєприпасів і засобів активної оборони у відділах Державної прикордонної служби України» затверджена наказом Адміністрації Держприкордонслужби України від 31.05.2006 № 421			
87	336/2122/23 27 березня 2023 року	Зброя (автомат АКС-74У та боєприпаси до нього – 120 патронів калібру 5х45 мм та 4 магазини до автомату)	Втрата (залишив без нагляду ввірену для службового користування, в результаті чого допустив їх втрату)	Ст. ст. 11, 16, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. 10 «Інструкції з придбання у Збройних Силах України вогнепальної зброї невійськового призначення, бойових припасів до неї, холодної і пневматичної зброї та деяких інших предметів і матеріалів, на які поширюється дозвільна система», затвердженої наказом Міністра оборони України від 07 липня 2016 року № 347/631, п. п. 4, 6 Розділу I, п. 2 розділу X «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних	Кримінально протиправна недбалість	Штраф у розмірі 2000 нмдг	-

				Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359			
88	444/1273/23 28 квітня 2023 року	Зброя (автомат АКСУ-74 вартістю 6523, 31 грн)	Втрата (залишив без відповідного нагляду закріплену за ним зброю. після чого, близько 03.30 год. виявлено факт її відсутності)	Ст. ст. 9, 11, 16, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, п. 2 Наказу Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359 «Про затвердження Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України» та ст. ст. 13, 14, 15 «Положення про затвердження Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах України» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2000 року № 1225	Кримінально протиправна самовпевненість	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік
89	381/2169/22 4 травня 2023	Зброя та боєприпаси (автомат АКС-74 та 120 набоїв до нього загальною вартістю 2643,19 грн.)	Втрата (залишив зброю та боєприпаси без нагляду на ліжку, вибувши при цьому до кімнати чергового підрозділу у	Ст. ст. 11, 16, Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 2, 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. п. 2, 4, 14 Розділу І, п. п. 15, 22 Розділу ІІ, п. 2 Розділу Х «Інструкції про	Кримінально протиправна недбалість	Замість позбавлення волі строком на один рік призначити службове обмеження строком на один рік із	-

			зв'язку із сигналом тривоги; в подальшому по розташуванню казарми завдано ракетно-бомбовий удар, під час якого зброєю та боєприпаси було втрачено. Ні зброї, ні її залишків не знайдено)	організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України № 359 від 29.06.2005		відрахуванням в дохід держави десяти відсотків із суми щомісячного грошового забезпечення	
90	335/3891/23 16 травня 2023 року	Зброя та боєприпаси (пістолет Макарова, зі спорядженим магазином 8 патронами калібру 9 мм загальною вартістю 1380,29 грн.)	Втрата (не здавши уповноваженим особам військової частини ввірену йому для службового користування зброєю та боєприпаси проводив час у кафе, де залишив зброєю та боєприпаси без нагляду і вже перебуваючи за місцем проживання виявив їх втрату)	П. 14 розділу Х «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України»	Кримінально протиправна недбалість	Два роки позбавлення волі замінено на службове обмеження для військовослужбовців строком на 2 роки з відрахуванням в дохід держави 20 відсотків із суми грошового забезпечення	-
91	490/2236/23 24 травня 2023 року	Зброя та боєприпаси (автомат АК-74 та 120 набоїв до	Втрата (обставин втрати не вказано)	Ст. ст. 2, 9, 11, 16, 49, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України та ст. ст. 1-4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил	Кримінально протиправна недбалість	Штраф розміром 1400 нмдг	-

		нього вартістю 3631,38 грн.)		України, ст. ст. 1, 3, 7 Закону України «Про правовий режим майна в Збройних Силах України», п. 13 «Положення про порядок обліку, збереження, списання і використання майна військового майна у Збройних Силах України», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04.08.2000 № 1225			
92	750/6253/23 8 червня 2023 року	Зброя, боєприпаси, речове майно (автомат АКС-74, багнет-ніж, 4 магазини до автомату з сумкою, патрони 5,45 мм у кількості 180 штук, шолом протикульовий та бронежилет, вартість не вказана)	Втрата (залишивши без нагляду ввірене військове майно у громадському місці допустив його втрату)	ст. ст. 11, 13, 16, 127, 128 Статут внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 1, 3, 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. 2 розділу X, п. 14 розділу I Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29.06.2005 №359	Кримінально протиправна недбалість	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 2 роки
93	332/1998/23 14 червня 2023 року	Зброя та боєприпаси (автомат «АК-74» споряджений магазином та боєприпасами у кількості 30 патронів калібру	Втрата (залишив без нагляду ввірену для службового користування зброю, в результаті чого допустив їх втрату)	Ст. ст. 11, 16, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. 10 «Інструкції з придбання у Збройних Силах України вогнепальної зброї невійськового призначення,	Кримінально протиправна недбалість	Штраф у розмірі 2000 нмдг	-

		5,45 мм, вартість не вказана		бойових припасів до неї, холодної і пневматичної зброї та деяких інших предметів і матеріалів, на які поширюється дозвільна система», затвердженої наказом Міністра оборони України від 07 липня 2016 року № 347/631, п. 4, 6 Розділу 1, п. 2 розділу Х «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року №359; п. п. 2.15, 2.18, 2.22 Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України			
94	686/6925/23 15 червня 2023 року	Зброя та боєприпаси (автомат АК-74 вартістю 3952,66 грн. та 8 5,45 мм патронів вартістю 1,44 грн.)	Втрата (ввівши в оману командування військової частини залишив місце дислокації із закріпленою за ним зброєю та поїхав за місцем свого проживання. Знаходячись на	Ст. ст. 9, 11, 127-128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 3, 4, 6 Дисциплінарною статуту Збройних Сил України, а також в порушення правил зберігання, передбачених п. п. 4, 6 Розділу I, п. п. 2, 3 розділу Х «Інструкції про організацію обліку,	Кримінально протиправна недбалість	Три роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік і 6 місяців

			території домогосподарства в стані алкогольного сп'яніння, здійснив хаотичні постріли із вказаної зброї. На це відреагували місцеві жителі і забрали у військовослужбовця автомат із приєднаним до нього магазином та 8-ма патронами, які в подальшому видали працівникам поліції. Порушення правил зберігання виразилось у не здачі зброї та бойових припасів відповідальному або черговому під час тимчасового виходу військовослужбовця до населеного пункту, що не належать до району	зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України»			
--	--	--	---	--	--	--	--

			відповідальності підрозділу, для вирішення особистих питань)				
95	944/2847/23 6 липня 2023 року	Зброя (автомат АК-74 вартістю 4579,61 грн.)	Втрата (на території в/ч, обставин втрати не вказано)	Ст. ст. 11, 16, 26 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, п. п. 1, 4 Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України № 359 від 29 червня 2005 року,	Кримінально протиправна недбалість	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік
96	564/2031/23 13 липня 2023 року	Зброя (автомат АК-74 вартістю 4579,61 грн.)	Втрата (не здав особисту зброю на зберігання під охорону, а залишив її без догляду в наметі для проживання особового складу наслідок чого стрілецька зброя вибула із його користування)	Ст. ст. 11, 16, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 3, 4, 6 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. п. 18, 22 розділу II, п. 2 розділу X Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра Оборони України № 359 від 29 червня 2005 року	Кримінально протиправна самовпевненість	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік
97	757/17531/2 3-к	Зброя (пістолет ПМ вартістю 795 грн.)	Втрата (у громадському місці, інших	Ст. ст. 11, 16 та 20 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України,	Кримінально протиправна недбалість	Службові обмеження для військовослужбо	-

	2 серпня 2023 року		обставин не вказано)	затвердженого Законом України від 24.03.1999 року № 548-XIV та підпунктом 4.4.13 пункту 4.4. Розділу 4 Інструкції з артилерійського озброєння в системі Служби безпеки України, затвердженої наказом Центрального управління СБ України від 06.08.2015 №525		вців на строк 1 рік із відрахуванням із суми грошового забезпечення в доход держави у розмірі 10 відсотків	
98	490/4561/23 2 серпня 2023 року	Зброя (пістолет ПМ вартістю 1014, 52 грн.)	Втрата (залишив зброю без нагляду в одному із приміщень, розташованих на території вказаної військової частини, не контролюючи його наявність)	П. 13 «Положення про порядок обліку, збереження, списання і використання майна військового майна у Збройних Силах України», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04.08.2000 № 1225; вимоги Закону України «Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі»	Кримінально протиправна самовпевненість	Замість покарання у виді позбавлення волі на строк два роки призначити покарання у виді службового обмеження на строк два роки із відрахуванням 20 відсотків в дохід держави із суми грошового забезпечення	-
99	521/14467/23 3 серпня 2023 року	Зброя та боєприпаси (автомат АК-74 та 120 набоїв до нього вартістю 555,2 грн.)	Втрата (залишив ввірені для службового користування зброю і боєприпаси без нагляду у шафі, та, як наслідок, вчинив втрату ввірених йому для службового	Ст. ст. 2, 9, 11, 16, 49, 127, 128 Статуту, ст. ст. 1-4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, пункту 6 розділу IV, пункту 4 розділу V Інструкції	Кримінально протиправна недбалість	Замість 2 років позбавлення волі призначити на той самий строк покарання у вигляді службового обмеження, з відрахування в дохід держави 20 відсотків суми	-

			користування зброї та боєприпасів)			його щомісячного грошового забезпечення	
100	489/4439/23 11 серпня 2023 року	Зброя (автомат АКС-74 вартістю 2400,58 грн.)	Втрата (ввірений йому та отриманий ним для службового користування автомат на зберігання до військової частини не здав та, у порушення порядку зберігання та використання військового майна залишив у приміщенні казарми без нагляду, не контролюючи його наявність)	Ст. 1-4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України; ст. 11 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України; п. 13 «Положення про порядок обліку, зберігання, списання і використання військового майна у Збройних Силах України», затвердженого постановою КМУ від 04.08.2000 № 1225; п. п. 2.2, 2.4, 2.15, 2.16, 2.22 Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29.06.2005 №359	Кримінально протиправна самовпевненість	Замість покарання у виді позбавлення волі на строк два роки призначити покарання у виді службового обмеження на строк два роки із відрахуванням 20 відсотків в дохід держави із суми грошового забезпечення	-
101	229/5325/23 31 серпня 2023 року	Зброя (автомат АК-74 вартістю 4579,61 грн)	Втрата (залишив зброю без нагляду, приставивши його до гаража біля будинку)	Ст. ст. 11, 16, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. 2 розділу Х «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України»,	Кримінально протиправна недбалість	Позбавлення волі строком на 2 роки замінено службовим обмеженням для військовослужбовців строком на 2 роки з відрахуванням в дохід держави із суми грошового	-

				затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359		забезпечення в розмірі 20 відсотків	
10 2	489/4297/23 31 серпня 2023 року	Зброя (автомат АКС-74 вартістю 28006,68 грн.)	Втрата (залишив зброю без нагляду в одному із приміщень розташованих на території військової частини, не контролюючи її наявність)	Ст. ст. 17, 65, 68 Конституції України, ст. ст. 9, 11, 16, 49 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 2-4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України; п. 13 «Положення про порядок обліку, збереження, списання і використання майна військового майна у Збройних Силах України», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04.08.2000 № 1225; п. п. 2.2, 2.4, 2.15, 2.16, 2.22, п. 2 розділу X Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29.06.2005 №359	Кримінально протиправна самовпевненість	Позбавлення волі строком на 2 роки замінено службовим обмеженням для військовослужбовців строком на 2 роки з відрахуванням в дохід держави із суми грошового забезпечення в розмірі 20 відсотків	-
10 3	213/2709/23 11 вересня 2023 року	Зброя (автомат АК-74 вартістю 3594,90 грн.)	Втрата (під час переміщення особового складу та майна медичної роти частини на нове місце розташування	Ст. ст. 9, 11, 127-128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 3, 4, 6 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, затвердженого Законом	Кримінально протиправна самовпевненість	Замість призначеного покарання у виді 1 року позбавлення волі, призначити покарання у виді	-

			допустив втрату ввіреної йому стрілецької зброї. Обставини втрати не вказані)	України № 551-XIV від 24.03.1999 року, п. п. 1.14, 10.2 Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29.06.2005 року № 359		службового обмеження для військовослужбовців строком на 1 рік із відрахування в дохід держави 10 відсотків із суми грошового забезпечення	
10 4	202/14576/23 15 вересня 2023 року	Зброя (автомат АКС-74 № 3051,18 грн.)	Втрата (залишив зброю без нагляду в розташуванні підрозділу та самотійно вирушив до лікарні. Після повернення зброї не знайшов. Зброї не знайдено)	Ст. ст. 6, 9, 11, 16 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України (далі Статуту), ст. ст. 1-4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України; розділ 10, п. 2 Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29.06.2005 № 359	Не вказано	Позбавлення волі строком на 2 роки замінено службовим обмеженням для військовослужбовців строком на 2 роки з відрахуванням в дохід держави із суми грошового забезпечення в розмірі 20 відсотків	-
10 5	204/9997/23 18 вересня 2023 року та	Зброя та боєприпаси (автомат АКС-74У вартістю 4109,69 грн. та 30 патронів до нього вартістю 6,24 грн.)	Втрата (залишив її без нагляду у лісосмузі поблизу населеного пункту, внаслідок чого настала втрата)	Ст. ст. 11, 16, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. 2 розділу X «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та	Кримінально протиправна небалість	Позбавлення волі строком на 2 роки замінено службовим обмеженням для військовослужбовців строком на 2 роки з відрахуванням в	-

				боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359		дохід держави із суми грошового забезпечення в розмірі 20 відсотків	
10 6	229/6904/23 12 жовтня 2023 року	Зброя (автомат АК-74 вартістю 2472,99 грн.)	Втрата (після чергування на бойових позиціях перебував на тимчасовому відпочинку у с. Зарічне Краматорського району Донецької області, де тимчасово мешкав в одному з приватних будинків. Під час цього самовільно залишив місце розташування свого підрозділу та вирушив до м. Харкова. Зброєю залишив без нагляду, поклавши її під диваном між сумками у будинку, де тимчасово проживав)	Ст. ст. 11, 16, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. 2 розділу X «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359	Кримінально протиправна недбалість	Позбавлення волі строком на 2 роки замінено покаранням у виді службового обмеження для військовослужбовців строком на 2 роки з відрахуванням у дохід держави 20 відсотків від суми грошового забезпечення	-

10 7	185/6252/22 20 жовтня 2023 року	Зброя (автомат АКС-74У вартістю 3 528,64 грн)	Втрата (залишив без нагляду, інших обставин не вказано. Пояснив, що був втомлений після повернення з позицій, де відбувалися бойові дії)	Ст. ст. 11, 16, 125, 126 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. п. 1.3, 1.17, 2.4, 2.15, 2.22, п. 2 Розділу X Інструкції про організацію обліку, зберігання та видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29.07.2005 № 359	Кримінально протиправна недбалість	На підставі ст. ст. 69, 58 КК України у вигляді службового обмеження для військовослужбо вців строком на 1 рік з відрахуванням із суми грошового забезпечення 20 відсотків в дохід держави	-
10 8	229/6677/23 27 жовтня 2023 року	Зброя (автомат АКС-74У, вартість не вказана)	Втрата (переміщуючись в районі зосередження закріпив зброю ременем на башті бойової машини та не вжив заходів до належної його фіксації та збереження)	Ст. ст.1,3 Закону України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України», ст. ст. 11, 16, 127 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, п. 13 Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах України, розділу 10 пункту 3 абзацу 2 «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», пункту 3 абзацу 2 розділу 10 «Особливості збереження стрілецької зброї, боєприпасів та ручних гранат під час ведення бойових дій,	Кримінально протиправна недбалість	Два роки службового обмеження із відрахуванням 20 відсотків із суми грошового забезпечення в дохід держави	-

				проведення антитерористичної операції» «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі зброї та боєприпасів у Збройних Силах України»			
10 9	229/7787/23 30 листопада 2023 року	Зброя та боєприпаси (пістолет ПМ та 8 набоїв до нього загальною вартістю 1611,87 гривень)	Втрата (перебуваючи на позиції поблизу населеного пункту Кодема Бахмутського району Донецької області, завантажив у автомобіль, який прибув на вищевказану позицію, свої особисті речі, серед яких була його особиста зброя та боєприпаси. Після прибуття авто на місце було виявлено втрату сумки)	Ст. ст. 11, 16, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. 2 розділу Х «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359	Кримінально протиправна недбалість	Службове обмеження для військовослужбовців строком на 2 роки з відрахуванням із суми грошового забезпечення 20% в дохід держави	-
11 0	734/5239/23 30 листопада 2023 року	Інвентарне майно (жилет панцерний т. «Корсар» МЗС 1-4 з розгрузкою)	Втрата (залишив майно без нагляду в бліндажі, що призвело до втрати)	Ст. 17, 65 Конституції України, вимог Військової присяги, ст. 17 Закону України «Про оборону України», ч. 1 ст. 1, п. 1 ч. 1 ст. 24 Закону України «Про військовий обов'язок і	Кримінально протиправна недбалість	Штраф у розмірі 600 нмдг	-

				військову службу», ч. 1-3 ст. 1 Закону України «Про Збройні Сили України», ст. ст. 11, 16, 49, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. 1-4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. п. 13, 15 Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України 04 серпня 2000 року № 1225, п. 11 Інструкції з обліку військового майна у Збройних Силах України, затвердженої Наказом Міністерства оборони України 17 серпня 2017 року № 440			
11 1	185/6296/22 14 грудня 2023 року	Зброя та боєприпаси (автомат АКС-74У та 30 боєприпасів до нього загальною вартістю 4804,84 грн.)	Втрата (допустив втрату у приміщенні туалету. Інших обставин не вказано)	Ст. 11, 16, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України; ст. 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України; п. 2 розділу X Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої	Кримінально протиправна недбалість	Службове обмеження для військовослужбовців строком на один рік з відрахуванням із суми грошового забезпечення 20 відсотків в дохід держави	-

				наказом Міністра оборони України від 29.07.2005 № 359			
11 2	650/2488/23 20 грудня 2023 року	Зброя (автомат АКС-74 вартістю 5339,83 грн)	Втрата (під час несення бойового чергування автомобіль в якому знаходився засуджений зупинився і він вийшов по нужді, але автомат при цьому поставив поряд із собою біля дерева. Коли над ними пролітав дрон він з іншими військовослужбовцями вимушені були бігти до автомобіля та від'їжджати. Вже під час руху автомобіля він виявив відсутність зброї. Зброю не знайшли)	Ст. ст. 2, 11, 16, 49, 127, 128 Статуту, Ст. ст. 1-4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. п. 10.2, 10.4 Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29.06.2005 за № 359	Кримінально протиправна недбалість	Службове обмеження для військовослужбовців строком на два роки, з відрахуванням із суми його грошового забезпечення 20 відсотків в дохід держави	-
11 3	233/7150/23 20 лютого 2024 року	Зброя та боєприпаси (автомат АК-74 та 30 бойових припасів до нього загальною вартістю 2892,05 грн.)	Втрата (приїхавши до місця розташування підрозділу вийшов з автомобіля та залишив на задньому сидінні закріплену за ним	Ст. ст. 11, 16, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. 2 розділу Х «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та	Кримінально протиправна недбалість	Службове обмеження для військовослужбовців на строк 2 (два) роки з відрахуванням в дохід держави 20 % із суми	-

			зброю. Повернувшись до автомобіля встановив, що його зброї та бойових припасів в автомобілі нема)	боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359		грошового забезпечення	
11 4	183/10556/2 3 06 березня 2024 року	Зброя (автомат АК-74 вартістю 3364,38 грн.)	Втрата (обставин втрати не вказано; зброю не знайдено)	Ст. ст. 11, 16, 105, 106 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. п. 14, 17 Розділу I, п. 2 Розділу X Інструкції про організацію обліку, зберігання та видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29.07.2005 № 359	Кримінально протиправна недбалість	Штраф у розмірі 30 нмдг	-
11 5	945/1048/22 25 квітня 2024 року	Зброя (3 автомати АКС-74)	Втрата (обставин втрати не вказано)	Ст. ст. 2, 11, 16, 17, 127, 128, 130 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України та ст. ст. 1-4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, ст. ст. 1, 3, 7 Закону України «Про правовий режим майна в Збройних Силах України», п. 13 «Положення про порядок обліку, збереження, списання і використання майна військового майна у Збройних Силах України», затвердженого постановою	Кримінально протиправна недбалість	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік

				Кабінету Міністрів України від 04.08.2000 року № 1225			
11 6	748/1540/24 28 травня 2024 року	Зброя (комплект 5,45 мм автомату АКС-74, вартість не вказана)	Втрата (залишив без нагляду; обставини втрати не вказані)	Ст. ст. 11, 13, 16, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 1, 3, 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. 2 розділу Х, п. 14 розділу I Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29.06.2005 № 359	Кримінально протиправна недбалість	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік
11 7	522/7075/24 11 червня 2024 року	Предмети технічного постачання (комплекти 3-х радіостанцій загальною вартістю 325679,93 грн.)	Втрата (обставин втрати не вказано)	Ст. ст. 9, 11, 49, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 1, 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України; п. п. 9, 13, 15 Положення про порядок обліку, збереження, списання і використання майна військового майна у Збройних Силах України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04.08.2000 № 1225; п. п. 11, 50, 57 Інструкції з обліку військового майна у Збройних Силах України, затвердженої наказом	Кримінально протиправна недбалість	Службове обмеження для військовослужбовців строком на два роки із відрахуванням в дохід держави 10 відсотків із суми грошового забезпечення	-

				Міністра оборони України від 17.08.2017 № 440;			
11 8	947/17562/24 25 червня 2024 року	Зброя та боєприпаси (пістолет та 8 набоїв до нього на загальну суму 2336 грн.)	Втрата (перебуваючи у звільненні від виконання службових обов'язків за станом здоров'я не здав ввірену для службового користування особисту зброю до кімнати зберігання зброї, повертаючись пішки із закладу громадського харчування, спіткнувся, впав, втратив свідомість, через деякий час прокинувся та пішов додому, де виявив, що втратив пістолет та набої)	Ст. ст. 9, 11, 49, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 1 - 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. 2 Розділу X Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних силах України, затвердженої наказом Міністерства оборони України № 359 від 29.06.2005, п. 13 Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна в Збройних Силах України, затвердженого постановою Кабінету міністрів України № 1225 від 04.08.2000.	Кримінально протиправна недбалість	Службове обмеження для військовослужбовців строком на 2 роки із відрахуванням в дохід держави 10 відсотків із суми грошового забезпечення	-
11 9	229/4466/24 1 липня 2024 року	Зброя (автомат АК-74 вартістю 2885,15 грн.)	Втрата (перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння залишив зброю без нагляду	Ст. ст. 11, 16, 49 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, п. 2 розділу X «Інструкції про організацію обліку,	Кримінально протиправна недбалість	Штраф у розмірі 2000 нмдг	-

			у зруйнованій будівлі	зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359			
12 0	504/1983/24 21 серпня 2024 року	Зброя (автомат АК-74, вартістю 4575,14 грн.)	Втрата (під час видачі зброї не стежив за наявністю і збереженням зброї роти, яка зберігалася у ящику №3 в місці (кімнаті) зберігання зброї 1 навчальної роти та особисто її огляд і перевірку наявності, як на момент закінчення видачі зброї, так і на момент зачинення зазначеного ящику №3 провів формально, не перевіряючи зброю поштучно, за номерами та комплектністю, втратив ввірену у службове	Ст. ст. 11, 16, 119, 120 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 1, 4, 5 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, пункту 13 «Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 04.08.2000 № 1225, пункт 15 розділу II, пункту 3 розділу X Інструкції про організацію обліку зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої Наказом Міністерства оборони України від 29.06.2005 № 359; пункту 3.1.9 Положення про військове (корабельне) господарство Збройних Сил	Не вказано	Службове обмеження для військовослужбовців на строк два роки з відрахуванням із суми грошового забезпечення 20 відсотків в дохід держави	-

			користування зброєю. В подальшому автомат був вилучений поліцією в одного із військовослужбовців)	України, затвердженого наказом Міністерства оборони України від 16.07.1997 № 300			
12 1	766/12556/24 28 серпня 2024 року	Інше військове майно (протирка та йоршик до 9 мм пістолету Glock-17 Gen 4, тактичний ліхтарик Surfire X300,4 накладки на рукоятку, кейс, замок, 3 додаткові магазини до 9 мм пістолету Glock-17 Gen 4 на загальну суму 22882,51 гривень)	Втрата (відбуваючи у відрядження залишив зазначене майно в приміщенні за місцем тимчасової дислокації свого підрозділу без належного зберігання, а саме не передав зазначене майно під підпис відповідальній особі)	Ст. ст. 9, 11, 49, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, п. 13 Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна в Збройних Силах України, затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 04.08.2000 року № 1225	Кримінально протиправна недбалість	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік
12 2	526/3051/219 вересня 2024 рік	Зброя та боєприпаси (автомат АК-74 та 30 набоїв 5,45 мм вартістю 2888,07 грн.)	Втрата (під час виконання завдання по виявленню та знищенню БПЛА у складі мобільної вогневої. Інших обставин не вказано)	Ст. ст. 9, 11, 123, 124 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України; ст. ст. 3, 4, 6 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України; п. п. 4, 6 Розділу I, п. 2 розділу X «Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі	Кримінально протиправна самовпевненість	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік

				стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України», затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359			
12 3	229/4245/24 01 жовтня 2024 р.	Зброя (автомат АК-74 вартістю 3364,09 грн.)	Втрата (під час заміни особового складу на під'їзді до ротного опорного пункту не тримав ввірену йому для службового користування стрілецьку особисту зброю при собі, а поклав її в кузов автомобіля Mitsubishi L200, внаслідок чого, втратив візуальний контроль за нею та допустив втрату)	Ст. ст. 11, 16, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. 4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, ст. ст. 1, 3, 7 Закону України «Про правовий режим майна в Збройних Силах України», п. 13 «Положення про порядок обліку, збереження, списання і використання майна військового майна у Збройних Силах України», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04 серпня 2000 року № 1225, п. 2 Розділу X Інструкції про організацію обліку, зберігання та видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 29 червня 2005 року № 359	Кримінально протиправна самовпевненість	1 рік службового обмеження з відрахуванням із суми грошового забезпечення засудженого в дохід держави 10 %	-
12 4	170/406/23	Зброя (автомат АК-74 вартістю 4579,61 гривень)	Втрата (залишив ввірений йому автомат під	Ст. ст. 11, 16, 26 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, п. 1,	Кримінально протиправна недбалість	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування

	27 листопада 2024 року		матрацом свого ліжка, яке знаходиться у приміщенні, де тимчасово розташовувалась військова частина, а після повернення із завдання виявив відсутність автомата)	4 Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України № 359 від 29 червня 2005 року			покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік
12 5	459/2663/24 29 листопада 2024 року	Зброя (автомат АК-74 загальною вартістю 2401,44 грн.)	Втрата (у невстановлений слідством точний час та спосіб, перебуваючи на території військової частини, втратив ввірений йому для службового користування автомат)	Ст. ст. 11, 16, 26 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, п. 1, 4 Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України № 359 від 29 червня 2005 року	Кримінально протиправна небалість	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік
12 6	352/770/22 2 грудня 2024 року	Зброя (автомат АКС-74 калібру 5,45 мм, 1989 року випуску, вартістю 4566,10 грн.)	Втрата (залишив без нагляду закріплений за ним автомат у шухляді навчальної партії біля днювального по охороні кімнати зберігання зброї,	Ст. 4 Закону України «Про правовий режим майна в Збройних Силах України», ст. ст. 9, 11, 14, 16, 37, 40, 127, 128 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, ст. ст. 2, 4, 6 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, ст. 1, 3 Закону України «Про військовий обов'язок і	Кримінально протиправна небалість	Штраф у розмірі 600 нмдг	-

			що призвело до втрати зброї)	військову службу», п. п. 2, 3 розділу X Інструкції про організацію обліку, зберігання і видачі стрілецької зброї та боєприпасів у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністерства оборони України від 29.06.2015 р. № 359			
12 7	485/1961/24 27 грудня 2024 року	Зброя (штурмова гвинтівка 5,56 мм. Colt M4, вартістю 42065,70 грн.)	Втрата (залишив ввірене йому для службового користування військове майно без нагляду в кабіні не зачиненого броньованого гусеничного всюдиходу, що у подальшому призвело до його втрати)	Ст. ст. 2, 11, 16, 17, 127, 128, 130 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України та ст. ст. 1-4 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, ст. ст. 1, 3, 7 Закону України «Про правовий режим майна в Збройних Силах України», п. 13 «Положення про порядок обліку, збереження, списання і використання майна військового майна у Збройних Силах України», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04.08.2000 № 1225	Кримінально протиправна недбалість	Два роки позбавлення волі	Звільнено від відбування покарання з випробуванням. Іспитовий строк 1 рік